

52632

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ESKİ TÜRK EDEBİYATI ANABİLİM DALI

HAKANİ MEHMED BEY
Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği
ve
DİVANI'NIN TENKİDLİ METNİ

DOKTORA TEZİ

Tez Danışmanı

Prof.Dr. Abdulkerim ABDULKADİROĞLU

Hazırlayan

Abdülkerim GÜLHAN

Ankara - 1996

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

.....ait adlı

Çalışma, jürimiz tarafından

..... Anabilim / anasanat Dalında
DOKTORA / SANATTA YETERLİLİK / LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

(İmza)

Başkan

Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

(İmza)

Üye

Akademik Ünvanı, Adı Soyadı (Danışman)

(İmza)

Üye

Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

ÖZET

Tezin adı :: Hakanî Mehmed Bey, Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Divanı'nın Tenkidli Metni
 Sayfası : xvi + 721
 Programı : Doktora
 Enstitü : Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
 Bölümü : Türk Dili ve Edebiyatı
 Anabilim Dalı : Eski Türk Edebiyatı
 Yıl ve yer : 1996 – Ankara
 Hazırlayan : Abdülkerim Gülhan
 Danışman : Prof. Dr. Abdülkerim ABDULKADİROĞLU

Bu çalışmada öncelikle, şimdiye kadar üzerinde pek fazla durulmamış olan, Hakanî Mehmed Bey Divanı'nın tenkidli metnini ortaya çıkarmayı amaçladık; ancak bunun yanında, onun hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında da bilgi vererek, onu her yönüyle tanıtmaya çalıştık.

Çalışma; Hakanî Mehmed Bey'in Hayatı, Kişiliği, Eserleri ve Divanı'nın Tenkidli Metni olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

Hakanî Mehmed Bey'in asıl adı " Mehmed ", şiirdeki mahlası " Hakanî "dir. Kesin tarihi bilinmemekle beraber, 16. yüzyılın ilk yarısında dünyaya gelmiş, müteferrikalık, sancak beyliği, Divan-ı Hümayûn muhasebeciliği gibi görevlerle, hemen hemen ömrünün tamamını İstanbul'da geçirmiş; H. 1015/ M. 1606-7 'de, ileri bir yaşta İstanbul'da vefat etmiş; Edirnekapısı Mihrûmah Sultan Camii haziresine defn edilmiş ve mezarı halen aynı yerdedir.

Sadrâzam Ayas Paşa ve Güzelce Rüstem Paşa'nın neslinden gelmektedir. Baba adı Katib Çelebi'ye göre Abdülcilil, Beyanî'ye göre Mahmud, anne adı Şerife'dir. Adı geçen sadrazamlarla soy ilişkisi dikkate alındığında; aslen Balkan milletlerinden Hırvat, Arnavut veya Boşnak soylu olduğunu söyleyebiliriz.

Hakanî şairlik şöhretine muhtemelen, 16. yüzyılın son çeyreğinde ulaşmış; ikinci derecedeki şairlerin önde gelenlerindendir. Divan şiirine önemli bir yenilik getirmemişse de, onun klâsik yapısına tamamen bağlı kalmış, mevcut vokabülerini başarıyla kullanmıştır. Din dışı şiirleri yanında, din ve tasavvuf

yolunda öğütler veren şiirleri de Divanı'nda önemli bir yer tutar. Bütün eserlerinde Ehl-i Beyt sevgisi açıkça görülür.

Hakanî'nin üç eseri vardır: Hz. Peygamber'in fizikî ve ruhî portresini işleyen 712 beyitlik " Hilye " adlı mesnevisi ona en fazla şöhret kazandıran eseridir. Yüzlerce yazma nüshası vardır. Altı defa eski harflerle, iki defa da yeni harflerle basılmıştır.

Kendisinin Miftâhü'l-Fütûhât adını verdiği Hadîs-i Erba'in'i yaklaşık 3500 beyitlik bir mesnevidir. Birçok yazma nüshası vardır ve üzerinde bir bitirme bir de yüksek lisans çalışması yapılmıştır.

Hakanî'nin müretteb Divanı'nın beş yazma nüshasına ulaşabildik. Bunlardan dört tanesi birbirine çok yakın; ancak Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan Bölümü 781 numarada kayıtlı nüsha diğerlerinden hacim yönünden üçte iki onranında fazla olduğu gibi, gazellerin sıralanışı da onlardan farklıdır. Bu çalışmada sıra numaraları o nüshaya göre verilmekle beraber, metin kurulurken, Hakanî'nin kaleminden çıkmış olması muhtemel nüsha yakalanmaya çalışılmış, farklılıklar aparatta gösterilmiştir. Hakanî'nin müretteb Divanı'nda 4 kaside ve 612 gazel vardır.

Çalışmanın sonuna, yalnızca özel isimleri içine alan bir dizin ekledik.

ABSTRACT

Title : Hakanî Mehmed Bey, His Life, His Works, His Literary Personality and The Critical Text of His Divan.

Number of Pages : xvi + 721

Degree : Ph. D.

Institute : Institute of Social Sciences of Gazi University

Department : Turkish Language And Literature

Branch : Old Turkish Literature.

Year And Place : 1996 - Ankara.

Prepared By : Abdülkerim Gülhan

Advisor : Prof. Dr. Abdülkerim ABDÜLKADİROĞLU.

In this study, I firstly tried to reveal Hakanî Mehmet Bey's critical text which hasn't been dwelt on so far. Besides I attempted to make him known in all respects by giving information about his life, his literary personality and his works.

The study consists of three main parts: " Hakanî Mehmed Bey's Life and His Personality. " " His Works " and " The Critical Text of His Divan "

Hakanî Mehmed Bey's real name is Mehmed but his nom de plume in the poem is " Hakanî ." His date of birth is not known definitely, but he was born in the first half of the 16th. century and he spent almost the whole of his life in Istanbul by working as an official in the departments of police stations dealing with petty offences, licences, etc, by working as a governor of a sancak and doing the job of accountancy at the Imperial chancery of state. He died in Istanbul when he was rather old in 1015 H / 1606-7 A.D. and he was buried in the enclosed graveyard of Mihrümah Sultan Mosque at the Adrianople Gate and his tomb is in the same place now.

He was a descendant of the Grand Vizier Ayas Pasha and Rüstem Pasha the Fair. According to Katip Çelebi, his father's name is Abdülcélil, but according to Bayanî, it is Mahmud. His mother's name is Şerife. Considering his relations with afore-mentioned viziers, we can say that he is a descendent of Croats, Albanians and Bosnians among the Balkan nations.

Hakanî probably gained reputation as a poet in the last quarter of the 16th century. He is one of the most prominent among second rank poets. Although he did not make important changes in Divan poetry, he completely stuck to its classical structure and he used its existing vocabulary successfully. In addition to his non-religious poems, his poems giving advice about sufism hold an important place in his Divan. His love for the Prophet's family is clearly seen in his works.

Hakanî has got three works: " Hilye ", this mesnevî, the subject of which is The Prophet's physical and spiritual portrait, has 712 distiches and it made him gain the most reputation. It has hundreds of copies of manuscripts. It was printed six times in Ottoman letters, and two times in Latin letters.

His Hadis-i Erbain which he named Miftâhü'l-Fütûhât is a mesnevî with 3500 distiches. It has got a lot of copies of manuscripts. Two studies have been made on it: One is a graduation study, the other is a post-graduate one.

We managed to get only five manuscripts of Hakanî's well-arranged Divan. Four of them are almost the same, but the manuscript registered in number 781 in Revan Department of Topkapı Palace Museum Library is larger than the others in size at the rate of two thirds. The order of the lyric poems is different, too. In this study, although order numbers were given considering the manuscript, the manuscript which was probably written by Hakanî was tried to be revealed when forming the text and the differences were shown in the footnotes. There are 4 eulogies and 612 lyric poems in Hakanî's well-arranged Divan.

At the end of the study, I put an index including only proper nouns.

İ Ç İ N D E K İ L E R

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	v
GENEL KISALTMALAR	vii
ALFABETİK SIRAYA GÖRE KAYNAKÇA KISALTMALARI	viii
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	xiii
ÖNSÖZ	xv

GİRİŞ	1
-------------	---

I. BÖLÜM

HAKANİ MEHMED BEYİN HAYATI VE KİŞİLİĞİ

A. HAYATI	1
1. Adı, Mahlası	1
2. Şeceresi	2
3. Doğum Yeri ve Tarihi	5
4. Tahsili	6
5. Resmî Hizmetleri ve Muhiti	7
6. Seyahatleri	11
7. Vefatı ve Mezarı	15
B. KİŞİLİĞİ	19
1. Edebî Kişiliği	19
a. Gazelciliği	23
b. Kasideciliği	26
c. Dili	28
d. Poetikası (Şiir Anlayışı)	31
aa. Hakanî'ye Göre Şiirin Amacı ve Yararı	32
bb. Hakanî'nin Kendi Şiirini Tanımlaması	33
cc. Şiirde Önemsemiği Kavramlar	35
2. Fikrî Kişiliği	36
a. Ehl-i Beyt Sevgisi	43
b. Sosyal Olayların Yansıması	47

II BÖLÜM

ESERLERİ

A. Hilye (Hilye-i Hakanî)	49
1. Hilyecilik Geleneği	49

2. Adı	52
3. Genel Tanıtım	52
4. Yazılış Sebebi	53
5. Kaynaklık Eden Eserler	54
6. Muhtevası	55
7. Nüshaları	56
8. Aynı Tür Eserler İçerisindeki Yeri ve Etkileri ...	57
B. Hadisü'l-Erba'în (Miftâhü'l-Fütûhât)	58
1. Kırk Hadis Geleneği	58
a. Arap Edebiyatında Kırk Hadis	60
b. İran Edebiyatında Kırk Hadis	61
c. Türk Edebiyatında Kırk Hadis	61
2. Adı	64
3. Genel Tanıtım	64
4. Yazılış Sebebi	65
5. Muhtevası	67
6. Nüshaları	68
C. Divanı	69
1. Genel Tanıtım	69
2. Tenkidli Metinde Kullanılan Nüshaların İsimlendirilmesi ve Tanıtılması	69
3. Metni Oluşturmada Gözetilen Esaslar	75
a. Tenkidli Metni Kurma	75
b. İmlâ	76
c. Nüsha Ailesi ve Nüshaların Tesbitinde Gözetilen Esaslar...	78
SONUÇ	80
III. BÖLÜM	
DİVAN	
(TENKİDLİ METİN)	84
A. KASİDELER	85
B. GAZELLER	96
KAYNAKÇA VE KISALTMALAR	709
ÖZEL İSİMLER DİZİNİ	714

GENEL KISALTMALAR

A	: Hakanî Divanı, Ali Emiri Ef.Ktp., nr.127'deki nüsha
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.ns.	: Adı geçen nüsha
a.g.yzr.	: Adı geçen yazar
Ank.	: Ankara
Ans.	: Ansiklopedi
Ata.Ü.Y.	: Atatürk Üniversitesi Yayınları
bkz.	: Bakınız
Bl.	: Bölüm
c.	: Cilt
D.	: Doğumu
Drg.	: Dergi/Dergisi
Düz.	: Düzenleyen
E	: Hakanî Divanı, Ali Emiri Ef. Ktp., nr. 128'deki nüsha
Edb.	: Edebiyat
Ef.	: Efendi
Ens.	: Enstitü/Enstitüsü
Erz.	: Erzurum
Fak.	: Fakülte/Fakültesi
G	: Gazel
G.Ü.Y.	: Gazi Üniversitesi Yayınları
H.	: Hicrî
Haz.	: Hazırlayan
Hz.	: Hazret/ Hazret-i...
İ.A.	: Millî Eğitim Basımevi İslâm Ansiklopedisi
İst.	: İstanbul
K.	: Kaside
Ktp.	: Kütüphane/Kütüphanesi
M.	: Milâdî
M.E.Bs.	: Millî Eğitim Basımevi
Mat.	: Matbaa/ Matbaası
nr.	: Numara/Numarası
ns.	: Nüsha/Nüshası
Ö.	: Ölümü
R	: Hakanî Divanı, Revan nüshası
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDKY	: Türk Dil Kurumu Yayınları
TDV/ İ.A.	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
TM	: Türkiyat Mecmuası
TTK	: Türk Tarih Kurumu
TTKY	: Türk Tarih Kurumu Yayınları
Ty.	: Türkçe yazma
Ü	: Hakanî Divanı, İst. Üniv. Ktp. nüshası
Üniv.	: Üniversite/Üniversitesi
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
vr.	: Varak
yk.	: Yaprak
yy.	: Yüzyıl

ALFABETİK SIRAYA GÖRE KAYNAKÇA KISALTMALARI

- A.D. : AKSOY, Ömer Asım ; Atasözleri ve Deyimler, TDKY, Ank., 1965.
- Ahenk : BELVİRANLI, Ali Kemâl ; Aruz ve Ahenk, İst., 1965.
- Ahmed P. : TOLASA, Harun ; Ahmet Paşa'nın Siir Dünyası, Ata.Ü.Y., Ank., 1973.
- Ahterî : MUSTAFA B. ŞEMSEDDİN ; Ahterî-i Kebîr, Matbaa-i Ahmed Kâmil, 1324.
- Ans. : PALA, İskender ; Ansiklopedik Divân Siiri Sözlüğü, Akçağ Yay., Ank., 1990, c. I-II.
- Aruz : AYMUTLU, Ahmed ; Arûz Türk Siirinde Kullanılan Arûz Vezinleri ve Örnekleri, İst., 1962.
- Atasözü : ÇOTUKSÖKEN, Yusuf ; Atasözlerimiz, İst., 1988.
- Metin : ATEŞ, Ahmed ; " Metin Tenkidi Hakkında " TM, c. 7-8, 1942, s. 256-267.
- Ayas : BAYSUN, M. Cavid ; " Ayas Paşa " İ.A., c. 2, İst., 1961.
- Ayas P. : KÜTÜKOĞLU, Bekir ; " Ayas Paşa " TDV/İ.A., c. 4, İst., 1991.
- Beliğ : ABDULKADİROĞLU, Abdulkerim ; Bursalı İsmail Beliğ, G.Ü.Y., Ank., 1985.
- BTL : KADRI, Hüseyin Kâzım ; Türk Lügati- Türk Dillerinin İstikakı ve Edebî Lügatları, 1-4 c. , İst., 1928-1943.
- Burhan : ASIM AHMET ; Terceme-i Burhan-ı Kâtı, Kahire, 1251.
- Büyük Os. : ÖZÖN, Mustafa Nihat ; Büyük Osmanlıca Türkçe Sözlük, İst., 1959.
- Celâlî : İLGÜNER, Mücteba ; " Celâlî İsyanları ", TDV/İ.A., c. 7, İst., 1993.
- Çeviriyazı : ÜNVER, İsmail ; " Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler ", Türkoloji Dergisi, c. XI, S. 1, Ank., 1993.
- Dergi : YÖNTEM, Ali Canip ; " Hakanî Mehmed Bey " Edb. Fak. Türk Dili ve Edb. Drg., c. II, 1947.
- Deyim : ÇOTUKSÖKEN, Yusuf ; Deyimlerimiz, İst., 1988.
- Divan : HAKANİ MEHMED BEY ; Divan, Ali Emiri, (Millet Ktp.) nr. 127.
- Divan Ed. : LEVEND, Agâh Sırrı ; Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar, 3. Baskı, İst., 1980.
- Ed. L. : TAHİRÜ'L- MEVLEVİ ; Edebiyat Lügatı, (Haz. Kemâl Edib Kürkçüoğlu), İst., 1973.

- Ed. Trh. : LEVEND, Agâh Sırrı ; TÜRK Edebiyatı Tarihi, TTKY, c. I, 2. Baskı, Ank., 1984.
- Erbain : KILIÇ, Müzahir; Hakani Mehmed Bey HADİS-İ ERBAIN (İnceleme, Tenkidli Metin) 1993, Erz. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.)
- Esâmi : MUALLİM NACİ ; Esâmi, Mahmud Bey Mat., 1308.
- Eslaf : FAİK REŞAD ; Eslaf (Haz. Şemseddin Kutlu), İst., 1975.
- Ferheng : ŞÜKÜN, Ziya ; Farsça Türkçe Lûgat Gencinei Güftar Ferhengi Ziya, M.E.Bs., 3 c. İst., 1984.
- Gibb : GIBB, E. J. W ; A History of Ottoman Poetry, c. III , London 1965.
- H. Envâr : NAHİFİ ; Hilyetü'l-Envâr, İst. Üniv. Ktp., nr. 2622 .
- H. Saadet : PALA, İskender ; Hilye-i Saadet, Diyanet Vakfı Yay., Ank., 1991.
- Hadika : HÜSEYİN AYVANSARAYI ; Hadikatü'l-Cevami, Ali Emiri (Millet Ktp.), T. 925.
- Hakanî : YÖNTEM, Ali Canip ; " Hakanî " İ.A., c. 5/1, İst., 1950.
- Hassan : ATEŞ, Ahmed ; " Hassan b. Sâbit ", İ.A., c. 5/1, İst., 1950.
- H. E. : HAKANİ MEHMED BEY ; Hadis-i Erba'ın, İst. Üniv. Ktp., Ty., nr. 69.
- Hilye : ARAS, Veli ; " Hilye ve Hilyeler " Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Dergâh Yay., c. IV, İst., 1981.
- Hilye ns. : HAKANİ MEHMED BEY ; Divan, Ali Emiri, (Millet Ktp.) nr. 128, " Hilye " bölümü, vr. 82b-122a.
- İsim. Sözl. : İPEKTEN, H. , M. İSEN, R. TOPARLI, vd. ; Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü, Kültür ve Turizm Bak. Yay., Ank., 1988.
- İslâmî : PEKOLCAY, Neclâ ; İslâmî Türk Edebiyatı, 1-2 c., İst., 1967-1968 .
- İzbudak : İZBUDAK, Velet ; Atalar Sözü, TDKY, İst., 1936.
- K. Âlâm : ŞEMSEDDİN SAMİ ; Kâmûsu'l-Âlâm, Mihran Mat., İst., 1308.
- K. Türki : _____ ; Kâmûs-ı Türki, Çağrı Yay., İst., 1978.
- Katalog : İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu, M.E.Bs., " Hakaanî Mehmed " c. 2, İst., 1947.
- Keşf : KATİB ÇELEBİ ; Keşfü'z-Zünun (An-Esâmiyi'l-Kütübi ve'l-Fünûn), Maarif Mat., Yaltkaya Tabı, c. 1-2, 1941-1943.
- Kılavuz : İmlâ Kılavuzu , TDKY, Ank., 1993.

- Kırk H. : KARAHAAN, Abdülkadir ; Türk-İslâm Edebiyatında Kırk Hadis,
Diyanet İşleri Bşk., Yay., Ank., 1961.
- Kur'ân : ÇANTAY, Hasan Basri ; Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm, c. 1-3,
İst., 1972-1973.
- Külekçi : KÜLEKÇİ, Numan ; Hilye, Erz., 1988
- Lexicon : REDHOUSE, S. James W ; Turkish and English Lexicon, Çağrı
Yay., İst., 1992.
- İlk Hilye : ABDULKADİROĞLU, Abdülkerim ; " İlk Hilye Hattatı Ahmed
Karahisarî mi ", Millî Kültür, Mart 1991, S. 82.
- Lugat : DEVELLIOĞLU, Ferit ; Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat, Ank.,
1970.
- Lugat N. : MUALLİM NACİ ; Lugat-ı Naci, İst., ?.
- M.L./2 : Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi, " Cigala-zade
Sinan Paşa ", c. 2, İst., 1969.
- M.L./9 : _____, " Ömer Paşa Kara ", c. 9, İst., 1972.
- M.L./9a : _____, " Ömer Şehzade ", c. 9, İst., 1972.
- M.L./11 : _____, " Solak ", c. 11, İst., 1973.
- Mazmun : ONAY, Ahmet Talât ; Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar,
Diyanet Vakfı Yay. (Haz. Celâl Kurnaz) Ank., 1992.
- Mecelle : MÜSTAKİM-ZADE SÜLEYMAN SADEDDİN ; Mecelletü'n-Nisâb fî'n-
Nisebi ve'l-Künâ ve'l-Elkâb, Süleymaniye Ktp., Hâlet
Ef., nr. 628.
- Mecmua : _____ ; Mecmua-i Muallim, S. 45, İst., 1307.
- Nazım Ş. : İPEKTEN, Haluk ; Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz,
Dergâh Yay., İst., 1994.
- Nev'î : SEFERCİOĞLU, Mustafa Nejat ; Nev'î Divânı'nın Tahlîli, Kültür
Bak. Yay., Ank., 1990.
- O.M. : MEHMED TAHİR ; Osmanlı Müellifleri, c. 1, Matbaa-i Âmire,
1233.
- O.Ş. : MUALLİM NACİ ; Osmanlı Şairleri, (Haz. Cemâl Kurnaz), Ank.,
1986.
- Resimli : BANARLI, Nihat Sami ; Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, M.E.Bs., c. 1,
İst., 1971.
- Riyaz : RİYAZİ ; Riyazü's-Suara, İst. Üniv. Ktp., Ty. nr. 4098.
- Rüstem : ALTUNDAĞ, Ş., Ş. TURAN ; " Rüstem Paşa ", İ.A., c. 9, İst.,
1969.

- S. O. : MEHMED SÜREYYA ; Sicill-i Osmânî (Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniye) , Matbaa-i Âmire, c. 1-2, 1306-1311.
- Ser-güzeşt : ABDULKADİROĞLU, Abdulkerim ; " Ser-güzeşt-nâme-i Fakir be-Azimet-i Tokat ", Türk Kültürü Araştırmaları, Ank., 1985.
- Sönmez : BAYRAM, Sönmez ; Hakanî Mehmed Bey Divanı, DTCF (Yayımlanmamış bitirme tezi.), Edb. 580, yıl 1977.
- Sözlük : Türkçe Sözlük, TDKY, c. 1-2, Ank., 1988.
- Sultan : BAYSUN, M. Cavid ; " Mihr-ü-Mah Sultan ", İ.A., c. 8, İst., 1960.
- Şehrengiz : ABDULKADİROĞLU, Abdulkerim ; " Şehrengizler Üzerine Düşünceler ve Belîğ'in Bursa Şehrengizi ", Türk Kültürü Araştırmaları, Ank., 1988.
- Şiir Bil. : DİLÇİN, Cem ; Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, TDKY, Ank., 1983.
- Şirvanî : ATEŞ, Ahmed ; " Hakânî, Hakânî Afâzal al-Dîn İbrâhîm Badîl b. Ali Şirvânî ", İ.A., c. 5, İst., 1950.
- T.A. : Türk Ansiklopedisi, M.E.Bs., c. 19, Ank., 1871.
- T.A.D. : TÜLBENTÇİ, Feridun Fazıl ; Türk Atasözleri ve Deyimleri, İst., 1963.
- T.Ata. : ACAROĞLU, Türker ; Türk Atasözleri, İst., 1993.
- Tarama : DİLÇİN, Cem ; (Düz.) Yeni Tarama Sözlüğü, TDKY, Ank., 1983.
- Tarih Dey. : PAKALIN, M. Zeki ; Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, M.E.Bs., c. 1, İst., 1983.
- Tasavvuf : İZ, Mahir ; Tasavvuf, Rahle Yay., İst., 1969.
- Tenkid : ÖZÖN, Mustafa Nihat ; Edebiyat ve Tenkid Sözlüğü, İst., 1954.
- Tezkire : BEYANÎ ; Tezkire-i Suara, İst. Üniv Ktp., Ty. nr. 2568.
- Tiryaki : TİRYAKI, Sadık ; Hakanî'nin Kırk Hadisi, (Yayımlanmamış mezuniyet tezi.), Türkiyat Ens., T. 1916.
- Tire ns. : HAKANÎ MEHMED BEY : Hadîs-i Erba'in, Tire Necib Paşa Ktp., nr. 137.
- T. Rıza : RIZA ; Tezkiretü's-Suara, Süleymaniye Ktp., Âşir Ef., nr. 243.
- Türk A. : ÖZÖN, Mustafa Nihat ; Türk Atasözleri, İst., 1952.
- Türk Ed. : KUTLU, Şemseddin ; Türk Edebiyatında Hilyeler, Türkiyat Ens. T. 125,

- Türkçe Yaz.** : KARATAY, Fehmi Edhem ; Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi
Türkçe Yazmalar Katalogu, 2 c., İst., 1961.
- Usul** : KAVAKÇI, Yusuf Ziya; İslâm Araştırmalarında Usul, Ank., 1976.
- Yahya** : YAHYA BEY ; Divan (Haz. Mehmed Çavuşoğlu), İst., 1977.
- Zübde** : KAF-ZADE FAİZİ ; Zübdetü'l-Eşar, İst. Üniv. Ktp., Ty. nr. 1646.

Transkripsiyon Alfabeti

a. Yeni Harflere Göre

A, a	ا	P, p	پ
Ā, ā	آ	R, r	ر
B, b	ب	S, s	س
C.(Ç)	ج	Ş, ş	ث
Ç (C)	چ	Ş, Ş	ص
D, d	د	Ş, ş	ش
Ḍ, ḍ	ض	T, t	ت
E, e	ئ	Ṭ, ṭ	ط
F, f	ف	U, u	او
G, g	ك	Ū, ū	او
Ġ, ġ	غ	V, v	و
H, h	ه	Y, y	ی
Ḥ, ḥ	ح	Z, z	ز
Ḥ, ḥ	خ	Ž, ž	ض
Ī, ī	ي	Ž, ž	ذ
J, j	ژ	Ž, ž	ظ
K, k	ك	'	ء
Ḳ, ḳ	ق	'	ع
L, l	ل	Ā, ā	آ
M, m	م	‘Ā, ‘ā	عآ
N, n	ن	Ī, ī	ي
ñ	گ	Ū, ū	او
O, o	او	Ū, ū	او
Ö, ö	او	Ô, ô	او

b. Eski Harflere Göre

ا	A, a, E, e	ظ	Z, z
ب	B, b (p)	ع	'
پ	P, p(b)	غ	Ġ, ġ
ت	T, t	ف	F, f
ث	S, s	ق	K, k
ج	C, c(ç)	ك	K, k
چ	Ç, ç (c)	گ	ñ
ح	H, h	ل	L, l
خ	Ĥ, b	م	M, m
د	D, d	ن	N, n
ذ	Z, z	و	V, v
ر	R, r	ه	H, h
ز	Z, z	ی	Y, y
ژ	J, j	ء	'
س	S, s	Vokaller	
ش	Ş, ş	آ	Ā, ā
ص	Ş, ş	و	O, o; U, u; Ū, ū; Ū, ū
ض	Ḍ, ḍ (ž)	ي	Ī, ī
ط	T, t	ا	A, a; E, e

1. Farsça kelimelerdeki " vav-ı ma'dûle " italik uzun " ā " ile gösterilmiştir: " Hâce "de olduğu gibi.

ÖNSÖZ

Türk divan şiiri, 16. yüzyılda teknik ve muhteva yönünden en olgun seviyesine ulaşmış; Fuzulî, Bakî, Bağdatlı Ruhî, Zatî, Taşlıcalı Yahya, Hayalî Bey gibi üstaplara sahip olmuştur; ancak bu yüzyılın şiirine renk kattığı halde, bilim ve sanat dünyasında yeterince tanınmamış, gölgede kalmış daha nice önemli şahsiyetler vardır ki, bunlardan biri de Hakanî Mehmed Bey'dir.

Hakanî Mehmed Bey, 16. yüzyılın ilk yarısında dünyaya gelmiş; son çeyreğinde şairlikte şöret bulmuş; müteferrikalık, sancak beyliği, Divan-ı Hümayûn muhasebeciliği gibi küçük memuriyetlerde bulunmasına rağmen, devrinin saygın kişilerinden biri olmuştur. " Hilye " ve " Hadis-i Erba'ın " adlı mesnevileri yanında, müretteb bir Divan sahibidir. " Hilye "si, daha çok da konusunun kutsallığı sebebiyle, ona büyük bir şöret kazandırmış; yüzlerce yazma nüshası yanında, birçok kez eski harflerle, iki kez de yeni harflerle yayımlanmıştır. Hadis-i Erba'ın'i üzerinde bir bitirme, bir de yüksek lisans çalışması yapılmıştır. Divanı ile ilgili, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde yapılan bir bitirme tezi dışında, önemli bir çalışma yapılmamış; özellikle Divanı, bilim ve sanat dünyasında önemine yakışır derecede tanınmamıştır.

Hakanî Mehmed Bey'in, bilim ve sanat dünyasında daha iyi tanınmasına katkıda bulunmak amacıyla; bu çalışmada, öncelikle onun Divanı'nın tenkidli metni ortaya konulmaya çalışıldı. Eski eserlerin metinleri bugünkü harflerle ortaya konuldukça edebiyat tarihinin daha doğru yazılabileceğine, yüzyıl ve şahıslar hakkında daha sağlıklı hükümlerin verilebileceğine inanıyoruz. Araştırmalarımız sonucu, Hakanî Divanı'nın beş yazma nüshasına ulaşabildi. Nüshalar arasında şecere ilişkisi çıkarılmasına rağmen, sayıları fazla olmadığından, hiçbirini dışarda bırakılmadan, hepsi karşılaştırma çalışmasında değerlendirildi ve Hakanî'nin kaleminden çıkmış olması muhtemel nüsha yakalanmaya çalışıldı. Hakanî Divanı'nda, toplam 4 kaside ile 612 gazel vardır. Bunların yaklaşık üçte ikisi yalnızca, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan bölümü, 781 numarada kayıtlı nüshada bulunduğundan, bunları başka bir nüshadaki benzerleriyle karşılaştırma imkânı yoktur. Bu nüshada imlâ hatalarının

Çalışmanın ağırlığını Hakanî Divanı'nın tenkidli metni oluşturmaya rağmen, onun hayatı, eserleri ve edebî kişiliğine ait bilgilerle çalışma tamamlamaya ve zenginleştirmeye çalışıldı.

Metni kurarken esas alınan prensipler; " Metni Oluşturmada Gözetilen Esaslar " bölümünde ayrıntılı olarak belirtildi. Dipnotlarda referans verilirken, bir kaynak ilk defa geçtiğinde tam künyesiyle; diğer yerlerde yazarının adı ve soy adından sonra, yalnızca kısaltma adıyla verildi. Bu kısaltmalar için, " Alfabetik Sıraya Göre Kaynakça Kısaltmaları "na bakılabilir. Dipnotta geçmediği halde çalışmamızda önemli ölçüde yararlanılan kaynak eserlere de " Kaynakça " listesinde yer verildi. Kendi çalışmamızdan " Tez " olarak söz edildi.

Bütün titizlik ve gayretlerimize rağmen, elimizde olmayan sebeplerle, gözden kaçan hata ve eksiklerimiz bulunabilir; bunların iyi niyetli uyarı ve katkılarla tamamlanabileceğini umuyoruz.

Bu çalışmamızda benden hiçbir yardımı esirgemeyen Hocam, Prof Dr. Abdülkerim ABDULKADİROĞLU'na; ayrıca katkıda bulunan ve bulunacak olan herkese içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Abdülkerim Gülhan

Kasım -1996, BALIKESİR

GİRİŞ

I. BÖLÜM

HAKANİ MEHMED BEY'İN HAYATI VE KİŞİLİĞİ

A. HAYATI

Türk edebiyatında daha çok " Hilye "siyle tanınan Hakanî Mehmed Bey'in hayatı hakkındaki bilgilerimizin ilk ve en önemli kaynakları, 16 ve 17. yüzyıllarda yazılan şüara tezkireleridir; ancak tezkirelerdeki bilgiler çok kısa ve çoğunlukla birbirinin tekrarıdır; onun hayatıyla ilgili bütün ayrıntıları öğrenmemize yetmiyor.

Edebiyat tarihleri gibi, genel bilgilerin bulunduğu bazı kaynaklar yanında, Muallim Naci ve Ali Canip Yöntem'in çalışmalarıyla onu biraz daha yakından tanıma fırsatı bulabiliyoruz, ancak onlar da tezkirelerdeki muhtasar bilgileri birleştirip yorumlamaktan öte geçememişlerdir. Kısaca, Hakanî Mehmed Bey'in hayatıyla ilgili, mevcut kaynaklarda pek fazla bir şey bulunmadığını belirtmek istiyoruz. Ondan söz eden kaynaklar yanında, kendi eserlerine dayanarak yaptığımız araştırma ve incelemelerden elde ettiğimiz bilgilerle onu tanıtmaya çalışalım:

1. Adı, Mahlası

Asıl adı " Mehmed " , şiirdeki mahlası " Hakanî "dir. Bu konuda bütün kaynaklar aynı görüştedir. Tezkirelerin " Hakanî " maddesinde yer almış ve kaynaklar ondan Hakanî Mehmed Beg veya Bey, bazen de Mehmed Ağa¹ diye söz etmişlerdir. Muallim Naci de " Mecmua-i Muallim " ve " Osmanlı Şairleri "

¹ Rıza; Tezkiretü's-Suara, Süleymaniye Ktp., Âşir Ef., nr. 243, vr. 16a.

adlı eserinde: " Tedkikimize göre Hz. Hakan'ın ismi Mehmed'dir. Mehmed Beg ünvanıyla anılırdı."² demektedir. Sicill-i Osmanî'de³ " Hakanî Mehmed Beg " maddesinde yer almıştır.

2. Şeceresi

Hakanî Mehmed Bey'in, Sadrazam Ayas Paşa ve Güzelce Rüstem Paşa'nın neslinden geldiği konusunda, ondan söz eden bütün kaynaklar ittifak etmişlerdir, ancak kaynaklar, adı geçen sadrazamlarla olan akrabalık ilişkisini kurarken " ahfâd, ferzend, mahdûm, zâde " gibi tabirler kullandıklarından; bu paşaların oğlu mu, torunu mu; torunu ise, hangisinin; anne tarafından mı, yoksa baba tarafından mı olduğu meselesi açık değildir; bununla beraber bilgilerin çoğu, Güzelce Rüstem Paşa'nın, anne tarafından dedesi; Ayas Paşa'nın da büyük dedesi olduğu noktasında yoğunlaşıyor.

Kaynakların bazısı⁴ onu " Ayas Paşa-zade " diye tanıtırken, bazıları⁵ da: " Ayas Paşa'nın ferzendidir. " veya " Ayas Paşa'nın ahfadındandır. " gibi ifadeler kullanmışlardır. Sicill-i Osmanî'de Hakanî Mehmed Bey'den " Ayas Paşa-zade " diye söz edilirken, aynı eserde Güzelce Rüstem Paşa tanıtırken, Sadrazam Ayas Paşa'nın damadı ve Hakanî Mehmed Bey'in de onun kerime-zadesi olduğu belirtiliyor.⁶ Hadikatü'l-Cevami'de⁷ " Edirnekapısı Camii " maddesinde:

" Mektebin penceresi önünde açıkta Hilye sahibi Hakanî Muhammed Beg medfundur ki, Güzelce Rüstem Paşa'nın kerime-zadesi ve Sadrazam Ayas Paşa'nın dahi akrabasıdır. " deniliyor.

Muallim Naci⁸ bu bilgilerden şöyle bir sonuca varıyor:

² Muallim Naci ; Mecmua-i Muallim, 1304, S. 45, s. 177 ; a.g.yzr. Osmanlı Sairleri, (Haz. Cemâl Kurnaz) Ank., 1986, s. 62.

³ Mehmed Süreyya ; Sicill-i Osmanî, Mabaa-i Âmire, 1311, c. II, s. 264.

⁴ Kaf-zade Faizî; Zübdetü'l-Es'ar, İst. Üniv. Ktp. Ty. nr. 1646, vr. 38a; Katib Çelebi; Kesfû'z-Zünun (An-Esâmiyi'l-Kütübi ve'l-Fünûn), " Divan-ı Hakanî ", Maarif Mat., Yaltkaya Tab'ı, 1941, c. I , s. 786 ; M. Süreyya; S. O., c. II, s. 264.

⁵ Rıza ; T. Rıza; vr. 16a ; Riyazi ; Riyazü's-Suara, İst. Üniv. Ktp. Ty. nr. 4098, vr.139a.

⁶ M. Süreyya ; S. O., c. II, s. 377.

⁷ Hüseyin Ayvansaraylı; Hadikatü'l-Cevâmi, Ali Emîrî Ef. (Millet Ktp.) T. 925, vr. 8a.

⁸ M. Naci ; O. S., s. 62.

" Güzelce Rüstem Paşa'nın kızının çocuğu olup Sadrazam Ayas Paşa'nın akrabasından bulunan Hazret-i Hakanî'nin ismi Mehmeddir. "

Mecelletü'n-Nisâb'da da Rıza ve bazıları kaynak gösterilerek, Ayas Paşa'nın evlatlarında değil, torunlarından ve Güzelce Rüstem Paşa'nın kızının oğlu olduğu kaydedilmiştir.⁹

Hakanî ile ilgili bilgileri önemli ölçüde Muallim Naci'den aldığı anlaşılan E. J. W. Gibb de bu konuda: " Güzelce Rüstem Paşa'nın kızlarından birinin oğlu ve 944 (1537-8)' de ölen Sadrazam Ayas Paşa'nın soyundan gelen biriydi."¹⁰ der.

Ali Emirî Efendi, muhtemelen, istinsah ettiği ve kendi kütüphanesinde Manzum 127 numarada kayıtlı Hakanî Divanı'nın baş kısmına, bazı tezkirelerdeki Hakanî maddelerini de kaydettikten sonra, buralardaki bilgilerin değerlendirmesini yaparken:

"Şu dört eserin rivayeti Cenab-ı Hakanî'(nin) Ayas Paşa'nın mahdumu olduğunu irâe ediyor. Şununla beraber gerek Hadikatü'l-Cevami'de ve gerek Muallim Naci merhumun eserinde Hakanî için Güzelce Rüstem Paşa'nın kerime-zadesi olduğu(nı) gösteriyor ki, müşarünileyh Ayas Paşa, Güzelce Rüstem Paşa'nın damadı olduğu bazı tevarihde muharrer olduğu cihetle onların şu ifadesi de Hakanî merhumun Ayas Paşa'nın mahdumu olduğunu isbat ediyor. " der.

Ali Canip Yöntem, A. Emirî Efendi'nin Ayas Paşa'yı, Güzelce Rüstem Paşa'nın damadı göstermesini; dalgınlık eseri yapılmış yanlışlık olarak kabul eder. Sicill-i Osmanî'deki, Güzelce Rüstem Paşa'nın, Ayas Paşa'nın damadı olarak gösterilmesi bilgisini, muhtemelen dalgınlık sonucu tersine anladığı şeklinde düşünür.¹¹

Beyanî Tezkiresi'nde¹² diğer kaynaklardan farklı bazı bilgilere rastlıyoruz, Tezkire'de:

" Merhum Ayas Paşa'nın evlâd-ı emcâdından Mahmud Bey'in fenzend-i saadet-mendidir valideleri Şerife'dir, merhum

⁹ Müstakim-zade; Mecelletü'n-Nisâb fi'n-Nisebi ve'l-Künâ ve'l-Elkâb, Süleymaniye Ktp., Hâlet Ef., nr, 628, vr. 194b.

¹⁰ GIBB, E. J. W. ; A History of Ottoman Poetry, London, 1965, c. III, s. 193.

¹¹ YÖNTEM, Ali Canip ; " Hakanî Mehmed Bey " Edb. Fak., Türk Dili ve Edb. Drg. c. II, 1947, s. 44.

¹² Beyanî; Tezkire-i Suara, İst. Üniv. Ktp., Ty. nr. 2568, vr. 23a.

Sultan Selim Han-ı Kadim'in veziri Seyyid Muhammed Paşa'nın kerimesidir. " deniliyor.

Beyanî'ye göre, baba tarafından soyu Ayas Paşa'ya ulaşmakta; baba adı, Mahmud; anne tarafından vezir Seyyid Muhammed Paşa'nın neslindendir. Anne adı Şerife ve belki de anne tarafından seyyiddir.

Güzelce Rüstem Paşa, Kanunî'nin kızı Mihrümah Sultan ile evlenmiştir.¹³ Hakanî'nin, Mihrümah Sultan ve Kanunî ile ilgili nesep ilişkisine hiçbir kaynaktan değinilmiyor; ancak Güzelce Rüstem Paşa'nın, Kanunî'nin kızı Mihrümah Sultan'la evli olduğunu; Hakanî'nin, G. Rüstem Paşa'nın kerime-zadesi gösterilmesini, mezarının Edirnekapi'daki Mihrümah Sultan Camii haziresinde bulunduğu gerçeğiyle irtibatlandırarak olursak, bu konu üzerinde de düşünülmesi gerektiğine inanıyoruz. Bu nokta üzerinde düşünmemizi gerektiren başka ilişkiler de var: Hakanî, ona gerçek ününü kazandıran Hilye'sini ve Divan'ı dışındaki diğer eseri Hadis-i Erba'in'ini Çigala-zade Sinan Paşa'ya sunmuştur. Hakanî söz konusu eserlerini, eserlerin bitiriliş tarihinde sadrazam olan ve Eğri Kalesi'nin alınmasında büyük yararlılıklar gösteren Sinan Paşa'ya ithaf etmiş olabilir. Bu pek tabiidir. Bunun yanında, Sinan Paşa Mihrümah Sultan'nın torunu ile evlenmiştir.¹⁴ Hakanî'nin gerçekten Mihrümah Sultan ile bir akrabalık ilişkisi varsa, böyle ilişki de Sinan Paşa'ya yakınlık duymasına sebep olmuş olabilir. Tabii bütün bunlar çok sağlam delillere dayanmıyor. Yalnızca üzerinde düşünölmeye değer ilişkiler olarak gördüğümüzden; söz etmeden geçmek istemedik.

Bütün kaynaklarda, Hakanî'nin Ayas Paşa ve Güzelce Rüstem Paşa'nın neslinden geldiğı söyleniyor. Kaynaklar Ayas Paşa'nın Avlonya yakınlarında Himera'da doğduğunu ve Arnavut olduğunu söylerler.¹⁵ Gerçi Bekir Kütükoğlu, Arnavut olduğundan söz etmez, yalnızca Enderun'da yetiştiğini söylemekle yetinir. Güzelce Rüstem Paşa için de:

" Hırvat asıllı olduğu söylenmekte ise de, Boşnak, hatta Arnavut olduğunu gösteren kayıtlar vardır. Ailesinin bu sıralarda müslüman bulunduğu nazar-ı itibara alınırsa, Boşnak olduğu

¹³ ALTUNDAĞ, Ş. TURAN Ş. ; " Rüstem Paşa ", İ.A., c. 9, İst., 1964, s .800 ; BAYSUN, M. Cavid ; " Mihr-ü-Mah Sultan ", İ.A., c. 8, İst., 1960, s. 307.,

¹⁴ Meydan Larousse, " Çigala-zade Sinan Paşa ", Büyük Lugat ve Ans.; Meydan Yay., İst. , 1969, c. 2, s. 944.

¹⁵ BAYSUN, M. Cavid; " Ayas Paşa ", İ.A., c. 2, İst., 1961, s. 43-44 ; KÜTÜKOĞLU, Bekir ; TDV/İ.A., c. 4, s. 202.

hakkındaki rivayetler akla daha uygun gelmektedir. "16 deniliyor.

Bu bilgileri değerlendirdiğimizde; Hakanî'nin Balkan milletlerinden Hırvat, Arnavut veya Boşnak soylu olduğunu söyleyebiliriz.

Katib Çelebi, Keşfü'z-Zünun'un " Divan-ı Hakanî " maddesinde Hakanî'yi¹⁷ : " Ayas Paşa-zade " olarak gösterirken, aynı eserin " Hilye " maddesinde :¹⁸ " Hakanî Mehmed b. Abdülcilil " kaydını koyuyor, ancak bu kayıt yalnızca son baskısında vardır. Eski Mısır ve İstanbul baskılarında yoktur.

Kütüphane kataloglarında Hakanî'nin eserleri kaydedilirken, genellikle " Hakanî b. Abdülcilil - Ayas Paşa-zade " ifadesi kullanılmıştır. Bu, Katib Çelebi'nin, onun en meşhur eseri olan " Hilye "si ile ilgili verdiği kayda itibar edilmesinden olsa gerek.

Hakanî'nin şeceresi ile ilgili bilgileri sadeleştirecek; bazı ihtilaflı noktaların aydınlanmasını şimdilik zamana bırakacak olursak; Hakanî, Arnavut, Hırvat veya Boşnak asıllı olup, Osmanlı'ya intisab etmiş ve sadrazamlık makamına kadar yükselmiş asil bir aileye mensuptur. Sadrazam Ayas Paşa ve Güzelce Rüstem Paşa'nın soyundandır. Annesinin adı Şerife, babasının adı Mahmud veya Abdülcilil'dir.

3. Doğum Yeri ve Tarihi

Hakanî'nin doğum yeri ve tarihi kesin olarak bilinmemesine rağmen, ondan söz eden bütün kaynaklar, onun İstanbullu olduğu görüşünde birleşirler. Faizî, Rıza ve Riyazî, tezkirelerinde onun " İstanbullu " olduğunu belirtirler. Ali Canip Yöntem de, büyük bir ihtimalle adı geçen tezkireleri kastederek: " Bütün kaynaklar onu İstanbullu olarak gösterir. "19 diyor.

Hakanî'nin doğum tarihi belli değildir. Ona gerçek şöhretini kazandıran " Hilye "sini:

16 ALTUNDAĞ, Ş., ,TURAN, Ş. ; " Rüstem ".

17 K. Çelebi; Keşf., c. I, s. 786

18 A. g. e.; c. I , s. 691.

19 YÖNTEM, A. C. ; Dergi. ; a.g.yzr. " Hakanî ", LA. c. 5/1 , İst., 1950, s. 96.

Oldı çün biñ yedi târihi temâm
Bu risâlemde temâm oldı kelâm

beytiyle bitiriyor. Bu beyitten söz konusu eserini, H. 1007/ M. 1598/99 tarihinde tamamladığını; Muallim Naci Bey'in, eserin devrin sadrazamına sunulmasıyla ilgili anlattığı bir anekdottan da, o tarihlerde Hakanî'nin yaşı olduğunu anlıyoruz. Böylece yaklaşık 16. yüzyılın ilk yarısında dünyaya gelmiş olabileceğini söyleyebiliriz. Muallim Naci Bey, Hilye'nin devrin sadrazamına sunulmasıyla ilgili olarak şunları anlatır:

" Tarihce malûm olduğu üzere, önceleri " hâcegân-ı Divân-ı Hümâyûn ve kibâr-ı aklâm " Edirnekapısı Camii şerifi civarında büyük caddede ikamet edegeldiklerinden — bir mecmuada gözümüze çarpıp istifade ettiğimize göre — bu zâtlardan sayılan Hakanî dahi o tarafta ikamet buyurmuş. Hilye'nin nazmını tamamlayınca zamanın sadrazamına takdim eylemekle eser devlet büyüklerince dahi görülerek cümle yüksek derecede takdir olunduğundan Hakanî'ye ne türlü mükâfata mazhar olmak arzusunda bulunduğu sorulması üzerine: " Artık ihtiyar oldum. Her gün Edirne Kapısı'ndan Paşa Kapısı'na yaya olarak gidip gelmeye kudretim kalmadı. Müsaade buyurulsa da hayvan ile gidip gelsem! Dünyevî başka mükâfat istemem." cevabını vermiş. Halbuki o vakit usûlüne göre, Hakanî'nin rütbesinde bulunan kimselerin resmen hayvana binmeleri yasak olduğundan, devlet nizamını muhafaza için bu isteğine müsaade edilmemekle beraber memuriyet mahalline kolaylıkla gidip gelmekten ibaret olan arzusunun başka şekilde yerine getirilmesi için kendisine Bâb-ı Âlî civarında münasib bir ev ihsan olunmuş."²⁰

4. Tahsili

Hakanî'nin ne derecede bir tahsil gördüğü, kimlerden ders aldığı hakkında kesin ve ayrıntılı bilgilere sahip değiliz.

Ali Emirî Efendi de kendi Kütüphanesinde " Manzum 127 " numarada kayıtlı Hakanî Divanı nüshasının baş kısmına, tezkireler ve bazı kaynaklardaki " Hakanî " ile ilgili maddeleri aldıktan sonra:

" İşte bu altı kaydın hiçbirinde Hz. Hakanî'nin doğum tarihi, tahsil süresi, isimler, zaman, memuriyet müddetiyle,

²⁰ M. Naci; Mecmua, s.177 ; a.g.yzr. O. S. s. 52.

geçimini nasıl sağladığı ve ömrünü nasıl geçirdiği hakkında izahat verilmiyor. " ²¹ diye yakınır.

Hakanî'nin tahsili ile ilgili yalnızca Beyanî Tezkiresi'nde:

" Üñfûvân-ı cevânide fûnûn-ı irfân, tahsîl ü envâ'-ı ma'ârifî tekmi'l itmiş iken yine muttasıl izdiyâdına ictihâd üzredir şöyle ki bu akdâmda sâbitü'l-kadem olub Hakanî-i Rûm demekle mesmûmdur. " ²² ifadelerine rastlıyoruz.

Bu ifadelerden hareketle Hakanî'nin, Hz. Peygamber'in Hilve-i Şerfi'ni hadislere ve O'nunla ilgili rivayetlere dayanarak nazmedebilecek; " Hadîs-i Erba'ın " şerhi yapabilecek; Divanî'nda ayet ve hadislere yer verebilecek dercede Arapça ve Farsça bilmesinin yanında; iyi bir dinî tahsil görmüş olabileceğini söyleyebiliriz.

Onun tahsil ve kültürünün esas şahidi eserleridir.

5. Resmî Hizmetleri ve Muhiti

Hakanî'nin memuriyeti ve çevresiyle ilgili olarak da elimizde, ne yazık ki, fazla bilgi yok. Kaynaklardan onun müteferrika, sancak beyi ve Divan-ı Hümayûn'da muhasebecilik görevlerinde bulunduğunu öğrenebiliyoruz. Tezkiresini, Hakanî'nin ölümünden iki sene sonra H. 1017'de tamamlamış olduğu için, Ali Emirî Efendi'nin Hakanî ile birkaç kez görüşmüş olabileceğine inandığı ve onunla ilgili konularda en güvenilir bulunduğu²³ Riyazî, onun memuriyetiyle ilgili: " Müteferrika iken sancak begi olub, ba'dehû Divan-ı Hümayûn-ı Sultani'de muhasebeci olmuş idi. " ²⁴ der. Tezkireci Beyanî de: " Mîr-livâ olduktan sonra, terk-i hevâ eyleyüb kûşe-i kanâatde inzivâ eylemiştir. " ²⁵ ifadelerine yer vermiştir. Rıza biraz farklı ifade kullanır: " Mîr-i Mirân olub..." ²⁶ diyerek onu beylerbeyi olarak gösterir ki, bu bilgiyi başka hiçbir kaynak tekrar etmez. Sicill-i

²¹ Hakanî Mehmed Bey; Divan-ı Hakanî; Ali Emirî Ef.(Millet) Ktp.,M., 127, vr. 11a.

²² Beyanî; Tezkire, vr. 23a.

²³ Hakanî; Divan, vr. 11a.

²⁴ Riyazî; Rivâz, vr. 139a.

²⁵ Beyanî; Tezkire, vr. 23a.

²⁶ Rıza; T. Rıza, vr. 16a.

Osmanî'de, büyük bir ihtimalle tezkirelerdeki bu bilgilere dayanılarak: " Müteferrika ve sancak begi oldu. "27 denilir.

Muallim Naci, " Mecmua-i Muallim " ve " Osmanlı Şairleri " adlı eserlerinde, Hakanî'nin " Hilye "sini sadrazama sunmasıyla ilgili olarak anlattığı anekdotta;²⁸ Divan-ı Hümayûn'da görev yapan devlet ricalinin Edirnekapısı Camii Şerifi civarındaki büyük caddede oturduğunu, Hakanî'nin de bunlardan birisi olduğunu, yaşlandığı için her gün Bâb-ı Âlî'ye yaya gidip gelmesinin zor olduğu için, binekle gidip gelmesine müsaade edilmesini istediğini; devlet nizamını bozmamak için kendisine Bâb-ı Âlî civarında bir ev verilerek bu isteğinin yerine getirildiğini anlatır. Bunlar da Hakanî'nin memuriyet derecesi ve yaşadığı çevre ile ilgili ip uçlarıdır.

Kaynakların çoğu onun sancak beyi olduğunu söyler; ancak nerenin sancak beyi olduğunu bilemiyoruz. Yalnızca Rıza tezkiresinde " beylerbeyi " olarak gösteriliyor. Hakanî gerçekten bu makama kadar yükselmiş midir, yoksa " sancak beyi " yerine sehven mi kullanılmıştır? Elimizde bunu açıklığa kavuşturacak başka bilgi yok.

Görüldüğü gibi Hakanî, hayatının hemen hemen tamamını, müteferrikalık, muhasebecilik ve sancak beyliği gibi memuriyetlerde geçirmiştir.

Hakanî muhtemelen; I. Süleyman (Kanunî) (1520-1566), II. Selim (1566-1574), III. Murad (1574-1595), III. Mehmed (1595-1603) ve I. Ahmed (1603-1617) dönemlerine şahit olmuştur, ancak şairlik ününe Sultan III. Murad devriyle beraber ulaşmış olmalı ki, şiirlerinde zaman zaman " Murad " , " Mehmed " ve " Ahmed " adlarına rastlarız. Zaten pek az yazdığı kasidelerinin ikisi Sultan Muhammed Han " III. Mehmed " içindir. Gazellerinde de zaman zaman adı geçen hükümdarlara göndermeler yapmıştır:

Ebu'l-feth u gazâ Sultân Muhammed Hân Ğazî kim
Zemân-ı 'adli âbâd eylemişdi mülk-i 'Oşmânı 594/7

Bazen Hz. Muhammed ile tevriyeli olabilecek şekilde de kullanmış ve yardımlarını beklemiştir:

²⁷ M. Süreyya; S. O. c.II, s. 264.

²⁸ Bkz., Tez, s. 6.

Sultân-ı Cihân Şâh Muhammed ki dem-â-dem
Cibrîl-i Emîn eyler aña sidre vü tahsîn

Hâşâ ki senüñ säye-i 'adlûñde felekden
Hâkânî-i nâ-şâd ola şimden girû gamgîn 457/5-7

Güzeller 'âşıka cevri idemez devrinde Hâkânî
Anuñcün pâdişâh-ı milket-i 'Oşmâna kul oldum

Ki ya'nî kutb-ı zâhir mazhar-ı Bârî zâhirü'd-dîn
Emîrû'l-mü'minîn Sultân Muhammed Hâna kul oldum 394/5-6

Sultan III. Murad için:

Nihâl-i sebzezâr-ı saltanat Sultân Murâd ol kim
Çemenler cûy-ı 'adlinden bulur neşv ü nemâ artar
Benüm şâhum kapuñdan gitmez öldürseñ de Hâkânî
Gedâ 'âşıklarufdan çok değil bir mübtelâ artar 147/6-7

Sultan I. Ahmed'den, zaman zaman Hz. Peygamber'in " Ahmed " sıfatından da hareketle benzetmeler yaparak, övgüyle söz eder:

Säye-i sidreyi gözetmegi ço
Çetr-i zıll-i ilâhî seyr eyle

Ya'nî Hân Ahmedüñ 'adâlet ile
Kurduğı bârgâhı seyr eyle 580/8-9

Şâh-ı 'âlem ya'nî Sultân Ahmed ol kim Cebre'il
Sidreden dir kim vekîl-i Ahmed-i Muhtârî gör 151/8

Hân Ahmed ol ki tâ kılıcın 'arşa aşdı çarh
Şemşîr-i şer'-i hüsrev-i refref-süvâr-veş 220/8

Hakani'nin hayatında " Solak Ahmed " adlı birinin çok önemli bir yeri olmalı. Ona büyük bir sevgiyle bağlıdır, ondan sık sık sevgi ve övgüyle söz eder.

Ulaşabildiğimiz tarih kaynaklarında " Solak Ahmed " adıyla ün kazanmış birisine rastlayamadık. Hakani'nin müteferrika görevinde bulunduğunu bütün

kaynaklar belirtmiştir. " solak " yeniçerilerde bölük ve bölükbaşısıdır.²⁹ Hakanî'nin bazen " Solağ ", bazen " Solağ Ahmed " diye söz ettiği; onun kahramanlıklarını, ok atışını övdüğü, fizikî ve ruhî güzelliklerini tasvir ettiği kişi müteferrikalığı sırasındaki " solakbaşı " olabilir; ancak bu konuda kesin sözler edebilecek bilgilere sahip değiliz.

Görünmez hâkîbudur kim şimdilik 'askerde Hâkânî
Şolâğ Ahmed gibi bir gamzesi cādū kemân ebrû 500/6
Şâğında bulur devleti şolında cihânı
Hâkânî Şolâğ ile iden geşt ü güzânı 603/6

Solak Ahmed'in yüzünde ben olduğu kesindir. Dört yerde öyle tasvir edilmiştir:

Ser egmez efser-i hâkân-ı Çîne şimdi Hâkânî
Şolâğ Ahmed gibi pür-hâl bir hünkâra mâlikdür 78/5
Dil ü cân vermeyince rindler Hâkânî şâğ olmaz
Rikâbında Şolâğ Ahmed gibi pür-hâl hünkârûñ 305/5
Hâl-dâr ola güneş gökde eger Hâkânî
Hûblar şâhı Şolâğ Ahmede beñzer dir idüm 363/5

Bazen de ona sitem eder:

Ser-i küyinde bâri hâtır-ı Hâkânîyi hoş tut
Ki ben gitdüm Şolâğ Ahmedcigüm 'âlemde sen sâğ ol 329/5 30

Hakanî'nin şiirlerinde, divan şiirinde görmeye alışık olmadığımız birkaç özel isme daha rastlarız. Bunlar da onun hayatında yeri olan şahıslar olabilir. Bu isimler; " Ömer ", " Mehter-zade ", " Hacı-zade " ve " Kapudan Paşa "dır.

İltifâtın görüb üftâdelere Hâkânî
Pâ-mâl oldı 'Ömer Şâhuma 'Oşmânîler 144/5

²⁹ " Solak ": Osmanlı kapıkulu kuruluşunda bir asker sınıfı...Bunlar padişahın muhafız birliği görevini yaparlardı...Solak ortalarında her ortanın en eskisi solakbaşı olurdu. " M. L.; " Solak " İst., 1973, c. 11, s. 437.

³⁰ Solak Ahmed ile ilgili diğer beyitler şunlardır: 47/1, 67/7, 76/5, 98/5, 238/7, 288/1, 371/4, 401/5, 522/1.

Hâkânî gidüb halka-i 'uṣṣâka bu gün ben
 Oldum 'Ömerüñ turra-i gîsûsına âh mâ'il 348/5
 Kâr-ı 'uṣṣâk-ı dil-figâre idüb dün-naẓar
 İşimüz nâle vü âh eylemeseñ âh 'Ömer 111/1
 Faşl-ı bahârda ne dimekdür ki cevri ile
 Hâkânî ben 'Ömer gibi sultândan ayırlam 411/5

Burada adı geçen Ömer'in, III. Murad'ın oğlu olan ve 1595'te idam edilen³¹ Şehzade Ömer olması ihtimali büyüktür; Hakanî'nin çağdaşı Kanije kahramanı³² Kara Ömer Paşa, veya başka birisi de olabilir.

Kûs-ı âhum 'arṣa âheng eyledi Hâkânî
 Hûlk-ı nevbet şimdi Mehter-zâdenüñdür 142/5
 Karardı çehre-i bahtum gibi her dâğ-ı sûzânım
 Dügünler baña Mehter-zâdesüz mâtem olmışdur 153/4
 Dün gice az kaldı Hâkânî şafâdan cânı kim
 Ka'be-i küyinde Hacı-zâdenüñ kurbân idem 366/5
 Hazret-i Şâhib-i A'zam Kapudân Pâşâ kim
 Bâb-ı hâşına hicâb ile gelür gelse melek 286/2

6. Seyahatleri

Hakanî'nin, ömrünün büyük bir kısmını İstanbul'da geçirdiği sanılmaktadır. Kendi eserlerinden onun hacca gidip geldiğini öğrenebiliyoruz.

Müteferrika ve sancak beyi iken görev gereği İstanbul dışına çıkmış olması ihtimali vâsa da, elimizde bu konuda herhangi bir bilgi yoktur.

Hadîs-i Erba'îni'nin diğer adı " Miftâhü'l-Fütûhât "tır ve Eğri Kalesi'nin fethiyle de irtibatlıdır. Keşfü'z-Zünun'da, adı geçen eser tanıtılırken: " Miftâhü'l-Fütûhât li-vukû'ihî fî-feth-i Eğri "³³ denilir. Bu eser Eğri'nin alınmasında büyük yararlılıkları görülen ve eserin bitim tarihinde sadrazam olan Sinan Paşa'ya

³¹ Bkz. M. L.; " Ömer şehzâde " İst., 1972, c. 9, s. 757.

³² Bkz.. a.g.e.; " Ömer Paşa Kara " c. 9, s. 757.

³³ K. Çelebi; Keşf, c. II, s. 1037.

sunulmuştur. Hakanî'nin de Eğri'nin fethiyle ilgili sefere katılmış olabileceği düşünülebilir; ancak yine elimizde herhangi bir delil yoktur.

Hakanî'nin, muhtemelen yaşlılık dönemlerinde, hacca gidip geldiğini biliyoruz. Hadis-i Erba'î'ninde sır tutmanın önemi ile ilgili hadisi şerh ederken³⁴:

Ya'ni işiñ olmasun ifşâ-yı râz
Gül gibi açılmadan it ihtirâz
Herkese ahvâlûñi şerh eyleme
Hıfz ıdeğör sırruñı hiç söyleme

Dedikten sonra, şerhin " hikâye " bölümünde yaşadığı bir vefasızlık örneğini anlatır. Özetle:

Pendümi gûş it benüm ey pāk-bâz
Ehl-i hevâdan ıdeğör ihtirâz
Gün gibi hercâyî olurlar şakın
Maḥrem-i râz eyleme şehir oğlanın³⁵

Tavsiyesinden sonra, böyle birini mahdum edindiğini, onu nâz ve naîm ile kuş sütü istese yerine getirecek şekilde büyüttüğünü, nice yıllar açlık ve tokluğu beraber paylaştıklarını, yücelik âleminde arkadaşı, gurbetin mateminde dostu ve sohbet arkadaşı olduğunu, onu kendine yâr-ı gâr edindiğini; onun Ka'be yolunda da kendisine yol arkadaşı olduğu söyler:

Ka'be yolunda baña hem-râh idi
Nem nefes-i âh-ı şehergâh idi
Hac seferinde o perişân dile
Olmış idim hâşılı hem-râh ile

O vefasız, kendisine hizmet yolunda canlar eritmiş, Ka'be yakınında mekân tutup, Hacerü'l-Esved'e el sürmüşler, tavafı, sa'yı beraber yapmışlar, haccın bütün menâsikini eksiksiz eda etmişler; onu Hz. Peygamberin Ravza-i Pâki'ne de götürmüş, ancak o, bunca zamandır şefkatli bir dost olduğunu

³⁴ Hakanî ; Hadis-i Erba'î, İst. Üniv. Ktp, Ty. nr. 69, vr. 84a.

³⁵ "şehir oğlanı ": İstanbullu, taşradan gelme olmayıp İstanbul'da doğup büyümüş olan, şehirlî, (Ş. Sami ; K. T.).

unutup, ekmek tuz hakkını inkar edip, kadın hilesi yüzünden onu terk edip gitmiştir:

Ravza-i Pâke ben iletdüm anı
Ol hâs u hâşâkî bırağdı beni
.....
Mekr-i zenân ile o nâ-merd-i devr
Zâl-i felek gibi baña itdi cevır

Hakanî bundan sonraki beyitlerde bu yoldaşının ve sırdaşının vefasızlığından, iki yüzlülüğünden şikayette bulunur; bu vefasızlığı yüzünden Allah onu rezil rûsva etmiştir, o insan içine çıkamayacak hale gelmiş, şeytana uyduğu için Allah'ın gazabına uğramıştır; Hakanî böyle birinden kurtulduğuna sevindiğini söylerse de, yine bu davranış onu çok etkilemiştir. İzzet beklerken zillete düşmesine hayıflanır, kendi kendine, acısını içine gömmesi gerektiğini söyler. İnsanlara böyle fasıklarla dost olmamaları yolunda tavsiyelerde bulunur:

Âdem olan bunlara âdem dimez
Bunlar ile bir nefes içüb yemez
.....
Mâ-âşal olmak dileyen kâm-yâb
Muttaşıl onlardan ider ictinâb
.....
Eyleme Hâkâniye bed-aşlı kıl
Mañlab-ı aşlıye bulunca vüşül

Beyitleriyle sözlerine son verir. Bu hikâyeden biz Hakanî'nin hacca gidip geldiğini anlıyoruz. Divanı'nda bir gazelde de hacca gitme arzusunu dile getirir ki, bu gazeli de hacca gittiği dönemlerde söylemiş olabilir:

G 389

1. Yine Beytül-Harâma 'azm idelüm
Şehr-i Fağrû'l-Enâma 'azm idelüm
2. Çıkalum gidelüm bu yirlerden
Semt-i dârü's-selâma 'azm idelüm
3. Olalum sâlik-i mesâlik-i hâc
Şâh-râh-ı kirâma 'azm idelüm

4. Bunda cāh ise māhdan geçelüm
Devlet-i ber-devāma 'azm idelüm
5. Yine 'uṣṣāk ile Hicāz gibi
Bir mübārek maḳāma 'azm idelüm
6. Şāhide isti'ānet istemege
Enbiyā'i-i 'izāma 'azm idelüm
7. Ne kadar zahmet ise Hākanī
Rūmı terk ile Şāma 'azm idelüm

Abdülkadir Karahan da " Kırk Hadis " adlı eserinde Hakanî'nin eserini tanıtırken, bu tür eserlerin tarihî belge olma açısından önemine değindikten sonra, yukarıdaki hacla ilgili olayı özetler ve: " Hakanî'nin zaten hakkında çok şey bilmediğimiz hayatı tedkik edilirken, bu gibi kayıtlardan epeyi istifade olunabilir. "36 der.

Ali Canip Yöntem bu konuyla ilgili olarak: " Bir de kendisinin gençliğinde bir aşk macerası geçirdiğini ve sonra hacca gittiğini Miftâh-ı Fütuhât adlı uzun mesnevisinden öğreniyoruz. "37 der. Gerçi Hakanî , " şehir oğlanı " dediği bu mahdumı, sırdaşı ve yoldaşından daima sevgi, özlem ve sitemle söz etmiştir; ancak bu olayı " bir aşk macerası " olarak nitelendirmenin doğru olmayacağı kanaatini taşıyoruz. Her insanın bazı ahlâki zaafı olabilir; ancak hiçbir kaynakta böyle bir zaafından söz edilmemişken, Hz. Peygamber'in " Hilyesi "ni yazarak ün kazanmış, bütün eserlerinde din ve tasavvuf yolunda öğütlerde bulunmuş, çevresinde daima hürmet ve takdirle karşılanmış olan Hakanî'ye böyle bir ahlâk düşüklüğü yakıştırmak kolay olmamalı. Bir an için hemcinsinden birisiyle aralarında bu türden bir ilişki olduğunu var saysak bile; bu ilişkiyi hac farzasını yerine getirirken de sürdürdüğünü ve bunu " Kırk Hadis " türündeki eserinde, bir hadis-i şerîfi şerh ederken herkese anlatma ihtiyacı duyduğunu düşünebilmek bize çok mantıklı görünmüyor. Divan şairleri için zaman zaman yapılan bu tür itham ve yorumların yanlış temellere ve bakış açılarına dayandığı, Abdülkerim Abdulkadiroğlu'nun Bursalı İsmail Belig ile ilgili iki makalesinde ilmi ve mantiki delilleriyle ortaya konulmuştur.³⁸

³⁶ KARAHAN, Abdülkadir; Türk-İslâm Edebiyatında KIRK HADİS , Ank., 1961, Türkiye Diy. İşl. Başk. Yay., s. 212-213.

³⁷ YÖNTEM, A. C. ; Dergi. s. 44.

³⁸ Geniş, bilgi için bkz. ABDULKADİROĞLU, Abdülkerim ; " Ser-güzeşt-nâme-i Fakir be Azimet-i Tokat ", Türk Kültürü Araştırmaları (Prof.Dr. İbrahim Kafesoğlu Armağanı)

7. Vefatı ve Mezarı

Hakanî Mehmed Bey, H.1015/ M.1606/7 senesinde İstanbul'da vefat etmiş ve Edirnekapısı Mihrümâh Camii'nin haziresine defn edilmiş ve halen de aynı yerde medfundur. Bu konuda kaynaklar ve bizzat şahit olduğumuz bilgiler arasında hiçbir ihtilaf yoktur.

Kaf-zâde Faizî: " Bin on beşde fevt olmuştur. târîh-i fakîr: " Hâkânî Beg 'uqbâyâ göçdi "خاقانى بك عقبايه كوجدى" sene 1015. Edirnekapısı dahilinde Mihrümâh Sultan Camii haziresinde medfundur. "39 der. Rızâ: " Bin on beşde İstanbul'da fevt oldu. "40 der. Hadikatü'l-Cevamî'de Edirnekapısı (Mihrümah) Camii'inden bahs edilirken:

" Mektebin penceresi önünde açıkta Hilye sahibi Hakanî Beg medfûndur ki Güzcelce Rûstem Paşa'nın kerîme-zadesi ve Sadrazam Ayas Paşa'nın dahi akrabasıdır. " İltifât-ı beğâ " sene 1015 tarihinde vefât eylemiştir. " denilir. إلتفات بقا

Keşfü'z-Zünun ve Osmanlı Müellifleri'nde 1015'te vefat ettiği kaydedilir.

Riyâzî: " Bin on beşde vedâ'-ı âlem-i fânî itmiştir " dedikten sonra ölüm âniyle ilgili bir anekdot nakleder: " Naklolunur ki, vefatı sırasında yanında bulunan dostlarına: " yâran-ı safâ cennet bahçeleri ne güzel bahçeler imiş " deyip ruhunu teslim etmiştir. "41

İkinci el kaynaklar yukarıdaki bilgileri tekrar ederler.

Hadikatü'l-Cevamî'de: " Seng-i mezârında hat yoktur. "42 denilir; ancak Muallim Naci Bey, Hakanî'nin mezar taşındaki yazının yanlış yazılması dolayısıyla uzun uzun üzüntülerini dile getirir. Muallim Naci'nin bu konudaki sözlerini aynen alıyoruz:

"...Edirnekapısı Camii Şerifi kabristanında toprağa verilmiştir. Mezarı, eski demir parmaklıklarla çevrilidir. Kabrin üzerine dikilmiş bulunan büyük bir ağaç -ki, hemen üç yüz

Ank.,1985, s. 75-91; a.g.yzr.; " Şehrengizler Üzerine Düşünceler ve Biliğ'in Bursa Şehrengizi ", Türk Kültürü Araştırmaları, (Prof Dr. Şerif Başstav'a Armağan) Ank., 1988, s.129-167.

39 Faizî; Zübde, vr. 38b.

40 Rızâ; T. Rıza, vr. 16a.

41 Riyazî; Riyâz, vr. 139a.

42 H. Ayvansarayî; Hadika, vr. 8a.

seneden beri Hakani'nin temiz toprağı ile beslenmektedir.- zaten harap ve تنها olan kabristanın üzerine pek hazin bir surette gölge salmaktadır. Bu ağaca birden bire göz atan kişi, oraya mezar sahibinin heykeli dikilmiş gibi heybet alır. Baş taşının üzerinde âdi bir kandil asılıdır. Cuma ve pazartesi günleri yakılır. Etrafa hüzünlü ışıklar yayar. Bu taşın başka kabristanda diğer ağaçların altında bulunan sekiz on kadar mezar taşından hiç biri istikametini muhafaza edememiştir. Ya ziyadece eğrilmiş, yahut bütün bütün yıkılmıştır. Bunlar, kandilin akseden ışıklarıyla, karanlıkla karışık garib bir manzara meydana getirmektedir. Sokaktan geçilirken kabristanın mektep duvarına bitişik olan en büyük penceresinden içeri bakılırsa yuvarlak, yeşile boyanmış bir taş görülür ki, cephesinde şu kelimeler yazılıdır:

Hüvelbakî
Hilye-i Hakani hasretler rûhiyçün el-fâtiha

Anlaşıyor ki , " Hilye-i Hakani Hazretlerinin " denilmek istenmiş! Merhumun adını mezar taşına yazmak isteyen adamın bu nâmı " Hilye-i Hakani " olmak üzere tasavvur etmesi, sonra bunu da doğru yazamaması, şaşmaktan ziyade teessüfe şayan olan hallerdendir. Hiç şüphesiz ki, bu yazı Hazret-i Şeyh Attar'ı " Pend-i Attar Hazretleri " ünvanıyla yâdedenlerden birinin kaleminin eseridir. Böyle şeyler güce gidiyor. İnsan bir kabrin içindeki zâtın büyüklüğünü düşünüyor, bir de dışındaki kitabeye bakıyor, kabrin içinden " Ne kıymet bilmez adamlar imişsiniz! " yollu bir ses işityormuşcasına utanıyor. "

Muallim Naci daha önce de Nabi'nin mezar taşına kendine ait olan Farsça kıt'anın ne olduğu anlaşılmayacak şekilde değiştirilmiş olduğundan şikayet etmek amacıyla yazdığı makalede:

" Milletın hüner sahiplerinin hayatta ve öldükten sonra saygıya mazhar oldukları daima görülmelidir ki, herkes şevke gelsin de onlardan olmağa çalışsın demiş idik. Doğru değil midir?

Nabi'nin taşında vefat tarihi rakamla gösterilmiş. Halbuki, Hakani'ninkinde o da yok! "43 diye hayıflanır.

Mezar mahalline 1994 Ağustos'u ve 1996 Şubat'ında olmak üzere iki defa ziyarette bulundum. Hakani'nin mezarıyla ilgili Muallim Naci'nin yaptığı canlı tasvirlerin ve haklı şikayetlerin birçoğu , maalesef, bugün de geçerliliğini hâlâ koruyor. Artık baş ucundaki selvi ve kandil yok, ancak demir parmaklıklarla çevrili bakımsız, mezarlık sanki bugün de Muallim Naci Bey'in tasvir ettiği gibi. Mezarlıkta bir kısmı çocuk olmak üzere, yaklaşık otuz beş mezar ve pek azında kitabeli taş var; pek azının mezar olduğu belli. Hakani, bu açıdan

43 M. Naci; Mecmua, s. 177; a.g.yzr.; O. Ş., s. 62-63.

bakılırsa epeyce şanslı sayılabilir; çünkü mezarlığa bakıldığında ilk göze çarpan Hakanî'nin mezarı. Onun için, biraz da diğer mezarlara zarar verme pahasına, beyaz mermerden yepyeni bir mezar yapılmış. Bugünkü mezarının ayak ucunda gösterişli bir yaban gülü var. Muallim Naci Bey'in kitabesinden şikayetçi olduğu taş yine bahçe duvarındaki büyük pencerenin kenarında duruyor; ancak Hakanî'nin yeni mezarıyla çok fazla da ilgili değil gibi, eski mezarında ayak ucundaki diğer taşla beraber kenara itilmiş iki eski taş görünümünde. O taşların Hakanî'ye ait olduğunu, ancak konuya yakından vakıf olanlar anlayabilir. Yeni mezar yapılırken, tarih ister istemez biraz tahrip edilmiş; ancak bu taşların tamamen kaldırılıp atılmamasına da şükretmek gerekir. Muallim Naci Bey, ayak ucundaki taşın hiç söz etmiyor. Sadık Tiryaki, Türkiyat Enstitüsünde Hakanî'nin Kırk Hadis'i ile ilgili çalışmasında, ⁴⁴ " Baş ucunda bir de ayak ucunda iki dikili taş vardır. Ayak ucundaki taş biraz daha uzuncadır. " der. Bu taş, Muallim Naci Bey'den sonra dikilmiş olmalı, tam zamanını bilemiyoruz; ancak adı geçen çalışma 1977'de yapıldığına göre, o tarihte dikili olduğundan eminiz. Daha önceki mezarda ayak ucunda olan, bugün yeni mezarın arka planında kalan taşta şu kitabe yazılıdır:

Hüve'l-Bakî
Hilye-i Hakanî nâzımı
meşhûr şair
Hakanî Muhammed Beg
ruhiçün fâtiha
1015 sene

Bu ikinci taşın sonradan dikilmiş, ya da üzerindeki kitabenin sonradan yazılmış olma ihtimali çok yüksek; çünkü iki taşta da benzer ifadeler var, fakat ikinci taşta, belki de Muallim Naci Bey'in eleştirdiği yanlışlıklar düzeltilmeye çalışılmış olabilir. Eğer Naci Bey'in eleştirdiği zaman bu taş veya üzerindeki kitabe olsaydı, ondan da söz etmesi beklenirdi. Ayrıca: " Nabî'nin taşında vefat tarihi rakamla gösterilmiş, Halbuki, Hakanî'ninkinde o da yok! "⁴⁵ demezdi. Görülüyor ki bu taş ya Naci Bey'den sonra dikilmiştir, ya da üzerindeki kitabesi sonradan yazılmıştır. Muallim Naci Bey'in de eleştirdiği " Hilye-i Hakanî Hasretler " yanlışlığı " Hilye-i Hakanî nâzımı " şeklinde düzeltilmişse de onun

⁴⁴ TIRYAKİ, Sadık; Hakanî'nin Kırk Hadisi, (Yayınlanmamış mezuniyet tezi.), Türkiyat Ens. T.1916, İst., 1977, s. VIII.

⁴⁵ M. Naci; Mecmua, s. 177.

Hilye'siyle şöhret bulduğu gerçeğini yeni kitabede de görüyoruz. Bu da yeşile boyanmış, yaklaşık 1.25 m. yüksekliğinde; 25-30 cm. çapında yuvarlak bir taş. Mihrümah Camii'nin küçük haziresinde yalnızca Hakanî için, beyaz mermerden yeni bir mezar yapılmış olduğunu daha önce belirtmiştik. Yaklaşık 1.25 x 2.25 m. boyutlarında, yerden yüksekliği 40-50 cm.; 1.25 m.'lik şahidesi bulunan yeni bir mezar. Üzerinde yapılaş tarihi ve kimin yaptırdığına ait bir bilgi yok. Cami imamına ve Koruma Derneği üyelerine sormamıza ve bütün ısrarlarımıza rağmen bu bilgileri elde edemedik. Onların rızası hilâfına birilerinin, diğer mezarlara, hatta Hakanî'nin gerçek tarihi değeri olan mezarına da zarar vererek, yapıp gittiğini söylediler. Bu kişilerin kim olduklarını, Hakanî'ye olan ilgilerini bilemiyoruz; iyi niyetlerle ve sevgilerinin ifadesi olarak bunu yapmış olmaları; ancak mezarın ve mezarlığın tarihi dokusuna zarar verme dışında, kitabesini görünce insan ister istemez hemen Muallim Naci Bey'i hatırlıyor ve Naci Bey acaba yeni kitabedeki cehaleti görseydi ne derdi diye düşünüyor. Yeni mezarın yeşil zemin üzerine bugünkü harflerle kazınmış, üzeri yaldızlanmış kitabesini, bir noktasını dahi değiştirmeden aşağıya alıyoruz:

Hakanî MEHMET BEY

Osmanlı şairlerinden, mevlid sahibi
Süleyman çelebi, ayarında, olup
bu ikisinin benzeri bir daha
gelmemiştir.

Meşhur hilye-i şerifenin sahibidir.

1015 Tarihi'nde vefat etmiştir.

Merhum: muallim hacı nilyesi hakk-
ında hilye-i pâkini okurken insan
zabtı bükaya bulamaz imkan.

Kendisini : ilâhi kılma dert ehlini ey
ferdusamed Heybeti sümme reddet-
ma ile red.

Bu duasi, bütün müminlerin üzerin'de-
daim olsun. âmin ya mugin

Kitabeyi yazanın imlâ ve ifade bilgisi hakkında çok fazla söze hacet yok zannediyoruz. Zaten insan bu yanlışlıklar karşısında ne diyebileceğini şaşırıyor. Bir mezar kitabesinde bu kadar imlâ yanlışlığının yapılabildiğini görünce: " Bu kadir bilmezlikler Hakanî'nin kaderi mi? " diye düşünüyor ve üzülüyoruz.

B. KİŞİLİĞİ

Hakanî'nin kişiliğini; " Edebî Kişiliği " ve " Fikrî Kişiliği " olmak üzere iki açıdan ele alacağız; ancak bunu yaparken bütün divan şairlerinde az çok görülebilecek edebî ve fikrî ortak özelliklerden öte, Hakanî'ye has, bilhassa onu tanıtmaya yönelik özellikler üzerinde durmaya çalışacağız.

1. Edebî Kişiliği

Türk divan edebiyatında " Hakanî " mahlasıyla şiir söyleyen tek şair olan Hakanî Mehmed Bey; Hz. Peygamber'i düşmanlarına karşı şiirleriyle müdafa eden ve Peygamber'in şairi diye bilinen Araplar'ın ünlü şairi Hassân b. Sâbit (Hassân-ı Arap Ö. yaklaşık 661-680)⁴⁶ ve Tuhfetü'l-İrâkeyn adlı eserinde Peygamber'in kabri başında duyduklarını çok etkili bir biçimde dile getirerek, Hassân-ı Acem olarak da anılan İranlılar'ın ünlü şairi Hakanî-i Şîrvânî (1126?-1199?)'ye⁴⁷ benzetilmiş ve bu benzerlikler dolayısıyla, " Hassân-ı Rûm " olarak da anılmıştır. Kendisi de, adı geçenlere özenmiş ve zaman zaman telmihte bulunmuştur:

Devr eyledi Hâkânî benüm micmer-i nazmum

Hassân-ı 'Acem didi görüb bu sizüñi ancak 247/5

Bulur Hâkânî her beytinde bu nazm-ı maẓmûnter haqqâ

Begendüm vâdi-i nazm içre Hassân-ı 'Acem semtin 442/5

Bu sözler heb çerâğ-ı sûrh-rûdandur yakar dili

Eger Hâkânî-i zâruñ Hasân gûş itse eş'ârın 462/5

Hüsrevâ 'arız-ı gül-günına Hâkânî-şîfat

Bir gazel tarh ideyüm ben de Hasen renginde 536/5

⁴⁶ Bkz. ATEŞ, Ahmed; " Hassân. Hassân b. Sâbit " İ.A. c. 5/1, İst., 1950.

⁴⁷ Bkz. A.g.yzr.; " Hâkânî. Hâkânî Afzal al-Dîn İbrâhim Badî b. Ali Şîrvânî", İ.A., c. 5, İst., 1950.

Beyanî, Tezkiresi'nde: " Hâkânî-i Rûm demekle mesmûm olmağa sezâ-vâr olur. "48 diyerek, onun daha kendi döneminde " Hakanî-i Rûm " olarak şöhret bulduğunu belirtir. Bursalı Mehmed Tahir Osmanlı Müellifleri adlı eserinde Hakanî'den söz ederken: " Hakanî Mehmed Beg: " Hassân-ı Rûm "49 şeklinde başlık koymuştur. Muallim Naci de Hakanî için söylediği şiirde, onu Hakanî-i Şirvânî'ye benzetmiş, hatta ondan üstün görmüş ve " Osmanlılar'ın Hassân'ı " olarak nitelemiştir:

Dise dîvân-ı sühân erkânı
Saña 'Osmanlılaruñ Hassânı
Hakkuñı virmiş olur kudretinüñ
Kudretüñdir sebebi şöhretinüñ
O degildir bu kadar kudsî-dem
Gıbta eyler saña Hassân-ı 'Acem50

Hakanî'nin edebî kişiliği hakkında, ondan söz eden kaynaklarda pek az bilgi var ve belki de bunlar, herkes için söylenmiş genel ifadeler niteliğindedir; ancak yine de bir değer taşıyan çağından, önce onlara yer verelim:

Rıza, Tezkire'sinde ondan: " akıcı şiirler söyleyen bir şair "51 olarak söz eder ve beyitlerinden örnek verirken: " Bu beyt-i latîf..." diye başlar. Riyazî'ye göre; yaşadığı dönemde, akıcı şiirleri, bûlbûlü bile imrendirecek güzelliktedir ve bu güzel sözlerden oluşan bir Divan sahibidir; temiz, kusursuz bir üslubu vardır.52 Ali Emîrî Efendi: " En büyük şairlerimizden olduğu halde, saygıdeğer kişilerin ellerinde çok değerli eserlerinden yalnızca Hilye-i Şerîfe dolaşmaktadır. " diye takdir ve üzüntülerini belirttikten sonra; Muallim Naci'nin de, onun diğer eserlerini görüp istifade edemediğinden yakındığını kaydeder. 53

Ali Canip Yöntem, Hakanî'nin Divanı'ndan söz ederken:

48 Beyanî; Tezkire, vr. 23a.

49 Mehmed Tahir; Osmanlı Müellifleri, c. 1, Matbaa-i Âmire, 1233, s. 163.

50 M. Naci; Mecmua, s. 178.

51 Rıza; T. Rıza, vr. 16a: " Şair-i selîs-tab'dır. "..." Bu beyt-i latîf te'arrûf-i zihni-şerîfleridir. "

52 Riyazî; Riyâz, vr. 139a: " Hakkâ ki bir mîr-i divân-ı sühandânîdir ki sikke-i râyicü'l-vakt-i nazm-ı revânî reşk-endâz-ı hezâr Hakanîdir. "....." Ve bu ebyâtı-ı zîbâ ol şâir-i pâkîze-edânîdır. "

53 A Emîrî ; Divan, vr. 2a:" En büyük şairlerimizden olduğu halde eyâdî-i ihtirâm-ı enâmda âsâr-ı 'âlllerinden yalnız Hilye-i Şerîfe mütedâvildir. "

" Muallim Naci Hakanî'nin divanını görememiştir. Görmüş olsaydı, çok takdir edeceğine şüphe yoktu. Çünkü bu gazeller " passabî: zararsız " olmakla beraber, Naci'nin edebî eserlerde çok aradığı selâset ve sadeliği de haizdir. Rastgele bir tanesini okuyalım: "54 dedikten sonra:

Efendi hasta-dil 'uşşâka lûtfeyle cefâdan geç
Müjeñden çekme tek hançerlerüñ geçdük vefâdan geç (G.46)

matla'lı gazeline yer verir. Yine aynı makalesinde Hilye'sinden söz ederken:

" Didaktik sahadan asla ayrılmayan bu manzume, yüksek bir edebî kıymeti haiz olmamakla beraber, sırf muvzuunun kudsiyeti sebebiyle, bir zamanlar büyük bir şöhret almıştır. "55 der.

İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu'nda Hakanî tanıtılırken, Ali Canip Yöntem'in yukarıdaki sözlerine de yer verildikten sonra, bu görüşün çok da isabetli olmadığı vurgulanacak şekilde: " Ayrı bir görüş olarak mütalaa olunabilir. "56 denilmiştir.

Bursalı Mehmed Tahir Efendi, özellikle Hilye'sini över ve:

" Süleyman Çelebi'nin Mevlid-i Nebî manzûmesi gibi sehl-i mümtenî' kabîlinden ruhları okşayan bir eserdir ki bazı beyitleri arifler arasında dillerde dolaşır. "57 dedikten sonra örnekler sıralar.

Muallim Naci, onun yalnızca Hilye'sini görebilmiştir. Hilye'den söz ederken:

" Kendisinin başka eserleri dahi olduğu rivayet ediliyorsa da , onlar görülememiştir. Hilye " vâhidün ke'l-elîf " kabîlinden olarak yaratılışının yüceliğine şahitlik etmektedir. Hakanî'mizin her suretle kadri yücedir. Hakkında millî olarak muhafaza etmekte olduğumuz hislere aşağıdaki şiir tercümân olsun. "

dedikten sonra Hakanî için söylediği şiirine yer verir.⁵⁸ Muallim Naci'nin Hakanî için söylediği şiir:

54 YÖNTEM, A. C.; Dergi, s. 45.

55 A. g. m. ; s.44.

56 İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu; " Hakaanî, Mehmed " c. I, İst., 1947, s. 230.

57 M. Tahir ; O. M. c. I, s. 163.

58 M. Naci; Mecmua, s. 177-178 ; a.g.yzr.; O. Ş.; s. 63-65.

Gelmemiştir saña hâlâ şânî
 Ümmetüñ mefharisin Hâkânî
 Bize bir Hilye-i garrâ yazduñ
 Nâmuñı cephe-i 'arşa kazduñ
 Dehrüñ olmakda sühan-sencânı
 O muqaddes eşerüñ hayrânı
 Başka şâ'irde bulunmaz bu edâ
 Sâde bir beytüne biñ beyt fedâ
 Qalbüñ ilhâmgeh-i Mevlâdır
 Saña şâ'ir dimemek evlâdır
 O ne sûziş ki okurken insân
 Bulamaz zabt-ı bükâyâ imkân
 'Aşkdır muhriş iden güftân
 Söyleden böyle odur ebrârı
 Sözlerüñ ziver-i elvâh oldı
 Inbisât-âver-i ervâh oldı
 Dil ki âyine-i Sübhânîdir
 Levha-i Hilye-i Hâkânî'dir
 Anda itdikçe te'cîlî bu eşer
 Mütecessim görünür Peygamber
 Şâhibiycün ne büyük devletdir
 Zinet-i hâfıza-i millettir
 Ey Hudâvendimizüñ vaşşâfı
 Saña Hakkı virmiş o kalb-i şâfı
 Ki tecellîgeh-i 'aşk olmuşdur
 Nûr-ı Peygamber ile dolmuşdur
 Bahş ider Hazret-i Vehhâb-ı 'Alim
 Sevgili kullanna kalb-i selim
 Şâd-mân ol ki sen anlardansın
 Râh-ı ihlâş bulanlardansın

Dise dīvân-ı sūḥan erkânı
 Saña 'Oşmanlılarıñ Ḥassânı
 Ḥaqqını virmiş olur kudretinüñ
 Kudretüñdir sebebi şöhretinüñ
 O değildir bu kadar qudsî-dem
 Ğıbṭa eyler saña Ḥassân-ı 'Acem 59
 Ne selef aldı bu şânı ne ḥalef
 Sen kazanduñ, ne sa'âdet! Ne şeref!
 Şân-ı rahşânuñı taḳdîr ideriz
 Saña Hilyeñ gibi tevķîr ideriz
 Eylesün zâtuñı Mennân-ı Mucîb
 Kaşr-ı firdevsde hem-bezm-i Ḥabîb

16. yüzyıl, divan şiirinin Fuzulî, Bakî, Zatî, Taşlıcalı Yahyâ, Hayalî Bey, Bağdatlı Ruhî gibi en güçlü şairlerinin yetiştiği bir dönemdir. Böyle bir sıralamada Hakanî belki de birinci sınıf şairler arasında yer alamaz; ancak yine de devrin önemli şairlerinden biridir. Hakanî devrin önemli şairlerinin gölgesinde kaldığı gibi; söylediği gazeller de kendi Hilye'sinin gölgesinde kalmıştır. Hilye'si de edebî değerinden öte, konusunun kutsallığı ile öne çıkmıştır. Gerçi Hilye edebî bir metin olarak da kusursuzdur, ancak onun ünü daha çok, Hz. Peygamber'in fizikî ve ruhî portresini ele alan bir mesnevî olmasından gelir.

Hakanî'nin şairliğini, gazelciliği ve kasideciliği olarak ayrı ele alalım:

a. Gazelciliği

Hakanî Divanı'nda dört kaside dışında, yalnızca gazellerin yer alması dikkat çekicidir. Birçok şair, sevmese de, çok başarılı olamasa da, divanında gazel ve kaside dışındaki türlere yer vermeye çalışmış, bir bakıma kendini buna mecbur hissetmiştir. Hakanî'de bunu göremiyoruz. Divan'ının ağırlığını gazeller oluşturur. Karşılaştırdığımız nüshalarda toplam 612 gazel tesbit edebildik. Bunların büyük bir çoğunluğunu beş beyitli gazeller oluşturur. Gazellerin beyit sayılarına göre dökümü ve yüzdeleri aşağıda olduğu gibidir:

59 Meşhur Efdaleddin Hakanî-i Şirvânî. (M. Naci'nin dipnotu.)

<u>Beyit sayısı:</u>	<u>Gazel sayısı:</u>	<u>Yüzdesi:</u>
4	6	% 0.9
5	487	% 79.5
6	47	% 7.6
7	54	% 8.8
8	8	% 1.3
9	9	% 1.4
10	1	% 0.1
Toplam	612 gazel.	

Kullandığı vezinler ve yüzdeleri:

Hakanî'nin 4 kaside ve 612 gazel olmak üzere, toplam 616 şiirde kullandığı vezinlerin sayısı ve yüzdelerinin dökümü de aşağıda olduğu gibidir:

<u>Remel bahri:</u>	<u>Sayı:</u>	<u>Yüzdesi:</u>
1. Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	76	% 12.3
2. Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	134	% 21.7
(Fâ'ilâtün) (fa'lün)		
<u>Hezec bahri:</u>		
1. Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	124	% 20.1
2. Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün	116	% 18.8
3. Mef'ülü mefâ'ilün mef'ülü mefâ'ilün	9	% 1.4
<u>Müctes bahri:</u>		
1. Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	42	% 6.8
<u>Muzârî bahri:</u>		
1. Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	92	% 14.9
2. Mef'ülü fâ'ilâtün mef'ülü fâ'ilâtün	1	% 0.1
<u>Hafif (Cedîd) bahri:</u>		
1. Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	15	% 2.4
(Fâ'ilâtün) (fa'lün)		
<u>Recez bahri:</u>		
1. Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün	6	% 0.9
<u>Mütekârib bahri:</u>		
1. Fe'ülün fe'ülün fe'ülün fe'ül	1	% 0.1

Revi harfine göre gazellerin sayısı, bunların toplam gazeller içerisindeki yüzdesi; her harfteki redifli olan gazeller ve bunların kendi harfi içindeki redifli olması açısından yüzdesi şöyledir:

<u>Revi harfi:</u>	<u>Gazel sayısı:</u>	<u>Yüzdesi:</u>	<u>Redifli gazeller:</u>	<u>Yüzdesi:</u>
Elif	17	% 2.7	8	% 47
Ba'	14	% 2.2	7	% 50
Ta'	10	% 1.6	5	% 50
Şa'	2	% 0.3	2	% 100
Cim	5	% 0.8	4	% 80
Ha'	3	% 0.4	1	% 33.3
Ha'	3	% 0.4	3	% 100
Dal	6	% 0.9	2	% 33.3
Zal	2	% 0.3	2	% 100
Ra'	103	% 16.8	81	% 78.6
Za'	41	% 6.6	38	% 92.6
Sin	7	% 1.1	3	% 42.8
Şin	13	% 2.1	8	% 61.5
Şād	2	% 0.3	1	% 50
Ḍād	2	% 0.3	2	% 100
Ta'	2	% 0.3	2	% 100
Za'	2	% 0.3	2	% 100
'Ayn	2	% 0.3	2	% 100
Ġayın	3	% 0.4	1	% 33.3
Fa'	5	% 0.8	0	% 0
Kāf	15	% 2.4	13	% 86.6
Kef	65	% 10.6	52	% 80
Lām	32	% 5.2	14	% 43.7
Mīm	57	% 9.3	46	% 80.7
Nun	76	% 12.4	53	% 69.7
Vav	11	% 1.7	6	% 54.5
Hā'	85	% 13.8	69	% 81.1
Ya'	27	% 4.4	18	% 66.6
Toplam:	612 gazel.		Redifli 445 G.	% 72.7

Hakanî, gazellerinde divan şiirinin klâsik yapısına sıkı sıkıya bağlı kalmış, birçok divan şairinin yaptığı gibi, diğer divan şairlerinin kullandığı vokabüleri, teşbih ve mecazları kullanmıştır. Belki divan şiirine yeni bir üslûp kazandırmış sayılamaz, ancak divan şiirinin mevcut şiir anlayışını başarıyla uygulamıştır. İkinci derecedeki şairlerin önde gelenlerinden sayılabilir. Daha önce de söylediğimiz gibi, gazelciliği hem 16. yüzyıl üstadlarının, hem de kendi Hilye'sinin gölgesinde kalmıştır. Yine de Hakanî Divanı'nda akıcı gazellerin sayısı çok önemli bir yer tutar.

Ali Canip Yöntem: " Muallim Naci, Hakanî'nin divanını görememiştir. Görmüş olsaydı, çok takdir edeceğine şüphe yoktu. Çünkü bu gazeller " passabl: zararsız " olmakla beraber, Naci'nin edebî eserinde çok aradığı selâset ve sadeliği de haizdir. "60 demıştır. Zaten Muallim Naci de göremediğini itiraf eder.⁶¹

Hakanî Divanı'ndaki gazellerde bazı vezin ve kafiye hataları varsa da, bunların bir kısmı da müstensih hataları olabilir, Divan, çoğunlukla sağlam ve akıcı gazellerden oluşur.

b. Kasideciliği

Hakanî Divanı'nın elimizde bulunan beş yazma nüshasının yalnızca birisinde, ancak en hacimli olanında (Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan 781 numarada kayıtlı) beş kasideye rastlıyoruz. Diğer nüshaların hiçbirinde kaside yok. Adı geçen nüshadaki beşinci kaside de Taşlıcalı Yahya'ya ait. Mehmet Çavuşoğlu'nun hazırladığı Taşlıcalı Yahya Divanı'ndaki birinci kaside⁶² sözü edilen nüshaya aynen istinsah edilmiş. Bu kaside bir na't ve Yahya Divanı'nda " Kasîde-i Na't-ı Resûl " başlığı var. Hakanî Divanı nüshasına alınırken hiçbir başlık kullanılmamış. Bu kasideyi Hakanî tanzir etmiş olsaydı değişiklikler yapardı, veya en azından kendi mahlasını kullanırdı, mahlas da " Yahyâ " şeklinde. Bize göre bunun bir müstensih tercihi olduğu çok açık, ancak gerçek sebebini bilmemiz zor.

60 YÖNTEM, A. C. ; Dergi., s. 45.

61 M. Naci ; Q. S., s. 63.

62 Yahyâ Bey ; Divan, (Haz. Mehmed Çavuşoğlu) İst., 1977, s. 18.

Hakanî'nin dört kasidesinden;

1. kaside, na'ttır ve 23 beyitten oluşur.

Hız. Peygamber'in bazı fizikî özellikleri tasvir edilmiş, bazı mucizeleri dile getirilmiş, peygamberliği övülmüş, şanı yüceltilerek, O'na hürmetleri sunulmuş ve hayır duası istenmiş. Kasidenin klâsik bölümlerine de pek dikkat edilmemiş, övgü ve dua bölümlerinden ibaret kalmış.

Ğâşiyen me'vâsı(durur) şeh-per-i rûhu'l-emîn

Cây-ı na'leynüñ bisât-ı zer-keş-i meydân-ı 'arş K. 1/6

Birinci mısradaki vezin hatası var, ancak bu müstensihden kaynaklanmış da olabilir.

2. kaside, Sultan Muhammed Han içindir ve 27 beyitten oluşur.

Hakanî'nin yaşadığı dönemde Mehmed adlı tek hükümdar, III. Mehmed (M. 1595-1603) dir. Bir medhiye olan bu kasidede, kasidenin klâsik bölümlerine biraz daha dikkat edilmiş, nesib, girizgah, medhiye, fahriye ve dua bölümleri yer almış. Nesib bölümünde, Şehname kahramanlarının adlarıyla beraber tabiat tasviri yapılmış.; medhiye bölümünde, Hız. Peygamber ile adaşlığına da dikkat çekilerek, III. Mehmed'in adaleti, cömertliği, yine Şehname kahramanlarına benzetilerek, kahramanlığı övülmüş; cömertliğine ve merhametine sığınılıp, hayır dua ile bitirilmiş.

3. kaside, yine Sultan III. Mehmed içindir ve 34 beyitten oluşur.

Bu kasidede de, nesib, girizgah, medhiye, fahriye ve dua bölümleri yer almış. Nesib bölümünde, tabiat tasviri yapılmış. Medhiye bölümünde, yine III. Mehmed'in cömertliği, fazileti, ilmi, kahramanlığı övülmüş. Fahriye bölümünde, güzel şiirler söyleyen birisinin onun kapısında hakir bırakılmasının uygun olmayacağı vurgulanarak, yardımları beklenmiş ve kaside dua bölümüyle son bulmuş.

İkbâl gör ki ħirmen-i kâdrinde

Dârâyı perv eyledi Cemşîdi ħûşe-çîn K. 3/13

Beytin birinci mısraının sonunda hece eksikliği var.

Minnet Hudāya bir şeh-i şāhib-kırānsın
Karşuñda baḥs-i 'ilm idemezler muḥakkıkın K. 3/26

Beytin ikinci mısraındaki ilk kelime metinde " Karşuñdan " şeklinde yazılmış ve hem vezni, hem de anlamı bozmaktadır, ancak bunlar da müstensih hataları olabilir.

4. kaside, Vezir-i Ekrem içindir ve 30 beyitten oluşur.

Hangi vezire ait oluşunu tesbit etmek mümkün değil, yalnızca 20. beyitte boyunun uzun olduğu söyleniyor. Bu da onun gerçek özelliği mi, yoksa yalnızca bir övgü müdür bilemiyoruz.

Nesib bölümünde, yine tabiat tasviri yapılmış; medhiyede memduhunun ahlāk güzelliği, liyakati, lutfu, ihsanı, cömertliği, himmeti övülmüş; fahriye bölümünde, kendi halinden şikayetle, ihsanı beklenmiş ve kaside dua bölümüyle sona ermiş.

Kader kullāb urub döndürdükce çarḥ-ı pergārın
Kaḫa devr eyledükce merkez-i gerdūn-ı gerdānı K. 4/28

Beytin birinci mısraında vezin hatası yapılmış.

Kafiyedeki revî harfi " nūrānî ", " sultānî " kelimelerinde olduğu gibi genellikle nisbet " î "sinden oluşurken ve yine bazı yerlerde " fānî ", " Mānî " kelimelerinde olduğu gibi uzun " î " şeklinde gelirken; bazen de " keyvānî ", " dirāḫşānî ", " dāmānî ", " cānî ", " Süleymānî " kelimelerinde olduğu gibi akkuzatif hali eki olan kısa " î " şeklinde gelmiş ve kafiye hatası da yapılmış.

Görüldüğü gibi, Hakanî çok az kaside söylemiş ve bunlar da 20-30 beyit tutarında kısa kasidelerdir. Kasidelerinde , az da olsa, vezin ve kafiye hataları vardır.

c. Dili

Hakanî'nin dili, ne çok ağır, ne de çok sade sayılabilir. Divanı dışındaki eserlerini de göz önüne aldığımızda; Hilye'deki dili biraz daha ağırdır. Bunun Hilye'nin konusuna atfettiği önemden kaynaklandığını söyleyebiliriz. Bazen seçme kelimeler kullanılmıştır. Hadis-i Erba'in'de de sade bir dil kullanılmaya, özellikle

süssüz, yalın bir anlatım yolu izlenmeye dikkat edilmiş. Burada da daha geniş bir kesimin anlaması göz önünde tutulmuş olabilir. Çok fazla kelime oyunlarına rastlanmaz, edebî sanatların kullanılması pek tabiidir, ancak sanatlı söyleme gayreti görülmez. Divan'da ise bir bakıma ikisinin arasında, ne çok ağır, ne de çok hafif olmayan bir dil kullanılmıştır.

Onun edebî kişiliğinde belirgin bir vasıf olarak ortaya çıkmaya da, darb-ı mesel, kelâm-ı kibar türünden atasözü, deyim ve halk deyişlerine de önemli ölçüde yer vermiştir. Bunların örneklerini aşağıda görebiliyoruz: (Parantez içerisindekiler, genel söyleyişler dışında, özellikle Hakanî'nin söylediği şekilde olanlardır. Bu listede deyim ve atasözü niteliği taşımasa da halkın söyleyiş biçimine uygun sözlerle de yer verdik. Sözlerin karşısındaki rakamlardan ilki gazel, ikincisi beyit numaralarını göstermektedir. Deyim niteliğinde olanları, mastar halinde vermeye çalıştık.)

Ağır bahalı ol- 250/3
 Ağzı sulan- 149/2
 Ahiret kardeşi ol- 170/2
 Akli yoktur. 279/3
 Aklını al- 221/4
 Al et- 607/2
 Âlemden sen sağ ol! 329/5
 Âleme (bazen, cihana) rüsvâ eyle-
 269/5, 542/5
 Âlemi var mı? 313/4
 Alını al, ağını rağ et- 238/5
 Allah canını almasın. 59/5, 540/5
 Allah'ı seversen... 340/2
 Altının kıymetini sarraf bilir. (Zer
 kıymetin zer-ger bilir.) 187/5
 Ayağı yer basma- 134/3
 Ayağına düş- 308/5, 525/1
 Bağa zâğ u zeganlar üşür- 271/4
 Bana dönmesin. 15/4
 Başına dar ol- 112/5
 Başına gün doğ- 530/5

Başına taş yağ- 230/3, 316/5
 Başına yıkıl- 441/3
 Bel bağla- 350/4
 Ben de nâmerdim. 285/5
 Bendeni aň, unutma sakın hâ! 12/1
 Benim cânım! 269/5
 Bıçak kemiğe dayan- (İrdi bıçağ
 üstühânına.) 524/1
 Bilmiş ol girmez ele böyle nasib.
 611/2
 Bir alay... 308/5
 Bir içim su. 499/2
 Bir tane güzelsin. 421/5
 Bir yana ben, bir yana dünya.
 10/2
 Birbirine gir- 267/2
 Bulutdan nem kap- 413/2
 Came-i ömrünü lekele- 481/1
 Can ile serden geç- 14/1
 Canı (ruhu) ağzına gel- 368/2,
 407/3
 Canı çık- 560/1

Canı dudağına (lebine) gel- 192/2

Dağ üstü bağ oldu. 307/1

Demiş ol- 190/4

Devleti yâr ol- 91/5

Dil uzat- 406/2

Dilini tut- 43/3

Dokuz dolan- 323/5

Dumanı göğşe çık- (Āhum duhānı
çarha çıkdukça...) 413/2

Dünya (cihan) gözünde olma- 24/2

Dünya başına dar ol- 112/5

Dünyada bir tane ol- 116/3

Dünyalara yet- 111/2

Dünyanın kaç bucak olduğunu
göster- 612/1

Dünyayı başına dar (teng) et-
316/1, 17/4

Dünyayı başına yık- 18/5

El bir et- 267/2

El elden üstündür. 28/4

Elden çıkar- 143/2

Ele gir- 611/2

Fırsatı ganimet bil- 143/2

Gam ye- 516/1

Gel beni öldür. 140/3

Gel itme! 22/4

Gönlünü al- 18/5

Göz dik- 156/4, 570/2,

Göz göre... 578/2

Göz yaşı dök- 481/1

Göz yum- 207/6

Gözden uzak ol- 301/5

Gözü kal- 301/2

Gözü üstünde kaşı ol- 570/1

Gözüm nurlı! 301/4

Gözün aydın. 425/5, 447/1,
457/1

Gözünden uç- 301/3

Gözünü boya- 53/3

Haddim değil. 13/1

Hak ile yeksân et- (Hâk ile yek
itmez isem.) 285/5

Havale geçir- (Havale gibi üstüne
salın-) 590/3

Herkes ettiğini bulur. 322/5

Hükm Huda'nın. 281/1

İki gözüm! 194/5, 322/5, 416/2,
560/2

İki gözüm nur! 102/2

İki yüzlü 574/2

İkide bir... 21/4

İşi Allah'a kal- 607/1

Kan ağla- 173/5

Kan tut- 267/5

Kan yut- 144/1

Kapısından gitme- 132/4

Kara bağrına bas- 134/5

Kara gün 545/2

Kendi garibin. 132/5

Kendinden geç- 505/3

Kendini gökten at- 513/3

Kılına dokun- (Kılına kasd eyle-)
455/4

Kırıp geçir- 239/1

Kimi dağa kimi bağa düş- 522/5

Kolunda nal kes- 469/6

Kul ol- 313/4

Kul sıkışmadan Hızır yetişmez. (Er
bunalınca avn erişir.) 560/1

Kulağına eğilip bir şey de- 525/3

Kurban ol- 221/4

Meydana çık- 140/3
 Nazar deę- 610/1
 Ne kadar zahmet ise...465/1,
 526/5
 Nemek hakkı 9/2
 Neylersen eyle. 91/5
 Nûr-ı dide 79/3
 Nutku tutul- 53/3
 Olanca aklını al- 114/3
 Ona kıyma! 522/5
 Ölüp diril- 159/2
 Sağ olmasın! 15/4
 Sen sen ol! 349/3, 542/3,
 Senden olmasın. 465/1
 Sırrını âleme fâş eyle- 10/2
 Silip süpür- 393/4
 Sineye çek- 134/5
 Şıp şıp vur- 28/5

Takkesini göęe at- 207/3
 Tuz ekmek hakkı (hakk-ı nân u
 nemek) 201/5, 156/4
 Utancından yerlere geç- (Utandı
 yerlere geçdi) 37/1
 Vara gele ayaktan çık- 543/4
 Vay haline! (Vay bana!) 16/1
 Yazılan, başa gelir. 438/1
 Yerden göęe 405/1
 Yıldızı düş- 13/2
 Yüreęi oyna- 43/2
 Yüreęi yan- 322/5
 Yüreęine su serp- 160/3
 Yüz suyu (âb-ı ruh) ol- 171/6
 Yüz suyu dök- 79/3

d. Poetikası (Şiir Anlayışı)

Divan şairlerinin hemen hepsi, kendi sanatlarından, dolayısıyla şiirlerinden söz etmişlerdir. Bu sözler çoğunlukla da kendi şiirlerine mübalâğalı övgülerden hareketle, zamandan şikayet, değerlerinin yeteri kadar bilinmediği yolunda olmuştur. İnsanın kendisini beğenmesi yaratılışının zaafıdır. Bu duyguyu divan şairleri biraz daha açıkça dile getirmişlerdir.

Hakanî de diğer divan şairlerinden pek farklı olmadan, benzer duygu ve ifadelerle şiirden ve şiirinden söz etmiştir. Bu ifadeler, Hakanî'nin özgün şiir anlayışını yansıtır mı, yoksa birçok şairin kullandığı basma kalıp sözlerin tekrarından mı ibarettir? Pek tabii ki bu sözlerde tekrar ve ortaklıklar vardır. Divan şiiri üstadların çizdiği yolda yürüyen klâsik bir sanat anlayışına sahip olduğundan, bu ifadeler genel olarak divan şairlerinin, ama özel olarak da Hakanî'nin şiir anlayışını yansıtabilir, onun şiir görüşüyle ilgili ip uçları verebilir, zaten divan şairlerinin şiir görüşleriye ilgili baş vuracağımız ilk ve en sağlıklı kaynak kendi sözleridir. Bunlar tek başına çok önemli olmasa da, diğer

divanlardaki şiir görüşüyle ilgili dökümler de yapılırsa, bunlardan hareketle divan şairlerinin şiir anlayışları daha sağlıklı bir şekilde ortaya konulabilir.

Hakanî sık sık genel olarak şiirden ve özel olarak da kendi şiirinden söz etmiştir. Kendi şiirine bakışı da, şiirde önemsedığı özellikleri yansıtabilir. Şiirde önemli bulduğu, altını çizmek istediğı özellikleri, kendi şiirinde görmek istemiştir. Bu sebepten, Hakanî Divanı'ndaki şiirle ilgili ifadelere baktığımızda, aşağıdaki sonuçları çıkarabiliriz:

Hakanî de, genelde bütün divan şairlerinin ifadelerinde görüldüğü gibi, şairlik değerinin yeteri kadar bilinmediğinden şikayetçidir. Bu şikayetler daha çok, kasidelerinde memduhlarına hitaben yapılmış; bir bakıma onlardan caize beklenmiştir.

Şahā bu deñlū nazm ile yazık degil midür
Kapuñda ħor u zār ola bu 'abd-i kemterin K. 3/20
Revā degil ki felāketde kala ehl-i maḳāl
Sezā degil ki düşe ibtizāle ehl-i sūḥan K. 2/23

aa. Hakanî'ye Göre Şiirin Amacı ve Yararı

a. Ona göre şiir, şairin yüce duygularını ve aşkını dile getirme ve hatalarını bağışlatma aracıdır:

Neler söylerdi görseñ leblerüñ vaşfında sultānum
Eger mürğ-i dil-i Ḥākāni-i nālānı söyletseñ 260/5
'Arz idüb Ḥākāni şî'rüm diyesüz dil-dāruma
'Āşıkuñdur neylesün ölsün mi sultānum seven 455/5
Maḳālāt-ı bülendüm diñle eş'ārumda Ḥākāni
Baña tut gūş-ı hūşuñ nağme-i edvār bahşin ḳo 492/5
Sāḳī kerem it bāğda cürm-i şu'arāyı
Cām-ı lebūñe söyleyen eş'āra bağışla 526/4

b. Şiirin, özellikle gazelin, en başta gelen amaçlarından birisi, sevgilinin özelliklerini ve güzelliklerini anlatmaktır:

O sâhir-pîşenûñ fettânlığın şerh it ğazel dirseñ
 Bize Hâkâniyâ lâzum degil efsâne vü efsûn 424/5

Şaçından bahş idersem haddin efsûn ider eş'ârı
 Lebin ta'rîf idersem hâşılı nâzûk-edâ artar 147/5

Ser-rîşte-i eş'âra ne dűrler dizileydi
 Vaşf eylemek olsa seni el-kâbilű kâbil 354/3

c. Şiir, şairler için fazilet, şöhret ve güç kaynağıdır, onlara rindlik kazandırır.

Hâkâni vanılmaz harem-i pîr-i muĝâna
 Bu meclise ben kuvvet-i eş'âr ile geldüm 358/5

Nazm-ı cihâna velvele virdi zemânede
 Hâkâniyem ki haşmet-i hâkâna bakmazam 357/6

Hâkâni-şıfat hikmet-i nazm içre bu gün ben
 Bir rind-i cihânem ki Felâtûna ser egmem 360/7

bb. Hakanî'nin Kendi Şiirini Tanımlaması

Hakanî şiirinden söz ederken, selîs, bellĝ, nükteli, mevzûn, hayâl-âmîz, şűr-engîz, can baĝışlayıcı, diriltici, garîbâne, inciler gibi dizmek, mümtâz, şîrîn, sadâ, kûs, tekrarı olmayan ve nev kavramlarını sıkça kullanır. Bu kavramlar onun şiirde aradığı özelliklerdendir. Böyle olunca o şiiri; doĝru, nükteli, ölçűlű, inciler gibi dizilmiş, hayallerle zenginleştirilmiş, taklit olmayan, seçkin, tatlı, güzel sêlerden oluşmuş, insana canlılık ve moral aşıl原因 akıcı sözler olarak görmektedir. Bunlar dışında:

a. Her şeyden önce onun için şiir Allah vergisidir, yani sanatının ilham kaynağı ilâhîdir ve o yalnızca insanların deĝil, meleklerin de takdirini kazanmıştır.

Muhaşşal sâkiyâ cām-ı belâgat bezm-i 'âlemde
 Kuluñ Hâkâni-i ser-meste Mevlâdan şunulmuşdur 107/5

İşitse rűh-ı kudsî sidreden bu şi'r-i cân-bahşum
 Muqarrer dir idi Hâkâniyâ 'ömrűñ tavîl olsun 430/10

Melekler ifleye Hâkâniyâ felekden eger
 Okunsa meclis-i gülde bu şi'r-i şûr-engîz 177/5
 Benüm bu şi'r-i şirînkâr u şekker-bâruma gökde
 Bugün Hâkâniyâ olmaz cinân tûşîleri mâlik 280/5

b. O, ünü bütün cihana yayılmış, şiirinin eşi benzeri, hatta taklid edilmesi de mümkün olmayan, herkesin takdirini kazanmış bir üstad, şairlerin sultânıdır.

Mâlikü'l-mülk-i sūhan Hâkâniyem kim nazmumuñ
 Cân virür bir nükte-i garrâsına hâkân-ı Çîn 437/5
 Serîr-i nazmda Hâkâniyâ saña hâkkâ
 Tekaddüm eyleyemez kimse " mâ-teḳaddem "dem 458/5
 Sūhan mülkine sultānum disem düşmez mi Hâkânî
 Velî şāhuñ esîri evliyānuñ çākeriyem ben 459/5
 Saña bu kilî-i güher-çînuñ ile Hâkânî
 Mülk-i nazm içre bu gün hüsrev-i devrân mı disem 397/5
 Hâkânî dūr-i nazm-ı muğ-peçe güş itsün
 Heb böyle disün şā'ir şimden girû eş'arı 599/9
 İrdi āvāzum nazm-ı felekde Hâkânî
 'Alem-i devlet-i hâkân-ı mu'azzamcasına 520/5
 Şekker lebi vaşfında o şîrîn kelimātuñ
 Hâkânî bu bir şi'rdürür ğayr-ı mükerrer 149/5
 Degme bir şan'at ile giydiremez Hâkânî
 Şāhid-i nazma her üstād-ı sūhan böyle libās 209/5
 Yegāne dūr gibi hergiz mu'ādili yokdur
 Cevāhir-i sūhanum her hîzānede arasañ 324/4
 Bedel bulunmaya hâkkâ bu şi're Hâkânî
 Zemān-ı nazmı ser-ā-pā zemānede arasañ 324/5
 Şadā-yı kūs-ı eş'arum irişdi Çine Hâkânî
 Şanur ehl-i Hutem kim şimdi fağfūr-ı Hıṭāyem ben 487/5
 Pîr-i 'aşka tîfl-ı dil şākird olaldan hâk bu kim
 Nazm-ı mümtāzum benüm Hâkânî üstādānedür 116/6

Gözüm yaşı gibi Hâkânî dūr-bār olsalar cāyiz
Feleklerde bu naẓm-ı nev-zemîne āsmānler 101/5

cc. Şiirde Önemsemediği Kavramlar

Hakânî'nin şiirinden söz ederken kullandığı kavramları da; şiirde önemsemediği, şiiri tanımlarken yararlandığı kavramlar olarak kabul edebiliriz. Bu kavramların genel bir dökümünü yapacak olursak şunları görürüz:

a. Şiirin şekil yönüyle ilgili olarak:

Dūr, güher, inci, mücevher, lülû, mevzûn gibi kelimeler kullanılmış; böylece şiir, inciler gibi dizilmiş ölçülü sözler kabul edilmiş.

b. Sesiyle ilgili:

Avâz, sedâ, kûs, velvele, feryâd, inleyiş, nâle, nağme, makâmât gibi kelimelere yer verilmiş. Şiirde makamlı ve etkili ses güzelliği aranmış.

c. Dil ve üslûb açısından:

Belâgat, selâset, usûl, edibâne, üstâdâne, edebî, san'atlı, pür-hüner, nâzikâne, mümtâz, kelimeleriyle tanımlanmaya çalışılmış.

Taze, pâk, hûb, mazmûnter, garibâne, nev, gayrı mükerrer, olması istenmiştir.

d. Muhteva yönünden:

Nükte, muğlak, hikmet, irfân, kelimeleriyle birlikte kullanılmış.

e. Etkileri açısından:

Gönül yakıcı, sûz-nâk. dil-sûz, şûr-engiz, âteş-pâre, rengin, hayâl-âmiz, mu'ciz-nümâ, efsûn, sihr, efsâne, mestâne, lezzetli, tatlı, şiirîn, âlûde özellikler taşımali.

Sevgiliye ait, yanak, çehre, göz, dudak, ağız, diş, ayva tüyleri, zülf, boy gibi güzellik unsurları yanında; gül, misk, bûy, nâfe, micmer, tûtî gibi güzel görünüşe, kokuya ve sese ait kelimelerle beraber anılmıştır.

Hâkânî şafâlar virür elfâz-ı selisüm

Evşâf-ı mey-i la'l-i leb-i yâre ki dönmez 190/5

Dürr-i nazmı kapadı şimdi benüm bu beytüm

Nükte-i " *gullikatü'l-bâb* " gibi muğlağdur 87/6

Sen sihre muqayyed misün efsânede yohsa

Hâkânî nedür gizleme şi'ründe bu efsün 418/5

Naziredür dürr-i dendân-ı yâr Hâkânî

Selâset-i sühânumla bu nazm-ı hem-vârum 359/5

Vaşf-ı dendânuñı nazm eyledi Hâkânî

Dizdi cân riştesine pâdişehüm lü'lû'lar 145/5

Kâmet-i nâzükini vaşf iderek Hâkânî

Yine bir hûb gazel didi ser-â-pâ mevzûn 450/8

Belâgatde Hâkânîyâ kudretüñ

Senüñ şâbit eyler bu nazm-ı belîğ 239/5

Benüm Hâkânîyâ bu lezzet-i şi'r-i şeker-rîzüm

Uşandurdu (dilin) tûtîlerin şi'rîn-sühânlıktan 443/5

Hakanî'nin şiir görüşüyle ilgili daha geniş bilgi için, burada yer verdiklerimiz dışında, aşağıdaki beyitlere bakılabilir..⁶³

2. Fikrî Kişiliği

Aslında Hakanî, klâsik bir divan şairi tipi çizer. Kadere tam bağlıdır, aşıklığın onun için ezelde takdir edildiğine inanır:

⁶³ Divan'da, şiirle ilgili ifadelerin yer aldığı diğer beyitler: K 2/23, K 3/27, K 4/21, 1/1, 19/1, 41/5, 64/4-5, 77/5, 79/5, 90/5, 93/5, 105/5, 114/5, 117/6, 120/5, 137/5, 149/5, 153/5, 176/6, 191/2, 214/5, 231/5, 247/5, 253/5, 259/5, 304/5, 310/5, 312/5, 326/5, 328/5, 330/5, 334/5, 335/5, 366/3, 369/5, 382/9, 388/6, 393/5, 426/5, 427/5, 429/2, 437/5, 442/5, 451/5, 452/5, 476/4, 477/5, 487/4, 488/2, 490/2, 529/5, 536/5, 549/1-5, 551/5, 555/9, 557/4, 559/6,

Hâkânî göñül tahtını ol şâha ezelden
Virmiş Melikü'l-'arş " *tebâreke ve-ta'âlâ* " 10/5

Ona göre, dünya geçici ve dönektir, bağlanmaya değmez, öbür dünyanın düşünülmesi gerekir:

Gün bu gündür fikr-i ferdâdan hirâsân olma kim
Çok döner devrûñ bu dolâb-ı harâbı sâkiyâ
Bî-hisâb it luţfuñ Hâkânî-i şeydâya kim
Kimse bilmez hâlet-i rûz-ı hisâbı sâkiyâ 8/3-5

'Âlem-i fânide Hâkânî sened yok ben dañi
Âstân-ı hâne-i hammâr(ı) itdüm üstâd 60/5

Cefâdan gayrı Allâhı severseñ şormağ 'ayb olmaz
Ne gördüñ bu muşibet-hâneye Hâkâniyâ geldüñ 265/5

Zühd, takva, rıya ve bu tavırların temsilcileri olan vaiz, zâhid; bu tavırların temelini oluşturan akıl en çok şikayet ettiği kavramlardır. Bunların karşısında rind aşık tipini tercih eder. Kısaca rind, zahid çatışması divanında önemli bir yer oluşturur:

Mürîd-i pîr-i 'aşk ol zühdi terk it sen de Hâkânî
Bu semti ihtiyâr itmişdür eslâf-ı kibârûñ heb 30/5

Kayd-ı takvâ yük olur râh-ı maḥabbetde şakın
Kulzüm-i 'aşka düşen kimse sebûkbâr gerek

Ben de nâ-merdem eger itmez isem Hâkânî
Nâm u nâmusını zühd ü vera'uñ hâk ile yek 285/4-5

Meclis-i va'za oturmakda şafâ yokdur iñen
Künc-i hum-hâne yeter 'ârif iseñ cây-nişest

Zühd ü hevâdan uşandum göresin Hâkânî
Yine âhîr beni o lebler ider bâde-perest 34/4-5

Erbâb-ı riyânuñ sözi heb mûriş-i gamdur
Vâ'iz senüñ ol yâvelerüñdür gama bâ'iz 42/4

Kapusın bir cevân-ı kec-külâhuñ secdegâh itdüm
Diyelden vâ'izâ sen baña meyl-i mâ-sivâdan geç 46/3

Rind-i 'aşk ol göflüñi bir şûb-âşûba vir
 Bâri gel cânuñ virürseñ bir cevân-hûba vir 70/1

Rindlik 'uqbâ için dünyâyı terk itmek degil
 Rind odur kim bilmeye dünyâ nedür 'uqbâ nedür 116/4

Gelmezler efendi taraf-ı zühde ölince
 Şunlar ki reh-i rind-i mey-âşâma giderler 131/3

Irakdan gösterüb câm-ı mey-i la'l-i şeker-nûşuñ
 Efendi vâ'izi meclisde esritmek diler göflüm 375/4

Şebângeh şavmı sâkî câm-ı la'l-i yâr ile bozdum
 Binâ-yı zühdi şevk-i bâde-i gül-nâr ile bozdum

Ben ol bîmâr-ı 'aşkam kim riyâ vü zühd perhîzin
 Tabîbâ câm-ı la'l-i sâkî-i hammmâr ile bozdum

Perişân perçemin gördükce 'aqlum târ-mâr oldu
 Şafâ cem'iyetin ben ol ser-i destâr ile bozdum 407/1-3-4

Biz menzil-i maşşûdumuza yıl gibi irdük
 Sen şûfi dağî vâdi-i zühd içre yilersin 481/4

Şâb-ı dirâht-ı zühdümüzüñ aşlâ ferâgati yok
 Künc-i riyâda bir kurî takvânüñ aşlı ne 509/4

O da diğer divan şairleri gibi, sevgilinin vefasızlığından, kendine yaptığı cevrlerden, bütün bunlara sebep olan rakibden şikayet etmiş; buna rağmen sevgiliye olan tam bağlılığını dile getirmiş, ona ait güzellik unsurlarını bilinen teşbih ve mecazlarla övmüş, tercihini meyhane ve içkiden yana yapmıştır:

G 11

1. Benüm gamdan dü-tâ-ğadd olduğum nâ-çârdur zîrâ
 Nihâl-i ser-bülendüm mâ'il-i ağıârdur zîrâ
2. Göñül ol hâce-i hüsne anuñçün müşterî çıkmaz
 Raķib-i zâr ile bâzârdan bî-zârdur zîrâ
3. 'Aceb mi ger dem-â-dem dîde hûnbâr olsa sultânüm
 Bu gün dil hayline ol gamzeler hûnkârdur zîrâ
4. Gidermeñ lâle-ruğlar tîrinüñ peykânını dilden
 Benüm her tâze dâğüm bir gül-i bî-hârdur zîrâ

5. İlāhî sevdüğün Hâkânî-i zâruñ ser-efrâz it
Leţâfet bâğına bir serv-i hoş-reftârdur zîrâ

G 23

1. Dergâh-ı pîr-i meyden olur baña fetḥ-i bâb
Fermân iderse ḥazret-i nevvâb-ı kâm-yâb
2. Bu ḥâkdâna gelmez idüm dilde ḥâşılı
Kayd olmasaydı silsile-i 'aşkı bu tûrâb
3. Hikmetle nâzır olsañ efendi şarâbda
Cem bârgâhını gözedür dîde-i ḥabâb
4. Dâğ-ı derûnum açmada meşşât-ı bahâr
Rez-duḥterine vaz' ideli lâle-gün niķâb
5. Dünyâda meyden özgesi maķbûlümüz degil
Hâkânî bezme sâķi-i devr eylesün şitâb

G 408

1. Tağıtdı 'aqlum ol kâkûl perîşân-ḥâl-i 'aşk oldum
Büküldi bâr-ı ğamdan kâmetüm meyyâl-i 'aşk oldum
2. Ḥam-ı çevgân-ı zülfüñ birle meydân-ı maḥabetde
Ser-i şad-çâķi ğaltân eyleyüb pâ-mâl-i 'aşk oldum
3. Tehî kıldum göñûl gencînesin mâl iztırâbından
Muḥaşşal gitdi şimden şoñra mâl-â-mâl-i 'aşk oldum
4. 'Alevler zâhir oldı âteşümden iki yanumda
Semender gibi gûyâ mürġ-i zerrîn-bâl-i 'aşk oldum
5. Der-i mey-ḥânede Hâkânî isti'dâd-ı himmetle
Koyub cemmâze-i zühdi yine ḥayâl-i 'aşk oldum

Gazelleri, bu düşüncesi için sadece birer örnektir. Hemen hemen bütün divan bu uslûb üzere devam eder.

Divan şairleri vuslatı çok istedikleri halde, arkasından hicranın gelmesi korkusunu yaşarlar. Hakanî bu duyguları bir beytinde sehl-i mümteni' tarzında bir kıvraklık ve bilgelikle dile getirmiştir:

Göñül bir lahza mesrûr olsa anda gam muḳarrerdür
Dilâ her sûrda elbetde bir mâtem muḳarrerdür 165/1

Hakanî'nin herhangi bir tarikatle doğrudan ilgisi olduğuna dair hiçbir bilğimiz yok. Onun şiirlerinde derin bir tasavvuf coşkusu da göze çarpmaz; ancak o, sık sık tarikat ve tasavvuf motiflerini kullanmış; kendini o dünyaya ait hissetmiş; zaman zaman, Muhyiddîn-i Arabî, İbrahim Edhem, Mevlana (Monlâ-yı Rum) gibi tasavvufta simge olmuş isimleri zikretmiş; insanlara tasavvuf ilkeleriyle denk düşecek öğütler vermiştir:

N'ola dîn ehlini dil-dânımız ihyâ itse
Biz naẓar-yâfte-i Hazret-i Muhyiddînüz 180/2-4

Pây-taht-ı telh-i zühdüñ meclis-i telh eyleyüb
Bâde-nüş old(ur) ki İbrâhim Edhem kendüsin 427/2

Me'al-i girye-i Monlâ-yı Rûmı cüst ü cû eyle
Semâ'-ı çeng-i nây u def'-i mûsikâr bahşin ķo 492/1-2

Fenâ-fi'l-lâh-ı 'aşķ olduñsa râh-ı 'âfiyetden geç
Ėam-ı dünyâdan el-hâşıl elüñ çek âbiretten geç

Dil ü cân u karar u 'aķl u dîni terk eyle
Bu gün ol çâr-ebrûnuñ Ėamıyla şeş-cihetden geç

Hünerver pây-mâl-i derd ü Ėamdur bunda Hâķânî
Ma'ârif mûris-i fakr u fenâdur ma'rifetden geç 45/1-4-5

'Ârîzuñda görünür nûr-ı tecellâ vâzîh
Kâkülüñde bulunur sırr-ı süveydâ vâzîh

Şöyledür za'f ile kim deprenemez Hâķânî
'Âşķ-ı haste-dilüñ oldıķı hâķķâ vâzîh 49/1-5

Haţţuñı vaşķ ideli Ėalvetiyân-ı melekût
Devr uşûline girüb gökde semâ' eylediler

Şöyle ķâr itdi dile pîr-i muĖânuñ sözi kim
Rindler bir yire cem' oldı fezâ' eylediler 138/2-4

Nâẓıruz vechine bir maẓhar-ı sırru'l-lâhuñ
Şâfdur âyine-i tînetimüz Hâķ-bînüz 180/2

Bize Hâkâniyâ ehl-i tarîkat i'tibâr eyler
O servûñ reh-güzâr-ı gülşeninde tut ki şengüz 189/5

G 208

1. Eyle zann eylemese ki cây-ı hevâdur meclis
Hubb-i Mevlâ ile pür-şıyt u şadâdur meclis
2. Münkad-i şarşar-ı tevhîd-i ilâhîdür ney
Merkez-i dâ'ire-i 'aşk-ı Hudâdur meclis
3. Na't okur nâtika-i hâl ile hik ü kânûn
Nice yüz biñ dil ile nağme-serâdur meclis
4. Neş'e-i feyzi ider sâlik-i mest ezeli
Şafvet-efzâ-yı kulûb-i fuşahâdur meclis
5. Halka bilmem yine münkir görünür Hâkânî
Şûret-i halka-i tevhîd-i vefâdur meclis

Müstagrağ-ı tecelli-i dîdârdur yüzüñ
Müstelzim-i ma'ânî-i güftârdur sözüñ 292/1
Hidmetüñde bu kerâmet nedür ey pîr-i muğân
Kutb ider sâliki bir lahzada istiḥdâmuñ 314/3

Qadem başduñsa râh-ı 'aşka deyr-i dâr bahşin kı
Fenâ-fi'l-lâh-ı 'aşk ol sübhâ vü zünnâr bahşin kı

Bulub âyîne-i yâra rû-be-rû dîdâr bir gün
Tecellî nûrına mir'ât olan ruḥsârı gördüñ mi

Yakût-ı tâb-ı ruḥıyle âftâb didi Hâkânî
Felekde nice nûrmış 'aşık-ı dîdârı gördüñ mi 597/2-5

Hudâdan evvel istid'â-yı feyz-i câm-ı nâb itdüm
Der-i mey-hânede andan recâ-yı fetḥ-i bâb itdüm

Çıkub câmi'den oldum 'âbid-i bût-hâne farz eyle
Ne 'âbid saña zâhid ben ḥaṭâ itdüm sevâb itdüm

N'ola 'afv olsa güstâḥâne vaz'um şimdi Hâkânî
Ben ol dergâh-ı 'âlî-şâna çokdan intisâb itdüm 367/1-2-5

Türk, Hakanî'nin, Divanı'nda sıkça kullandığı kelimelerdendir. Bir beytinde de kendini " Türk " olarak nitelendiriyor:

Didüm cefâñ ile Hâkânîñ nedür hâli
Didi o Türk 'Arab-zâde hâline tâlib 28/6

Bu beyitteki Türk ifadesi hem Hakanî'nin kendisi, hem de sihr-i halâl yoluyla sevgilisi yerinde kullanılmış olabilir. Bunu bilerek yapmıştır, çünkü birçok beytinde " Türk " doğrudan sevgili yerinde kullanılmıştır:

Reftâra kaçan gele kim o Türk-i kabâ-püş
Dâmânın öper zağmet olur diyû güzergâh 569/3
O Türk şûhuñ idüb kûy-ı ka'besinde makâm
Şalât-ı hamseyi heb kıble-i Tâtâra kılam 387/2

Türk kelimesi doğrudan sevgili yerinde kullanıldığı gibi; daha çok sevgilinin gözleri, gözlerinin güzelliği, etkileyiciliği; kirpikleri, gamzesi için de kullanılmıştır:

Sifâl olsun kilâb-ı kûyine ol Türk-i bed-mestûñ
Fenâ sengiyle âhir sāğar-ı dîdem ufanınca 563/4
Hadeng-i gamzesine cân virüb ol Türk-i bed-kîşûñ
Yolında cân ile Hâkâniyâ kurbân olan gelsün 471/5

Türk kelimesi genellikle Tatar, Moğol-çîn, Hitâ, Hutten, Çîn, Maçin, Tâcık, Ceyhûn, Mâverâünnehr, Âb-ı Âmûd gibi kelimelerle birlikte kullanılmış; bunlarla ilgili teşbih ve mecazlar yapılmış.

Hitâ ve Hutten'den hareketle, o bölgedeki cey_ larların, hem gözlerinin güzelliğine hem de miskin onların göbeklerinden elde edilmesine telmihler yapılmaya çalışılmış:

Gözlerûñ Türk-i Moğol-çîn-i Hitâ vaşfında
Beñlerûñ nâfe-i âhû-yı Hutten rengine 536/2
Benden ayırmadı evvel çeşm-i Tâtârı eger
Âhı te'sir itse çarhuñ Türk-i tîr-endâzına 506/4

Aksa ger ceyhün-ı eşküm Mäveräü'n-Nehre dek
 Âb-ı Âmûda geçerdi Türk eger Tâcîkdür 136/4
 Nedür o çeşm-i Moğol-çîn o gamze-i âhû
 Nedür o nâfe-i sîmîn o sîne-i bî-mû
 Nedür o vaz'-ı levendâne tarz-ı Türkâne
 Nedür o nâvek-i müjgân o hançer-i ebrû 495/1-4

Sevgilinin güzelliği, çekiciliği, gözlerinin etkileyiciliği yanında; acımasızlığı da Türk kelimesiyle beraber ifade edilmiştir:

Çîn-i zülfüñ şöyle bî-tâb itdi kim debrenemezüz
 Mülk-i Rûmı gelse yağmâ eylese Türkân-ı Çîn 473/3
 Ol güzel gözlerle ol hünîn bakışlar seyrin it
 Gâret-i imân iden Türkân-ı tîr-endâzı gör 93/2
 Ele şeh-bâz alub dil mürgini şayd itdügi demler
 Gözümden uçar ol şahin bakışlu Türk-i hün-hûruñ 301/3

Çigil bölgesindeki Türk güzellerine de özellikle dikkat çekilmiştir:

Beni ney gibi mi iñletmez eyâ Türk-i Çigil
 Dem çeker gülşen-i kûyüñde senüñ bülbül-i dil 340/1
 Çîn ü Mâçîne çekildük giderüz Hâkânî
 Ya'ni ol gayret-i hûbân-ı Çigilden geçdük 294/5

Bazen " Türk " ve " terk " kelimelerinin yazılışıyla cinas yapılmış:

'Aşk meydânında başın bî-garaž terk itmedüñ
 Yoksa terkimek mi var ol Türk-i hançer-dâr ile 534/4

a. Ehl-i Beyt Sevgisi

Hakanî gerçek ününü " Hilye "si ile sağlamış, böylece Hz. Peygamber'e ve onun Ehl-i Beyti'ne olan sevgi ve bağlılığını en üst düzeyde göstermiştir; ancak Hz. Peygamber ve Ehl-i Beyt sevgisi onun bütün eserlerinde açıkça

görülür. Divanı'nda da Hz. Ali ve Ehl-i Beyt'e olan muhabbetini sık sık dile getirir:

Hâkânî bu gün çarh pelengine ser egmem
Ben hâk-i keffî pây-ı seg-i âl-i 'abâyem 383/5
Dem-â-dem vird ider nesl-i 'Alî'nin nâm-ı a'lâsın
Hasûd-ı 'âle rağmen sâkinân-ı 'âlem-i bâlâ 7/4

Hz. Ali ile ilgili birçok teşbih ve mecazlarda bulunur. Şiirdeki gücünü de Hz. Ali'nin güçlülüğüne benzetir:

Bu gün Hâkânî şî'rûñ Haydar-ı Kerrârdur nazmuñ
Semend-i âb-ı gerdüngerdidür gūyâ aña Döldül 335/5
Bir 'Alî-sîret güzel sevdüm ki hüsn alayını
Zü'l-fekâr-ı gamzesin çaldukça eyler çâr-şaf 244/4

Kerbelâ olayı, üzüntüsü ve bu olaya ait motifler de Hakanî'nin gazellerinde sık sık dile getirilir:

Bağrımız bir lâle-ruh pür-hûn idübdür gūyiyâ
Dâğ-dâr-ı mâtem-i mâh-ı muharrem olmuşuz 176/2
Çıkmasa nâle-i Hüseyne ne var Hâkânî
Gâh lutf eyleye 'uşşâka cefâ eylese gâh 501/5
Nâmı Hasan bir âfetüñ âb-ı vişâline
Hâkânî teşne yüzine mânend-i Hüseyñ 468/5

Bazı gazelleri yek-âhenk bir şekilde bu konuya ayrılmıştır:

G 290

1. Feryâdum işit âh-ı sehergâhı severseñ
Gâhî nazar it kullaruña şâhı severseñ
2. 'Âşık baka ger durma şafâlar süre agyâr
İnşâf mıdur sevdigüm Allâhı severseñ
3. Firkat beni öldürdi 'Alîlik demidür gel
Cânâ şu sülûk eyledigüñ râhı severseñ

4. Çāk eylemedin şîr-i ecel yakamı luṭf it
Al pençe-i ğamdan Esedu'l-lâhı severseñ
5. Redd eyleme Hâķāni-i mehcûn kapuñdan
Gel iki gözüm nûr 'Alî Şâhı severseñ

G 493

1. Ağla ey dîde-i ter kim dem-i mâtemdür bu
Yâr-ı ter kimi dürüst olmaduĝı demdür bu
2. Kerbelâ vak'asınuñ vakti muşîbet gûnidür
Ehl-i Beytûñ cigerin pâreleyen ğamdur bu
3. Eşkümüñ nehr-i Furâtı n'ola tuĝyân itse
Bü'l-âceb sâhili yok baħr-i mu'azẓamdur bu
4. Cân gözüm yaşına ağlar cigerüm yaşına dil
Ol eger hem-dem ise mûnis ü maħremdür bu
5. Vaşf-ı ihrâmı ko vâ'iz ħaram ezkârın unut
Şehr-i zî'l-hicce degil mâh-ı muħarremdür bu
6. Hûsn-i Ya'ķûb ile tâ kürbet-i Yûsûfdan işit
'Âlem içre nice yüz biñ ğama müdgamdur bu
7. Seherî meşhed-i pâķuñ getürüb ħâķi bād
Didi Hâķāni senüñ yâreñe merhemdür bu

G 575

1. Temâşâ itmeyenler Kerbelâyı rûz-ı mâtemde
Furât-ı eşküümüñ tuĝyânını görsün muħarremde
2. Zuhûrı vaktidür ol vak'a-i pûr-sûz-ı cân-sûzuñ
'Aceb mi ħûn-ı eşküm telb olursa cām-ı dîdemde
3. Firâķuñ âb-ı âteşbârına dil-teşneler kanmaz
Meger kan yuṭalar ehl-i muşîbit vâdi-i ğamda
4. Melek zülf-i perişân ü felek çāk-i giribānda
Daħi ol demde ıslâħ idemezler 'Arş-ı A'zamda
5. 'Ademden 'âlem-i ervâħa başmazdı kadem âdem
Bu 'udvân-ı mezâlim fehm olunsa nesl-i Âdemde

6. Kazâ-yı Kûfeyi ervâh-ı kudsi dūd-ı âhumla
Siyâh itdûgi demdür mâtem-i âl-i mûkerremde
7. Muhaşşal cân virürdüm rûzgâr el virse Hâkânî
Hemân ölsem şafâdan Meşhedi bir daği görsem de

G 166

1. Biz mahrem-i esrâr-ı serây-ı Nebevîyüz
Mensûb-ı harîm-i harem-i Muştafavîyüz
2. Ža'f ile 'aceb mi tenimüz dönse hilâle
Evc-i felek-i ma'rifetüñ mäh-ı neviyüz
3. Yanmışlarıdır âl-i 'abâ âteş-i 'aşkuñ
Biñ kerre didük biz 'Alevîyüz 'Alevîyüz
4. Yollarda koruz kâfile-i zühd ü riyâyı
Biz bâdiye-i meykedenüñ râh-reviyüz
5. Biz zerre kadar aňlamazuz dest-i kazâdan
Hâkânî rızâdur işimüz Murtafavîyüz

Hakanî: " Biñ kerre didük biz 'Alevîyüz 'Alevîyüz " der, ancak bu sözlerini doğru değerlendirmek gerekir. Hakanî'nin Hz. Ali sevgisi, yalnız onula sınırlı, kısıtlayıcı, diğer halifeleri ve sahabeyi sevmesine engel bir sevgi değildir:

Tahrîk-i bād-ı şubh ile âheng-i ney gibi

Berg-i şukûfe zemzemedede çâr-yâr-veş 220/5

Muhaşşal gam yimem şimden girü ölsem de Hâkânî

Ki zîrâ yâr-ı ğarum gibi ğam-hâr eyledüm peydâ 9/9

Yalıñuz hem-nâm-ı Şiddîk olduğı dünyâyâ değer

Yâr-ı ğâr idinmege bir server aldum yanuma 546/5

Hem-şoĥbet-i melâ'ike olsağ 'aceb midür

Biz bunca rûzgârdur aşhâba tâbi'uz 174/3

beyitlerinde olduğu gibi Hz. Ebubekir'e ve diğer ashaba da sevgi ve bağlılığını dile getirir.

b. Sosyal Olayların Yansıması

Divan şairlerinin çoğunluğunda olduğu gibi, Hakanî'nin Divanı'nda da tarihi ve sosyal olaylara doğrudan değinen ifadeler fazla rastlayamıyoruz; ancak onun şiirleri asla hayattan kopuk sayılamaz. Dikkatle baktığımızda, devrin yaşantı ve anlayışına ait ip uşları yakılayabiliriz.

Bir yerde çağdaşı Fuzulî gibi o da rüşvet salgınından şikayet etmiş:

Ehl-i dünyâ gözûme hâr u has-âsâ görünür
Seyl-i eşkûm gibi dünyâyı tütaldan rüşvet 40/4

İyi ile kötünün doğru ayırt edilmediğinden:

Tûtlyi zâğ şanur ekşerimüz neyleyelüm
Çeşm-i eyyâm ise teşhîs idemez 'irfânı 595/4
şeklinde şikayet eder.

Hükümdarların zalimliğine de sanatlı bir söyleyişle ince eleştiri getirir:

Yâr ider eşk-i 'âşıkândan hâz
Şâhdur n'ola itse kândan hâz 234/1

Sevgilinin güzelliklerinin etkisini anlatırken, yine sanatlı bir söyleyişle, Şam'daki karışıklıklara, Rum'daki fitneye ve Yemen'deki afete gönderme yapar:

Hâkânî zülf ü gamze vü la'lidür ol mehûñ
Âşûb-ı Şâm u fitne-i Rûm âfet-i Yemen 454/5

Yine onun bazı beyitlerinden, nazar değmesi, bayramlarda hilâli gözleme, ay ve güneş tutulması ve öldürülen birisinin kan bedelinin istenmesi gibi adet ve inanışları öğrenebiliyoruz:

Dil-i mecrûhuma âh ol hadeng-i gamzeler degdi
Yıkıldı meclisüñde kalb-i mahzûnum nazar degdi 610/1

Ervârı zühûr itdi hilâl-i ramazânûñ
Ol gamze-i ebrû-yı sitemkâr görünmez 199/4

Hilâli gözlemekten tâbı gitdi çeşm-i pür-ñunuñ
Gözüm dert oldı efkâr ile âh çâre ebrûnuñ 301/1

Haţtuñ görüb ay ile gününñ nuţkı tuduldi
Oldur sebeb ey meh bu husûf ile kûsûfa 532/2

Kendü bî-kesligümden gâyet ile memnûnem
Kâtilümden hele kanum taleb itmez kimse 567/3

Aşağıdaki beyte baktığımızda, o devirde kokulu akide şekerlerinin yapıldığını ve bunların halk arasında çok rağbet gördüğünü öğrenebiliriz:

Hâkâni düşdi dillere bu şi'r-i sükkerin
Gûyâ dehân-ı halkda müşgîn 'akidedür 79/5

16. yüzyılın başlarında başlayıp, sonlarına doğru devlet için büyük bir mesele haline gelen Celâlî isyanları⁶⁴ da Hakanî'nin şiirinde:

Hañçeründe şimdi bir keskin Celâlî kondı kim
Kaţ'-ı ümîd itdiler herkes hayâtından bu gün 435/2

ifadeleriyle yer alır.

Görüldüğü gibi, çok açıktan olmasa da, onun Divanı'nda devrin gerçek tarihi ve sosyal olaylarına ait bazı yansımaları bulabiliriz.

⁶⁴ İLGÜNER, Mücteba; " Celâlî İsyancı " TDV/ İ.A. c. 7, İst., 1993, s. 252-257.

II. BÖLÜM

ESERLERİ

Hakanî'nin üç eseri vardır , bunlar:

- A. Hilye.
- B. Hadisü'l-Erba'în. (Miftâhü'l-Fütûhât)
- C. Divan.

A. Hilye (Hilye-i Hakanî)

Hilye, Hakanî'ye en fazla şöhret kazandıran eseridir.

1. Hilyecilik Geleneği

Hilye, sözlük anlamıyla " süs, ziynet, cevher, yüz güzelliği, güzel sıfatlar, güzel görünüş ve güzellikler manzumesi " demektir. Terim olarak ise, " Hz. Peygamber'in haricî vasıflarını, maddî ve manevî hususiyetlerini konu edinen eserlere " verilen adlar için kullanılmıştır. Bir bakıma bir edebî türün de adı olmuştur. Tür adı olarak daha çok " Hilye-i Nebî, Hilye-i Nebeviyye, Hilye-i Şerîfe, Hilye-i Saadet " şekillerinde kullanılmıştır.¹

Hilye, bir tür olarak " şemâil "lerden doğmuştur. Şemâil, sözlükte " huylar, tabiatlar, ahlaklar " gibi anlamlara gelir.² O da daha çok terim anlamıyla hatırlanmış, Şemâil-i Şerîfe " Hz. Peygamber'in fizikî olarak yalnız beşerî yönünü ele alan "³ eserler için kullanılmıştır. Hilye ile benzerlik gösteren diğer türler: " Siyer, meğazî, delâil, hasâis; mevlid, na't, mi'râciye "dir. Bunlar manzum veya mensur olabilir.

Hilyeler, Hz. Peygamber'in fizikî ve ruhî portresi, yani suret ve siretini ortaya koyabilmek amacıyla yazılan eserlerdir. Bu da bir hadise dayanır. Hz. Ali'den rivayet edildiğine göre: Peygamber'imizin vefatından kısa bir süre önce kızı Fatıma: " Yâ Rasûlallah, Sen'in yüzünü bundan sonra göremeyeceğim." diyerek ağladığında, Peygamber Efendimiz Hz. Ali'yi çağırmış ve: " Yâ Ali,

¹ ABDULKADİROĞLU, Abdulkerim ; " İlk Hilye Hattatı Ahmed Karahisarî mi ? " Millî Kültür, Mart 1991, S. 82, s. 49;

PALA, İskender ; Hilye-i Saadet, Ank., 1991, s. 1.

² DEVELİOĞLU, Ferit; Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat Ank., 1970.

³ ABDULKADİROĞLU, A.; İlk Hilye, s. 49.

hilyemi yaz ki, vasıflarımı görmek beni görmek gibidir. " buyurmuş ve bunun üzerine hilye ve şemâil türü doğmuştur.

Bir başka Hadis-i Şerif'e göre de Peygamber'imiz: " Beni rüyasında gören kimse, sağlığında görmüş gibi olur; çünkü şeytan benim sûretime giremez." buyurmuş. O'nu rüyasında görebilmek için de hilyesini ezberlemek âdet olmuştur.

Bunun yanında, Hz. Peygamber'in hilyesini ezberleyen kişinin her iki dünyada da büyük mükâfatlara kavuşacağına, hilyenin bulunduğu yerin birtakım âfetlerden korunacağına, huzur ve bereket bulacağına inanılmıştır. Hilye müelliflerinden Nahîfî:

" Tahkikan bir kimesne Hilye-i Şerîfe yazsaydı, dahi çok nazar eyleseydi, Allah Taâlâ ol kimesneyi emrâz u belâdan, mevt-i füc'eden hıfz eyler ve dahi bir yere sefer itdikde bilesince götürseydi ol seferde daimâ Hak Celle A'lâ'nın hıfzında olur. "4 der.

Hz. Peygamber'e olan derin sevgi ve bağlılık duygularına, hilye ile ilgili bu inanışlar da eklenince; Türk milleti arasında hilyecilik çok yaygınlaşmış. Bilhassa levha halindeki hilyecilik ve bunun hattatlığı çok gelişmiştir. Türk tezhip ve hat sanatının en güzel örnekleri verilmiştir.

Hilye levhalarının, ufak tefek farklılıkları olmakla beraber, belli standartları ve şablonu vardır. Çoğunlukla takbik edilen şablon şöyledir:

En üst kısma sülüsle besmele yazılır, buna bir bakıma sernâme (başlık) gözüyle bakılır " başmakam " da tabir edilir. En önemli bölüm Hz. Ali'den rivayet edilen hilye bilgisi yazılır ki, bunlar daha çok da dış görünüşe ait bilgilerdir. Bu bölüme " göbek " adı verilir. Hilâl içerisine alınmış bir yuvarlak görünümündedir. Bu dairenin dört köşesine de dört halifenin isimleri yazılır. Bunların altına Hz. Peygamber ile ilgili ayetlerden birisi yazılır ve bu bölüme " âyet " adı verilir. Onun da altında " etek ", eteğin kenarlarında da " koltuk " kısımları bulunur.⁵

Hilye ve şemâil daha Peygamber'imizin sağlığında oluşmaya başlamış pek tabii ki önce Arap edebiyatında doğmuştur. İlk hilye ve şemâil İmam Tirmizî'nin

⁴ Nahîfî; *Hilyetü'l-Envâr*, İst. Üni. Ktp., nr. 2622, vr. 8a.

⁵ Daha geniş bilgi için bkz. ABDULKADİROĞLU, A.; İlk Hilye, s. 48-52.

(Ö. H.279/ M.892) " E's-Şemâilü'n-Nebeviyye ve'l-Hasâilü Mustafaviyye " adlı eseridir.⁶ Arap edebiyatındaki diğer önemli hilyeler şunlardır:

İmam Beyhakî ; Delâilü'n-Nübüvve
Hâfız İsfahânî ; Târih-i İsfahân
Cemâleddin Hâfız Abdurrahman ; Vefâ fi'l-Fezâilü Mustafa
Kadı İyâz ; Şifâ-yı Şerif

İran edebiyatında Bu türün hiç görülmemesi genellikle şiirlikle yorumlanmıştır.⁷

Hilye türü en güzel örneklerini Türk edebiyatında bulmuştur. Levha şeklindeki hilyelerin bir hat ve tezhib sanatı olarak gelişmesi yanında; kitap halinde de manzum ve mensur birçok eser verilmiştir. Bunların ilki de Hakanî Mehmed Bey'inkidir. Önemli hilyeler aşağıdaki gibidir.⁸

Hakanî Mehmed Bey ; Hilye-i Hakanî (manzum)
Altıparmak Mehmed Efendi; Melâil-i Nübüvve fi- Şemâil-i Fütüvvet-i Ahmedî
Aşık Mehmed Hafız-ı Rûmî ; Şerh-i Şemâil-i Tirmizî
Şeyhî-i Sivasî ; Şemâil-i Şerif (manzum-mensur)
Vecdî Ahmed Efendi ; Hilyetü'l-Evliyâ ve Ravzatü'l-Asfiyâ
Cevrî İbrâhim ; Hilye-i Çâr-yâr-ı Güzîn (manzum)
Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi ; Hilye-i Enbiyâ
Neşâtî Ahmed Dede ; Hilye-i Enbiyâ (manzum)
Ahmed İshak Hocası ; Ekûm-ı Vesâil fi- Tercemeti's-Şemâil
İbrâhim Vahdî Efendi ; Tevşihü't-Takvîm fi-Şerh-i Hilye-i Rasûlî'l-Kerîm
Ahmed b. Receb-i İstanbulî ; Nüzhetü'l-Ahyâr fi-Şerh-i Hilyeti'l-Muhtâr
Süleyman Nahîfî ; Hilyetü'l-Envâr (manzum)
Sahfî ; Hilye-i Eimme-i Erbaa
Ahmed b. İbrâhim Ereğlivî ; Şerh-i Şemâil-i Şerif
Ahmed Akkirmânî ; Şemâil-i Şerif Tercümesi
Arif Süleyman Bey ; Nazîre-i Hakanî (manzum)
Müstakimzâde Süleyman Sâdeddin ; Hilye-i Nebeviyye ve Hulefâ-i Erbaa

⁶ Bkz. Türk Ansiklopedisi, M.E.Bs., c. 19, s. 246, Ank., 1971.

⁷ ABDULKADİROĞLU, A.; " İlk Hilye, s. 49 ; PALA, İ.; H. Saadet, s. 3.

⁸ Bkz. ARAS, Veli " Hilye ve hilyeler " Türk Dili ve Edebiyatı Ans., c. IV, s. 237.

Eyüb Sabri Paşa ; Tercüme-i Şemâil-i Şerif
Hoca Râif Efendi ; Muhtasar Şemâil-i Şerif

Kronolojik sıraya girmeyen bazı hilyeler de şunlardır:

Ahmed Şemsî-i Halvetî ; Hilye-i Şerife
Hoca Hüsâmeddin ; Şemâil-i Şerif
Selîmî Dede ; Hilye-i Şerife (manzum)
Mazlûmî ; Şemâil Tercümesi (manzum)
Erzurûmî Mehmed Hanefî Efendi ; Hilye-i Şerife
Abdûlvahab Dursun ; Hilye-i Şerife (manzum)
Müftî Abdulgafur Efendi ; Hilye-i Enbiyâ
Nesîmî Mehmed Efendi ; Gülistân-ı Şemâil (manzum)
Mustafa Bosnavî ; Hilye-i Nebeviyye

2. Adı

Hakanî Mehmed Bey, Hz. Peygamber'in fizikî yapısı ve güzel huylarından söz eden bu eserine, tür adı da sayılabilecek " HİLYE " adını vermiştir. Bu eser " Hilye-i Hakanî, Hilye-i Saâdet, Hilye-i Şerif, Hilye-i Nebî " gibi adlarla tanınmıştır.

3. Genel Tanıtım

Hilye, Hz. Peygamber'in yaratılışını, vücut yapısını, sıfatlarını, ruh güzelliklerini; kısaca fizikî ve ruhî portresini konu edinen, Hakanî'nin en meşhur eseridir. Aruzun, Fe'ilâtün, fe'ilâtün fe'ilün kalıbıyla; 712 beyitlik mesnevî nazım şeklindeki bu eser, H. 1007/ M. 1598-9 tarihinde, İstanbul'da tamamlanarak devrin sadrazamı Çigala-zade Sinan Paşa'ya sunulmuştur. Hakanî eserinin son beytinde:

Oldı çün biñ yedi târlîhi temâm
Bu risâlemde temâm oldı kelâm

diyerek eserinin tamamlanmasına tarih düşürmüştür.

Hakanî gerçek ününü bu esere borçludur; o kadar ki, mezar taşına " Hilye-i Hakanî Hazretleri " diye yanlış yazılabilecek derecede⁹ adı bu eseriyle beraber anılmaya başlanmıştır. Eser, türünün Türk edebiyatında hem ilk, hem de en güzel örneğidir ve halk arasında çok rağbet görmüştür. Muallim Naci: " hem şairâne, hem aşıkâne " olarak nitelediği bu eser için: " Süleyman Çelebi'nin Mevlid-i Şerifi gibi âmmenin kabul ve takdîsine mazhar olmuş âsâr-ı mübarekedendir. "10 der.

4. Yazılış Sebebi

Hilye'nin, Hz. Peygamber'in fizikî ve ruhî portresi, yani suret ve şîretini ortaya koyabilmek amacıyla yazılan eserler türünden olduğunu; Hz. Ali'den rivayet edilen bir Hadis-i Şerif'e dayandığını ve diğer sebeplerini daha önce söylemiştik.

Muhakkak ki Hakanî de eserini aynı düşünce ve duygularla yazmıştır. Eski eserlerin bir çoğunda yazılış sebebi yani " sebab-i te'lif " bölümü bulunması bir gelenektir. Hakanî eserine böyle bir bölüm koymamış, ancak eser içerisinde, değişik yerlerde yine de bu konudaki düşünce ve duygularını dile getiren, sebab-i te'lif sayılabilecek beyitlere yer vermiş. Bir bölümünde Hz. Ali'den naklolunan hilye ile ilgili hadisi almış ve devam eden beyitlerde açıklama yapmıştır: (Buradaki beyitler, Ali Emiri Ef. (Millet) Kütüphanesi, Manzum 128 numarada kayıtlı Hakanî Divanı'nın 82b-112a varakları arasında bulunan "Hilye" metninden alınmıştır.)

Hilye-i pâkimi kim görse benüm
Ola görmüş gibi vech-i hasenüm

.....

Âteş-i düzah olur aña harâm
Eyler ikrâm ile firdevse hırâm

Fitne-i kabrden ol merd-i Hudâ
Yevm-i mizâna dek emn üzre ola

⁹ Bkz. Tez, s. 16.

¹⁰ M. Naci; Mecmua, s. 177.

Dağı haşır itmeye 'üryan anı Hakk
Ola gufrânına Hakkıñ mülhak

Anı hırz eyleyse bir ehl-i sefer
Zarar irmez aña dir Peygamber

Bu rivâyât-ı keşirü'l-berekât
Böyle nakl oldı 'Aliden bi'z-zât 11

.....
Didi kim hilyeñi şad ola gören
Hırz-ı cân eyleye anı götüren
Âhirü'l-emr olıcak rûz-ı kıyâm
Cismine nâr-ı cahîm ola harâm 12

.....
Yine luţfuñdan umar gufrânı
Mürdan kemter olan Hakkânî 13

Beyitlerinden de anlaşılacağı gibi, Hz. Ali'nin rivayetine dayanarak, " Hz. Peygamber'in vasıflarını görmenin O'nu görmek gibi olacağı " inancından hareketle; O'nun vasıflarını belirtmek ve böylece sevabına nâil olabilmek amacıyla eserini yazmıştır.

5. Kaynaklık Eden Eserler

Daha önce de belirttiğimiz gibi, Hakanî'nin eseri Türk edebiyatında " hilye " türünün ilkidir; ancak bu tür daha önce Arap edebiyatında doğmuş, bunun yanında benzerleri sayılan, şemâil, siyer, meğazî, gibi türler daha önce gelişmiştir.

Hakanî, Hilye'sini yazarken bunları çok iyi tedkik etmiş ve onlardan yararlanmış olmalı; ancak eserinin mükemmelliği dışında diğer örneklerden yararlandığını gösteren açık ip uçları yok. Hakanî eserine " Kütüb-i Sitte "de yer alan sahih hadisleri kaynak edinmiş, bunun dışında da güvenilir eserlere baş vurmuştur. Şüpheli hiçbir bilgiye ve esâtire yer vermediği gibi, aldığı her

11 Hakanî Mehmed Bey, Divan, Ali Emiri Ef. (Millet Ktp.) nr. 128'de " Hilye ", bölümü, vr. 88b.

12 Hilye ns., vr. 89b-90a.

13 Hilye ns., vr. 85b.

bilgiyi de kaynak göstererek almıştır. " Fihrist-nâme " başlıklı, bir bakıma çalışma yöntemi ve prensipleri hakkında bilgi verdiği bölümde de bu titizliğini açıkça dile getirir:

Vâşıl olunca eşahh-ı habere
Virdim oldı kütüb-i mu'tebere
Her rivâyet ki şikâtuñ ola ol
Selef itmiş olalar anı kabûl ¹⁴

En çok, hilye hakkındaki hadisi de rivayet eden, Hz. Ali'den mervî hadislerle dayanmıştır. O'nun dışında Hz. Peygamber'e yakınlıklarıyla tanınan Enes, Ebû Hureyre, İbn Muaykab, Ebû Hâle, İbn Ebî Hâle, Hakîm ibn Harâm, Câbir, Ümmü Ma'bed, İbn Abbas, Ebû Huceyf, Harîm, İbn Hâlid, Ebû Tufely gibi sahabelerden rivayet edilen hadisleri kaynak edinmiştir. İsim vermeden zikrettiği bazı rivayetler için de " eşrâf, eslâf, sikât, râviyân, ashâb, erbâb-ı harem " gibi tabirler kullanmıştır.

Sahabî dışında İmam Gazalî ve eseri İhyâu Ulûmi'd-Dîn ile, Sadrüddîn Konevî'nin isimleri geçmektedir.

6. Muhtevası

Hakanî Hilye'yi bölümler halinde oluşturmuş, bu bölümlere uygun başlıklar vermiştir. Başlıkların Farsça ve Arapça ibareler halinde olması da dikkat çekicidir. Esas bölüme geçmeden önce, hazırlık bölümleri yapmış. Eserdeki başlıca bölümler şöyledir:

1. Giriş Bölümü:

A. Besmele manzumesi : (1-22 beyitler arası.) Esere besmele ve onun önemini belirten sözlerle başlanıyor, ayrıca besmelenin harfleri de tek tek ele alınıyor.

B. Tevhid: (23-70)

C. Münacât: (71-76)

¹⁴ Hilye ns., vr. 90a.

- D. Na't : (77-130)
- E. Söze başlama, geçiş (Girizgâh): (131-147)
- F. Hz. Ali'den "hilye" türünün doğmasına vesile olan hadisin nakli ve kısa açıklama: (148-157)
- G. Hilye'nin önemi ile ilgili inanışlar: (158-166)
- H. Harun Reşid'den bir kıssa: (167-193)
- İ. Fihristnâme (Eserini oluştururken yararlandığı kaynaklar ve prensipleri hakkında): (194-202)

2. Asıl Bölüm: (203-697)

Bu bölüm Hz. peygamber'in suret ve sireti için ayrılmıştır ve tabii ki eserin esas bölümünü oluşturur. Sistematiik bir yapı içerisinde her uzvu için ayrı bir bölüm ayrılmış, bu bölümlerde de önce dış yapı, sonra iç yapı özellikleri anlatılmaya çalışılmış. Bu iç bölümlere, ya konuyla ilgili bir hadis rivayeti, veya o uzvun özelliğini özetleyen bir sözle başlanmış. Bunlar konu başlıkları gibi kullanılmış. Sağından tırnağına her uzvu, her karakteristik özelliğı canlı tasvirlerle ele alınmış. Otuz dokuz bölüm veya başlıktan oluşmaktadır.

3. Hâtıme Bölümü: (698-712)

Böylesine ulvî bir işte hatalarının affını ister, Hz Peygamber'e bağlılığını bir defa daha dile getirerek, lutfunu umar, gönül ehlinin duâlarını bekler ve tarih beytiyle eserini noktalar:

Oldı çün biñ yedi târihi temâm
Bu risâlemde temâm oldı kelâm ¹⁵

7. Nüshaları

Hilye'nin yurt içi ve dışı kütüphanelerde yüzlerce yazma nüshası vardır. Yazma eser bulunan kütüphanelerin hemen birçoğunda, ayrıca şahıslarda "Hilye-i Hakanî " nüshalarına rastlamak mümkün. Türkçe yazma eserlerin kataloglarının tamamı yayınlanmadan, hatta özel kütüphanelerdekiler tesbit edilmeden, ki bu çok zor ve zaman isteyen bir iş olmalı, tam sayısını öğrenmemiz imkânsız olacaktır.

¹⁵ Hilye ns., vr. 112a.

Eski ve yeni harflerle baskıları da yapılmıştır. Eski harflerle basıldığı matbaa ve yıllar sırasıyla şöyledir:

Sahafiyye-i Osmaniye Matbaası : 1209

Matbaa-i Âmire : 1264 (Sultan Abdülmecid'in emri üzerine Tabhane-i Âmire'de ta'lik harfler yeniden döküldüğünde; ilk olarak "Hilye-i Hakani" basılmıştır.)

Mehmed Emin Bey Matbaası : 1294

Mahmud Bey Matbaası : 1307

Mahmud Bey Matbaası : 1309

Sahafiyye-i Osmaniye Matbaası : 1316

Yeni harflerle ilk baskı Numan Külekçi tarafından 1988'de Erzurum'da; ikincisi İskender Pala tarafından Ankara'da 1991'de yapılmıştır.

Türkiyat Enstitüsü'nde Nihâl Eldem tarafından 1968'de X+55 sayfalık " Hilye-i Hakani, transkripsiyon, Edisyon Kritik " adlı bir bitirme çalışması yapılmasına ve Enstitü'de " T. 786 " numarada kayıtlı görünmesine rağmen; en son gittiğim 8. 2. 1996 tarihinde, bu çalışma aynı zamanda Enstitü'nün " kayıp tezler " listesindeydi ve görmek mümkün olmadı.

Bütün bu yayım ve çalışmalar da, Hakani'nin Hilyesi'nin, Türk halkının her zaman büyük ilgisine mazhar olduğunun göstergeleridir.

8. Aynı Tür Eserler İçerisindeki Yeri ve Etkileri

Hakani'nin " Hilye "si, Türk edebiyatında hem ilk, hem de en çok şöhret kazananıdır. Hatta Süleyman Çelebi'nin Mevlid'i (Vesiletü'n-Necât) gibi zaman zaman makamlı okunduğu hakkında da rivayetler vardır. Kendinden sonra yazılan bütün hilyeler az veya çok ondan etkilenmiştir; ancak bazıları doğrudan ona nazire olarak yazılmıştır, bunlar: Nahîfî'nin Hilyetü'l-Envâr'ı; Süleyman Arif Bey'in Nazîre-i Hakani'si'dir.

Cevrî, Neşâtî, Nahîfî ve Nesîmî Mehmed'in eserleri de beğenilenler arasında ise de; Hiçbiri Hakani'nin eserinin şöhretine ulaşamamıştır. Muallim

Naci'nin ifadesiyle o: " vâhidün ke'l-elif (elif gibi tek) "16 bir eserdir. Muallim Naci, " Esâmi " adlı eserinde de şöyle der:

" Hilye-i Hakanî, Süleyman Çelebi'nin Mevlid-i Şerîfi gibi âmmenin hüsn-i kabûl ve takdîsine mazhar olmuş âsâr-i mübârekedendir:

Kesmiş atmışdır anı itme cedel
Tîg-ı " lâ-yûs'el 'ammâ yef'al "

ve:

Kıssadan hissedir el-kıssa ğaraz
gibi bazı ebyât ve mısra'ı durûb-ı emsâl sırasına geçmiştir. "17

Bursalı Mehmed Tahir Efendi, Osmanlı Müellifleri adlı eserinde:

" Sözü geçen manzume " Hilye-i Hakanî " diye tanınmış olup, Süleyman Çelebi merhûmun " Mevlid-i Nebî " manzumesi gibi " sehl-i mümteni' " kabîlinden ruhları okşayan yüksek bir eserdir ki bâzı beyitleri ârifler arasında dillerde dolaşır. "18 der.

Ali Canip Yöntem:

" Didaktik sahadan asla ayarılmayan bu manzume, yüksek bir edebi kıymeti hâiz olmamakla beraber, sırf mevzuunun kudsiyeti sebebiyle, bir zamanlar büyük bir şörrret almıştır. "19

diyerek eserin şöhretini yalnızca konusunun kutsallığına bağlamaya çalışmıştır. Bu görüş bizce kısmen doğrudur. Konusunun kutsallığı eserin şöhretinde etkili olmuştur; ancak eseri edebî bulmamak yanlış olur.

B. Hadisü'l-Erba'în (Miftâhü'l-Fütûhât)

Hakanî'nin dinî konulu ikinci önemli eseridir.

1. Kırk Hadis Geleneği

Kırk Hadis geleneği öncelikle,. Hz Peygamber'in: " Ümmetim için din emirlerine dair kırk hadîs hıfzedeni Allahü Taâlâ, fakiher ve âlimler zümresi

16 M. Naci ; Q. S., s. 63.

17 Muallim Naci ; Esâmî, Mahmud Bey Mat., 1308, s. 130.

18 M. Tahir ; Q. M., c. I, s.163.

19 YÖNTEM, A. C. ; Dergi, s. 44.

arasında diriltir." anlamındaki hadîsine dayanır. Bu tür edebiyatımızda, " Kırk Hadis, Hadîs-i Erba'ın, Çihil Hadis, Terceme-i Hadîs-i Erba'ın, Şerh-i Hadîs-i Erba'ın " gibi adlarla anılmıştır. Abdülkadir Karahan bu türün doğuşu için, yukarıdaki hadis dışında bazı sebepler daha sıralar²⁰, bunlar:

- a. İslâmiyette ve İslâmî kavimlerde 40 adedi ile ilgili inanışlar.
- b. Peygamberin şefaatine nâil olma ve cehennem azabından korunma isteği.
- c. Hayır dua almak ve rahmetle anılmaya vesile olmak.
- d. Peygamber'in ruhaniyetine tevessül, sıkıntıları unutmak, faydasız geçen zamanı telâfi etmek, din buyruklarına ve müslüman halka hizmet etmek.
- e. Eslâfa tâbî olmak, dost ve talebe ricasını yerine getirmek, hadis ilminde ve edebiyatta payı olduğunu göstermek.
- f. Âlimler sınıfında rifatli görünmek, ders takrirlerinde istifade edilmek, şahsî ve zamanî görüşleri açıklamaya imkân bulmak vs.
- g. Maddî sebepler açısından ekâbire hoş görünmek ve câize ummak.

Abdülkadir Karahan adı geçen eserinde " Kırk Hadis " türündeki eserleri değişik açılardan sınıflandırır.

1. Şekil yönünden:
 - a. Mensur olanlar.
 - b. Nesir-nazım karışık olanlar.
 - c. Manzumlar.
2. Muhteva yönünden:
 - A. Muhtevanın şekli:
 - a. Yalnız hadîs metinleri.
 - b. Kısa izahlar veya terceme ve izahlarla hadîs metinleri.
 - c. Âyet ve hadîsler, veya mev'iza ve hikâyelerle takviye edilenler.
 - B. Seçim prensiplerine göre:
 - a. Kutsî hadîslerden seçilenler.
 - b. Peygamber'in hutbelerinden seçilenler.
 - c. Senetleri sahih hadîslerden seçilenler.
 - d. İsnadları birbirine zıt veya 7 ve 10 ile alâkalı veya isnadsız seçilenler.
 - e. 40 adedine dayanılarak seçilenler.

²⁰KARAHAN, A.; Kırk H. s. 5-18.

f. Hıfzı kolay ve kısa hadislerden seçilenler. (Karahan, Hakanî'nin Hadis-i Erba'în'ini bu gruba sokar.)

g. Vecîz, câmialı hadislerden seçilenler.

h. Fasîh ve sahîh hadislerden seçilenler.

i. Noktasız harflerden seçilenler.

C. Muhtevanın Konusu (Mahiyeti):

a. Kur'ân'ın fazîletleri.

b. İslâmın şartlar.

c. Hz. Peygamber, âl ve ashâbı.

d. Tasavvuf ve tarikat hakkında.

e. Dünyevî meşgaleler.

f. İlim, âlim.

g. Siyaset ve hukuk.

h. Cihad.

i. İçtimâî ve ahlâki hayat.

k. Bir kavim, bir mıntika veya bir şehrin fazileti.

l. Tıp.

m. Mizah ve latife.

n. Hüsni hat.

p. Sayılanlardan birden fazla konuya aynı anda karışık olarak yer verenler.

a. Arap Edebiyatında Kırk Hadis

Abdülkadir Karahan, Arap edebiyatındaki " Erba'ûn Hadisler "i " Navâvî " öncesi ve sonrası diye iki grupta ele alır. Arap edebiyatında H. II./ M. VIII. asırda Abdullah b. Mübârek ile başlamış, az zamanda geniş rağbet ve ilgi görerek kemmiyet ve keyfiyet açısından gelişmiştir; ancak ona göre Arap edebiyatında tartışmasız en önemli " erbaûn hadis " H. 27 cemaziyülevvel 668/ M. 22 Ocak 1270'de tamamlanan Navâvî'nin " Erbaûn Hadis "idir, birçok şerhi yapılmıştır. Karahan bunları kronolojik liste halinde de vermiştir.²¹ Ayrıca Arap edebiyatındaki bütün " Erbaûn Hadisler "in tamamının kronolojik listesini verir ki, verdiği sonuç bilgilere göre; müellifi bilinmeyenler, şerhler, birden fazla erbaûnu bulunanlar, hepsi dikkate alındığında, musannif sayısı 218, eser sayısı

²¹ KARAHAN, A. ; Kırk H., s. 62-64.

252'dir. Karahan, sayının bundan da fazla olabileceğini belirtirken, Arapça'daki eserlerin bir kısmının soyca Türk ve Fars olanlar tarafından verildiğine de dikkat çeker. 22

b. İran Edebiyatında Kırk Hadis

İran dilinde " Çihil Hadis " tabir edilen bu gelenek H. VI-VII/ M. XII-XIII. asırlarda başlamış ve XII-XX. yüzyıllar arasında, anonim olanlar da dahil olmak üzere toplam 46 eser verilmiştir. 23 Karahan'a göre İran'da şiiliğin etkisiyle çoğunlukla " İmam Ali " ile ilgili hadisler seçilmiş; hatta bu konuda mevzu hadislere de yer verilmiş, bu sayı bazen yüze çıkarılarak " sad-kelime-i İmam Ali " terceme ve şerhleri oluşturulmuştur.24 Fars edebiyatında en çok şöhret bulmuş olanlar ise, Molla Camî (XV. yüzyıl) ve Hüseyin Vâiz Kaşîfî'nin eserleridir. Karahan'ın adı geçen eserinde, bu eserlerin yüzyıllara göre müellif adlarıyla beraber adları verilmiştir. (Bkz. s.132-133-135)

c. Türk Edebiyatında Kırk Hadis

İslâm toplumları içerisinde " Kırk Hadis Tercemesi " geleneğine en çok Türkler ilgi göstermiş, bu sahada manzum, mensur birçok eser verilmiştir. Türk müellifler içerisinde eserini Arapça veya Farsça oluşturanlar da vardır. Araplar'dan en çok " Navâvî "; Farslar'dan ise Molla Camî'den etkilenmişlerdir.

Her konuyla ilgili " Kırk Hadis " tercemeleri düzenlenmekle beraber " cihad "la ilgili olanlar önemli bir yekûn tutar.25

Türk edebiyatındaki ilk örnek, Orta Asya edebî lehçesi ile M. XIV. asrın ikinci yarısında Mahmud b. Ali'nin yazdığı " Nehcû'l-Ferâdis " (759/ 1358) adlı eserdir. XV, XVI ve XVII. yüzyıllarda dinî bir edebiyat olarak gelişen bu tür XVIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren gevşemeye başlamıştır.

22 KARAHAHAN, A. ; Kırk H., s. 70-76.

23 A.g.yzr. ; a.g.e., s. 131-133.

24 A.g.yzr. ; a.g.e., s. 94.

25 A.g.yzr. ; a.g.e., s. 142.

Türkçe " Kırk Hadis " mütercimlerinin kronolojik listesi ²⁶

XIV. asır

Mahmud b. Ali (ölm. 761/1360)

XV. asır

Kemâl Ümmî (ölm. 880/1475 ?)

Ali Şîr Nevâ'î (1441-1501)

XVI. asır

Hazîni (trc. 930/1524)

Usûlî (ölm. 945/1538)

Emir Mukaddes (trc. 951/1544)

Melâmî Dede (trc. 960/1553)

Fuzulî (ölm. 963/1556)

Merdümî (ölm. 971/1564)

Nev'î (trc. 977/1569)

Abdûlmecid b. Nasuh (trc. 978/1570)

Âşık Çelebi (trc. 979/1571)

Latîfî (ölm. 990/1582)

Selâmî Mustafa (ölm. 993/1585)

Mecdî (ölm. 995/1587)

Âlî (trc. 1005/1597)

Ali b. Mustafa (XVI. asır)

Rihletî (XVI. asır)

XVII. asır

Hâkânî (trc. 1012/1603)

Seyyid Kadrî (Mehmed III devri, 1595/1603)

Feyzî-i Kefevî (ölm. 1025/1616)

Kemâleddin Mehmed (959-1030/1552-1621)

Okçu-zade (ölm. 1039/1630)

Ankaralı İsmâil Rüsûhî (ölm. 1041/1631)

Sehî Mehmed (ölm. 1055/1645)

Hibrî Ali (ölm. 1080/1669)

²⁶ KARAHAAN, A. ; Kırk H., s. 311

Abdurrahman Hibrî (ölm. 1087/1676)
 Nâbî (trc. 1085/1674)
 Abdülkerim Cevletî (ölm. 1100/1689)
 Süleyman İzmirî (ölm. 1102/1691)
 Fethî Karamânî (ölm. 1106/1694)

XVIII. asır

Abdullah b. Mehmed (trc. 1115/1703)
 Osman-zade Ta'ib (trc. 1120/1708)
 İshak Hocası Ahmed (ölm. 1120/1708)
 Hikmetî (Ahmed III devri, 1703/1730)
 Hasan b. Ali (trc. 1122/1710)
 Süleyman Fâzıl (ölm. 1134/1722)
 Vahdetî Osman (ölm. 1135/1723)
 Bursalı İsmâil Hakkı (trc. 1137/1724)
 Münif (trc. 1146/1733)
 Abdülgaffar Kınmî (ölm. 1157/1724)
 Urfalı Nüzhet Ömer (ölm. 1197/1778)
 Turhal Şeyhi Mustafa (ölm. 1197/1783)
 Müstakim-zâde Sadeddin (trc. 1200/1786)

XIX. asır

İsmâil Müfid (ölm. 1217/1802)
 İbrâhim Hanif (ölm. 1217/1802)
 Köstendilli Şeyhî (ölm. 1232/1817)
 Abdullah b. İsmâil (trc. 1233/1818)
 Hikmet (trc. 1243/1828)
 Abdülaziz Ahmed (ölm. 1277/1861'den sonra)
 Sâdık Pravarî (ölm. 1290/1873)
 Mustafa Cem'î (trc. 1290/1874)
 Hüseyin Remzî (trc. 1309/1892)

XX. asır

Ömer Ziyaeddin (Abdülhamid II devri, 1876-1909)
 Âlemcan Barudî (trc. 1908)
 Cebbar-zade Mehmed Ârif (ölm. 1339/1920)
 Ahmed Naîm (trc. 1343/1925)

Harputlu Kemaleddin (1866/1936)
 Hasan Basri Çantay (doğ. 1303/1887)
 A. Hamdi Akseki (trc. 1945)

A. Karahan, birden fazla eseri olanları, zamanı belli olmayanları ve anonim olanları da ekleyerek, şöyle bir sonuç çıkarır:

Türkçe Kırk hadîs mütercimlerinin sayısı : $60+7+7=74$;

Türkçe Kırk hadîs risalelerinin sayısı da : $65+8+7=80$ 'den ibarettir.²⁷ dedikten sonra, aynı eserinin " YENİ BULUŞLAR VE EKLER " bölümünde, (sayfa 368) sayılarının 120'ye yaklaştığını belirtir.

Abdülkadir Karahan bu çok önemli ve titiz çalışmasında, Hakanî'nin eseri için: " İstanbul ve Anadolu kütüphanelerinde ve husûsî kütüphanemizde yazmaları bulunan bu hacimli eser, Türkçe manzum Kırk hadîslerin ön safında gelir. "28 der. Hakanî'nin eseri, " Hilye "si kadar meşhur olmamakla beraber; kendi türü içerisinde yine de önemli bir yere sahiptir.

2. Adı

Hakanî'nin ikinci bir eseri de, kendisinin " Miftâh-ı Fütûhât " adını verdiği "Kırk Hadis " tercümesi türündeki eseridir. Bu eser, türünün en güzel örneklerinden biridir. Hakanî'nin, eserine niçin bu adı verdiğini kesin olarak bilemiyoruz; ancak Katip Çelebi Keşfü'z-Zünûn'da bu eseri tanıtırken, bir yerinde: " Eğri'nin fethinde vuku' bulduğundan eserine " Miftâhü'l-Fütûhât " ismini verdi. "29 demektedir.

3. Genel Tanıtım

Hakanî, " Kırk Hadis "30 şerhi türündeki yaklaşık 3502 beyitlik bu eserini, mesnevi nazım şekliyle, aruzun Müfte'ilün müfte'ilün fâ'ilün kalıbıyla, yedi ayı aşan sürekli bir çalışma sonucu H. 1012/ M. 1603 Rebî'ül-evvel

²⁷ KARAHAN, A. ; Kırk H., s. 310.

²⁸ A.g.yzr. ; a.g.e., s. 207.

²⁹ K. Çelebi; Keşf c. II, s. 1037.

³⁰ Kırk Hadis konusunda geniş bilgi için bkz. KARAHAN, A. ; KIRK H.

ayının on ikisinde, yani Peygamber Efendimiz'in doğum gecesinde, İstanbul'da tamamlamış; ona " Miftâhü'l- Fütûhât " adını vermiş ve " Hilye "sinde olduğu gibi devrin sadrazamı Çigala-zade Sinan Paşa'ya sunmuştur.³¹ Çeşitli kütüphanelerde yazma nüshaları vardır, eser henüz basılmamıştır. Eserine aşağıdaki beyitlerle tarih düşürmüştür:

Feth olıcağ şafha-i şî'r ü sūhan
 Anda bu inşâyı yazub nazm iden
 Ğurre-i şa'bân olıcağ hoş-nümâ
 İtdi biñ on birde aña ibtidâ'
 Çün sene-i hicret-i Hayrû'l-Beşer
 Oldı biñ on bir iken işnâ-'aşer
 Sâl hisâbını iletđi yine
 Mâh-ı rebî'in on ikincisine
 Çün şeb-i mevlûd-ı Cenâb-ı Habîb
 İrdi 'aleyhi şalavâtü'l-mücîb
 Toğduğı günlerde o bedr-i temâm
 Buldı risâlem şeref-i ihtitâm ³²

4. Yazılış Sebebi

Kırk Hadis geleneği yine Peygamber'imizin bir Hadis'ine dayanır, O, şöyle buyurmuştur: " Ümmetim için din emirlerine dair kırk hadîs hıfzedeni Allâhü Taâlâ, fakihler ve âlimler zümresi arasında diriltir. " Bu hadis hemen hemen bütün " Kırk Hadis " kitaplarının başında yer almaktadır.

Hakanî'nin böyle bir eser yazmasındaki hareket noktası da yine bu Hadis-i Şerif'tir, yani o da bu hadisin kapsamına girebilmek için böyle bir eser yazmıştır. Eserinin " sebeb-i te'lîf " bölümünde şu ifadelere yer verir:

Rişte-i lü'lü'den alub kırk dūr
 Gûş-ı dili eyledüm anuñla pūr

³¹ KARAHAN, A. ; Kırk H., s. 209.

³² Hakanî Mehmed Bey ; Hadis-i Erba'în; Tire Necib Paşa Ktp., nr.137, vr. 93b.

Kim anı hıfz eylemek âsân ola
 Nakd-i dil ü dîde-i 'irfân ola
 Eyledüm olsun diyû ma'nî açık
 Naẓm ile şerh itmede gûstâhlık
 Kıldum ahâdîşe münâsib yine
 Nice hikâyât-ı kavî beyyine
 Gûş iden el-kışsa alub hişşesin
 Zâ'il ider ehl-i gamuñ guşşasın
 Cân gözine olmağ içün rûşenâ
 Ekşerin itdüm kışsa-i evliyâ
 Hazret-i Câmî'nüñ ola rûhı şâd
 Tarz-ı 'Acemdem idüben ictihâd
 Sırr-ı ahâdîşi 'iyân eylemiş
 Fenn-i ma'âniyi beyân eylemiş
 Geh 'Arabî geh 'Acemî câ-be-câ
 Ehl-i sülhân aytmış imiş sâbıkâ
 Rûm da dönsün diyû câm-ı Ceme
 Türkiye itdüm ben anı terceme ³³

Görüleceği gibi, bu beyitlerde eserin içeriği, amacı ve yazılırken takip edilen metod özetlenmiştir, buna göre:

- Ezberlenmesi ve anlaşılması kolay Hadisler seçilmiş.
- Şerh yapılırken, enbiyâ, evliyâ ve ashâb menkıbelerinden yararlanılmış.
- Molla Camî'nin " Terceme-i Hadîs-i Erba'ın "i örnek alınmış.³⁴
- Hakanî, Arapça, Farça birçok " Hadîs-i Erba'ın " tertiplendiğini bilmektedir ve kendisi de Osmanlı'da bir örnek vererek geleneği devam ettirmek ve bu vesileyle Allah'ın lutfuna kavuşmak istemektedir.

³³ Hakanî ; Tire ns, vr. 6b.

³⁴ A. Karahan: " Bu hadislerin 4/5'i Camî'nin Terceme-i Hadîs-i Erba'ın'inde mevcuttur. Bunun dışındaki hadislerin birkaçı da Âl-i Resûl'e daîrdir." der. Kırk H. s. 209.

5. Muhtevası

Eserin başında uzunca bir hamd ü senâ, salât ü selâmdan sonra, devrin padişahı III. Mehmed ve sadrazamı Çigala-zade Sinan Paşa için medhiyeler yer alır.³⁵ Daha sonra, "sebeb-i te'lif" bölümü gelir. (Az önce bilgi verildi.)

Hadislerin çoğunluğu (4/5'i) Cami'nin Hadîs-i Erba'în'indeki hadislerdendir, geri kalanların önemli bir kısmı da " Âl-i Resûl " ile ilgilidir. Hakanî'nin " Ehl-i Beyt " sevgisi çok açıktır ve bunu her fırsatta büyük bir samimiyetle ifade etmektedir. Divanı'nda da bu konuyla ilgili ifadelere sıkça yer vermişti.³⁶ Bu eserin değişik yerlerinde ve " Hâtîme " bölümünde de " Ehl-i Beyt "e muhabbetini dile getirmiş ve Onlar'ın manevî nüfuzlarına sığınmaya çalışmıştır:

Hâşıl-ı makşûd-ı zemîn ü zemân
Hidmet-i evlâd-i 'Alîdür hemân ³⁷

İki vaşîyyet ki mühimmâtdur
Birisi Muşhaf biri sâdâtdur ³⁸

Âl-i 'Alî zînet-i âdemdürür
Her biri mümtâz u müsellemdürür ³⁹

Hîn-i şabâvetde bulurlar vuşûl
Sırr-ı ilâhîye bu âl-i Resûl ⁴⁰

Eyleyeler anı Hudâ ve Resûl
Âl-i 'Alî yüzi şuyına kabûl ⁴¹

Her hadis için, önce terceme ve şerh mahiyetinde 10 beyitlik bir bölüm; ardından da yaklaşık 40-50 beyitlik " hikâye " kısmı gelmektedir. Eserin bu bölümüyle ilgi Abdülkadir Karahan'ın değerlendirmesini aynen alıyoruz.⁴²

³⁵ Hakanî; Tire ns., vr. 4a-5a.

³⁶ Bkz. Tez, s. 43-46.

³⁷ Hakanî ; Tire ns., vr. 29a.

³⁸ A.g.yzr.; a.g.e., vr. 30a.

³⁹ A.g.yzr.; a.g.e., vr. 68b.

⁴⁰ A.g.yzr.; a.g.e., vr. 68b.

⁴¹ A.g.yzr.; a.g.e., vr. 93a.

⁴² KARAHAN, A. ; Kırk H., s. 210-211.

" Hadislerin tercüme ve şerhleri hayli serbest yapılmıştır. Vezin ve kafiye hatırı için araya sıkıştırılmış kelimeler, tabirler çoktur. Bir çok yerlerde itnaba düşmüştür. Söz uzatma merakı, bilhassa hikâye adı altındaki menkabelerde sık sık tesadüf edilen bir haldir. Hemen her hadisin sonunda mevzua muvafık nasihatler de göze çarpar. San'at oyunları nadirdir. Bazan güzel hayaller nazım ipliğine dizilmiş olmakla beraber, bunlar işitilmemiş şeyler değildir. Hâyide tabirler oldukça fazladır. Fakat bütün bunlara rağmen, eser, Türkçede nev'inin en muvaffakiyetli örneklerinden biri olmak meziyetine hâizdir. Bir kere nâzımın nazım tekniğine adanmış hâkimiyeti bir tarafa, mevzuunu istediği şekilde işlemeğe muktedir olduğu açıkça görülüyor. dinî emirler sade, basit ve samimî bir üslûp içinde güzelce anlatılmıştır. Esasen bu kabil eserlerde gayet san'akârlık kudretini göstermek değil, oldukça geniş bir kütlenin istifadesini mümkün merteye te'min, halka dinî esasları telkin olduğunda: Nazım diline müracaat etmek, sadeliğe ehemmiyet vermek, anlaşılması müşkil fikir ve hayal oyunlarından sakınmak.. mevzuun bünyesine ve gayesine gayet uygundur. Hadisleri enbiya ve evliya menkabeleri ile süslemek de, alâkayı çekmek bakımından mühimdir. Ve Hâkânî işte bu türlü hareket etmiştir. Bilhassa menkabeler ki çoğu evliya, yalnız birkaçı enbiya ve ashab hakkındadır- iyi intihap edilmiştir. Bunlar nakledilirken, yer yer şairane duyguların cûşisine de şahit olmaktayız. Eser tetkik edilirken müellifin, psikolojisi bakımından, okuyucunun umumiyetle İslâm ahlâkının esaslarına bağlanması ve bazan Âl-i abâ ile mutasavviflere karşı hayranlık duyması için, âdeta plânlı bir şekilde hareket ettiği hissi uyanır..."

Hâtıme bölümünde eserini, adına ithaf ettiği ve kendisinden caize beklediği Çigala-zade Sinan Paşa için övgüler yapar, onu, " Eğri Kal'ası'nın alınmasında en önemli kişi olarak gösterir. ⁴³

6. Nüshaları

Hadis-i Erba'ın'ın yurt içi ve dışı, hatta özel kütüphanelerde birçok yazma nüshası vardır. Araştırmalarımız esnasında birçoğunu görme imkanımız oldu. Bu konuda yüksek lisans çalışması yapmış olan Müzahir Kılıç, 30 yazma nüsha tesbit edebildiğini kaydeder.⁴⁴ Eser henüz basılmamıştır. Eser hakkında Türkiyat Enstitüsü'nde 1977 yılında, Sadık Tiryaki tarafından " Hakani'nin Kırk Hadis Tercemesi " konulu bitirme; 1993 yılında Atatürk Üniversitesi'nde Müzahir Kılıç tarafından yüksek lisans çalışması yapılmıştır. (Bkz. dipnot 44) Her iki çalışma da henüz yayımlanmamıştır.

⁴³Hakani; Tire ns., vr. 92.

⁴⁴ KILIÇ, Müzahir; Hakani Mehmed Bey HADİS-İ ERBAİN (İnceleme -Tenkidli Metin) 1993 Erz. s.1, (Basılmamış Yük. Lisans tezi, V- 312 s.)

C. Divanı

Hakanî müretteb bir Divan sahibidir. Onu genel özellikleriyle tanıyalım:

1. Genel Tanıtım

Bu çalışmamız esnasında, İstanbul, Ankara, Bursa gibi önemli merkezlerdeki kütüphanelerin kataloglarını bizzat tarama fırsatı bulduk. Bunun dışındaki yurt içi ve dışı kütüphanelerinin yayınlanmış kataloglarını taradık, bazı taşra kütüphaneleri hakkında konuya vakıf dostlarımız aracılığı ile bilgi edindik ve Hakanî Divanı'nın beş yazma nüshasına ulaşabildik.

Mısır Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu (1870-1980) , 1989, c. 2, s. 64, 1759 sıra numarasında kayıtlı bir " Hakanî Divanı "na rastladık. Değişik resmî ve gayri resmî yollardan bu nüshanın kopyasını elde etmeye çalıştık da, mümkün olmadı. Katalogdan anladığımız kadarıyla bu nüsha müellif hattı değil ve hacimsiz, bünyesinde Bakî Divanı ve değişik şiirler kayıtlıdır, bir mecmua da olabilir. Yine de bu nüshayı elde etme gayretimiz devam edecektir.

2. Tenkidli Metinde Kullanılan Nüshaların İsimlendirilmesi ve Tanıtılması

Bu çalışmada Hakanî Divanı'nın beş yazma nüshası kullanılmış ve bu nüshalara, kütüphane veya bölüm adlarını çağrıştıracak şekilde kısaltma isimler verilmiş; karşılaştırmalı metni kurarken nüshalar bu şifre harflerle ifade edilmiştir.

R Revan Bl. (Topkapı Sarayı Müzesi Ktp.) nr. 781

Baş : Ey vücudun lü'lü'-i yek-dâne-i 'ummân-ı 'arş
Cevher-i la'l-i lebûn yâkût-ı gevherdân-ı 'arş

Son : Ne deflü şarf iderse yâr Hâkâniye cevrenden
Cefâsının yine bir pâresi lâ-büdd kalur bâkî

Varak : 106, nüsha aslında 150 varak, ancak bunun 1b-106a varakları arasında Hakanî Divanı; 106b-150a varakları arasında Şehrî Divanı vardır.

Ölçüler : 210x130 - 150x90.

Satır : 19.

Yazı : Nesih, cetvelli. (Yazı okunaklı, ancak imlâ hataları çok fazla.)

Kağıt : Âharlı, kalın.

Cilt : Kahverengi yumuşak meşin.

Müstensih : Derviş Muhammed (Derviş Ahmed Efendi-zade Derviş Muhammed min-Gilmân-ı Kilâr-ı Enderûnî)

İstinsah tarihi : H. 1107 / M. 1695 (Şehrî Divanı'nın sonunda, vr. 150a)

İstinsah kaydı: " Temmetü'-Dîvân bi'l-belâğati'l-'ünvân hararahü'l-fakîr Eddâ'î Dervîş Ahmed Efendi-zâde Dervîş Muhammed min-Gilmân-ı Kilâr-ı Enderûnî hâlen sene 107 "

1 na't, 3 kasîde, 598 gazel vardır. Aslında bu nüshada 2 na't var, ancak 4b-6b varakları arasında 65 beyit tutarındaki na't Taşlıcalı Yahyâ'ya ait, Hakanî Divanı nüshasına neden yazıldığını bilemiyoruz, sehven yazılmış olmalı diye düşünüyoruz. Zaten diğer na't ve kasîdelerde başlık bulunduğu halde, söz konusu na't için cetvelle başlık yeri ayrılmış, ancak başlık yazılmamış.

Na't ve onu takip eden kasidenin başlıkları, yıldız üzerine beyaz renkle yazılmış, o nedenle okunması da biraz zorca; diğer iki kasidenin başlıkları yıldız üzerine kırmızı mürekkeple yazılmış. Gazeller bölümündeki kafiye harfini belirten başlıklar da kırmızı mürekkeple yazılmış: " Harfû'l-Elif " gibi.

En başta I. Mahmud'un tuğralı vakıf mührü basılı.

Ü İstanbul Üni. Ktp. T. nr. 2843

Baş : Minnet Hudâya eyledi şî'rüm şeref-fezâ

Na't-ı güzîn-i Hazret-i Sultân-ı Enbiyâ

Son : Şikest oldu dil-i 'âşık gibi her kûşede humlar

Nitekim bezm-i meyde hâtır-ı meksûr Hâkânî

Varak : 41.

Ölçüler : 220x138 - 140x85.

Satır : 21.

Yazı : Nesih , tezhibli, yaldızlı, mahlaslar kırmızı, cetveli.

Kağıt : Âharlı, ince.

Cilt : Kahverengi meşin, şemseli, miklebli.

Müstensih : Seyyid Hafız Şirâzî. (Seyyid Hafız Şirâzî min-Telâmîz-i Gülşenî-i Ferîdî)

İstinsah kaydı : " Temmet Divân-ı Hâkânî 'aleyhi'r-raḥmeti'l-Bârî min-yed-i Seyyid Hâfız Şirâzî min-telâmîz-i Gülşenî-i Ferîdî ḡafera lehümâ ve ileyhi'r-rūḥânî " vr. 32b.

Müretteb 216 gazel var.

Tamamı 41 varaktan meydana gelen bu nüshanın 1b-32b varakları arasında "Hakanî Divanı "; baştaki 2 varak ile sondaki 6 varakta değişik şairlere ait gazeller, müfredler var, zaten bu varakların evsafı ve üzerindeki yazı karakterleri de farklı. Bu varaklardaki fevâ'id ve şiirlerin kısaca dökümü:

Cilt kapağının iç kısmında, " Hâliş Efendi / 4155 " kaydı var ki bu temelük kaydı olmalı. Sonradan ilâve edilmiş yapraklardaki ilk varağın "a" yüzünde de matbu': " Hâliş Efendi Kütüphânesi ", onun hemen altında yine matbu': " Tedkik idilmiştir. " kayıtları var. Cilt kapağının iç kısmında bir dörtlük ile üç müfred yer alır. 1a'da müfredler ve " Abdî "nin bir gazeli; 1b'de yine " Abdî "nin iki gazeli var ki, bunlar farklı kalemlerden çıkmış. 1a'da 7 beyitlik bir gazel ve bir müfred, İstanbul Üniv. Ktp. mührü. 11b'de "Ahmedî " ve "Kaygusuz " mahlaslı şairlere ait birer gazel ve bir müfred; 1a'da İstanbul Üniv. Ktp. mührü, okunamayan yazı ve mühürler; en altta: " Tedkik idilmiştir./ 2 Teşrîn-i sâni 1927 " kaydı var. 1b'de Hakanî Divanı başlıyor.

Son tarafta, 33a-39a arasında:

Hünkârım dünyâya eyle bir nazar

Ra'âyâ kullaruñ âh idüb gezer

'Azli 'aceb mi orduya yazar

Kanı erkân kanı yol pâdişâhum

Dörtlüğüyle başlayan ve 10 dörtlükten oluşan bir şiir ile; Nabî'nin " Terceme-i Nasîhat-i Lokmân " adlı 49 beyitlik mesnevîsi, ayrıca yine Nabî, Hâlis, Ruhî, Nesîmî, Nedîm, Gâlib ve Kemalpaşazâde'ye ait değişik gazeller ve müfredler var.

A Ali Emiri Ef.,(Millet Ktp.) Manzum Eserler, nr. 127

Ankara Millî Ktp. Mikrofilm Arşivi nr. 447

Baş : Minnet Hudâya eyledi şî'rüm şeref-fezâ

Na't-i güzîn-i Hazret-i Sultân-ı Enbiyâ

Son : Şikest oldu dil-i 'âşık gibi her kûşede humlar

Nitekim bezm-i meyde hâtır-ı meksûr Hâkânî

Varak : 52.

Ölçüler : 217x155 - 155x100.

Satır : 17.

Yazı : Güzcelce rik'a.

Kağıt : Beyazca.

Cilt : Kahverengi, sırtı mavi deri, üstü kabartma hakî kağıt kaplı.

Müstensih : İlk bakışta Seyyid Hafız Şirazi gibi görülüyorsa da, hemen üstte istinsah edilen nüshanın istinsah kaydı olduğu belirtilmiş. Öyleyse bu nüshanın müstensihi kesinlikle " Seyyid Hafız Şirazi " değil. Bu nüsha Ali Emiri Efendi'nin kütüphanesindedir. Onun birçok eseri kendisinin istinsah ettiği bilinir ve üzerinde hem kütüphane, hem de kendi mührü vardır. Böyle olunca bu nüshanın müstensihinin Ali Emiri Efendi olması ihtimâli bizce çok kuvvetli.

İstinsah kaydı : " İstinsah eyledigimiz Divanda ketebe şöyledir. "

" Temmet Divân-ı Hâkânî 'aleyhi'r-raḥmeti'l-Bârî min-yed-i Seyyid Hâfız Şirâzî min-telâmiz-i Gülşenî-i Ferîdî gafera lehümâ ve ileyhi'r-rûḥânî "

Mürettep 216 gazel var.

1a'da Millet Kütüphanesi mührü, 1b'de en başta Ali Emiri Efendi'nin vakıf mührü var. 1b ile 12a arasında Hakanî le ilgili değişik tezkire maddeleri ve Mualim Naci'nin " Osmanlı Şairleri " adlı eserindeki bilgiler ve ayrıca, M. Naci'nin Hakanî için söylediği şiir ve müstensihinin adı geçen kaynaklardaki bilgileri değerlendirmesi var. Osmanlı Şairleri'nden alınan bilgiler matbu' formanın oraya ilavesi şeklinde olmuş. Diğer kaynaklardaki bilgiler elle yazılmış, bunlar sırasıyla: Keşfü'z-Zünûn (Divân-ı Hakanî) maddesi, Tezkire-i Kafzâde, Tezkire-i Rızâ, Tezkire-i Riyâzî, Hadîkatü'l-Cevami.

Hakanî Divanı 13b-52b arasında. En sonda yine Millet Kütüphanesi mührü ile altında " On yaprak sona ilâve olunacaktır. " kaydı var. En sonda 5 yaprak boş.

Divan metni ile, Hakanî hakkındaki bilgiler kısmındaki yazı karakteri aynı, ancak mürekkep biraz değişik.

E Ali Emiri Ef.,(Millet Ktp.) Manzum Eserler, nr. 128

Ankara Millî Ktp. Mikrofilm Arşivi nr. 446

Baş : Minnet Hudâya eyledi şi'rüm şeref-fezâ

Na't-i güzîn-i Hazret-i Sultân-ı Enbiyâ

Son : Şikest oldu dil-i 'âşık gibi her küşede humlar

Nitekim bezm-i meyde hâtır-ı meksûr Hâkânî

Varak. : 118, Hakanî Divanı 31b-81b arasında.

Ölçüler : 176x125 - 125x75.

Satır: 13.

Yazı : Âdi rik'a, başlık ve mahlaslar kırmızı mürekkeple yazılmış.

Kağıt :Beyaz.

Cilt : Mavi, sırtı vişne çürüğü, üstü hakî renkli kaba kağıtla muhafaza altına alınmış, miklepli.

Müstensih : Rahmî.

İstinsah tarihi : Rebi'ülevvel, H. 1272/ M. 1855

Mürettep 216 gazel var.

En başta iç kapağa sonradan yapıştırılmış yeşil bir kağıt üzünde kıt'a ve müfredler var, arka yüzünde de devam etmiş.

1a'da, Nevres'in bir gazeli; Millet Kütüphanesi mührü; 1340'ta Bahâ ve Celâl Beyler tarafından teberru' edildiğine dair kayıt; İbrâhim Er-Rahmî b. Abdülhamid tarafından satın alındığına dair temellük kaydı ve atında İbrâhim Rahmî'nin mührü var.

1b-30b arasında " Nahîfî Divanı " var.

31a, Farsça iki gazel ve beyitler.

31b-81b Hakanî Divanı.

82a, Hayrî Efendi'den bir kaside; Nabî'den bir gazel.

82b-112a Hilye-i Hakanî.

82a- 117b, Hilye-i Çâr-Yâr-ı Güzîn. Bu şiirin sonunda şöyle bir tarih beyti var:

Kalem-i nâzım-ı pâkîze-keâm

Virdi bu nazma biñ ellide nizâm

Altında kütüphane mührü ve istinsah kaydı var.

118a, İzzet Molla'nın bir gazeli var.

H Topkapı Sarayı Müzesi Ktp., Hazîne Bl., nr. 1003

Baş : Minnet Hudâya eyledi şî'rüm şeref-fezâ

Na't-i güzîl-i Hazret-i Sultân-ı Enbiyâ

Son : Şikest oldu dil-i 'âşık gibi her kûşede humlar

Nitekim bezm-i meyde hâtır-ı meksûr Hâkânî

Varak : 27.

Ölçüler : 230x115 - 170x160.

Satır : 25.

Yazı : İnce ta'lik, yaldız püskürtmeli, cetveller yaldızlı, ser-levha müzehheb.

Kağıt : Âharlı, sayfaların sol alt kısmında bütün varaklara işleyen kurt yeniği var.

Cilt : Miklepli, şemseli, açık kahverengi deri.

İstinsah tarihi: Tahminen XVII. yüzyılın ikinci yarısında kopya edilmiştir.

Mürettep 216 gazel var.

İstishâb kaydı: " İstişâbetü'l-fakîr Muhammed Seyyid ibni Seyyid Yahyâ el-Müderriş 'afâ 'anhümâ " Zahriyyede.

Ser-levhada isim yok, zahriyyeye sonradan " Divân-ı Hâkânî"; bu yaprağın "b" yüzüne bir dua cümlesiyle beraber " İhlâs " suresi yazılmış.

3. Metni Oluşturmada Gözetilen Esaslar

Tenkidli metni oluştururken; metnin kuruluşu, imlâ ve nüshaların tesbitinde gözettiğimiz esasları, aşağıda ilgili başlıklar altında açıkladık. Kullandığımız transkripsiyon alfabesi listesini ise, daha kolay yararlanılabilmesi için, çalışmanın başında, diğer kısaltmaların bulunduğu yerde verdik.

a. Tenkidli Metni Kurma

1. Metni, " Kasideler " ve " Gazeller " olmak üzere iki bölüme ayırarak, her bölümdeki şiirlere ve şiirlerin her beytine kendi içerisinde sıra numaraları verdik. Şiir sıra numaralarının hemen altında, o şiirin matla' beytinin bulunduğu nüshaların varak numaralarını, daha sonra da vezinlerini gösterdik.

2. Şiirlerin sıralanmasında en hacimli olan " R " nüshasını esas aldık; metnin yazımı sırasında matla' dışındaki beyitlerin varak değişikliklerinde de aynı nüshaya uyduk ve hangi beyitle beraber varak değişiyorsa bunu o beytin kenarına yazdık; ancak tenkidli metinde amaç, müellifin kaleminden çıkması muhtemel nüshaya ulaşmak olduğundan, metni kurarken hiçbir nüshayı esas almadan, hepsini göz önünde bulundurarak, Hakanî'nin söylemiş olabileceğine inandıklarımızı esas metne yazıp; farklılıkları aparatta gösterdik.

3. Aparata bakılması için yalnızca gazelin makta' beytinin sonuna yıldız işareti konuldu; ancak farklılık bulunan her mısra, aparatta kendi sıra numarası ile gösterildi. Beytin ilk mısraı için " a ", ikincisi için " b " kısaltması kullanıldı: (2a , 2b) gibi. Beytin tamamında farklılık varsa, yalnızca beyit numarası yazıldı.

4. Aparattaki farklılıkları gösterirken; önce esas metne aldığımızı; bir eğik çizgiden (/) sonra farklılığı, daha sonra farklılığın bulunduğu nüshaların kısaltma harflerini yazdık. Farklılıklar arasına aynı şekilde eğik çizgi (/) koyarak devam ettik. Aynı mısradaki birden fazla farklılıklar içinse, çift eğik çizgi (//) koyduk. Mısraın veya beytin tamamı ya da büyük bir bölümü farklı ise, esas metindeki şeklini yazmadan, numarasını belirtip eğik çizgiyi koyduktan sonra yalnızca farklılığa ve farklılığın bulunduğu nüshaların kısaltma harflerine yer verdik.

5. Yok anlamında kısa çizgi (-) kullandık. Bir beyit, mısra, kelime veya ses bazı nüshalarda yoksa, eğik çizgiden sonra farklılığın belirtildiği kısma bir kısa çizgi (-) çizilip, nüsha harflerini yazdık: (3 / - Ü, A, E, H ; 5b / - R " ; " 2a ol / - Ü, A) örneklerinde olduğu gibi.

6. Tercih etmediklerimizden bazıları için, aparatta parantez içerisinde: (Vezin tutmuyor.) vb. gibi açıklamalara yer verdik.

7. Gazel yalnızca bir nüshada bulunmasına rağmen, bazı farklı tercihlerimiz olduğunda; bunu tıpkı karşılaştırıyormuş gibi, aparatta beyit ve mısra numarasından sonra, önce esas metne yazdığımızı, eğik çizgiden (/) sonra nüshada bulunduğu şekli yazıp, parantez içinde: (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.) gibi açıklamalara yer verdik.

8. Ayet, Hadis ve Arapça ibareleri metinde tırnak (") içerisinde ve italik olarak yazdık, ayetler için sure ve ayet numarasını vermeye çalıştık; ayrıca özel durumlar için de aparatta açıklamalar yaptık.

9. Asıl metinde bulunmayıp da; vezin, kafiye veya anlam gereği bizim eklediğimiz kısımlar metinde parantez () içerisinde gösterilmiştir. Yine aynı gerekçelerle çıkardıklarımızı ise yalnızca aparatta gösterdik ve gerekli görülen durumlarda parantez içerisinde açıklama yaptık: (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.) vb. gibi.

10. Giderilemeyen vezin, kafiye anlam hataları ve mısra eksiklikleri için aparatta, beyit ve mısra numarası verilerek açıklamalar yapılmıştır: (Vezin hatası var.) vb. gibi.

b. İmlâ

1. Arapça ve Farsça birleşik kelimeler ve Farsça tamlamalarda muzaf ile izafet kesresi arasına kısa çizgi (-) konulmuştur: " Nev-bahâr, serv-i sehî "de olduğu gibi.

2. Arapça ve Farsça'dan gelen bütün ön ekler, getirildiği kelimedden kısa çizgi ile ayrılmış; Farsça son eklerle türetilen kelimelerin ekleri kısa çizgiyle ayrılmadan yazılmıştır; ancak benzerlik anlamı veren " -veş, -âsâ " gibi ekler, bilhassa özel isimlerde karışıklığa sebep olur düşüncesiyle getirildiği kelimedden

kısa çizgiyle ayrılarak yazılmıştır: " bî-vefâ, nâ-dân, ser-dâr; gûlzâr, dergâh, derdnâk, hünerver, meykede; Leylî-veş, Mecnûn-âsâ " örneklerinde olduğu gibi.

3. Atıf vavı " u ", " ü ", " vu ", " vû " şeklinde gösterilmiştir: " Plc ü táb, zevk u şafâ, guşşa vû gam " gibi.

4. Arapça tamlamalar: " Miftâhü'l-Fütûhât " örneğinde olduğu gibidir.

5. Vezin gereği düşen vokaller apostrofla gösterilmiştir: " k'oldı, nic'olur, m'ola " gibi.

6. Özel isimlerin ilk harfi, hatta tamlama şeklinde olanların ilk harfleri büyük yazıldı; ancak herhangi bir karamışıklığa meydan vermemek için aldıkları çekim ekleri apostrofla ayrıldı: " Mûsâdan, Loğmâna " örneklerinde olduğu gibi.

7. Özellikle noktalı harflerin yazımındaki yanlışlıklar, düzeltilerek ve asıl imlâsına uygun olarak yazıldı. Meselâ " Hâkânî " adı birçok yerde noktasız " ha " ile yazılmış olmasına rağmen, biz doğrusunu tercih ettik ve bu konuda açıklama yapma ihtiyacı da duymadık.

8. İmek fiili, vezin ve kafiye mecburiyeti olmadıkça ekletirilmeden, ayrı bir kelime olarak yazıldı: " muhâl idi, dil-dâr ise " gibi.

9. Meğmed, Meğhemmed, Muğammed okunuşlarından yaygın olanı, yani " Muhammed " okunuşu tercih edildi.

10. Āsmân, dâstân. sūznâk gibi medli okunan kelimeler, burada olduğu gibi arada ünlü türetilmeden okundu.

11. 'Aşk, 'ayş, 'ayân gibi kelimelerin, burada olduğu gibi, geniş vokalli şekli tercih edildi.

12. Dâ'im, kâ'im, mâ'il gibi hem hemze, hem de " ye " ile yazılabilen kelimelerde, metinde yazıldığı şekle uyuldu.

13. Lafza-i Celâl ile yapılan tamlamalar, Arapça telaffuza uygun okundu ve yazıldı: " Li'l-lâh, in-şâ'a'l-lâh " gibi.

14. Sonu çift ünsüzlü kelimeler mısra içerisinde çift, mısra sonlarında tek ünsüzlü yazıldı: " kadd, kâd; eşahh, eşah " gibi.

15. Fiil çekim ve bildirme ekleri kafiye mecburiyeti olmadıkça yuvarlarlak-dar şeklinde kullanıldı: " ezelîdür, mümkindür, gelür " gibi.

16. Birinci teklik şahıs bildirme ekinin vokali düz-geniş (a-e) okundu: " benem " gibi.

17. Arapça asıllı bazı kelimelerin yazılışında uzatma bulunmadığı halde, bilinen okunuşlarına uygun olarak uzun okundu: " lâkin, ke-zâlik " gibi.

18. Üçüncü tekil şahıs eki daima düz-dar (-i) okundu: " odı, nûrı, oldı " gibi; ancak metinde yuvarlak vokal yazılmışsa buna uyuldu: " bûlbüllerünüñ "de olduğu gibi.

19. Hiç, ya'ni gib kelimeler vezne göre bazen kısa, bazen uzun okundu.

20. " Hâkânî "nin " i "si vezin gereği çok zaman kısa okundu.

21. Türkçe kökenli bazı kelimeler, vezin veya kafiye gereği bazen uzatmalı yazıldı: " kânımuza, yâni muza, şâralar " gibi.

c. Nûsha Ailesi ve Nûshaların Tesbitinde Gözetilen Esaslar

Daha önce de belirttiğimiz gibi, Hakanî Divanı'nın beş yazma nüshasına ulaşabildik ve bu çalışmada hepsini kullandık. Bunlar arasındaki akrabalık ilişkilerine baktığımızda; " R " nüshasının diğerlerinden önemli ölçüde farklı olduğunu; diğer dört nüshanın kendi aralarında farklılıkları olmakla beraber; benzerliklerinin daha fazla olduğunu görüyoruz. Buna göre nüshalar arasındaki benzerlik ve farklılıkları şöyle sıralayabiliriz:

1. " R " nüshasının diğer dört nüsha ile,

A. Farklılıkları:

a. Nazım çeşitleri: " R " nüshasında dört kaside var, diğerlerinde hiç yok.

b. Gazellerin sayısı: " R " nüshasında 598; diğerlerinde, 216'şar gazel var; diğerlerinde bulunan gazellerden 14'ü " R "de yok.

c. Gazellerin sıralaması diğerlerine göre farklı.

d. Gazellerdeki beyit sayılarında farklılıklar var.

e. Yazı farklı.

f. Beyitlerdeki ifade farklılıkları, diğerlerinin kendi aralarındaki farklılıklarına göre, daha fazla.

B. Ortaklıkları:

a. 202 gazelin ortak olması.

b. Beyitlerdeki ifadelerde ortaklıkların bulunması.

2. Dört nüshanın (Ü, A, E, H) kendi aralarındaki,

A. Ortaklıkları:

a. Gazel sayıları aynı: toplam 216 gazel.

b. Gazellerin sıraları aynı.

c. Beyitlerin sıraları aynı.

d. Beyit sayıları büyük oranda aynı: Yalnızca iki yerde farklılık var.

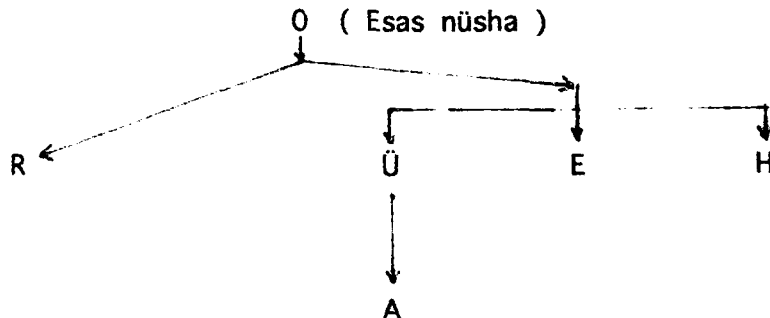
100. gazelin 5. beyti " E "de; 272. gazelin 4. beyti " Ü ve A "da yok.

e. " A " nüshasının ketebe kaydında: " istinsah ettiğimiz nüshadaki ketebe kaydı şöyledir. " denilerek; " Ü " nüshasının istinsah kaydı verilmiş. Böyle olunca, " A "nın, " Ü "den istinsah edildiğini anlayabiliriz; ancak beyitlerdeki ifadelerde önemsenebilecek farklılıklar bulunduğundan karşılaştırma çalışmasına bu nüshayı da dahil ettik.

B. Farklılıkları:

a. Beyitlerdeki ifadeler arasında, " R "ye göre ortak yönleri daha fazla olmakla beraber, kendi aralarında, hepsinin diğerine göre ortak ve farklı yönleri var. Bunlardan anlamlı bir sonuç çıkarmak mümkün değil.

Bütün bunlardan şöyle bir sonuç çıkarabiliriz: " R " diğerlerine göre ayrı bir koldan geliyor. " A " ile " Ü " arasında istinsah ilişkisi; " Ü ", " A ", " E ", " H " nüshaları arasında önemli ölçüde akrabalık ilişkisi vardır. Bunu şematik olarak aşağıda olduğu gibi gösterebiliriz:

SONUÇ

Bu çalışmamızda öncelikle, şimdiye kadar üzerinde pek fazla durulmamış olan, Hakanî Mehmed Bey Divanı'nın tenkidli metnini ortaya koyabilmeyi hedefledik; ancak bunun yanında onun hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında da bilgi vererek, onu her yönüyle tanıtmaya çalıştık. Vardığımız sonuçları şöylece özetleyebiliriz:

Daha çok " Hilye "si ile ün kazanmış olan 16. yüzyılın önemli şairlerinden Hakanî Mehmed Bey'in hayatı hakkındaki bilgilerimiz sınırlıdır. Ondan söz eden kaynaklardan ve kendi eserlerinden edindiğimiz bilgilere göre:

Asıl adı Mehmed, şiirdeki mahlası Hakanî'dir, daha çok Hakanî Mehmed Bey olarak anılmıştır. Kesin tarihi bilinmemekle beraber, muhtemelen 16. yüzyılın ilk yarısında dünyaya gelmiş; müteferrikalık, sancak beyliği, Divan-ı Hümayûn muhasebeciliği gibi memuriyetlerle ömrünün hemen hemen tamamını İstanbul'da geçirmiş; Miftâhü'l-Fütûhât adlı eserinden öğrendiğimize göre, hacca gidip gelmiş; H. 1015/ M. 1606-7'de ileri bir yaşta, İstanbul'da vefat etmiş; Edirnekapısı Mihrûmah Sultan Camii'nin haziresine defn edilmiştir ve mezarı halen aynı yerdedir.

Şeceresi ile ilgili, kaynaklardaki bilgiler çok açık değilse de, Sadrazam Ayas Paşa'nın soyundan gelmektedir ve kaynakların birçoğuna göre, Ayas Paşa'nın damadı olan Sadrazam Güzelce Rüstem Paşa'nın kızının oğludur. Katip Çelebi'ye göre baba adı Abdülcelil, tezkireci Beyanî'ye göre Mahmud ve anne adı Şerife'dir. Adı geçen sadrazamlarla olan akrabalık ilişkisini dikkate aldığımızda, Balkan milletlerinden Hırvat, Arnavut veya Boşnak soylu olduğunu söyleyebiliriz.

Kaynaklarda herhangi bir önemli bilgi yoksa da; verdiği eserlerden, Arapça, Farsça'yı iyi bildiği ve iyi bir dinî tahsil gördüğü anlaşılmaktadır.

Hakanî daha çok, Hz. Paygamber'in fizikî ve ruhî portresini konu edinen,; bu türün Türk edebiyatında ilk ve tartışmasız en güzel örneği sayılan " Hilye " adlı eseriyle ün kazanmıştır. Bu özelliği dolayısıyla Hz. Peygamber'i övmesiyle ün kazanmış Arap şairi Hassân b. Sâbit (Hassân-ı Arap) ve İranlı Hakanî-i Şirvanî'ye (Hassân-ı Acem) benzetilerek " Hassân-ı Rûm " diye de anılmıştır.

16 yüzyıl, divan şiirinin Fuzulî, Bakî, Bağdatlı Ruhî , Zatî , Taşlıcalı Yahyâ, Hayalî Bey gibi üstadlarla zirveye ulaştığı bir dönemdir. Hakanî, şairlik şöhretine yüzyılın son çeyreğinde ulaşmıştır ve ikinci derecedeki şairlerin önde gelenlerinden biri sayılabilir. Onun gazelciliği, hem adı geçen üstadların, hem de kendi Hilyesi'nin gölgesinde kalmıştır.

İki dinî ağırlıklı mesnevisi yanında, müretteb bir divan sahibi olan Hakanî, divan şiirinin klâsik yapısına tamamen bağlı kalmıştır. Ona önemli bir yenilik getiremediyse de, mevcut vokabülerini, teşbih ve mecazlarını büyük bir başarı ile kullanmıştır. Bazı vezin ve kafiye hataları varsa da, akıcı gazellerin sayısı Divanı'nda önemli bir yer tutar.

Dikkatle bakıldığında, üç eserinin her birinde birzacık farklı dil kullandığı görülür: Belki de konusunun kutsallığı nedeniyle, Hilye'de diğerlerinden biraz daha ağırca; daha çok kişi anlasın diye Hadis-i Erba'ın'de biraz daha sade ve süssüz; Divanı'nda ise ikisinin ortasında çok ağır olmayan, ancak kuru da sayılamayacak yalın ve akıcı bir dil kullanmıştır. Ona belirgin bir özellik kazandıracak derecede olmasa da, atasözü, deyim ve halk ağzındaki söyleyişler, Divanı'nda önemli bir yer tutar.

Hakanî Divanı'nda şiir üzerine söylenmiş beyitlere de sıkça rastlıyoruz. Bunlar onun poetikasını ortaya koyabilecek ölçüdedir. Ona göre şiir; temelde Allah vergisi olan, şairin yüce duyguları ve aşkını dile getirmeye yarayan, hatalarını örten, fazilet ve güç kaynağı bir sanattır. Şiirde selâset, belâgat, ölçü, ses güzelliği ve orijinallik önemlidir.

Hakanî'nin fikrî kişiliği de, divan şairlerinin karakteristik özellikleri dışına çıkmaz. Kadere tam bağlıdır, aşıklığın onun için ezelde takdir edildiğine inanır ve bu yolda her türlü eziyete severek katlanır. Zühd ve takva yerine, rind-meşrepliği benimser.

O sık sık tasavvuf ve tarikat motiflerini, değişik tasavvuf ve tarikat önderlerinin isimlerini kullanmış; kendini o dünyaya ait hissetmiş, insanlara tasavvuf ilkeleriyle denk düşecek şekilde din ve ahlâk yolunda öğütler vermiştir; ancak onun şiirinde derin bir tasavvuf coşkusu görülmez ve bir tarikate bağlılığı konusunda da açık bir şey yoktur.

Hakanî'nin fikrî kişiliğinde belki de en önemli yönü " Ehl-i Beyt " sevgisidir. Gerçi bu sevgi her müslümanda vardır, ancak Hakanî bunu bütün eserlerinde ve her fırsatta açıkça dile getirir. Onun bu sevgisi, kendine bazı sınırlar da çizmemiştir, o diğer halifelere ve sahabeye olan sevgisini de eserlerinde dile getirmiştir.

Hakanî, Divanı'nda Türk kelimesiyle yapılan teşbih ve mecazlara da önemli ölçüde yer vermiştir. Divan şairlerinin birçoğunda olduğu gibi Hakanî'de de sosyal olaylara doğrudan değinen ifadeler pek fazla rastlayamayız; ancak yine de o devrin yaşantısına ve düşünce yapısına ait küçük ip uçları yakalayabiliriz.

Hakanî'nin, Hilye, Hadis-i Erba'ın (Miftâhü'l-Fütûhât) ve Divan olmak üzere toplam üç eseri vardır.

Bunlar içerisinde tartışmasız en önemlisi Hilye'dir, daha önce de belirttiğimiz gibi Hakanî bu eseri ile ün kazanmıştır. Hilye, Hz. Peygamber'in fizikî ve ruhî özelliklerini ele alan bir türün de genel adıdır. Bu tür şemâil, siyer, megazî, delâil, hasâis, mevlid, na't, mi'râciye vb. örnekleriyle beraber Arap edebiyatında doğmuş, ancak en güzel örneklerini Türk edebiyatında bulmuştur. İran edebiyatında pek fazla gelişmemiş olması şiilikle yorumlanmıştır.

Aruzun Fe'ilâtün. fe'ilâtün, fe'ilün kalıbıyla; 712 beyitlik mesnevî nazım şekliyle yazılan bu eser, H. 1007/ M. 1598-9 tarihinde İstanbul'da tamamlanarak, devrin sadrazamı Çigala-zade Sinan Paşa'ya sunulmuştur. Eser türünün Türk edebiyatında ilk ve tartışmasız en güzel örneğidir. Edebî yönünden çok konusunun kutsallığı sebebiyle öne çıkmıştır. Hz. Peygamber ile ilgili Süleyman Çelebi'nin Mevlid adıyla tanınan Vesiletü'n-Necât adlı eserinden sonra en çok beğenilen eserdir. Yüzlerce yazma nüshası yanında, eski ve yeni harflerle basılmış nüshaları vardır. Hz. Peygamber'in saçından tırnağına her uzvu ve özelliği belli plân içerisinde tasvir edilmiştir. Hakanî bu bilgileri, sahih hadis ve haberlere dayandığını özellikle belirtir.

Hadisü'l-Erba'ın (Miftâhü'l-Fütûhât), Hakanî'nin dinî konulu ikinci mesnevisidir. Hakanî, yaklaşık 3500 beyitlik bu eserini; aruzun Müfte'ilün, müfte'ilün, fâ'ilün kalıbıyla; yedi ayı aşan bir çalışma sonucu H. 1012/ M. 1603 Rebî'ü'l-evvel ayının on ikisinde, yani Hz. Peygamber'in doğum

gecesinde, İstanbul'da tamamlamış; ona " Miftâhü'l-Fütûhât " adını vermiş ve Hilye'de olduğu gibi devrin sadrazamı Çigala-zade Sinan Paşa'ya sunmuştur.

Hadislerin büyük bir çoğunluğu, Molla Cami'nin aynı türdeki eserinde yer verdiği kısa ve hatırlanması kolay türden olanlardır, geri kalını da âl-i Rasûl ile ilgidir.

Her hadis için, terceme ve şerh mahiyetinde on beyitlik bir bölüme, ardından da kırk elli beyitlik bir hikâye bölümüne yer verilmiştir.

Hakanî'nin bu eseri türünün Türk edebiyatındaki güzel örneklerinden biridir. Henüz basılmamıştır, çeşitli kütüphanelerde yazma nüshaları vardır.

Bu çalışmamın öncelikli hedefi, Hakanî Divanı'nın karşılaştırmalı metnini ortaya koyabilmektir. Bazılarına bizzat giderek, bazılarının yayınlanmış kataloglarından, yurt içi ve dışı eski eser bulunan birçok kütüphaneyi tarayarak, Divan'ın altı yazma nüshasını tesbit edebildik; ancak bütün gayretlerimize rağmen Mısır Milli Kütüphanesi'ndeki nüshaya ulaşamadık ve bu çalışmada değerlendiremedik. Ulaşabildiklerimiz içerisinde, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nin Hazine Bölümü 781 numarada kayıtlı nüsha, en hacimli ve diğerlerinden epeyce farklılıkları vardır. Diğer dört nüsha arasında da farklılıklar varsa da, ortaklıklar daha fazladır.

Tenkidli metni kurarken; Hakanî'nin kaleminden çıkmış olması muhtemel metni esas bölümde, farklılıkları aparatta gösterdik. yalnızca bir nüshada bulunduğu için karşılaştırma yapma imkânı bulamadığımız halde, giderme ihtiyacı duyduğumuz bazı imlâ hatalarını da aparatta belirttik.

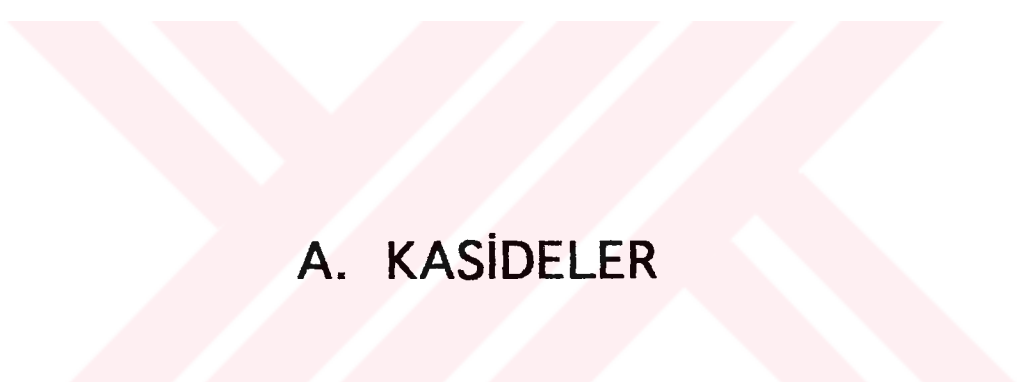
Bu zamana kadar üzerinde önemli bir çalışma yapılmamış, yayımlanmamış, çok da tanınmış olan Hakanî'nin müretteb Divanı'nda 4 kaside ve 612 gazel vardır.

Metin kurma ve imlâ ile ilgili prensipler " Metni Oluşturmada Gözetilen Esaslar " bölümünde ayrıntıları ile açıklanmıştır. Çalışmadan yararlanmayı kolaylaştırmak için, özel isim ve kavramları içine alan bir dizin çıkarıldı. Böylece bu çalışmada, Hakanî Divanı'nın tenkidli metni ile onun, hayatı, kişiliği ve eserleri hakkındaki bilgiler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

III. BÖLÜM

DİVAN

(TENKİDLİ METİN)

A. KASİDELER

R 1b

Kaşide-i Hâkânî Beg Der-Na't-ı Hazret-i Rasûl
Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Ey vücûduñ lû'lü-i yek-dâne-i 'ummân-ı 'arş
Cevher-i la'l-i lebûñ yâkût-ı gevherdân-ı 'arş
2. Ol kef-i deryâ dişüñ mişlin nümâyân itmedi
Mevc idelden kulzüm-i envâr-ı bî-pâyân-ı 'arş
3. 'Âlem-i 'ulvîde fazluñdan iderler kesb-i feyz
Hikmet-endüzân-ı Kürsî nükte-perdâzân-ı 'arş
4. Rif'at-i evrengüñ esrânında ser-gerdân idi
Olmadın hayl-i melek etrâfdan hayrân-ı 'arş
5. Hâme-i ebrûñ ile pehlû-yı pakûñ vaşfını
Ser-çalemden yazdılar levha sühan-sencân-ı 'arş
6. Gâşiyen me'vâsı(durur) şeh-per-i Rûhü'l- Emin
Cây-ı na'leynüñ bisât-ı zer-keş-i meydân-ı 'arş
7. Pâyüñ öpmişdür şeb-i Mi'râcda ol fahr ile
Reşk-i 'Adn olsa 'aceb mi ferş-i nûr-efşân-ı 'arş
8. Sâyeñi düşmezdi dirler hâke hikmet bunda kim
Zıll-i ihsânuñda ârâmidedür hûbân-ı 'arş
9. Haste-i dârû-yı la'lüñ sāgar-âşâmân-ı ğayb
Neş'e-i âb-ı 'izâruñ çeşme-i hayvân-ı 'arş
10. Sûz-ı medhûñle terennüm-sâz iken na'tuñ görüb
Nağme-i âhirde âheng itdi 'âvvâdân-ı 'arş
11. Sen(sin) ol yektâ-güher kim şâni'-i bünyân-ı 'arş
Nâm-ı pākūñ itdi nakş-ı şemse-i eyvân-ı 'arş *

* 6a me'vâsı(durur) / me'vâsı R (Vezin gereği biz tercih ettik.)

11a Sen(sin) / Sen R (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.)

12. Ruĥlaruñdur ŧem'-i cem'-i bârgâh-ı Kibriyâ
Beñleruñdur nâfe-i âhû-yı gûlzârân-ı 'arş
13. Zîr-i destüñde ser-eñrâzân-ı maĥbûbân-ı ĥuld
Taĥt-ı ĥikmetde melek-rûyân-ı mümtâzân-ı 'arş
14. Âstân-ı ĥadriñüñ her biri ĥizmetkâridur
Perde-dârânıdur(ur) dergâh-ı âlî-ŧân-ı 'arş
15. Gûl gibi sen mehd-i isti'lâda ĥâb-âlûd iken
ŧevĥ-ı istiğnâñ ile gûyâ idi mürgân-ı 'arş
16. 'Aĥl-ı evvel pâye-i ŧab'uñda ĥaş(y) olmaz mı kim
Saña 'âŧıĥdur Cenâb-ı Ĥâzret-i Sultân-ı 'arş
17. Yok ŧefî'um zâtuña cûduñda özge yâ Rasûl
Çek berât-ı 'aczüme tuğrâ-yı istiĥsân-ı 'arş
- 2a 18. Mûr medĥ itmiş Süleymânı fe-emma ben senüñ
'Âcizem vaŧfuñda ey sâlâ(r)-ı ŧehristân-ı 'arş
19. Yüz sürüb Ĥâĥânî 'arz eyler ayağuß tozına
Ser-güzeŧtin göricek ol ĥâkim-i dîvân-ı 'arş
20. Ĥalka-i kerrûbiyân aldudĥa 'arş eñrâfını
Ĥayline ĥavrânuñ olduĥa maĥâf erkân-ı 'arş
21. Âftâb itdükce ruĥsârın 'iyân eflâkden
Tâbnâk olduĥca bu âyîne-i raĥŧân-ı 'arş
22. Saña her sâ'at ŧalâ¹ olsun selâm itsün Celîl
Na'tuñ olsun gökde yirde ŧâ'at-i ĥâŧŧân-ı 'arş
23. Güm güm ötsün kûs-ı ŧer'uñla bu kâĥ-ı zer-nişân
Meclis-i ĥadrüñde dönsün sâğar-ı devrân-ı 'arş *

* 14b Perde-dârânıdurur / Perde-dârânıdur R (Vezin ve anlam geregi biz tercih ettik.)

16a ĥaşy / ĥaş R (Anlam gereği biz tercih ettik.)

18b sâlâr-ı / sâlâ R (Anlam gereği biz tercih ettik.)

22b gökde yirde / gökde vü yirde R (Vezin gereği " vü " yü kaldırdık.)

R 2a

Kaşide-i Hâkânî Beg Der-Medh-i Hazret-i Sultân
Muhammed Hân
Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1. Seher ki fülk-i sipihr-i berîn açub yelken
Şu'a'-ı mihr ile etrâf-ı çāha çekdi resen
2. Ufukda yakdı yine âftâb fânûsın
Hilâl oldı fitile aña şafak revgan
3. Livâ'-i lâle-i gül-gün-tırâzı açdı nesim
Çözüldi şukka direfşin benefş-i sünbüliden
4. Döküldi dâmen-i kūha le'âlî-i nîsân
Şadeğ gibi yine pūr-gevher oldı pîrâmen
5. Getürdi bürka'-i târın 'arûs-ı şubhuñ bād
Halâş buldı şanasın ki çâhdan Bijen
6. Kõlinda çarhı siper çıkdı gonce Tehmeteni
Çıkardı tîğın sūsen mişâl-irūyin-ten
7. Şükûfe hayl-i reyâhîn ile turub şaf şaf
Şalındı kõl kõl olub serv-i revân sūsen
8. Kenâr-ı gonce-i terde karanfil itdi karâr
Ġubârda gezer gilde nergis itdi vaţen
9. Ne şûret ile turur deyr-i bâga karşu diyû
Şanemlerine çemenlerde düşmen oldı semen
10. Firâz-ı 'arşa irûb tûğ-ı pūr-fürûğ-ı bahâr
Sipâh çekdi Menû-çihri nev-rûz-ı çemen
11. Cûlûs-ı Ġüsrev-i 'adil bahâra fer virdi
Serir-i mu'tedilet oldı nişîmen-i gülşen
- 2b 12. Semiyî-i Ġatm-i Rusûl zıll-i Ġak Muhammed Hân
Emîn-i dîn-i mübîn a'zam-ı mülûk-i zemen
13. Neheng-i ma'reke şâhib-kırân-ı ejder-i ceng
Serir-i bebr-mehâbet peleng-i şîr-efgen

14. Fezâ-yı 'adl ü 'atâsı sipihr-i cây-huşin
Zemîn-i emn ü emân zemâneye mesken
15. Sebhâsı 'âleme bâd-ı şimâlden şâmil
'Atâsı dehrde nesîm-i bahârdan ahşen
16. Kemân-ı kahr-ı cihân-sûzine kazâ-kabze
Hadeng-i hışm-ı 'adû kahrına kader demren
17. Gulâm-ı halka-begüşî Sikender ü Hüşenk
Gedâ-yı gûşe-i kûmı Siyâmek ü Behmen
18. Felek cenâbına " *emrûn leke* " hitâbın itdi
Kelâm-ı hîn-i tekellümde debredince dehen
19. Tulû'-ı mihr şanurdum zühûr-ı nûr meger
Ziyâ-yı 'adli imiş kâyinâta tal'a viren
20. Şabâ mu'anber eser şimdi bûy-ı hulķı ile
Riyâz-ı hulde dönübdür bu çâr-bâğ-ı kühen
21. Çemende hârı koyub gül hezâra yüz tutdı
Zemâne kadr-şinâs oldu süfle-perver iken
22. Kemâl-i 'acz ile şâhâ kapuñda Hâkânî
Recâ-yı merhamet eyler kemâl-i cüdûñden
23. Revâ degil ki felâketde kala ehl-i makâl
Sezâ degil ki düşe ibtizâle ehl-i sühân
24. Cihânda tâ ki bergüstüvân-ı zer-keş ile
Semende çarh ala düşine cevherî cevşen
25. Felekde la'l külâhiyle tâ ki mihr ü mehûñ
Bu bârgâh-ı zeberced niğâr ola rüşen
26. Şadâ-yı haşmetüñ olsun sipihr-i peyveste
Beķâ-yı devlet ü 'ömriyle ser-firâz ola_sen
27. Cûlûs-ı baht-ı hilâfet mübârek ü meymûn
Kû'ûs-ı bezm ü 'adâlet müdâm müstahşen

R 3a

Kaşide-i Hâkânî Beg Der-Medh-i Merhûm Sultân

Muhammed Hân

Mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Bir şeb meger ki pâdişeh-i bâhter-i zemîn
Evc-i felekde olmuş idi şandalî-nişîn
2. Sevdâ-yı hattı hıttâ-i Mâçine irişüb
Olmuşdı büy-ı zülf-i siyâhın sevâd-ı Çîn
3. Düşmişdi mülk-i mağrîbe tâbindan ıztırâb
Degmişdi şarka şa'sa'a ber-tûğ-ı âteşin
4. İtmişdi meh kulâğına pervîni gûş-vâr
Giymişdi tâc-ı zer-keşi mihr ile meh-cebîn
5. Her dem nesîm-i şubh ile hem-vâre esmege
Bâd-ı şimâle virmiş idi âsmân yemîn
6. Tâb-ı tûlû'-ı şems ü kamer intizâr ile
Bâb-ı sipihri kılmış idi nâ-gehân kemîn
7. Şubhuñ karâñu âni(nı) gördüm ufukda kim
Çekdi tîlâyı şeb-i deycûra tîğ-ı kîn
8. Gerdünuñ itdi gerdenine keh-keşân tavk
Oldı esîri devlet-i dâdâr-ı kâm-bîn
9. A'nî ki hazret-i melik-i mâlikü'r-riqâb
Şâhib-kırân-ı dîn emîrû'l-mücâhidîn
10. Kuţb-ı zemân u zîl-i Hudâvend-i müste'ân
Sultân Muhammed a'del-i şâhân-ı pâk-dîn
11. Mâ'il bisâtı bûse-i kâvûs-ı Keykubâd
Kâ'il rikâbın öpmege kisrû ükükey-nişîn *

* 7a ânını / âni R (Vezin ve anlam gereği biz tercih ettik.)

12. Luhrâsb na'î-i esbini başına tâc ider
Güştâsb halka-i seg-i kûyın kılur kemîn
13. İkbâl gör ki hirmen-i kadrinde
Dârâyı ^{peyrev} eyledi Cemşîdi hûşe-çîn
14. Ol saltanat kazâsına rahşân idince rahş
Pâ-der-gil oldu kaldı selâtin-i mâ ü tîn
15. Yümn-i kudûm-i hûsrev-i ferhunde-kâl ile
Levn itdi bād-ı gâliye hayrân âbgîn
16. Ferrâş-ı dehr açdı muraşşa' simâtını
Asdâf-ı bâğa tıldı gine lû'lü-i şemîn
17. Bahrûn kenârın eyledi pür dürr-i şâh-vâr
Bâguñ derûnın eyledi pür berg-i yâsemîn
- 3b 18. Miğfer külâhını çıkarub gonce güllerûñ
Sûnbüllerini bād-ı şabâ itdi çîn çîn
19. Çalındı kûs-ı devlet-i sultân-ı nev-cülûs
Doldı şadâ-yı 'adl ile günbed-i berîn
20. Şâhâ bu deñlû nazm ile yazık degil midür
Kapuñda hor u zâr ola bu 'abd-i kemterîn
21. Eyyâm-ı 'ayş u 'işret ü faşl-ı bahâr ola
Hâkânî çâkerûñ kala lâyıq midur hazîn
22. Ser-menzil-i murâda ümîd-i vüşûl ile
Râh-ı fenâda böyle kıla 'ömr-i nâzenîn
23. Hâşâ ki sem'-i luţfuña fercâm irmeye
Devrûñde hûn-feşân ola bu cism-i dūr-bîn
24. Sürdüñ zalâm-ı zulm ü cefâyı zemândan
İtdi 'uluvv-i himm-etüñe 'âlem âferîn
25. Mümtâzsın mülûkde inşâf-ı 'adl ile
Akrânûñ içre pâdişehûm saña yok qarîn *

* 13a / Veznin son tef'ilesi eksik, metinde hiç yazılmamış.

26. Minnet Hudāya bir şeh-i şāhib-kırānsın
Karşuñda bahs-i 'ilm idemezler muhakkıkın
27. Şāhid degil mi fazluma ey lücce-i 'ulūm
Medhūñde bu kaşide-i müstahkem ü metin
28. Bir bendeñem ki hāme-i Māni pesendümün
Ālüfte oldu naķşına şüret-Nigār-ı Çin
29. Cevrūñden el yaķa mı bu çarķ-ı sitemgerün
Ref' eyle çākden beni kıl guşşadan emin
30. Erbāb-ı nazma kilik-i bedāyi' nigār ile
Hakķā muhāldür seni medh eylemek hemin
31. Evlā budur du'āñ ile hatm-i kelām idüb
Dergāh-ı Hakķa vaz' idevüz dāyimā cebin
32. Tā kim tecell-i kerem-i zü'l-Celālden
Envār-ı luţfa ğarķ ola gūlzār-ı hūr-i 'in
33. Nāmuñ felekde hākim-i 'ālem-metā' olub
Yārānuñ ola nāşır-ı İslām-ı Müslimin
34. Her demde devlet ile mu'inüñ hafız olub
Her yirde nāşıruñ ola Hakķ hāfızuñ Mu'in *

* 26b Karşuñda / Karşuñdan R (Vezin ve anlam gereği biz tercih ettik.)

4

R 4a

Kaşide-i Hâkânî Beg Der-Medh-i Vezîr-i Ekrem
Müşîr-i Efham

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Zuhûr-ı âftâb-ı 'adlûñ itdi dehri nûrânî
Mübârek bâde geldi şadruñı nev-rûz-ı sulţânî
2. Fûrûzân oldı kâh-ı günbed-i firûzdan hırşîd
Cemâli şem'î pûr-nûr eyledi eyvân u keyvânî
3. Güneş bir al sancak dikdi bârûsına gerdûnuñ
Hamel burcın dirahşân itdi mihrûñ tûğ-ı rahşânî
4. Nesîm itdi terennümlerle nev-rûz-ı şabâ faşlın
Gülûñ çâk oldı şevkinden girî(ve) tâbe-dâmânî
5. Bihiştîler bu heşt-ebvâb u nûh-tâkuñ şafâsından
Ferâmûş itdiler heb tûmturâk-ı bezm-i Rıqvânî
6. Fezâ^{-ı} gûşesi gülşen- serây-ı hulde dönmişdür
N'ola gül-geşt iderse ol mürüvvet mülkinüñ cânı
7. Hümâyündür melek-manzar hümâ-sâye felek-pâye
Ser-efrâz u serîr-efrûz (u) evreng-i cihânbânî
8. Cenâb-ı şadr-ı a'zam ya'nî pâşâ-yı mu'azzam kim
Gînâ virdi cihâna hûsn-i ahlâk ile ihsânî
9. Ruhuñ mir'ât-ı şun'-ı Rabb-i 'izzetdür Hudâvendâ
Bu gün sensin felekde mazhar-ı elţâf-ı Rabbânî
10. Melek taşdıķ ider her bir kelâmuñ 'Arş-ı A'zamdan
Anuñcün oldı zâtuñ kürsî-i şiddîka erzânî *
11. Bu istiklâli görse 'aql-i fa'al emr (ü) nehyüñde
Saña şakird iderdi Âşaf-ı mülk-i Süleymânî

* 4b Gülûñ / Gülin R // girî(ve) / girî R (Anlam gereği biz tercih ettik.)

7b serîr-efrûz (u) / serîr-efrûz-ı R (Anlam gereği biz tercih ettik.)

11a emr (ü) / emr-i R (Anlam gereği biz tercih ettik.)

12. Bahârî âb-ı lûtfuñ şöyle ihyâ itdi kim şimdi
Bihişt-i câvidâne ta'n eyler 'âlem-i fânî
13. Giribân-çâk olub güller hurûşân oldı bülbüller
Nişâr itdi şabâ şahın-ı çemende bezl-i reyhânî
14. Benüm ammâ bu eyyâm-ı neşât-ı 'ayş ü 'işretde
Elemden başuma teng oldı meydân-ı sühan-dânî
15. Mu'ânz bî-hayâ manşib keş-â-keşlerde bâ-mahşûl
Muhaşşal pençeden kur(a)maduk tavklar beyâbânî
16. Dem-â-dem hüsrevâ lâyık mîdur cevri avâniden
Saña mensûb iken kan ağlaya devrûñde Hâkânî
17. Ta'alluk kılsa lûtfuñ hâki iksir eylemek kâbil
Ne var bir iltifâtuñla uyar şem'-i dil ü cânı
- 4b 18. Nazar kılma kuşûrina (ki) tekmîl (saña) 'arz itsün
İlet bir pâye-i a'lâya ref' it hâkden anı
19. Kerem gördükçe âdem kânî'-i lûtf u 'atâ olmaz
Fenâ gelmez garîk-i baîr-i ihsân itseñ insânı
20. Bülend it himmeti kaddüñ gibi hakkımda sultânüm
Bi-hamdi'l-lâh kemâliyle belürsün kadr-i 'irfânı
21. Ben ol mu'ciz-nümâ-yı mülk-i nazmem kim kalem çeksem
Dehânında ider engüşt-i hayret hâmesin Mânî
22. Bu tarz-ı hâşıla mümtâz-ı ehl-i tab' iken dâyim
Dil-i dâñâ çeker bâr-ı cefâ yı cevri nâdânı
23. Murâdum 'arza geldüm 'âkıbet dergâh-ı 'âlâña
Sen a'lemsin bu derdüñ sendedür fi'l-cümle dermânı
24. Getürdüm ser-güzeştüm hâk-i pâye seyl-i eşkümler
Sile câyiz ki lûtfuñ dâmeni bu çeşm-i giryânı *

* 15b kuramaduk / kurmaduk R (Vezin gereği biz tercih ettik.)

18a (ki) (saña) / - R (Vezin ve anlam gereği biz tercih ettik.)

25. Emîn-i mülk ü milletsin kapuñdan bezi olur halka
Hudâ-yı bî-zevâlûñ ni'met-i bî-hadd (ü) pâyânı
26. Tuyulmaz haşr(e) deg tafşîl idersem hân-ı ihsânuñ
Hemân olmak gerek dilden du'â-yı pāk ü cānı
27. Şükûfe keşf idüb yüzden nikābın cilve kıldukca
Bahār olub hazān oldukca dehrûñ bağ u bûstānı
28. Kader kullāb urub döndürdük^{ince} çarh pergānı
Kazâ devr eyledükce merkez-i gerdün-ı gerdānı
29. Senûñ envār-ı luţfuñ berr ü bahre zîb ü fer virsün
Ġinā bulsunlar in'āmuñla baħr ü berûñ a'yānı
30. Cihān durdukca dur mesned-nişin-i āl-i 'Oşmān ol
Hacil itsün felekde mihr-i kadrûñ mäh-ı tābānı *

* 25b bî-hadd ü / bî-hadd R (Anlam gereği biz tercih ettik.)
28a / (Vezin hatası var.)

B. GAZELLER

1

Harfû'l-Elif

Ü 1b, A 13b, E 31b, H 1b

Mef'ûlû fâ'ilâtû mefâ'ilû fâ'ilûn

1. Minnet Hudâya eyledi şî'rûm şeref-fezâ
Na't-ı güzîn-i Hazret-i Sultân ibtidâ
2. 'İsî tufeyl-i yek-ser-i müy-ı mu'anberi
Müsî kemend-i turra-i tânna mübtelâ
3. Şâhib-nigîn-i 'arşa-i gerdûn penâh-ı dîn
Kürsî-nişîn-i şuffe-i nüh-tâk-ı aşfiyâ
4. Meftûn-ı iltifâtı ğanî vü eger fakîr
Muhtâc-ı hâk-i pâyi eger şâh eger gedâ
5. Hâkânî-i şikeste-dilûñ sen defîli ol
Li'l-lâh yâ Muhammed ü Maḥmûd u Muştafâ *

* 1b ibtidâ / -ı enbiyâ A, H

5b Li'l-lâh / Allâh Ü, A, E // Muhammed ü / Muhammed-i Ü, A, E, H (Anlam gereği tercih ettik.) // Maḥmûd u / Maḥmûd-ı Ü, A, E

2

R 7a, Ü 3a, A 15b, E 34a, H 3a

Mef'âilün mef'âilün mef'âilün mef'âilün

1. Bahâr irdi çekildi yine fülk-i zevrak-ı şahbâ
Nesîm-i şubha hâtif didi " *Bismi'llâhi mecrâhâ* "
2. Göründi halka halka dūd-ı âhum şekl-i sünbülde
Yem-i haḍrâda gūyâ oldu yir yir mevcler peydâ
3. Rûsûm-ı şöḥbeti bâd-ı şabâ iş'âr idüb şimdi
İder ahkâm-ı 'ayş u 'işreti her cūybâr icrâ'
4. Mesîḥ enfâsıdur rûḥ-ı maḳâlî pîr-i ḥammâruñ
İlâhî nice biñ yıl yaşasun 'âlemde Nûḥ-âsâ
5. Kadeḥ-nûşân-ı bâḡa şimdi reşk itmez mi Ḥākânî
Felekde kevşer-âşâmân-ı bezm-i Cennetü'l-Me'vâ *

* 1a irdi / oldu A // çekildi / çekdi R (Vezin hatası olur.)

1b 11. sûre, 41. ayetten.

2a dūd-ı âhum / - R (Vezin hatası olur.) // sünbülde / sünbüle R

2b yir yir / yirler R

3b icrâ' / cüdâ R

3

R 7a, Ü 3a, A 15b, E 34a, H 2b

Mef'ülü mef'ailü mef'ailü fe'ülün

1. 'Arz eyle ruhuñ cām-ı şafā-güstere cānā
Mir'āt-ı muşaffā nic'olur göstere cānā
2. Raḥşān olıcaḡ gün gibi ḥurşid-i cemālūñ
Kim ḡā'il olur mihr ü meh-i envere cānā
3. Sen ḡadd-i kıyāmetle keş-ā-keş ne şafādur
İller çekilüb 'azm idicek maḥşere cānā
4. Dil şişelerin seng-i ḡamuñ itdi şikeste
Hem-tā iken āyine-i İskendere cānā
5. Ḥāḡānī cinān olsa da neylerdi cihānı
Dil virmese sen ḡūr-ı perī-peykere cānā *

* 1b muşaffā / mücellā Ü, A, E, H

2b mihr ü / şem'-i R

3a ḡadd-i / ḡadd ü Ü, A, E, H // şafādur / belādur Ü, A, H, / belā dile E

4a itdi / itse (veya) itdiyse R

5b ḡūr-ı perī- / ḡūrī bir Ü (Vezin hatası olur.)

R 7b

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1. Lāyık mıdur cām içile bezm-i 'id ola
Dāmān-ı dūst dest-i recādan ba'id ola
2. La'l-i lebūñle şem'-i ruḥuñ pūr-ziyā iken
Meclisde cām-ı cevher-i dil nā-bedid ola
3. Neyler ğubār-ı tefriķa bir būstānda kim
Cūy-ı nebīz ü sāye-i eşcār-ı bīd ola
4. Tā kim şafā-yı 'id ile rindān-ı bāde-nūş
Pīr-i muġāna meykedelerde mūrīd ola
5. Cāh u celāl ü ḥūsn ü cemāli güzellerüñ
Ḥāķānī Ḥāķdan isteyelüm ber-mezīd ola

5

R 7b, Ü 2a, A 14a, E 32b, H 2a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. İdelden bezm-i meyde cām-ı la'lüñ mürdeler ihyâ
Ölümlüñdür senüñ ey rûh-ı şânî Hazret-i 'İsâ
2. Nihâl-i sidre eyler ser-fürû ol nahl-i bälâya
'Aceb mi çarhdan meyyâl olursa kaddüñe tûbâ
3. Habâb-ı mey gibi göz dikmesün meclisde ey sâkî
Ne zîbâ yaraşur farkuñdaki ol tâc-ı istignâ
4. Şafâdan bülbül-âsâ ağların gül-ruhların görsem
İden mir'ât-ı şâfidur dem-â-dem tûti-i gûyâ
5. İñen 'uşşâka rûy-ı iltifâtın açma Hâkânî
Senüñ ol âftâb-ı 'âlem-ârâñı bilür dünyâ *

* 2a Sidre / Sidrede Ü (Vezin tutmuyor.)

3a / Habâb-ı mey gibi meclisde gözler dikmesün sâkî R

3b farkundaki / farkundagı R // tâc-ı / bâh-ı R

4a ruhların / ruhların Ü, A, E, H

5a İñen / Şakın Ü, A, E, H

6

R 7b, Ü 2b, A 14b, E 33a, H 2a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fä'ilâtün) (fa'lün)

1. Dile va'l-lâhi nevâdan getürür istignâ
Şavt-ı cân-bağş-ı şürâhî cereyân-ı şahbâ
2. Câm-ı mey beñzer o rakķāşa ki meclisde müdâm
İde döndükce ruḥ-ı sâdesi ḥumret peydâ
3. Cür'a-i bâdeyi gör ḥâlet-i la'lüñle senüñ
Kaṭre kaṭre dökilen kanlu yaşumdur meşelâ
4. Bî-revâc oldu ahâdis-i mey ey sâķi-i şüh
Olalı zıkr-i lebüñ vird-i zebân-ı fuşahâ
5. Göresün zevķ u temâşâ nic'olur Ḥâķânî
Bezme gelsün hele şabr it o büt-i rûḥ-efzâ *

* 1a va'l-lâhi / va'l-lâh R

2b peydâ / beydâ R

3a bâdeyi / bâde'i R // la'lüñle / la'lüñe E / la'lüñ Ü

3b yaşumdur / yaşumdan R

7

R 7b, Ü 2b, A 14b, E 33a, H 2b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

8a

1. 'Uluvv-i iltifâtüñ kâr-sâzumdur benüm cânâ
Ne bâkim var sipihr-i bî-vefâ eylerse istiğnâ
2. Ruḥuñ mâhını ey necm-i şeref seyr eylerüz her gün
İzüñ tozını görmez düşmen itse biñ raşad peydâ
3. Mekân itmiş tevekkül âsmânın bir hümâyem ben
Benüm säyemde görmez çarḥa çıksa fi'l-meşel 'ankâ
4. Dem-â-dem vird ider nesl-i 'Alinüñ nâm-ı a'lâsın
Ḥasūd-ı âle rağmen sâkinân-ı 'âlem-i bâlâ
5. Benüm pây-ı kilâb-ı külbe-i kūyumda Ḥâkânî
Sifâl-i ser-nigün şeklinde yatur kelle-i a'dâ *

* 2a Ruḥuñ mâhını / Meh-i ruḥsârüñ Ü, A, E, H // eylerüz / eyler R(Vezin tutmuyor.)
 2b biñ / bir E // beydâ / peydâ Ü, A, E, H
 3b meşel / Moğol Ü
 4a Ḥasūd-ı Âle / Hasūd abâña Ü, A, E, H // ider / idüb Ü, A, E, H
 5a / Benem pây-ı kilâb kılîsi-i kūyuñda Ḥâkânî R

R 8a

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün

1. Bāde-nüş ol kim bu devr-i āsyābı sākiyā
Telh idübdür meclis-i Efrāsyābı sākiyā
2. Devlet-i Nüşinrevāndan bir eşerdür bezm-i mey
Nüş-ı cān olsun revān it cām-ı nābı sākiyā
3. Gün bu gündür fikr-i ferdādan hirāsān olma kim
Çok döner devrüh bu dolāb-ı harābı sākiyā
4. Katre katre eşk-i hūn-āşāmı rīzān eyleme
Hāke saçma cūr'ā-i la'l-i müzābı sākiyā
5. Bî-hisāb it luţfuñı Hāķāñi-i şeydāya kim
Kimse bilmez hālet-i rūz-ı hisābı sākiyā

9

R 8a, Ü 2a, A 14a, E 32b, H 2a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Ben ol bed-'ahde rağmen bir vefâ-dâr eyledüm peydâ
Dil aldurdumsa ey dil böyle dil-dâr eyledüm peydâ
2. Nemek hakkın ferâmûş eyleyen hâ-mûş selb itdüm
Yine kân-ı nemek bir şehd-güftâr eyledüm peydâ
3. Cefâdan sînemi pür-dâğ iden gaddârı aldum da
Yirine bir cevân-ı lâle-ruhsâr eyledüm peydâ
4. Sirişk-âsâ gözüm-den şaldum ol şeh-bâz-ı tannâzı
Mülâyim bir tezerv-i kebg-reftâr eyledüm peydâ
5. Ben ol nâ-kes-perestüñ sifle meyyâl oldığın bildüm
Anuñçün ehl ü nâzûk-ıtab' bir yâr eyledüm peydâ
6. Edâ bilmez şakîlûñ kurtulub bâr-ı belâsından
Söz añlar şimdi bir şûh-ı sebûkbâr eyledüm peydâ
7. Yitürdüm câm-ı la'lin cür'a-veş mebzûl iden mesti
Bulınca aradum bir dürr-i şeh-vâr eyledüm peydâ
8. Ğam-ı hâr-ı hatıyla tende yir yir dâğlar yakdum
Kazâ-yı sîneye bir gûne gülzâr eyledüm peydâ
- 8b 9. Muhaşşal ğam yimem şimden girû ölsem de Hâkânî
Ki zîrâ yâr-ı ğarum gibi ğam-hâr eyledüm peydâ *

* 3a aldum da / terk itdüm Ü, A, E, H

2 / - Ü, A, E, H

5b ehl ü / ehl-i R // tab' / - R (Vezin tutmuyor.)

6a bâr / nâr R

7a iden / eyliyen R (Vezin tutmuyor.)

8 / - Ü, A, E, H

9b yâr-ı ğarum gibi / kendime bir yâr-ı Ü, A, E, H

10

R 8b, Ü 3a, A 15a, E 33b, H 2b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Bir demde şehâ itmede biñ mürdeyi ihyâ
Âyln-i Mesîhâyı ider leblerüñ icrâ
2. Fâş eylemedüm 'âleme sırr-ı gam-ı 'aşkuñ
Bir yâne ben oldum şanemâ bir yâne dünyâ
3. Dillerde elem kalmadı gün gibi olaldan
Hurşid-i ruhuñ evc-i leţâfetde hüveydâ
4. Gösterdi cemâlinde anuñ ism-i Celâli
Gâlib ham-ı ebrûlandur mazhar-ı esmâ
5. Hâkâni göñül tahtını ol şâha ezelden
Virmiş Melikü'l-'arş " *tebârek ve-ta'âlâ* " *

* 1a mürdeyi / mürde'i R, Ü, E, H

2a 'âleme sırr-ı gam-ı 'aşkuñ / sırr-ı gam-ı 'aşkuñ olara Ü, A, E, H

2b yâne.....yâne / yaña.....yaña Ü, A, E, H

4a Gösterdi / Gösterirdi Ü (Vezin tutmuyor.) // ism-i / rüy-ı Ü, A, E, H

4b ebrûlandur / ebrûsudur Ü, A, E, H

11

R 8b, Ü 2b, A 15a, E 33b, H 2b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Benüm ğamdan dü-tâ-ğadd olduğum nâ-çardur zîrâ
Nihâl-i ser-bülendüm mâ'il-i ağyardur zîrâ
2. Göñül ol ħâce-i ħüsne anuñcün müşterî çıkmaz
Rakîb-i zâr ile bâzârdan bî-zârdur zîrâ
3. 'Aceb mi ger dem-â-dem dîde ħünbâr olsa sultânüm
Bu ğün dil ħayline ol ğamzeler ħünkârdur zîrâ
4. Gidermeñ lâle-ruĥlar tîrinüñ peykânını dilden
Benüm her tâze dâğum bir ğül-i bî-ħârdur zîrâ
5. İlâhî sevdüĝin Ħâķāni-i zâruñ ser-efrâz it
Leţâfet bâĝına bir serv-i ħoş-reftârdur zîrâ *

* 3a sultânüm / ey cânüm Ü, A
 3b ħünkârdur / ħün-ħârdur Ü, A, E, H
 4a ruĥlar / aĝlar Ü, A, E
 4b her / bir Ü, A, E
 5a ser-efrâz it / ser-firâz eyle R

R 8b

Mef'ûlû mefâ'ilû mefâ'ilû fe'ûlûn

1. Devrân çün aramızda firâk eyledi peydâ
Cânâ yine añ bendeñi unutma şakın hâ
2. Pür-dâğ u pür-âteş görünür lâle-ruhuñsuz
Çeşmüm gibi talsa mey ile şâgar-ı şahbâ
3. Dāmānın alur ehl-i belâ yārın o yārūñ
Söyleñ kati çok eylesesün va'de-i ferdâ
4. Tamtāze olur zāhid-i huşķ içse şarābı
Bilmem ki ne hālet kōdı bu meyde Mesihā
5. Hākāni elem çekme ğam-ı nūkte-i 'aşķı
Āhır ider āhuñ göresin hālūmi ifşā *

* Sb hālūmi / hālūme R (Anlam gereği tercih ettik.)

13

R 9a, Ü 1b, A 13b, E 31b, H 1b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Haddüm degil almak dile la'lüñ senüñ ammā
İtdi beni ey gül keremüñ bülbul-i gūyā
2. Mir'ât-ı mehüñ yıldızı düşmezdi felekden
'Aks olsa ol âyîneye pehlü-yı mücellā
3. Zünnâr-ı gamın çözmege bir çâre bulunmaz
Ol muğ-peçe zülfin ideli şekl-i çelîpā
4. Cân gerdenine halka-i kullâb-ı şafâdur
Sâkî ol ayağundaki engüşt-i muhannā
5. Haşr olsa kıyâmet mi kopar yâr bizümle
Layık mı bu gün yârın ile 'âşıkā ferdā
6. Ayrıldı göñül virdigümüz altıyı aldık
Gam şeş-cihetüm almada hâyfâ vü dirîgā
7. Hâkâni beni sihr ile efsün ile âhir
Nev-reste cevânumdan ayırdı zen-i dünyā *

* 2a felekden / felekde Ü, A, E, H

2b âyîneye / âyîne-i R

3a gamın / gamuñ Ü, A, E, H

4b Sâkî ol / Ey sâkî A / Ey ol / - Ü (Vezin tutmuyor.)

6b cihetüm / derini Ü, A, E, H

7a beni / seni Ü, A, E, H

7b cevânumdam / cevânuñdan Ü, A, E, H

14

R 9a, Ü 3a, A 15a, E 33b, H 2b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Nedür hâk-i ser-i kûyuñda bezl-i sîm ü zer cânâ
Yoluñda ehl-i diller cân ile serden geçer cânâ
2. Tağinsun 'akfe-i zerrinüñi gūyâ yed-i kudret
Miyân-ı bāğ-ı hūsne resm-i hânçer berg ider cânâ
3. Şafâ mülkinde sen erbâb-ı 'ayş u nūşa ser-der ol
Ben oldukça gam-âbâd-ı elemde der-be-der cânâ
4. Dağî hâl-i dil-i Hâkâni-i şeydâyı bilmezsin
Saña lâyıķ mıdur 'âşıkdan olmak bî-haber cânâ
5. Ne lâzım tîr-i gamzeñle dem-â-dem kaçd-ı cân itmeñ
Saña bir kişı cânı itmese kurbân nider cânâ *

* 3a 'ayş u nūşa serder / 'ayş u 'işrete şâh Ü, A, E, H / 'ayş u / 'ayş-ı Ü
3b elemde / belâda Ü, A, E, H

4a / Dağî hâl-i dil-i Hâkâni-yi bîmân bilmezken Ü, A, E, H / bîmân / bîmâr Ü, H

4b olmak bî-haber / eylersün hâzer Ü, A, E, H / eylersün / eylersün A

5 / - R

R 9a

Fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün

1. Dide ƙan aƒlar ƒadeng-i dil-řikârından cûdâ
Sîne yanar zaƒm-ı tîġ-âb-dârından cûdâ
2. Çeşm-i zerdüm şarşar-ı âhumla ƒâk olmuş yatur
Berg-i ser-gerdâna beñzer řâġsârından cûdâ
3. Almaduġ dâmân-ı yâri dest-i aġyârından âh
Görmedük gitdi o gül-i ruġsârı ġârından cûdâ
4. Dönmesün girdâb-ı ġamda baña şimdi düřmenüm
Düstlar řâġ olmasun bir kimse nârından cûdâ
5. 'Andalīb iñler yine Ĥâġâni-i nâlân ile
Biri gülden biri yâr-ı gül-'izârından cûdâ *

* 4b nânndan / nâzından R (Kafiye gereġi tercih ettik.)

16

R 9a, Ü 2a, A 14a, E 32a, H 1b

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1. Çoğ iş geçer bu sipihr-i hadeng-sây baña
Cefâsı yâynı yaşmazsa çarh vâý baña
- 9b 2. Ğamuñla bir nice demdür ki nâle gibi gelür
Bu tengnâ-yı elemnden şadâ-yı nây baña
3. Ruñını bir gün ögüb âftâba beñzetdüm
Görinmedi o meh-i çâr-deh bir ay baña
4. Ayağuß iller öper bî-tekellûf ey sâkı
Cihânda degmeye lâýık mıdur ki pây baña
5. Harem-serâ-yı bihiştî makâm iderdüm eger
Harım-i Ka'be-i kûyuñda olsa cây baña
6. Hevâ-yı 'âşk ile bî-hûde gelse 'ayb itmeñ
Fezâ-yı zühd ü riyâda bu hûy u hây baña
7. Tarık-ı 'âşkda reh-zen kalur mı Hâkânî
Olursa luţf-ı ezel ya'ni reh-nümây baña *

* 1a bu sipihr-i / - R

1b yâynı / yâni R

2b elemnden / elemde Ü // nây / bây R

4b Cihânda / Çemende Ü, A, E, H

5a bihiştî / bihiştüñ Ü, A, E, H

5b cây / çây R

6b hûy u hây / hûy hây Ü, A, E

7b luţf-ı ezel ya'ni / himmet-i merdân Ü, A, E, H

R 9b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Şafâ erbâbın ol cām-ı leb-i cān-baḥş-ı rūḥ-efzâ
Dem-i 'İsî gibi nuṭṭıyla iḥyâ eylerāḥyânâ
2. Ḥarâbât ehlinüñ mâ'-i mâ'ini özge şerbetdür
Bahâ olmaz aña ma'mûre-i dünyâ vü mâfihâ
3. Çemende rind-i 'aşka ṭarfetü'l-'ayn içre gösterdi
Fenâ şeklin zemi peymâne-i bezm-i cihân-peymâ
4. Yine bir şūh-ı ser-keş başuma dünyâyı dar itdi
'Aceb mi olsa dārü'l-mülk-i dilde fitneler peydâ
5. Müşâhid leyle-i zülfinde heb ol şâhid-i ḥüsnüñ
Bu gün Ḥākāniyâ esrâr-ı " Sübhâne'l-lezî esrâ " *

* 5b / 17. sûre, 1. ayetten bir bölüm.

18

Ḥarfü'l-Bā'

R 9b, Ü 3b, A 15b, E 34b, H 3a

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

(Fā'ilātün)

(fa'lün)

1. Ḥam-ı ebrūlaruña ğurre-i ğarrā t̃ālib
Bend-i ğīsūlaruña 'ıkd-i Şüreyyā t̃ālib
2. Zü'l-feḵār-ı müje-i ğamze-i ḵaṭṭālūñ ise
İtdi ferzend-i Ebī T̃ālibi cānā t̃ālib
3. La'l-i cān-baḥş u cihān-tābuña 'İsā mā'il
Ḥançer-i çeşm-i ğazabnāküñe Mūsā t̃ālib
4. Silk-i dendān-ı dūrer-bāruña ey gevher-i pāk
Encüm-i encümen-ārā dūr-i deryā t̃ālib
5. Yıkdı dünyā ğamını başuma Ḥāḵānī felek
Oldı ol göñlüm alan zālime dünyā t̃ālib *

* 2a ile / ise Ü, A, E, H

4a gevher-i / kevser-i Ü, A, E, H

19

R 10a, Ü 3b, A 16a, E 34b, H 3a

Fe'ilâtün fe'illâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fä'ilâtün)

(fa'lün)

1. Olalı sen büt-i nâzûk-tene cānâ ṯalib
Oldı eş'âr-ı cihân-girûme dūnyâ ṯalib
2. Ğamzeñ izhâr-ı celâl itmede zâr olmada dil
Ol sitem semtine sâlik bu dirîgâ ṯalib
3. Âstân-ı harem-i kūyuña mâ'il kıble
İşigüñ Ka'besine Mescid-i Akşâ ṯalib
4. Kelimât-ı fiten-engizüñe Cemşîd 'âşık
Tarz-ı dârâtuña her vech ile Dârâ ṯalib
5. Kimiyâ olmasa hâk-i rehûñ olmazdı senûñ
Ayagüñ tozına Hâkâni-i şeydâ ṯalib *

* 1a büt-i / ten-i Ü, A, E, H

2a celâl / celâ R

4a Cemşîd / Cemşîdi Ü (Vezin tutmuyor.)

5a olmazdı / olmaz mı R, E

20

R 10a, Ü 4a, A 16b, E 35a, H 3b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Āzâdeler ol serv-i revānuñ kulıdur heb
Yārān-ı şafā ehl-i vefānuñ kulıdur heb
2. Nakd-i dil ü cānı gam-ı cānāna virürler
Hakkā zırafā zevk u şafānuñ kulıdur heb
3. Bir şüh¹-melek-çal'atunñ üftādesiyem kim
Hübān-ı felek cümleten anunñ kulıdur heb
4. Her sāki-i sāgar zekānı pır-i muğānuñ
Gül gibi o nev-rūste cevānuñ kulıdur heb
5. 'Uşşāka iñen cevri revā görme efendüm
Anlar da senünñ gibi Hudānuñ kulıdur heb
6. Va'l-lāh ser-āmed ne kadar var ise şimdi
Hakkāni ö sultān-ı cihānuñ kulıdur heb *

* 2a zevk u / zevk-ı R

3b cümleten / cümlesi Ü, A, E, H

4 / - Ü, A, E, H

5a efendüm / efendi Ü, A, E, H

6b o sultān-ı / 'umar şah-ı R

21

R 10a, Ü 4a, A 17a, E 36a, H 3b

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1. O ğamze ƙan ider oldı ŝikārgāha varub
Meger ŝikāyet idem ben de pādiŝāha varub
2. Tutiŝdı mihr-i ruĥuñ ŝu deñlü dil gice kim
Dikildi rāyet-i āhum firāz-ı māha varub
3. Ne ħāŝıl itdüñ o ğün kim raķīb-i sifle-nihād
Senüñle meclis-i va'za me'a'l-kerāhe varub
4. Fütādeliklürüñ ol yār eyledi neylersin
İkide bir yüzüñi sür o ħāk-rāha varub
5. Yoluñda nāleler itdi döşendi Ĥākāñı
Terahĥum eylemedüñ āh o dād-ĥāha varub *

* 1b ben de / yine Ü, A, E, H

2a deñlü / ħadde R

2b firāz-ı māha / ŝikārgāha Ü, A, E, H

3a kim / ey R

4a yār eyledi / yār- bülendi Ü / yār bildi A, H / yār bilmedi E

4b yüzüñi sür / yüzüñ üzre R

R 10b

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1. Hezār habs kafeş-i şâhsâr-ı gülden gurâb
Çemende haq bu kim oldı maḥall-i istiğrâb
2. Zemîne faş-ı şitâ bast idüb bisât-ı sefid
Zemânı keşret-i berf itdi kulzüm-i sîm-âb
3. Görüb fenâsını bezm-i bahâruñ ey sâķi
'Aceb mi ehl-i ḥarâbât olursa mest ü ḥarâb
4. Şarâba mün'akis olsun bu gice şem'-i ruḥuñ
Gel itme meclisi muḥtâc-ı mihr-i 'âlem-tâb
5. Sirişk-i âl degil katre katre Hâķânî
Ėamiyla çıķdı gözümde her içdigüm mey-i nâb

23

R 10b

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Dergâh-ı plr-i meyden olur baña fetḥ-i bâb
Fermân iderse ḥazret-i nevvâb-ı kâm-yâb
2. Bu ḥâkdâna gelmez idüm dilde ḥâşılı
Ḳayd olmasaydı silsile-i 'aşkı bû-türâb
3. Ḥikmetle nâzır olsañ efendi şarâbda
Cem bârgâhını gözedür dîde-i ḥabâb
4. Dâğ-ı derûnum açmada meşşâṭı bahâr
Rez-duḥterine vaz' ideli lâle-gün niḳâb
5. Dünyâda meyden özgesi maḳbûlümüz degil
Ḥâḳâni bezme sâḳi-i devr eylesün şitâb

R 10b

Mefā'ilūn fe'ilātūn mefā'ilūn fe'ilūn

1. Elinde pîr-i muġānuñ memālik-i Luhrāsb
Serinde sāķi-i ħammāruñ efser-i Güştāsb
2. Cihān gözinde degil rind-i bāde-keş ne bilür
Serîr-i bezmde Cemşid imiş yāĥud Tahmāsb
3. Girişmesinden o çeşmüñ şaşardı 'aklı eger
Göreydi dil-beri esb-i nāz ile Ger şāsb
4. Şarāb-ı la'lüñi ĥikmet budur ki görmez iken
'Aceb ne cām ile mest-i müdām idi Cāmāsb
5. Benüm gazālūme nisbet Ĥutende Ĥāķāni
Bir iki Türk idi Efrāsiyāb ile Ercāsb

25

R 10b, Ü 4a, A 16b, E 35b, H 3b

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1. Zemân-ı mîve-i vaşl-ı habîb olur mı 'aceb
Ba'id gördüğümüz 'an-ka'rib olur mı 'aceb
- 11a 2. Yine mü'tâla'â-i tal'at-ı hümayûnuñ
Felek müsâ'ade eyler naşîb olur mı 'aceb
3. Mu'a'ttar eyledi bûyuñ hadîka-i cânı
Bihişt içinde de bir böyle tîb olur mı 'aceb
4. Tarîk-ı zühd ü riyâda girîveler çokdur
Bu yolda da'hi firâz u ni'sîb olur mı 'aceb
5. 'Adîl-i tûti-i tab'-ı bülend-i Hâkânî
Mukîm-i gülşen olan 'andalîb olur mı 'aceb *

* 1a vaşl-ı habîb / vaşluñ resîd Ü, A, E, H

3b de bir / da'hi A // bir / - Ü, E // tîb / tabîb Ü, A, E,

4a riyâda girîveler çokdur / riyâdan güriz lâzımdur Ü, A, E, H

26

R 11a, Ü 3b, A 16a, E 35a, H 3a

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1. Bezm-i şafāda leblerüñe dönmeşe şarāb
Dinmezdi aña ey şanem-i Cem şarāb-ı nāb
2. Sevdā-yı kākülün getürür her gice meger
Bulmaz hayāl-i zülfün idüb intiḥāb ḥāb
3. 'Arz itse yār 'arız-ı pākin hicābdan
Ditrer sebūda bāde ider ıztırāb āb
4. Girmek muḥāl idi ḥarem-i 'aşka olmasa
Naḳş-ı ney aña rev²en ü şūret rebāb-ı bāb
5. Gizler seḥāb-ı ḥaṭṭ ile Ḥākāni gün yüzün
Ya'nı hicāb ider o meh-i āftāb- tāb *

* 1b ey / - A // şarāb-ı nāb / ḥabāb-ı nāb R / nāb-ı şarāb Ü
 2b Bulmaz / Bulmuş R
 4b ney aña revzen ü / nevā-yı ravza-i Ü, A, E, H

27

R 11a, Ü 4a, A 16b, E 35b, H 3b

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Bir şeb ki girdi hacle-i gerdüna âftâb
Çekdi 'arûs-ı meh yüzine ni-gün ni-kâb
2. Gösterdi mâh-ı nev yine bir nûkte-i dakîk
Keşf itmedi o nûkte-i bâriki şeyh u şâb
3. Ğark itdi zerğ zevrakını rûzgâr-ı 'îd
Cûş itdi geldi kûlzûm-i sâlûsa ıztırâb
4. Ehl-i riyâyı sürdi nesîm i'tikâfdan
Zâhidler oldı arada ser-geşte çün cenâb
5. Farz oldı halka tehniyet-i baht-ı mey-fürûş
Minnet Hudâya işledi ol bâb-ı kâm-yâb
6. Dikdi şürâhi meş'alesin şahın-ı meclise
Meydâne şaldı şa'sa'sın la'l-i hûn-şarâb
7. Meclisde virdi hınâ câna câm-ı bâdeden
Hâkânî devr-i devlet-i sâki-i hum-habâb *

* 1a girdi hacle-i gerdüna / hacle-i gerdüna girdi Ü, H

1b 'arûs-ı meh / 'arûsın R (Vezin tutmuyor.)

2a mâh-ı nev yine / mâh yüzine Ü, A, E, H

2b nûkte-i / müşkil-i R

3a Ğark itdi zerğ / itdi ümîd Ü, A, E, H // 'îd / gayb Ü, A, E, H

3b / Demdûr ki âhum eyler ise 'âlemi harâb Ü, A, E, H

4 / - Ü, A, E, H

5 / - Ü, A, E, H

6b / Meydân-ı bezm-i 'aşka eyledi yine şarâb Ü, A, E

7a hınâ câna / gınâ cânâ Ü, A, E, H

7b sâki-i hum-habâb / sultân-ı kâm-yâb Ü, A, E

R 11b

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1. Ne destdür bu ki levha kalem çeken kâtib
Dağı benlik över levhaşa'l-lâh ey muṭrib
2. O cevheri yed-i kudret lebûñde vaz' ideli
Saña melâ'ik-i gaybuñ sücûdudur vâcib
3. Pür itdi vâdi'i sûz-ı nevâsı 'uşşâkuñ
Şabâ yetiş ki tutışdı Hicâz ile Yesrib
4. El elden üstün olur vâkı'a o meh-rûnuñ
Degil mi nice çü ħurşide elleri ġâlib
5. Kaşı kemânını çekmez helâkime lâkin
Ĥadeng-i ġamzelerin sîneme urur şıb şıb
6. Didüm cefâñ ile Ĥâķāninüñ nedür ħâli
Didi o Türk 'Arab-zāde ħāline ṭālib

R 11b

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Reşk-i ruhsârûñdan olmaz gördi havrâ muẓtarib
Olmasa la'l-i revân-baḥşuñla 'İsâ muẓtarib
2. Ebrler cûş üzre deryâlar ḥurûş itmekdedür
Oldı sultānum ğam-ı 'aşkuñla dünyâ muẓtarib
3. Serv-i bālâsın görüb âh itme şabr it ey göñül
Olmasun âhuñdan ol naḥl-i dil-ârâ muẓtarib
4. Şâh-ı 'aşkuñ gördi tîğ-ı intikâmın kâ'inât
Kaldılar mal mülk muẓtarib ü eşyâ muẓtarib
5. Darb-ı seyf-i miḥnet-i hicrân ile Hâkâniyâ
İtmesün bir 'âşıkı Bâr-ı Ta'alâ muẓtarib

R 11b

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Dilā bilmez degildür hālūñi bir bir nigāruñ heb
Hemān evlā budur kim şabr u ārām ola kāruñ heb
2. Düşüb bir gül-'izāruñ hançer-i hār-ı cefāsından
Alursañ def' olur 'aşık göñülden hārḥāruñ heb
3. 'Aceb mi hüsrevān-ı hūsne cānā pādişāh olsañ
Ser-efrāzān-ı mülk-i 'ālem oldı hāksāruñ heb
4. Taḥammül kārbānın tāb-ı zülfüñ tār-mār itdi
Tağıtdı kākülüñ cem'iyyetin şabr u qarāruñ heb
5. Mürīd-i pīr-i 'aşk ol zühdi terk it sen de Hāḳānī
Bu semti ihtiyār itmışdür eslāf-ı kibāruñ heb

R 12a

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1. Bahār geldi döşendi bisât-ı cām-ı şarāb
Şafā kapuların açdı " *Müfettiḥu'l-ebvāb* "
2. Görüldi ḥüsrev-i şāhib zuhūr-ı nev-rūzuñ
Külāh-ı gūşesi mānend-i mihr-i 'ālem-tāb
3. Yazıldı metn-i Fütūḥāt-ı bāğa ḥāşiyeler
Nesīm-i şubḥ Gülistānı itdi başka kitāb
4. Meger ki jāle nebātāta oldı şekker-rız
Şular bulandı çemenlerde nitekim cüllāb
5. Münakkaş itdi zemāna zemīni eşküm ile
Nigār-ḥāne-i Çīn oldı şan bu deyr-i ḥarāb
6. Felekde cevher-i ḥurşide in'ikās itdi
Şu'ā-i ḥātem-i elmās cām-ı bāde-i nāb
7. Şafā-yı devlet-i devr-i zemāne Ḥāḳānī
Ḥayāl-i ḥābda iken gösterür ḳadehde ḥabāb

32

Harfû't-Tâ'

R 12a, Ü 4b, A 17a, E 36a, H 4a

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Tevbemüz zemzeme-i bâde-i nâb itdi şikest
Ahdimüz velvele-i bâng-ı rebâb itdi şikest
2. Yâr ile şulhı dūrüst itmedin âyînemizi
Yine seng-i sitem ü nâz u 'itâb itdi şikest
3. Hâne-i dînüm o leblerle harâb oldu benüm
Zühd-i senginümi bir katre şarâb itdi şikest
4. Toldı meclis-i dem eşkümdeki cevherler ile
Güiyâ bezmde bir şîşe gül-âb itdi şikest
5. Sâgar-ı 'ayşımı Hâkâni benüm âhir-i kâr
Yâr ile aradaki ol şeker-âb itdi şikest *

* 1a tevbemüz / tevbemi Ü, A, E, H

2a Yâr ile şulhı / Yâr ile dâhı Ü, A, E, H // itmedin / itmeyen E // âyînemizi /
âyîne-i dehri Ü, E

2b sitem ü / sitem-i Ü, A, E, H // nâz / nâle E

5a benüm / bînüm Ü

5b aradaki / aradağı Ü, H

33

R 12a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Reşk eyler idi ğamzeñe ey hür-ı perî-zât
Mest itmese Mûsâyı eger bâde-i mîkât
2. Tûî gibi oldukça olanlar şeker-efşân
Gülşende turub rakşa girür cümle nebâtât
3. Bir mâh-likânuñ ham-ı ebrûsı ğamıyle
'Aşk itdi helâk u kadın iki kat
4. Sâkî bunı yazmaz idi haţtuñ göricek dñn
Dîvâne olub kâtib-i dîvân-ı harâbât
5. Hâkânî heb oldı göñül ol zât-ı şerîfûñ
Eşrâf ayağı toprağı hâk-i rehi sâdât *

* 3b / (Hece eksikliği var,vezin tutmuyor.)

R 12b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fa'lün)

1. Hâbda cām-ı âb-ı la'lüñe şundum gice dest
Lebi ol çâşni-i zevk-i vişâl eyledi mest
2. Devr-i hüsnüñde ferâğum var eger mihr ü mehûñ
Cevher-i cām-ı cihân-tâbını çarh itse şikest
3. Ne imiş meykede-i 'aşkdaki zemzeme kim
Sâkiyâ gûş iden elbetde olur mest-i elest
4. Meclis-i va'za oturmakta şafâ yokdur iñen
Künc-i hum-hâne yeter 'ârif iseñ cây-nişest
5. Zühd ü hevâdan uşandum göresin Hâkânî
Yine âhîr beni o lebler ider bâde-perest

35

R 12b, Ü 4b, A 17a, E 36b, H 4a

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Ey dil harîm-i dergeh-i pir-i muğâna git
Cân mürgi gibi bâl ü per aç âşiyâna git
2. Emn üzredür diyâr-ı harâbât gûşesi
Elden çıkarma hâşılı dârü'l-emâna git
3. Şad-pâre olmağa çalış âhir o tîğ ile
Ya'nî gidince âhirete 'âşıkâne git
4. Kullâb-ı 'aşk ile getürürler keşân keşân
Var sen gerek Keşâna gerek İsfahâna git
5. Hâkâni bunda zevrak-ı ten garkâ varmadın
Çek bir kenâre sevdigüñi hakk yabâne git *

* 1a dergeh-i / mahrem-i Ü, A, E, H

1b bâl-i / bâl ü Ü, A, E, H

2a gûşesi / bilmiş ol Ü, A, E, H

4b gerek.....gerek / gerekse.....gerekse R (Vezin tutmuyor.)

5a varmadın / vadmada R

5b sevdüküñi hakk yabâne / sevdicegüñ 'arîfâna Ü, A, E, H / sevdicegüñ / süricek Ü, A

R 12b

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1. Nedür bu çeşm ki rûhu'l-kudüs midür bizzât
Şanur o gamze-i cellâdı hâdimü'l-lezzât
2. 'Adîl-i âteş-i Tûr oldu berķ-ı 'ârız-ı düst
Yâ mün'akisdür evşâf-ı şifâta pertev-i zât
3. Fûrûğ-ı câm-ı lebûñ cûr'a-i piyâle-i ğayb
Ziyâ-yı mihr-i ruḥuñ lem'a-i tecelliyât
4. Nazîrin ehl-i semâvât o ruḥlaruñ göremez
Muḥaşşal olsa eger şîşe-i felek-mir'ât
5. Elinde hüccet-i ḥaṭṭuñ cemende Ḥâķānî
Melâ'ik ile celîs olduğı ider işbât *

* 1 " Bezm-i şafâda leblerüñe dönmese şarâb

Dönmezdi aña ey şanem cism-i ḥabâb-ı nâb "

Şeklinde bir matla' daha vardı. Bunu çıkararak, vezin ve kafiye yönünden diğer beyitlere uygun olanı bıraktık.

37

R 13a, Ü 4b, A 17b, E 36b, H 4a

Mefā'ilün fe'ilâtün mefā'ilün fe'ilün

1. Dizildi nâb-ı 'arâkdan o ruhlara kaçarât
Utandı yirlere geçdi hayâdan âb-ı hayât
2. Zekât-ı naqd-i hüsndür efendi bûselerüñ
Anı maḥalline şarf eyle ḥâşıl it ḥasenât
3. Helâk olurdu o lebler görünse 'İsâya
İderdi Ḥazret-i Hızır o lâle-ruḥlar mât
4. Makâm-ı zühd ü riyâda iñen de yümñ olmaz
Mukîm-i meykede-i 'aşk olandadır berekât
5. Hümâ-yı evc-i şeferdür felekde Ḥâkânî
O bend-i kâkûl ile sâki-i hümâyün-zât *

* 2a eyle / it ki Ü, A, E, H
3a görünse / görse R
3b lâle-ruḥlar / lâle-ruḥları R

R 13a

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Meh-cebînüñ mehçe-i tûğ-ı livā'-i salṭanat
Şems-i cepheñ şemse-i tâk-ı serây-ı salṭanat
2. Ol iki ebrû-yı bâriküñle gamzeñ dir gören
Mürg-i dil şaydına bâl açmış hümâ-yı salṭanat
3. Luṭf-ı ihsānuñ nesiminden cihân âsûde-dil
Mu'tedil eyyâm-ı 'adlûñde hevâ-yı salṭanat
4. Şavt-ı murgân ile vâdiler bihişte ta'n ider
'Âlem-i bâlâya çıkmışdur şadâ-yı salṭanat
5. Sende istignâ-yı resm-i 'izz ü nâz u taht-ı baht
Bende Hâkânî de sulṭānum du'â-yı salṭanat
6. Şâbit oldukça esâs-ı sedd-i kâh-ı kün-fe-kân
Muḥkem olsun rây-ı pâküñle binâ-yı salṭanat

39

R 13a

Mef'ûlû mefa'ilû mefa'ilû fe'ûlûn

1. Câm-ı lebine dîde-i cânı nigerân it
Cân gibi derûnuñda gam-ı 'aşkı nihân it
2. Âl eylesün lutf ile etfâl-i me'ânî
Ahvâl-i dili pîr-i harâbâta beyân it
3. Esrârı şaķın çıkmasun ağızından o şûhuñ
Efkâr-ı leb-i la'line dil genci(ni) kân it
4. Zahid göremezsın sen o tāvûs-ı cinânı
Kevn içre gerek bâl (ü) per aç tayy-ı mekân it
5. Hicrûñ beni bî-nâm u nişân eylemek ister
Tirûñ getür ey kaşları yâ cāna nişân it
6. Bir görme kilâb-ı ser-i kûyuñla cihānda
İt gibi rakîbe seg-i rüsvâ-yı cihân it
- 13b 7. Hâkâniyi kati kıl(asuñ) yâre muķârin
Ey kevkeb-i bahtum yine sa'd ile kırân it *

* 4b bâl ü / bâl-i R (Anlam gereği tercih ettik.)

7a kıl(asuñ) / kıl R (Vezni tamamlamak için böyle yazdık.)

40

R 13b, Ü 5a, A 17b, E 37a, H 4b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fä'ilâtün)

(fa'lün)

1. Varını şöhbete mebzûl ider aşhâb-şifât
Kanı bir sâki-i şahbâ gibi şâhib-i devlet
2. Keşf ider pîr-i muğân hikmeti Lokmâna şoruñ
Cevher-i meyde nedendür bu kadar hâşşiyet
3. Fenn-i ihyâda Mesîhâ gibi çâlâk degil
Tâli'imde şanemâ bir bût-i 'îsî-ţal'at
4. Ehl-i dünyâ gözüme hâr u has-âsâ görünür
Seyl-i eşküm gibi dünyâyı tutaldan rüşvet
5. Çarh re'yümle döner şimdi benüm Hâkânî
Şol kadar viridi bu gün zâtuma 'izzet 'uzlet *

* 1a varını / dârnı R

2a Lokmâna şoruñ / Lokmândan şor Ü, A, E, H

3a çâlâk / dem-sâz R

3b bir / her R

4b dünyâyı / deryâyı R

5a re'yimle / râyimle R, E, H // döner / dönme R

5b Şol kadar / Şevkdür Ü, A, E, H // 'i_zzet 'uzlet / 'uzlet 'izzet Ü, A, E, H

41

R 13b, Ü 5a, A 17b, E 36b, H 4a

Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

(Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Nakd-i ruhsâr-ı yâri benden işit
Şanem evşâfını şemenden işit
2. Ol semen sînenüñ leţâfetini
Bâd-ı şubh ile yâsemenden işit
3. Vaşf-ı hatt-ı leb-i şeker-bârın
Nağme-i tûti-i cemenden işit
4. Dile söylet hikâyet-i 'aşkı
Na't-ı dil-sûzı nây-zenden işit
5. Nazm-ı Hâkânî ise makşûduñ
Hinde var Hüsrevâ Hasenden işit *

* 1a Nakd-i / Na't-ı Ü, A, E, H
 1b şemenden / semenden Ü, A, E, H
 2a sînenüñ / sebzînüñ Ü, A, E H
 5b Hüsrevâ / Hüsrev Ü A, E

42

Harfû's-Şâ'

R 13b, Ü 5a, A 18a, E 37a, H 4b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Câm-ı dehenüñ revnağ-ı bezm-i Ceme bâ'ış
Çäh-ı zeķanuñ zemzeme-i zemzeme bâ'ış
2. Efkâr-ı ruķuñ nâle vü feryâduma bâdî
Güftâr-ı lebüñ girye-i bî-hûdeme bâ'ış
3. Erbâb-ı riyânuñ sözi heb mûriş-i gamdur
Vâ'iz senüñ ol yâvelerüñdür gama bâ'ış
4. Hum-hânede eyâ nedür ol kâkül-i pür-ham
Ol güşe-i ebrû-yı ham-ender-hama bâ'ış
5. Hâķāni felek tākına kullāb urub āhum
Oldı bu kadar zelzele-i 'āleme bâ'ış *

* 3a Erbâb-ı / Ol ehl-i Ü, A, E, H

4a Hum-hânede / Gam-hânede Ü, A, E, H

5a āhum / hem R

43

R 14a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. La'lüñde olan cür'a'i nüş itse müşelleş
Sâkı yine humlarda hurüş itse müşelleş
2. Ol leblere meclisde murabba'lar okınsa
Cânuñ yüregi oynasa cüş itse müşelleş
3. 'İd olsa yine bir iki vâ'iz-i eşherüñ
Bir pâre dilin tutsa hamüş itse müşelleş
4. Mest eylese 'irfâni vedâ'-ı şeb-i rûza
Şahbâ işidüb hâşılı güş itse müşelleş
5. Hâkâni güzellense perîler yine meyden
Hüsn ehlini hem-reng-i sırdaş itse müşelleş *

* 3a / Vezin hatası var.

5b/ Vezin hatası var.

44

Harfû'c-Cîm

R 14a, Ü 5b, A 18b, E 37b, H 4b

Mef'ûlû mefâ'ilû mefâ'ilû fe'ûlûn

1. Bir lahza seni kavlüñe şâdık göremem hiç
Vaz'uñ şanemâ semte muvâfık göremem hiç
2. Hakkâ ki o sîmâya düşen şıdk u şafâdur
Ben saña vefâsızlığı lâyıq göremem hiç
3. Devrân yine hum-ğâneye döndi mey-i gamdan
Müşkil bu ki bir kimseyi ayık göremem hiç
4. Kan tıldı gözüm neyleyeyüm bir nice demdür
Ey dîde seni kana boyanık göremem hiç
5. Câm-ı dil-i meksûrını Hakkâni-i zâruñ
Mir'ât-ı ruḡ-ı yâre muṭâbık göremem hiç *

* 1a kavlüñe / kavline R

3b kimseyi / kimse'i R

5b muṭâbık / muvâfık Ü, A, E, H

R 14a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Fenâ-fi'llâh-ı 'aşk olduñsa rāh-ı 'āfiyetden geç
Ġam-ı dünyādan el-hāşıl elüñ çek āhiretten geç
2. İşüñ heb rāst gelsün servi gibi ġamdan āzād ol
Kemāl-i rif'at isterseñ 'uluvv-i menziletten geç
3. Dem-i ġamda o şūhuñ bezme evşāfın getür sāķī
Şarāb-ı la'l-i nābın gör mey-i şāfi-şıfatdan geç
4. Dil ü cān u karar u 'aķl u şabr u dīni terk eyle
Bu ġün ol çār-ebrūnuñ ġamiyle şeş-cihetden geç
5. Hünerver pāy-māl-i derd ü ġamdur bunda Hākānī
Ma'ārif mūriş-i fakr u fenādur ma'rifetden geç *

* 3a getür / getürüb R (Vezin gereġi tercih ettik.)

46

R 14a, Ü 5a, A 18a, E 37b, H 4b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Efendi haste-dil 'uşşâka ihsân it cefâdan geç
Müjeñden çekme tek hançerlerüñ geçdük vefâdan geç
- 14b 2. Şafâ-yı kalb ile sîmâña bak mir'ât-ı sâgarda
Ruñ germiyyetiyle neşve-i cām-ı şafâdan geç
3. Kāpusın bir cevân-ı kec-külāhuñ secdegāh itdüm
Diyelden vā'izā sen baña meyl-i mâ-sivâdan geç
4. Tekellüf sâkıt olsun mest-i cām-ı bâde-i 'aşk ol
Gel imdi keşti-i şahbâ ile cūy-ı fenâdan geç
5. Görüb Hākāni'i ebrūlaruñ çin itme sultānum
Muhaşşal kullaruñdan gördüğüñ cürm ü haţâdan geç *

* 1a ihsân it / lutf eyle Ü, A, E, H
2b neşve-i / neş'e-i R
4b Gel imdi / Pes andan R
5b cürm ü / cürm-i Ü

R 14b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Meh başına bir tâc giyüb reng-i sefidâc
İster ki rikâbında Şolâğ ola yâ sirâc
2. Bâd ile ne dem havk-ı 'arâk olsa o pehlû
Bir kûlzûm-i envâra döner kim ola mevvâc
3. Cem'iyet-i perhîzi kılur zûlfi perişân
Ma'mûre-i takvâyı ider beñleri târâc
4. Tîr-i müjesin gözlesün ol kaşı kemânum
Bir pâre felek sînede zahmum gözini aç
5. Zülfiyle kara kaşları Çîn ile Hıtâdan
Hâkâni bu gün biri harâc aldı biri tâc

48

R 14b, Ü 5b, A 18b, E 38a, H 5a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Ruḥuñ şem'ine karşı dīde-i giryānı silmek güç
Efendi çāre yok ol zülf-i pūr-ḥamdan kesilmek güç
2. Nihāl-i ḡonce-veş meyyāl iken her ḥāra ḥakḳā kim
Nesīm-āsā nigāruñ gülşen-i kūyinde yilmek güç
3. Felek bir şekle girdi ḥāl müşkildür getür cāmı
Muḥaşşal sāḳiyā mā-fi'z-zamīr-i çarḫı bilmek güç
4. Hırāş-ı cān olur ehl-i riyānuñ şoḥbeti ammā
Degildür anlar ile pīr-i ḥammāruñ dirilmek güç
5. Dehānında olan ḥabb-ı nebātuñ vaşfın it yüce
Leb-i şekker-feşān-ı yāre Ḥāḳānī ezilmek güç *

* 1b zülf-i / - R

3b zamīr-i çarḫı / zamīri daḫi Ü, A, E, H

4a olur / olub Ü, A, E

4b degildür anlar / Degildi itdiler Ü, E, A // ile / - Ü, A, E

5a nebātuñ vaşfın it yüce / nebātın vaşf kıl yoḥsa Ü, A, E, H

49

Harfû'l-Hâ'

R 14b, Ü 5b, A 18b, E 38a, H 5a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fa'ilâtün)

(fa'lün)

1. 'Ânzûnda görünür nûr-ı tecellâ vâzih
Kâkülünde bulunur sırr-ı süveydâ vâzih
2. Kalbime lâyh olur ruhlaruñ âl eyledügi
Görinür âyine-i meyde bu ma'nâ vâzih
- 15a 3. Kamaşur gözlerimiz ğaşy oluruz meclisde
Sinesin açsa o mihr-i felek-ârâ vâzih
4. Okınur gird-i ruhında o mehûñ seyr itsek
Yed-i şun'iyile Hudâ itdügi inşâ vâzih
5. Şöyledür za'f ile kim deprenemez Hâkânî
'Âşık-ı haste-dilüñ olduğı haqqâ vâzih *

* 1b Kâkülünde / Kâkülinde Ü, A

3a ğaşy / ğışş R // oluruz / olur Ü, A, E, H

3b açsa / itse Ü, A, E, H

5a deprenemez / deprenmez R, H / dîdemüze E

50

R 15a, Ü 6a, A 19a, E 38b, H 5a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fä'ilâtün)

(fa'lün)

1. Der-i hammârı açar nâle-i rindân şabûh
Olur erbâb-ı dile bâb-ı 'inâyet meftûh
2. Kadehûñ şişe-i 'arzını şikest eyleyemez
Pend-i vâ'iz ne kadar olsa mufaşşal meşrûh
3. Açdı pehlûsın o gül tâlî'imiz açıldı
İltifât-ı mey-i nâb itdi yine feth-i fûtûh
4. Kendü tûfânını añmazdı dem-i âhum ile
Görse emvâc-ı sirişkümde beni Hazret-i Nûh
5. Şöyledür za'f ile Hâkânî bu gün derdûñle
Dimez kimse aña hâşılı cânâ zî-rûh *

* 5a Şöyledür / Şöyle R (Vezin tutmuyor.) // derdûñle / sensüz kim R
5b zî-rûh / zi-rûh R

51

R 15a

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Tarḥ olur cevläna āgāz itse dillerden kadeḥ
Bir güler yüzlü güzel rakḳāşa dönmez mi kadeḥ
2. Ey der-i ḥammāri bend oldu fetah olmaz diyen
Keşf olur mey-ḥāne erbābına sırr-ı " *lev-fetah* "
3. Ḥüblar mābeynini taḣḥīḥ ide ol ceng-cū
Tarḥ-ı şulḥ itdüklerin bilmez budur kavı-i eşah
4. Ḥāzin-i bāğ-ı İremden almış o lebler ḥaber
Şabr itmiş ey gonce miftāḥ-ı der-i genc-i feraḥ
5. Çıkdı Ḥākānī beyāza müşkilāt-ı rüzgār
Şafḥa-i evrākına çarḥuñ Şüreyyā çekdi şah *

* 1 Kafiye hatası var. Matlā'da "kadeḥ" kelimeleri sanki redif gibi kullanılmış.
4a o / ol R (Vezin gereği tercih ettik.)

52

Harfû'l-Hâ'

R 15a, Ü 6a, A 19a, E 39a, H 5b

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1. Füsün-ı la'l-i dürer-bâr ile fesâneñ şüh
Edâ-yı dil-keş ü cân-bağş u nâzükâneñ şüh
2. Bahânesi yok o la'lüñ fûnûn-ı ferdâda
Hilâf-ı va'dede 'özüñ güzel bahâneñ şüh
3. Fezâ-yı gülşen-i hüsnüñde nâfe gibi yatur
Laţif beñlerüñ ammâ ki şâh-dâneñ şüh
- 15b 4. Müjeñ hadengine handân olub didi zaħmum
Efendi hem okuñ a'lâ vü hem nişâneñ şüh
5. Tarab-serây-ı ferah-telḥ olurdı Hâķānī
Muḥaşşal olmasa ol dil-ber-i yegâneñ şüh *

* 1b cân-bağş u / cân-bağş-ı Ü, A, E, H // nâzükâneñ / nâr-ı kânuñ R
2a ferdâda / ferdâya Ü, A, E, H
3b ki / o R
4b hem okuñ / oklarıñ Ü, A, E, H

53

R 15b, Ü 6b, A 19a, E 38b, H 5a

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Tâb-ı meyden gül gibi oldukça ol ruhsâre sûrh
Reşkden sâkı olur her la'l-i âteş-pâre sûrh
2. Böyle rengin-çal'at olmazdı ezel meşşâtası
Sürme rüy-ı 'arûs-ı bâde-i gül-nâra sûrh
3. Lâle-veş dâgum görüb nuṭkuñ tutulsa çok degil
Gözüñi boyar senüñ şüfl bir iki pâre sûrh
4. Aña memnûnem ki hûn-ı eşküm örter 'aybumı
Rûy-ı zerdüm görünür ağıâr-ı nâ-hem-vâre sûrh
5. Güyiyâ bir berķ-i âteş-bâr olur Hâkâniyâ
Giyse biñ nâz ile âh ol dil-ber-i hûnkâre sûrh *

* 1b oldukça / oldukça R
1b Reşkden / Reşkinden R (Vezin tutmuyor.) // âteş-pâre / âteş-bâra R, Ü
2a ezel / eger Ü, A, E, H
2b 'arûs-ı / 'arûsa R, Ü
3a nuṭkuñ / nuṭkum Ü, A, E, H
4a memnûnem / mecnûnem Ü
5b dil-ber-i hûnkâra / gamze-i hûn-hâra Ü, A, E, H

R 15b

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1. Eşküm gelür o Hüsrev ü Şîrîn-zemâne telh
Câm-ı ecel gibi görünür kām-ı câma telh
2. Âb-ı hayâtı şunsa Mesîhâ gelür yine
Mest-i şarâb-ı 'aşkuñ olan ser-girâne telh
3. Sâkî ruhuñda haţţ-ı siyâhuñ görüb senüñ
Olsa 'aceb mi sāğar-ı devr-i zemâne telh
4. Şûr-ı sirişk-i çeşmüme bakmazlar ittifâk
Dürler bunuñla kulzüm-i gerher-feşâne telh
5. Hâkâni 'aşk odı kıti acıtdı cânımı
Tâ oldı bûy-ı 'üd gibi yâne yâne telh

55

Harfû'd-Dāl

R 15b, Ü 6b, A 20a, E 39b, H 5b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Cemâlûñ muşhafında gūyiyâ ey serv-i bālâ-ğad
Mişâl-i medd-i bismi'l-lâhdur ol kâkûl-i sermed
2. Kemâl-i rûḡ-baḡşuñ reşk-i enfâs-ı dem-i 'îsî
'îzâr-ı âteşinüñ 'aks-i nûr-ı 'ânîz-ı Ahmed
3. Açılmazsa n'ola genc-i murâdum gibi ol pehlû
Olur erbâb-ı 'aşka dâyimâ bâb-ı vefâ münsed
4. Mehâbetden bakılmaz meclis-i pîr-i ḡarâbâta
Elinde cām-ı devlet vâriş-i Cemdûr eben-an-ced
- 16a 5. Ṭayandum âsitân-ı ḡâne-i ḡammâra Ḥâḡânî
Cihânda neydügin fark itmedüm aşlâ sened-mesned *

* 1b bismi'llâhdur / bismi'llâhidur Ü, A, E, H // ol / o Ü
 2a dem-i / leb-i R
 3b dâyimâ / dâ'imâ Ü
 5a Ṭayandum / Dayandum Ü, A, H
 5b fark / fehm Ü, A, E, H

56

R 16a, Ü 7a, A 20a, E 40a, H 6a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Ferrâş-ı şabâ 'âlemi tebdile muḳayyed
Yârındaki ferdâları te'vile muḳayyed
2. Evrâk-ı gül üzre şanemâ bûlbûl-i gûyâ
Bir muğ-peçedür şanasın İncile muḳayyed
3. Ruḥsârûñ içün mâha kemer-bend olan âhum
Zencirdürür kim ucı ḳandile muḳayyed
4. Cumhûr melek sâḳi-i sâ'îd şıḡadukca
Cibrîl şanur oldu ḳanâdile muḳayyed
5. Hâḳâni kıyâs itme ki tuḡyân-ı sirişküm
Şimden girü Mısr ehlin ide Nîle muḳayyed *

* 1b Yârındaki / Yâr itdügi R
2b şanasın / şanki o Ü, A, E, H
3a olan / olub Ü, A, Ü, H
4a Cumhûr melek / Gevher bilegin Ü, A, E, H

57

R 16a, Ü 6a, A 19b, E 39a, H 5b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Dün yâre didüm olmasa cevruñ mütezâ'id
Biñ şive ile geldi didi işte bu zâyid
2. El şunmada olsam mütereddîd mey-i nâba
Sâkıñüñ olur sâgar-ı zîbâsı müsâ'id
3. Bâr-ı gam-ı zülfüñle hamm oldı ten-i zârum
Lâm itdi beni keşret-i lâm u şedâ'id
4. Rağbetde degil gevher-i 'irfân-ı efâ'il
Günden güne bâzâr-ı hüner olmada kâsid
5. Hâkâni şadâ-yı sūhanı çarha çıkarduk
Yetmez mi cihânda bu kadar zıkr-i mehâsid *

* 1a mütezâ'id / metezâ'id Ü
2a şunmada / şunmadan Ü, A, E, H
3a ten-i / dil-i Ü, A, E, H
3b lâm u / lâm-ı R
5a çıkarduk / çıkarduñ Ü, A, E, H

58

R 16a, Ü 6b, A 20b, E 39b, H 5b

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün

1. Mey-i hoş-güvâr içilsün gide gam humârı şâyed
Cereyân-ı cûy-ı şahbâ sile bu gubârı şâyed
2. Kadehi iñende sâkî pür idüb nigâra virme
Göre cām içinde kendin gide ihtiyârı şâyed
3. Çemen içre bād-ı şubhuñ nağamiyle bāde gör kim
İde ber-țaraf göñülden gam-ı rûzgârı şâyed
4. Güher-i dil-i figâra kılıcuñ cilâ virürse
Dem-i gamda cām-ı tab'uhn gide inkisârı şâyed
5. Gam-ı cevrüñ ile Hâķāni-i guşşā-pişenüñ de
İre pişgāh-ı 'arşā çıķa āh u zārı şâyed *

* 2b kendin / naķşın R
4a Güher-i / O şehüh Ü, A, E, H // kılıcuñ / kılıcı Ü, A, E,
5b İre / Ere R // āh u / āh-ı R

59

R 16b, Ü 6b, A 19b, E 39b, H 5b

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Zencîr-i zülfüñ eyledi dünyâyı kayd (u) bend
Gerdünuñ atdı gerdenine kâkülüñ kemend
2. Âhû-yı Çini 'âynına almaz o ğamzeler
Yâ Rab harâmi gözlerine irmesün gezend
3. Evvel kademde 'arş kılub oldu münzelî
Refref midür senüñ o süvâr olduĝuñ semend
4. 'Âşık yüzine gülmenüñ üstâdidur temâm
Bir sâde-rûda hâk bu ki yok böyle riş-ħand
5. Hâķāni zehr-i hicr ile Hâķ cānum almasun
Tâ olmayınca manşib-ı vaşlıyla behremend *

* 1a u / - R, Ü, A, E, H (Anlam gereĝi biz tercih ettik.)
 1b Gerdünuñ / Dünyānuñ Ü, A, E, H
 2a ğamzeler / ğazelere R (Vezin tutmuyor.)
 2b gözlerine / güzlerüñe R
 3a olduĝuñ / olduĝın Ü, A
 4a üstâdidur / üstâdisın R
 4b Bir / Bu Ü, E, H
 5b zehr-i / zecr-i R

60

R 16a

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Cür'alar kim cāmdan rızān olur her çi-bād
Cevher-i tāt-ı ser-i Cemşiddür yā Keykubād
2. Çarh-ı süflî-ṭab'dan virdi ferāgat 'āleme
İrtifā'-i pāy-būs-ı sāki-i 'ālî-nijād
3. Bāda virdi nāfe-i müşg ile 'anber kıymetin
Çok fesād itdi o gīsûlardaki bûy-ı ziyād
4. Erganün ile şarāb-ı erguvānı nûş kıl
Dāyim olsun yürisüñ Nüşîrevānuñ rûhı şād
5. 'Ālem-i fānide Ḥāḳāni sened yok ben daḥi
Āstān-ı ḥāne-i ḥammār(ı) itdüm üstād *

* 5b ḥammār(ı) / ḥammāra R (Anlam gerığı tercih ettik.)

61

Harfû'z-Zâi

R 16b, Ü 7a, A 20b, E 40a, H 6a

Mef'ûlû mefâ'ilû mefâ'ilû fe'ülün

1. Evşâf-ı ruhuñdan gül-i ra'nâ mütelezziz
Şahbâ-yı lebûñden mey-i hamrâ mütelezziz
2. Lezzât-ı mey-i zemzeme-bahşûñle çemende
Ey sâķi-i Cem kevkebe dünyâ mütelezziz
3. Kaşuñla felek takına peyveste olinca
Âhumdan olur gurre-i ğarrâ mütelezziz
4. Peygâm-ı ciger-sûzuñla düşmen müte'ellim
Düşnâm-ı lezizûñle ahibbâ mütelezziz
5. Hâķâni cefâ ma'nide ihsâna sebebdür
'Uşşâķı ne var itse bu ma'nâ mütelezziz *

* 2a zemzeme / zemzem-i Ü, H

2b Cem / ham Ü, H

3a olinca / idince R

5a ma'nide / ma'nisi de R (Vezin tutmuyor.)

62

R 16b, Ü 7a, A 20b, E 40b, H 6a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fä'ilâtün)

(fa'lün)

1. Gele ey naql-i vişâli gibi güftarı lezîz
Tarz-ı reftarı güzel la'l-i şeker-bârı lezîz
- 17a 2. Göñül aqardı hayât âbına olmasa eger
Sâki-i bezmimüzüñ bade-i gül-nârı lezîz
3. Kâm-ı telh-ı gama şahbâ gibi dermân olmaz
Hem şafâ-bahş görür anda leb-i yârı lezîz
4. Vâ'iz-i turuş-likânuñ dem-i telhinden ise
Mey-fürûşuñ sühan-ı pāk-i güher-bârı lezîz
5. Tâze nev-hatlar ile eglenürüz Hâkânî
Devr-i nev-rûzuñ olur seyr-i çemenzârı lezîz *

* 1a visâli / dehânı A

3a Kâm-ı telh-ı gama / Kâma telh-ı gamı Ü, A, E, H

3b görür anda leb-i yâr / u güvârende vü hem yâr R

5b Devr-i / Rûz-ı Ü, A, E, H

63

Harfû'r-Râ'

R 17a, Ü 9b, A 24a, E 44b, H 8b

Mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Zülf-i dü-tâ ile o ham-ı ebruvânı gör
Tâk-ı bülend-i 'arşda iki kemânı gör
2. Bezm-i şafâda dâ'ire-i ehl-i hüsne bak
Evc-i felekde halka-i kerrûbiyânı gör
3. Seyr eyle pîc ü tâbın o zülf-i müselselün
Zencîr-i 'adl-i hizmet-i Nûşîrevânı gör
4. Cennetde açılan gülî görmek murâd ise
Şahn-ı cemende câm-ı mey-i erguvânı gör
5. Karşu dururdu bir iki gün top-ı âhuma
Katlin efendi kulle-i heft-âsumânı gör
6. Çek sâgar-ı maḥabbet-i cânânı dem-be-dem
Zünnâr-ı 'aşk-ı bendümi gûş it kuşâğı gör
7. Hâkânî fikr-i vesvese-i kimiyâyı ko
İksîr-i hâk-i dergeh-i pîr-i muḡânı gör *

* 3b hizmet / hizmet Ü, E // Nûşîrevân / Nûşîrevân Ü, A, E, H
5 / - Ü, A, E, H
6 / - Ü, A, E, H (Kafiye hatası var.)

64

R 17a, Ü 10a, A 24a, E 45a, H 8b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Şafâ yok sāki-i mey-hâne fâriğ cām-ı dil meksūr
Fiğānum diñlemez dil-dār ise geh mest ü geh maḥmūr
2. Görünmez dūd-ı gamdan çehre-i maḫşūdı 'irfānuñ
Şūrāhiden şarāb-ı erguvān olmayıcak menşūr
3. Bülend itdi nihāl-i bāğ-ı ḳadrūñ çün yed-i ḳudret
Şehā olmak gerek dest-i erāzil dāmenūñden dūr
4. Yine bezm-i bihiştūñ 'aynı olsa Bāḳiyā meclis
Okunsa nağme-i mähūr içilse bāde-i engūr
5. Hıṭāda naḫş iderdi görse tāc-ı zer nigārına
Benüm Hāḳāniyā naẓm-ı güher-i çinümi fağfūr *

* 1b geh / - R
 2a dūd-ı / devr-i R
 2b olmayıcak menşūr / itmezse feyz-i nūr R
 3a ḳadrūñ / ḳaddūñ Ü, A, E, H
 3b dūr / - R
 4a Bāḳiya / sāki-i Ü, A, E, H
 4b mähūr / mäh-vār
 5b bu / - Ü // çinümi / çini Ü

65

R 17b, Ü 10a, A 24a, E 45a, H 8b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fa'ilâtün)

(fa'lün)

1. Bezm-i firqatde kadeh dide-i giryânumdur
Katre katre dökilen cür'a değil kânumdur
2. Sâhil-i vuşlata fülk-i dil ise çıkmadı âh
Nice âh eylemeyem mevsim-i efgânumdur
3. Gül gibi gelse açılsa yaraşur yârelerüm
Her biri zahm-ı hadeng-i gül-i handânumdur
4. Meclis-i hicri dirahşân iden o lebler için
Gözlerimden saçılan la'l-i Bedahşânumdur
5. Sîneden yâri cüdâ itme ki Hâkânî benüm
Bu cüdâlık sebep-i tefrika-i cânımdur *

* 1b cür'a değil / cür'a-i gül R
2a ise / ile Ü, A, E, H // çıkmadı / çıktı Ü
2b eylemeyem / itmeyeyim R
3a yaraşur / yiridür Ü, A, E, H
4a iden o / andan ol R
5a Sîneden / Sîne-i Ü, A, E, H
5b tefrika-i / mağfiret-i Ü, A, E, H

66

R 17b

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

1. Düşnām ile fark oldu o la'l-i leb-i dūr-bār
Hicrân gicesi görmedüğün gördi dil-i zār
2. Seyyâre değil çarhda hâl-i ruhın ańdum
Eflâki tutuşdurdı gice âteş-i âzâr
3. Mest-i mey-i hicrân olalı cām-ı ruhuñsuz
Âteş görünür gözlerüme bâde-i gül-nâr
4. Burc-ı bedene tığ-ı gamuñ rañneler açdı
Vîrâneye döndi şanemâ cism-i zañm-dâr
5. Hâkâni vedâ' itmedi kurdı kaşı yâyn
Ta'n okların atmağ içün ol şüh-ı cefākâr *

i

* 1a o / ol R (Vezin geriği tercih ettik.)

67

R 17b

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fa'ilün

1. Gel bezm-i bâdeye o leb-i âteşini gör
Seyr it bihişti cûy-ı mey-i engübini gör
2. Bâb-ı riyâda mağlaṭa-i ehl-i zühdi ḳo
Mey-ḥâne ḥalkı tutduğı ḥablü'l-metini gör
3. Eṭrâfın aldı mülk-i bahâruñ ḥazân ise
Devr-i zemâne neyledi rû-yi zemîni gör
4. Sünbüllerini görmek ise cennetüñ murâd
Müşgîn saçıyla gel o ḥaṭ-ı 'anberini gör
5. Ḥâḳâni serv-i nâzlara itme ser-fürü
Gülzâr-ı dilde cilve iden nâzenini gör
6. Mir'ât-ı kâm-baḥş-ı sipihr-i berîni ḳo
Câm-ı cemâl-i pâdişeh-i kâm-bîni gör
7. Cân Ahmed ol ki her seher eflâkden melek
Ḥurşide dir ki ḥidmet-i sultân-ı dîni gör

68

R 18a, Ü 10a, A 24b, E 45b, H 8b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fä'ilâtün)

(fa'lün)

1. Müteraşşid ayağuß tozına ey nūr-ı başar
Ne kadar var ise a'yân-ı hüner ehl-i nazar
2. Al göñül kal'aların feth-i memâlik idegör
Saña ey şâh-ı müzaffer vire Allâh zafer
3. Ğam-ı la'lüñ yirimi 'âlem-i gayb itdi benüm
Dîdeden cân gibi pinhân olıcağ ol lebler
4. Çignedürler mi yine halkı cefâ 'askerine
Ey şabâ hayl-i cevânân-ı vefâdan ne haber
5. Sefer efkârı helâk itdi beni Hâkânî
Olmasun kimselerüñ sevdicegi ehl-i sefer *

* 1b Ne kadar / Nâfedür Ü, A, E, // a'yân-ı hüner ehl-i nazar / a'yân-ı nazar / ehl-i
hüner Ü, A, E, H
3b lebler / dilber Ü, A, E, H
4b hayl-i / hayli R // ne / çi R

69

R 18a, Ü 7b, A 21a, E 41a, H 6b

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Mülk-i melâhate n'ola sultân olursa yâr
Zill-i hüma-yı hüsndür ol hatı-ı müşg-bâr
2. Toldurdi şahın-ı gülşeni gevher-nişâr-ı çarh
Teşrif idince pâdişeh-i faşl-ı nev-bahâr
3. Geldi zuhûra hüsrev-i gül kerr ü ferr ile
Çıkdı serir-i devlete bir şah-ı gül-'izâr
4. Çarh itdi ebr-i destini sâki-i meclisün
Etrâf-ı bezm-i zevk u şafâya güher-nişâr
5. Gül mevsiminde fülk-i dili bir kenâra çek
Hâkânî ger muvâfakat itmezse rûzgâr *

* 3b şah-ı / sâde Ü, A
4a ebr-i / ebrü Ü, E
4b şafâya / şafâda Ü, A, E, H

R 18a

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Rind-i 'aşk ol göñlüñi bir şüh-ı şehr-âşûba vir
Bâri gel cânuñ virürseñ bir cevân-hûba vir
2. Rağbet-i dūn itme 'ālî-himmet ol 'İsî gibi
Vāruñ vir gel cihānda bir bût-i merğûba vir
3. Mübtelāñ idüm senūñ ben dimedūñ hayr ile hāk
Zahmeti Eyyüb(e) şarf it miñneti Ya'kûba vir
4. Yār selb itdi tazarru'-nāmemi şimdi benüm
Derdüm ey çarh-ı felek ağıyarını üslûba vir
5. Ol hümā Hākāniyā yüksekde pervāz eylesün
Mürğ-i cânı bir ser-âmed serv-ğadd mañbûba vir *

* 3b Eyyüb(e) / Eyyüb R (Anlam gereği tercih ettik.)

71

R 18a, Ü 10a, A 24b, E 45b, H 9a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâün fe'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fa'lün)

1. Terk-i mey-hâne mezâk ehline kimdür dirler
Tevbe-i şan'at-i Cem mûriş-i ğamdur dirler
- 18b 2. Nice küb la'l ile memlû yatur eṭrâfında
Künc-i ħum-ḥāneyi gencîne-i Cemdür dirler
3. Sâķi-i meykedenüñ sînesi Levḥ-ı Maḥfûz
Tîğ-ı ebrû-yı siyâhına kalemdür dirler
4. Dâr-ı ğamda güzelüm ḥâşılı nûş-ı meyle
'Aşķdan ğaynısına derd ü elemdür dirler
5. Serv-ķaddine göñül virdügümüñ Ḥāķānî
Naḥl-i bālâsını 'askerde 'alemdür dirler *

* 2b ħum-ḥāneyi / ħum-ḥāne-i R
3b siyâhına / celâline Ü, A, E, H

72

R 18b, Ü 10b, A 25a, E 46a, H 9a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Bilinmez mi gamuñdan bağrumı kan itdügüm demler
Añılmaz mı ser-i kūyuñda efgān itdügüm demler
2. Şalınmazdı nihāl-i nāzenīnūñ bād-ı āhumsuz
Unutduñ mı senūñle seyr-i būstān itdügüm demler
3. Dem-i eşkümler rengin oldı hūn-ālūde çeşmüm āh
Kanı ol zaḥm-ı şemşirūñle seyrān itdügüm demler
4. Benüm ol kūr-ı bārān-dīde kim tūfānı añdırmaz
Figānum ebr ü eşküm seyl-i bārān itdügüm demler
5. İñilderdi dem-ā-dem ney-şifat Hākāniyā eşyā
Ezel bezminde dil mürğini nālān itdügüm demler *

* 1a Bilinmez mi / Bilinmezdi E

3a hūn-ālūde / hūn-ālūd Ü, A, E, H

4a kūr-ı / görüñ R, E, H // tūfānı / tūfān Ü

4b Figānum ebr ü eşküm / Figān-ı ebruvān kim Ü, A, E, H // seyl-i / seyl ü E

73

R 18b

Mef'ülü fâ'ilatü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Gel bezm-i 'aşka saltanat-ı lâ-yezâli gör
Âyîn-i dîn ü devlet-i bî-intikâli gör
2. Ol perde-i celâle girüb cilve eyleyen
Lühâ-veş bâğ-ı ravza-i ahşen ü cemâli gör
3. Ebrûların müşâhede kıl ol mehûñ felek
Bir âftâbda iki nâzûk hilâli gör
4. Vir mâlûñi bu çâr-sû-yı bî-mişâlde
Neylerseñ eyle sāğar-ı şahbâyı âlî gör
5. Hâkâni tarh-ı meclis-i hicr oldı târ-mâr
Şimden girû tedârik-i bezm-i vişâli gör

74

R 18b, Ü 7a, A 20b, E 40b, H 6a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fä'ilâtün)

(fa'lün)

1. Defter-i dilde haṭuñ âfet-i devrân yazılır
Şafha-i cānda ruḥuñ şem'-i şebistân yazılır
2. Hâme resm eylese ebrûñ olur kâmeti ḥam
Midḥat-i kâkülüñi yazsa perişân yazılır
- 19a 3. Yok devâsı gamuñ irişe şifâ-ḥâneye ḡayb
Leb-i cân-baḥşı velî derdüme dermân yazılır
4. Bir kul oḡlı güzelüñ dil ḡapusın bekler kim
Anda sultân-ı cihân bende-i fermân yazılır
5. Haṭṭ kıyâs eyleme Hâḡâni o ruḡsârlara
Ḳalem-i şun' ile fihrist-i Gülistân yazılır *

* 2a Hâme / Hâne R
3a irişe şifâ-ḥâneye / arasına şifâ-ḥâne-i Ü, A, E, H
4b sultân-ı / sultânüm R

75

R 19a, Ü 7a, A 21a, E 41a, H 6b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Ahbâr-ı vişâlün dil-i mecrûha şifâdur
Hâk-i kademün cāna şafâ rûha gıdâdur
2. Enfās-ı Meslîhâ gibidür rûh-ı kelâmuñ
Her mürde-i hicrāna lebün āb-ı beķâdur
3. Hāl-i siyehün nokta-i küfr oldı velîkin
Dîn ehline cānā yine engüş-t-nümâdur
4. Tölmışdur içi āh ile ma'mûre-i dehrün
Maḥşûli benüm iki gözüm bād-ı hevâdur
5. Hâķāni-şifat bâdiye-i derd ü belâdan
Beytül'-Harem-i vaşluña irmek ne şafâdur *

* 1b cāna / hāne R // rûha gıdâdur / derde devâdur R
3a velîkin / velâkin R
5a şifat / şaķın Ü, A, E, H // derd ü / derd-i Ü

76

R 19a, Ü 7b, A 21a, E 41b, H 6b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Eger dirseñ ki sâki cām-ı meyden şeb-çerâğum var
Benüm de şeb-çerâğ-âsâ tenümde nice dâğum var
2. Senüñ şeb-büy-ı zülfüñ var ise bâğ-ı cemâlünde
Benüm de gerdenümde bend-i gisün ile bâğum var
3. Saña çetr-i leţâfet sâiebân olduysa sultânüm
Benüm de dūd-ı âhumdan dikilmiş bir otâğum var
4. Güneş bezmünde meş'al-dâr ise sen mâh-ruhsâruñ
Benüm de dâğ-ı sînem gibi bir rûşen çerâğum var
5. Senüñ dil virdügüñ dil-dâra Hâkâni bakılmazsa
Benüm de pâdişâh-ı dehre bakmaz bir Şolâğum var *

* 4a bezmünde / bezminde R // mâh-ruhsâruñ / hurşîdüñ Ü, A, E, H
4b sînem gibi bir / sîm-keşi R (Vezin tutmuyor.)

77

R 19a, Ü 11a, A 25a, E 46b, H 9b

Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fa'lün)

1. Her şafânuñ neticesi ğamdur
Her sūrūr içre ğuşşa müdgamdur
2. Elem esbâbınuñ nihâyeti yok
Kadd-i gerdün o bârdan ğamdur
3. Vâdi-i derd ü ğamda şimdi baña
Nâle hem-râh u girye hem-demdür
- 19b 4. Her bütüñ başka bir nümâyişi var
Deyr-i 'âlem de özge 'âlemdür
5. Âdemîlik cihânda Hâkânî
Ol perî-çehreye müsellemdür *

* 2b Kadd-i / Kadr-i Ü
4a Her / Bir R
4b 'âlemdür / 'âlem var R
5a Âdemîlik / Edebîlik Ü, E, H

R 19b

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Şu kim mülk-i cihānda bir melek-ruhsāra mālīkdür
Ezelden haq budur kim devlet-i meydāna mālīkdür
2. Benüm bir Yūsuf-ı gül-pirehen çāk itdi sīnem(i)
'Azīze-i Mışra beñzer nice hīdmetkāra mālīkdür
3. Hütende nāfe-i müşgīne bakmaz seyr iden hergiz
Ġazāl-i ser-keşüm bir hāl-i 'anber-bāra mālīkdür
4. Eger sen baħr-i istignā-yı hūsne mālīk olduñsa
Belā-keş 'āşīkuñ da cevher-i esrāra mālīkdür
5. Ser egmez efser-i hākān-ı Çīne şimdi Hākānī
Şolağ Aħmed gibi pūr-hāl bir hūnkāra mālīkdür *

* 2a sīnem(i) / sīnem gibi R (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.)

79

R 19b, Ü 11b, A 26a, E 48a, H 10a

Mef'ülü fa'ilâtü mefa'llü fa'ilün

1. Yâd-ı lebûñle gonce girîbân-derîdedür
Kadd-i benefşe zülfüñ ucından hamîdedür
2. Şeh-bâz-ı çarha mültefit olmaz hümâ gibi
Dil mûrgi şimdi yüksek uçar bir perîdedür
3. Müşkil budur ki hâke dōken âb-ı rûyumı
Hûn-ı cigerle besledigüm nûr-ı dîdedür
4. Mebzûl olsa mîve-i vaşluñ 'aceb degil
Bilmez fûnûn-ı hûsni dañi nâ-resîdedür
5. Hâkâni düşdi dillere bu şi'r-i sükkerin
Güyâ dehân-ı halkda müşgîn 'akîdedür *

* 1a girîbân / girân-bâr A
2b uçar / -Ü
4a olsa / ider R // vaşluñ / vaşlın R
5a dillere / diller Ü // sükkerin / şekkerin R
5b müşgîn / miskî Ü, A, E, H

80

R 19b, Ü 12a, A 26a, E 48a, H 10a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fā'ilâtün)

(fa'lün)

1. Korkarın reng-pezir ola diyû hâtır-ı yâr
'Aşkdan söylese her bâr iderin istiğfâr
 2. Zâhirâ zevrak-ı ten sâhil-i vuşlatda yatur
Yine mümkün degil ol kâfir ile bûs-ı kenâr
 3. Pâre pâre saçılan âh-ı şerer-bârumla
Çarha döndürdi yiri girye-i seyyâre-nişâr
 4. Biri 'abd-i Habeşî biri gulâm-ı Rûmî
İki bendeñdür efendi kapuda leyl ü nehâr
- 20a 5. Şimdi bir şâha kul oldum ki düşer Hâkânî
Tâc-dârân-ı cihân olsa aña hizmetkâr *

* 1b 'Aşkdan / 'Aşkda R
2b bûs-ı / bûs u R, E, H
3b yiri / gözi Ü, A, E, H // seyyâre / sitâre Ü, E,
4a Rûmî / Hindî Ü, A, E, H
5a Şimdi / Yine Ü, A, E, H
5b olsa / ola Ü, A, E // hizmetkâr / bızmetkâr Ü, A

81

R 20a

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Rıdvân bihişt-i küyufı 'arş-ı Hudâ şanur
Kevşer zülâl-i la'lüñi âb-ı beķâ şanur
2. Ağyâra karşı taşta tutar görse 'âşıkın
O tıfl-ı nâ-reside vefâyı cefâ şanur
3. Vâ'iz umar ki nûş ide kevşer şarâbını
Dîvâne kasr-ı cenneti dârü's-şifâ şanur
4. Firqatde cân virür marâz-ı mevte haste-dil
Câm-ı fenâyı bâde gibi gam-zedâ şanur
5. Meclisde hâlin ol kadar ağlar nigâra kim
Hâķāni-i fakîri gören mübtelâ şanur *

* 3a Vâ'iz / Vâ'ize R (Vezin ve anlam gereķi tercih ettik.)

R 20a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Ten-i sîmînüñi ol câme-i zer kocdı meger
 Seni pîrâhen ile bād-ı seher kocdı meger
2. Bûseñi aldı ise cām-ı şarāb aldı senüñ
 Belüñi kocdı ise bend-i kemer kocdı meger
3. Køl şalub kimse der-āgūş idemez gerdenüñi
 Yine ol halka-i gîsū-yı dū-ser kocdı meger
4. Dāmen-i naḥle el irmezdi çemenlerde bu gün
 Serv-i şimşād-nihāli gül-i ter kocdı meger
5. Sāki-i meykede mestāne gezer Ḥākānī
 Duḡter-i rez gibi pākîze-güher kocdı meger *

* 2b bend-i kemer / bend kimeri R (Anlam ve kafiye gereği tercih ettik.)

83

R 20a, Ü 10b, A 25a, E 46a, H 9a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Zülfüñ ki şebistân-ı Nebîde Kureşîdür
Ol hâl-i siyâh anda Bilâl-i Habeşîdür
2. Bir sâkı-i Dârâ-dile bağlandı göñül kim
Kâvus ile Cem meclisinüñ kâse-keşîdür
3. Sînemdeki dâğ ol şanem-i lâle-'izâruñ
'Aks-i elem-i hâl-i ruḥ-ı mäh-veşîdür
4. Pîrâhen-i ebr ile nihân eylemek olmaz
Sîneñ ki senüñ çarḥ-ı letâfet güneşîdür
5. Hâkâni göñül virdüğimüñ hâşılı şimdi
Şîrîn ile Hüsrev kulıdur qaravaşîdur *

* 1a Nebîde / Nebî R
2b meclisinüñ / meclisüñ Ü
4a Pîrâhen-i ebr / Pîrâhen-i ebrü Ü / Pîrâhenüñ ebr R

84

R 20b, Ü 11a, A 25b, E 45b, H 9b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Benüm nâzûk nihâlüm bâb-ı istîgnâda kâ mildür
Bilür erbâb-ı fâzluñ imtiyâzın ehl-i mâ yildür
2. Cevânuñ ekşeri ehl-i sefer haqqâ bu kim şimdi
Kul oğlına göñül vermek efendi hayli müşkildür
3. Meger tiryâk-i vuşlat çâre-sâz-ı hicr ola yoḥsa
Cüdâlık zehr-i kâtil ayrılık semm-i helâhildür
4. Dilâ bir 'askerî maḥbûba meyl itdünse el-hâşıl
Huzûr ümidin itmek fikr-i fâsid re'y-i bâtıldür
5. Görinse Kaysa Leylâ seni aḥdurmazdı Hâkânî
Benüm dil virdüğüm bir Hüsrev ü Şirîn-şemâyildür *

* 2a Cevânuñ / Cihânuñ Ü, A, E, H
 3a çâre-sâz-ı / cân-sâz-ı Ü
 3b sem-i / semm-i Ü
 4a 'askerî / 'asker-i E / bir 'askerî / bir 'askerî bir R (Vezin tutmuyor.)
 5a aḥdurmazdı / aldurmazdı Ü, E
 5b Hüsrev ü / Hüsrev-i Ü, A, E, H // şemâyildür / şemâ'ildür Ü

85

R 20b, Ü 7b, A 21b, E 41b, H 6b

Mef'ülü fa'ilatü mefa'ilü fa'ilün

1. Maḥv itdi āb-ı dīde-i pūr-hūnı tīg-ı yār
Gülşende kesdi eşkümüzi seyr-i cūybār
2. Kıldı nihān o kākül ile ruḥlaruñ nesīm
İkbāli gör ki devlete yüz tutdı rūzgār
3. Mir'āt-ı kalbe virdi cilā ḥāk-i pāy-ı dūst
Ref' oldı yine āyine-i dilden inkisār
4. Nergis degil firāḳuñ ile sebzezārda
Rengin uçurdı berg-i gülüñ na're-i hezār
5. Ḥākāni şimdi feyz-i fütūḥuñ zemānıdur
Ser-pāy-ı ḥumda elde gerek cām-ı ḥoş-güvār *

* 5b ḥumda / ḥumdan Ü, A, E, H

R 20b

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Ey felek nâkıŝdan el çek kim efâzıl devridür
Şimdi bir şâhib-kırân-ı ehl ü kâmil devridür
2. Tahtı bir dâdâr-ı pāk-iz'âna virdi rûzgâr
Hâk bu kim devr ol şeh-i deryâ-ğaşâ'il devridür
3. 'Aql-ı fa'al eyleyüb ef'al-i memdûhın kabûl
Didi câhil behre-mend olmaz bu 'âkıl devridür
4. Sâki-i devrâna itmez ser-fürû 'ahde (vefâ)
Böyle bir Keyhüsrev-i Şîrîn-şemâ'il devridür
5. Cevrûñ eفزün itme Hâkâniye ey gerdün-ı dün
Gözün aç Sultân Muhammed Hân-ı 'Âdil devridür *

* 4a vefâ / - R (Vezin ve anlamı tamamlamak için biz ekledik.)

87

R 20b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fä'ilâtün) (fa'lün)

1. Dime şîrîn lebûme lezzet-i mey mülhakdur
 Sâki ol la'l-i şeker-hâ saña dâd-ı Hâkdur
- 21a 2. Leb-i cân-bağşı ki dirler aña ser-çeşme-i gayb
 Var ise âb-ı beğâ gibi nihân olmağdur
3. Bâde-nüş oldu meger yâd-ı lebûfile melekût
 Meclis-i çarha şafak mül meh-i nev zevrağdur
4. 'Arağ-ı cām-ı mürevvakla dirahşân ise de
 Sensüz ey mazhar-ı Hâk meykede mi ravnağdur
5. Döndi gülşende bihişt ehline eşcâr bu gün
 Giydügi servlerüñ Sündüs ü istebrakdur
6. Dürr-i nazmı kapadı şimdi benüm bu beytüm
 Nükte-i " *gullikatü'l-bâb* " gibi muğlakdur
7. Mâga feyzeyn oldu kerâmât ezel Hâkânî
 Bezm-i ni'amâ-i lâhiyyeye müstağrakdur

88

R 21a, Ü 8a, A 21b, E 42a, H 7a

Fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün

1. 'Arz iderdüm şevkum i'râz itmese cânân eger
Hâlüm ağılardum işitse ol gül-i handân eger
2. Halka bir destân olurdu Kışşa-i Yūsuf gibi
Kâbil-i ta'bîr olaydı guşşa-i hicrân gibi
3. Baş eger kaşuñ görüb tāk-ı zebercedin hilâl
Maḥv olur pehlûñı seyr itse meh-i tâbân eger
4. Hem-cenâh olmaz saña tāvūs-ı kudsî cilvede
Eyleseñ cânâ semend-i nâz ile cevân eger
5. Cânı virmek sehl idi Hâkâni ammâ neylesün
Dergehüñde ḥüsrevâ maḥbûle geçse cân eger
6. Nâle-i mazlûma rahm eyler şakın ey çarḥ-ı dūn
Gūş iderse pâdişâh-ı milket-i 'Oşmân eger *

* 2a bir destân olurdu / destân olmasaydı E, H // olmasaydım Ü, A
4a kudsî cilvede / kuds-i cilvegâh Ü // kudsî cilvegâh A, E
5a Canı / Cân Ü

R 21a

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Yâr hândân olmaz ey dil ağlamazsam kân eger
Eşk-i çeşmüm neylesün olmazsa hûn-efşân eger
2. Mihr inüb zîr-i semend-i çarhdan pûyân olur
Şeh-süvârum itse âheng-i ser-i meydân eger
3. Câm-ı mey cevri felekden şöyle giryân olma kim
Ğarğa virmezse 'acebdür meclisi tûfân eger
4. Cânı çokdan fitne-i gamdan halâş âh eylerem
Bir cevân olsa dili şâhum gibi fettân eger
5. Bâg-ı küyinden tenezzül itmezüz Hâkâniyâ
Fi'l-meşel teklîf olunsa ravza-i Rıdvân eger

90

R 21b, Ü 8a, A 22a, E 42b, H 7a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Hicrân ile meksûr iken âyîne-i hâtır
Geldi haber-i vuşlatı yârûñ mütevâtir
2. Gülzârda mümtâz olıcağ bûlbûl-i zâra
Gül her ne kadar şive vü nâz itse yaraşur
3. Sen sâki hadîş-i meyi dolâb ider olduñ
Ammâ bu ki bir kışşadurur vuşlata dâyir
4. Ter düşdi meger câm-ı mey-i la'lûñe cânâ
Gördüm yine meclisde 'arâk bâdeye acır
5. Vaşf-ı dūr-i dendânını Hâkâni görüb yâr
Bu nazm-ı güher-bâra dimiş silk-i cevâhir *

* 2a bûlbûl-i zâra / bûlbûl-i zât R
 2b Gül / - Ü
 3a dolâb / tolâb Ü, E
 3b vuşlata / vuşlatı R
 4b bâdeye acır / bâdeyi açar R
 5a dendânını / dendân ile Ü, A, E, H

91

R 21b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fâ'ilün)

1. Gizleyüb la'-i lebûñ 'âşıkı incitmeyigör
 Kân-ı imkânda olan luţfı nihân itmeyigör
2. Târ-mâr eylesesün hayl-i dil ü cânı yine
 Medet ol zülf-i perîşânuñı tağitmayigör
3. Gel nebât-ı lebûñi câma ko sâķi kerem it
 Bezmi telh itmeyigör bâde'i içitmeyigör
4. Devr 'aksine şunar sâğarı cânuñ var ise
 Ele peymâne alub def'-i melâl itmeyigör
5. Devletüñ yâr ise Hâķâni der-i meykedede
 Hâşılı neyler iseñ eyle hemân gitmeyigör

R 21b

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1. Cānā ḥaṭuñ benefşe-i bāğ-ı şafā mıdur
Vechüñde yoḥsa sāye-i zülf-i dü-tā mıdur
2. Ḥaṭṭa 'izār 'āliye-fersā mıdur yaḥud
Fihrist-i nüṣṣa-i kerem-i Kibriyā mıdur
3. Ruḥuñ ḳanadı 'aksi midür cirm-i mähda
Yā 'arızuñda zıll-i cenāḥ-ı hümā mıdur
4. Sünbül ḥaṭuñla fark ide zülfüñ(i) ehl-i Çin
Şeb-büy-i ter mi nāfe-i müşg-i Ḥitā mıdur
5. Ol ḥaṭṭ-ı 'arızı gibi zāt-ı şerîfine
Ḥākāni yoḥsa mihr ü vefā iftirā mıdur *

* 4a zülfüñ(i) / zülfüñ R (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.)

93

R 21b, Ü 8a, A 22a, E 42a, H 7a

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Evc-i istignâda pervâz eyleyen şah-bâzı gör
Cilve-i mümtâza bak ol hüsn ü ân u nâzı gör
- 22a 2. Ol harâmî gözler ol hünî bakışlar seyrin it
Gâret-i İmân iden Türkân-ı tîr-endâzı gör
3. Bezm-i meyde sâki-i tannâz u sâgar-bâza bak
Şahn-ı gülde muṭrib-i hoş-ṭab' u hoş-âvâzı gör
4. Görme her bir nâ-kesüñ yoluñda gâltân olduğın
'Arşa-i 'aşkuñda başın ṭop iden ser-bâzı gör
5. Sâz-ı 'aşkı nazm-ı Hâḳānidürür dil-sûz iden
Sen de inşâf eyle sultānum bu sûz u sâzı gör *

* 1b hüsn ü ân u nâzı / hüsn-i lâzım-nâzı R, Ü, E, H
2a harâmî gözler /güzel gözlerle Ü, A, E, H // hünî / hünîn Ü, A, E, H // seyrin it
/ seyr idüñ R
2b Türkân-ı / ol Türk-i Ü, A, E, H // tîr / tîz R
3b hoş-ṭab' u / hoş-ṭab'-ı Ü, E
5b sûz u / sūzı R, E / sūz-ı H

R 22a

Mef'ülü fa'ilätü mefä'ilü fa'ilün

1. Sâkı niķābuñı o ruķ-ı pākden getür
Teklîf-i cāmı meclis-i idrākden getür
2. Seyr idelüm şafā ile gīsūñı ber-sehl
Luţf it o rūy-ı pāk u 'arākñākdan getür
3. Yā tīg-ı derd-i 'aşķuñı başumdan eyle dūr
Yā tîr-i cevri sine-i şad-çākdan getür
4. Pîr-i muğāna söyledüm mey menāfi'in
Zāhid sen i'tikāduñı tiryākden getür
5. Teşrîf umar ħarābesine her ne ħāl ise
Ĥākāni-i fütādeñi gel ħākden getür *

* 4a / Vezin hatası var.

R 22a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Murâdı ehl-i bezmüñ kesb-i feyz-i rahmet-i Hâkdur
Piyâleñ sâki mebzûl it ki Hâk Feyyâz-ı Muṭlaḳdur
2. Düşürdi ḥâke şeb nem gibi dâyim rûzgâr ammâ
Yine mihr-i ruḥuñ eflâke ref' itmek muḥaḳḳaḳdur
3. Şabâ depretmesün zîrâ müselles kâküli yârüñ
Benüm zencîr-i âhum gibi pây-ı 'arşa mülḥaḳdur
4. Maḥabbet mülkine râh-ı ri'yâdan varamaz 'âşık
Fezâ-yı 'aşka nisbet semt-i zühd alçaḳdan alçaḳdur
5. Sipihre mün'akisdür sâgarı bezm-i ḥarâbâtuñ
Bu baḥr-i nîl-güne şalınan zevraḳ o zevraḳdur
6. Bu gün cem'iyet-i ḥûbân ile ḥaḳḳâ bu kim meclis
Felekde ravza-i Rıdvâna ta'n eyleser elyaḳdur
7. Müzellef nâzenînüñ ḥaddi yok Hâḳâniyâ ammâ
Hüner bir böyle nev-ḥaṭ dil-ber-i mümtâz bulmaḳdur

R 22b

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Yaksun sipihri âhum odından şerâreler
Mihr-i ruhuñla gökde tutuşsun seyâreler
2. Eyler ihâta şa'sa'a hurşidi gūyiyâ
Gün gibi giysün ey gül-i ter tellü hâreler
3. Câyiz ki açâ sînesin ol âftâb-ı hûsn
Sündüslerini çâk ideler mâh-pâreler
4. Tîg-ı gamuñla lâle-şîfât dâğ-ı sînemi
Hûnbâr olursa rişte-i 'aşkuñla şâralar
5. Hâkânî ol(a) nûh-felek-ârâ bu hûsn ile
İnşâf idince milket-i dünyâyı âralar *

* 1b seyâreler (Vezin gereği tercih ettik.)
5a ol(a) / ol R (Vezin gereği tercih ettik.)

97

R 22b, Ü 11b, A 26, E 47b, H 9b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Vechûñ şanemâ 'aks-i Cemâl-i ezelîdür
Ruhsârelerüñ pertev-i envâr-ı celîdür
2. Görse dir idi cām-ı lebûñ sāki-i kevşer
Yākūt-ı mey ol leblere nisbet 'amelîdür
3. Leylâda hâkîkat yoğ imiş hayr olıcak Kayş
Cânâ seni koyub anı isterse delîdür
4. 'Uşşâka olur şanma lebi şehd-i şifâ-bahş
Her naḥl-i revānuñ ki libâsı 'aselîdür
5. Hâkâni vellîlerle kopam gibi ben âḥîr
Zîrâ ki göñül virdigümüñ nâmı 'Alîdür *

* 3a başr / haber R (Vezin tutmuyor.)
 4a şifâ-bahş / şafâ-bahş Ü, A, E, H
 5b 'Alîdür / Velîdür R, A / kemîdür Ü

R 22b

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Benüm bir lāle-ruḥ fikriyle yanmış tāze dāğum var
Şeb-i ğamda fūrūğ-ı şem'-i ḥāverden ferāğum var
2. Bu gün şāhib-kırān-ı mülk-i 'aşkam dūd-ı āhumdan
Dikilmiş kulle-i heft-āsmāna bir otāğum var
3. Senüñ sūzān ise kändil-i şem'-i şavma'añ zāhid
Benüm de muşti-i āhum gibi yüz biñ çerāğum var
4. Firāğa çāre yok ol zūlf-i pūr-ḥamdan kesilmek güç
Kemend-i kākül-i dil-dār ile boynumda dāğum var
5. Leṭāfetden bakılmaz ğamzeler itdükçe Ḥākāni
Benüm ḥurşid-i 'ālem-tāba beñzer bir Şolāğum var

99

R 22b

Mef'ülü fa'ilatü mefâ'ilü fa'ilün

1. Bir âh-ı tîre nâvek-i dil-düz-ı 'aşkdur
Her dâğ-ı sîne şem'-i şeb-efrûz-ı 'aşkdur
- 23a 2. Kûy-ı muğâna 'aşk idüben geçdügüm benüm
Ta'lîm-i fenn-i mes'ele-âmûz-ı 'aşkdur
3. Efkâr-ı hâli merkez-i pergâr-ı fitnedür
Ebrûsı resmi sînde mermûz-ı 'aşkdur
4. Mest itdi bezmi zemzeme-i bād şubh-dem
Muṭrib nevāya başla ki nev-rûz-ı 'aşkdur
5. Hâkâni şavt-ı ra'd degil çarhı iñleden
Bād-ı felekde na're-i cân-sûz-ı 'aşkdur

100

R 23a, Ü 8b, A 22a, E 42b, H 7a

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1. Ne kurb-i yârde bir dem karar mümkindür
Ne derd-i yâr ile terk-i diyâr mümkindür
2. Ne cünd-i miḥnet-i hicrân ile cidâl qâbil
Ne ceşş-i derd ü elemde firâr mümkindür
3. Ğaribe luṭf u kerem mümteni'dür ammâ kim
Ḥimâyet eyler ise tîğ-ı yâr mümkindür
4. Ğamuñla ey saçı Leylâ temekkün eyler isem
'Arabda Kays kadar iştihâr mümkindür
5. Tereddüd eyleme katlümde hep vefâñ umaruz
Kemâl-i merḥametüñden ne dâr mümkindür
6. Semend-i himmeti sür 'arşa-i maḥabbetde
Dilâ o çeşm-i ğazâli şikâr mümkindür
7. Ḥumâr-ı zühd geçer guşşa çekme Ḥâkânî
Şarâb-ı nâb ile def'-i ḥumâr mümkindür *

* 1a kurb-i / karîb-i R (Vezin tutmuyor.)
 2a cidâl / cedel Ü, A, E, H
 3a luṭf u / luṭf-ı Ü, A
 4a saç / saç-ı R
 5. / - E
 5a vefâñ / vefâ Ü, A
 5b dâr / var Ü, A, H
 6a çeşm-i / cism-i Ü

101

R 23a, Ü 8b, A 22b, E 43a, H 7b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Yanarlar âzer-i la'lüñle Âzerbâycânîler
Keş-â-keşlerdedür kullâb-ı zülfüñle Keşânîler
2. Güzeller iktihâl itmişdi gaym-i gerd-i küyüñdan
Dañ el sürmedin eczâ-yı kuñle İşfahânîler
3. Görüb bälâ-yı serde çetr-i keyvân pertev-i âhum
Uşandılar direfş-i Gâvyâniden Keyânîler
4. Gören şanur nihâl-i erguvân-ı bağ-ı cennetdür
Giyüb şalınduğınca sâki bezm-i erguvânîler
5. Gözüm yaşı gibi Hâkâni dür-bâr olsalar câyiz
Feleklerden bu nazm-ı nev-zemîne âsmânîler *

* 2a gaym-i / idüm Ü, A, E, H
5a dür-bâr / deryâ Ü, A, E, H
5b Feleklerden / Feleklerde Ü, A, E, H

102

R 23b, Ü 8b, A 22b, E 43a, H 7b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fa'lün)

1. Bâ'îş-i taşfiye-i bâtın-ı her şey hımdur
Sâkiyâ anuñ içün pîr-i muğân şeyhümdür
2. Nice acır göre deryâ-yı sirîşke ey dil
Koya ol iki gözüm nûr benüm merdümdür
3. Bûlbûlûñ âhı nihâl-i gülî meyyâl itdi
Hûblar 'âşıkâ meyl eyleyecek mevsimdür
4. Milket-i hüsne ruhuñ mihrdür ey mâh-ı münîr
Hâller kim görinür encümen-i encümdür
5. Ğam-ı Leylâ ile Mecnûnuñ ise Hâķāni
Dem-i ğamda gözinüñ yaşı yem-i kûlzümdür *

* 2a deryâ-yı sirîşke / deryâ sirîşki Ü, A, E, H
4a Milket-i / Fûlk-i R

103

R 23b

Mef'ûlû fâ'ilâtû mefa'ilû fâ'ilûn

1. Haṭṭ-ı ruḥuñ ki bâde-i raḥşâna 'aks olur
Güyâ ki Hızr çeşme-i hayvâna 'aks olur
2. La'lüñ şafâsı rûşen ider câm-ı ṭab'umı
Taşvîr-i hüsnüñ âyîne-i câna 'aks olur
3. Şâb-ı dirâht-ı nâra döner lâlezârda
Tîrûñ ne dem ki gözden akan kâna 'aks olur
4. Hurşide karşı lem'a-i dil-sûz-ı hançerüñ
İkide bir gelür dil-i sûzâna 'aks olur
5. Hâkâni ruḥların görüb âh itme korkarın
Mir'ât-ı kalb sâki-i devrâna 'aks olur *

* 1a raḥşâna / raḥşâya R (Kafiye gereği tercih ettik.)

R 23b

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1. Ne dem kim münâkaşa-i bezm-i câmdur
Ehl-i mezâka yârsuz içmek harâmdur
2. Uysak terennümâtına pîr-i meyûñ ne gam
Ehl-i uşûle mürşid-i 'âlî-makâmdur
3. Sâkî bu kâr-hânedede hûnî güzel senüñ
Şol mest-i dergeh(üñ) şan'ati şurb-ı müdâmdur
4. Lü'lü'-i eşküm akıdan aşdâf-ı dîdeden
Dâyim elüñdeki kadeh-i la'l-i fâmdur
5. Haşr olmaduñ haķîr ile 'ahd itmiş iken
Va'deñ meger ki va'de-i yevmü'l-kıyâmdur
6. Çarhuñ havâle itdügi zel'îl efâzıla
Hep mûriş-i muķaddime-i ihtîşâmdur
7. Hâķāni kūy-ı 'aşķda bî-nām (u) bî-nişān
Ol nām-dār-ı mülk-i melâḥat be-nâmdur *

* 3b dergeh(üñ) / dergeh R (Vezin ve anlam gerîgi tercih ettik.)
6a zel'îl / zellîl R
7a bî-nām u / bî-nām-ı R (Anlam gerîgi tercih ettik.)

105

R 24a, Ü 9a, A 22b, E 43b, H 7b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Cānā nedür ol nāz ile mestāne revîşler
Öldürdi bizi āh o levendāne revîşler
2. Tāvūs-şıfat cilveger ol bāğa hıram it
Öğret yine her kebg-i hıramāne revîşler
3. Alurdi senūñ nāz ile nāzūk revîşūñden
'Arz eyleseler ravza-i Rıdvāne revîşler
4. Sāki yine mest olsun ol āfet nic'olur gör
Şāhāne edālarla mülūkāne revîşler
5. Meclisde didi yār işidüb nazm-ı ğarībüm
Hākāni senūñdür bu ğarībāne revîşler *

* 1b bizi / beni R
3a nāz ile / semtūñi R
3b ravza-i / ravzada R
4a nice / - Ü

106

R 24a

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. 'Âşık odur ki kūyuñ idüb muttaşıl medâr
Bād-ı şabâ gibi ola allâş rûzgâr
2. Bir kūy-ı pîr-i meykedenuñ pây-mâliyüz
Olmaz bizüm vücüdımız elbette hâksâr
3. Hergiz nizâr gülleri hâr ile görmeden
Yegdûr afes-i habs olub ölmek nizârbâr
4. Kâr itmiş idi gerd-i elem berg-i cānuma
Ammâ nesîm-i şubh ile ref' itdi Kirdgâr
5. Rez sâgarını şundi didi ol nigâr-ı Çîn
Deyr-i Hıtda böyle olur naş-ı zer-nigâr
6. İnşâf idince gülşen-i firdevsi neylesün
Şol 'âşikuñ ki bir şanem-i gül-'izârı var
7. Hâkânî râz-ı 'âşkı sînede ne gizleyin
Bi'l-lâh 'âşıkam aña pinhân u âşikâr *

* 7a / (Vezin hatası var.)

107

R 24a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Dil-i meyyâle hâlet câm-ı şahbâdan şunulmuşdur
Şarâb-ı âle şafvet rûy-ı zibâdan şunulmuşdur
2. Bu 'âlem-gîrlükler sihr ile mu'ciz-nümâlıklar
Meger cânâ yed-i beyzâña Mûsâdan şunulmuşdur
3. Bu gün âdâb-ı bezm-âyin ey pîr-i mey-hâne
Saña bir tâc-dâr-ı meclis-ârâdan şunulmuşdur
4. Koluñ dâğını ol lâle-ruhsârûñ gören 'âşık
Şanur bir câm-ı meydûr kim Şüreyyâdan şunulmuşdur
5. Muhaşşal sâkiyâ câm-ı belâgat bezm-i 'âlemde
Kuluñ Hâkânî-i ser-meste Mevlâdan şunulmuşdur

108

R 24b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. 'Ârızuñ nûr-ı tecellâ vü ser-i küyuñ Tûr
 Oldı " *menşûr* "-ı haţuñ sâkı " *kitâbı mestûr* "
2. Ğuşşadan tâhir ider bezmi bihişt ili gibi
 N'ola ger câm-ı şafâ-bahşâ disem mâ'-i tûhûr
3. Berķ urur nûr gibi dirilse ol cism-i laţif
 'Acabâ böyle m'olur cûş idicek ķulzûm-i nûr
4. Sen melek-ħaşlet ile şohbet-i ħâş eyler isem
 Göresün meclise cârû-keş ola perçem-i ħûr
5. Reşk ider deyr-i ħarâbâtı görüb Ħâķânî
 " *Saķafı merfû'* "ına eflâkde " *Beytû'l-Ma'mûr* "

R 24b

Fa'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fa'ilün

1. Gelmez ol vird-i hezâr-âşûba hem-tâ biñde bir
Olmaz ey dil böyle bir mümtâz peydâ biñde bir
2. Sâhil-i hüsne muhaşşal çıkmaz ey nâzûk-beden
Cevher-i cismüñ gibi bir dürr-i yek-tâ biñde bir
3. Vaşf olunmaz biñde bir olsa yazılsa haşre dek
Zülfüñ arasındaki hâl-i dil-ârâ biñde bir
4. Cism-i şad-pâremde biñ var yâre tîguñdan senüñ
Râst gelmez nâvek-i müjgânuñ ammâ biñde bir
5. Mülk-i dil girdükce târâc olmada Hâkâniyâ
Yâ katî taşhîh olur dirlerdi dünyâ biñde bir

110

R 24b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Ne zerden behr(e)-dârum dâr-ı 'aşkuñda ne zûrum var
Muhaşşal her cihetden hâk-i pâyüñde kuşûrum var
2. Diyâr-ı dilde minnet Hakkâ çokluk ihtilâlüm yok
Nihâyet kalb-i meksûrumda bir cüz'î fütûrum yok
3. Şafâ bezmind(e) zevkuñ var ise şimdi senüñ sâkî
Benüm de sâye-i 'aşkıñda ol servüñ sürûrum var
4. Dil-i şad-çâki hâlî istemez bir lahza 'aşkıñdan
Komaz âgyâr meylin dilde bir yâr-i gayûrum var
5. Ferâgat eyledüm heb güft ü gûy-ı kûy-ı keşretten
Benüm bu gûşe-i 'uzletde Hâkânî huzûrum var *

* 1a behre-dârum / behr-dârum R (Anlam geriği tercih ettik.)
3a bezmind(e) / bezmind R (İmlâ ve anlam gereği tercih ettik.)

111

R 24b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Kâr-ı 'uşşâk-ı dil-figâre idüb dün-naẓar
 İşimüz nâle vü âh eylemeseñ âh 'Ömer
- 25a 2. Bitirüb naqd-i hayâtum yine itdüh beni zâr
 Yetti dünyâlara zulmüh yeter ey çarh yeter
3. Mâ'i câme ile görüb o büt-i tersâ-peçe
 Göklere girdi feleklerde dilâ şems ü kamer
4. İşidüb hüznümi câyiz ki şafâ kesb ide yâr
 Haber-i âh-ı şebânum ilet ey bād-ı seher
5. Cevr gördükce yüzün hâke sürer Hâkânî
 Nitsün ölsün mi seni işte bir üftâde sever

112

R 25a, Ü 11b, A 26a, E 47b, H 10a

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Hâlet ki bezme bâde-i gül-nârdan gelür
Bir neşvedür ki cām-ı leb-i yârdan gelür
2. 'İrfâna cezbe Hâzret-i Ma'rûfdan irer
İhbâr-ı feyz Hâce-i Ahrârdan gelür
3. Âhumla nakş u şûret muğannî yeter baña
Şol nâleler ki kulle-i kühsârdan gelür
4. İkrâr iderdi gelmege mestâne dün gice
Söyletdüm ol şanem bu gün inkârdan gelür
5. Hâkâni dâr-ı gam yine dar oldu başuma
Gördüm rakîbi hâne-i dil-dârdan gelür *

* 1a bezme / bezm-i Ü, E, H
 1b neşvedür / neş'edür R
 2b İhbâr-ı / Abyâra Ü, A, E, H
 3a nakş u / nakş-ı R // sûret / şavt-ı E
 3b kulle-i / nâle-i Ü, E, A, H
 4a gelmege mestâne dün gice / dün gice mestâne gelmegi Ü, E, A, H
 5a dâr-ı / zâr-ı Ü, / râz-ı E
 5b rakîbi / o yâri Ü, A, E, H // dil-dârdan / hammârdan Ü, A, E, R

113

R 25a

Fe'ilâtûn fe'ilâtûn fe'ilâtûn fe'ilûn
 (Fâ'ilâtûn) (fa'lûn)

1. Devr-i gül geldi şafâ bahş idüb eyyâm-ı bahâr
 Ğonce-i bâğ neşât itdi dilâ câm-ı bahâr
2. Göricek aynlamaz sünbûlin âşûfte göñûl
 Bilmezin yoğsa o nev-haţţ-ı semen-sâ mı bahâr
3. Sîne-i yâsemen-âsâsı yeter bâğa diyû
 Târ-mâr itdi çemende gül-i bâdâmı bahâr
4. Düşmedin odlara dil mûrgi hazân-dîde-şîfat
 Açmadı ğonce-i tab'-ı tarab-efzâmı bahâr
5. Oldı jâle kadeh-i lâle bu gün Hâkânî
 Bezme bezl itmek içün bâde-i gül-fâmı bahâr

114

R 25a

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1. Benüm o hançer ebrü yirimi hâk ideyor
O hâllerle o ruğlar beni helâk ideyor
2. Hadengi nişfını cân nişfını dil esîr almış
Ġaraż bu kim dil ü cân bahş-i iştirâk ideyor
- 25b 3. Benüm o lezzet-i pehlû olanca 'aqlum alub
Bu gün diler dilemez yine sîne-çâk ideyor
4. Çekildi hançer-i bî-dâduñ aña şâdam kim
Ġubâr-ı tefriķadan cism-i hâki pâk ideyor
5. Maħabbet âteşi Hâķāni şu'lelendükçe
Ġazellerüm diyenüñ böyle sūznâk ideyor

115

R 25b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Şahne-i dilde ki vaşf-ı haţ-ı cânân yazılır
 Güyyâ hâme-i müşgîn ile Kur'ân yazılır
2. Mû-miyânında devâtın görüb erbâb-ı kalem
 Cân virür kulluğına bende-i fermân yazılır
3. Raqam-ı firqati endişe bu kim yazmaz iken
 Şimdi dil-hastelere nûşha-i hicrân yazılır
4. Hâtem-i la'l-i lebûñ defter-i dilden çıkmaz
 Beñzer ol vahye kim mühr-i Süleymân yazılır
5. Vâ'izâ dahli kı Hâkânî bi'l-lâh şakın
 Pîr-i hammâra varur zu'muñ derbân yazılır

116

R 25b

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Halkı meftün eyleyen heb neş'e-i peymānedür
Pîr-i bezmüñ ey gül efsün itdügi efsānedür
2. Şem'-i kâfûrîsidür gūyâ şürâhî meclisün
Sâgar-ı bezm anuñ üstine döner pervānedür
3. Dāmenümde dāne dāne gevher-i eşküm görüb
Didi baħriler bu gün dünyāda bu bir dānedür
4. Rindlik 'uqbā içün dünyâyı terk itmek degil
Rind odur kim bilmeye dünyā nedür 'uqbā nedür
5. 'Almayınca 'aqlın 'uşşākuñ sevilmez hāşılı
Ol şacı Leylāya Mecnūnem diyen dīvānedür
6. Pîr-i 'aşka tıfl-ı dil şākird olaldan haq bu kim
Nazm-ı mümtāzum benüm Hākāni üstādānedür

117

R 25b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Bezm-i meyden haber-i rihlet-i ağıyarı getür
 Gider endüh-ı dili müjde-i dîdârı getür
2. Bir nefes kesb-i şafâ idelüm ey bād-ı şabâ
 Çemene râyiha-i kâkûl-i dil-dârı getür
- 26a 3. Telh-ı kâm olmayalum nuṭṭ-ı şekker-bâzsuz
 Yâ ilâhî yine ol tûṭi-i ṭayyârı getür
4. Çekmesün minnet-i mir'ât-ı mehi meykedeler
 Sâkiyâ ol kadeh-i âyine-kirdârı getür
5. Cevher-i 'ayşî dilâ aryalum bâri biraz
 Şem'-i âhum giceler ire gider ânı getür
6. Bezm-i nazmum gibi rengîn ide Hâkânî
 Meclise vaşf-ı mey-i la'l-i leb-i yârı getür

118

R 26a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Ser-i zülfüñdeki ol şekl-i çelîpâyı gider
 Selb-i dîn eyleme üslûb-ı Mesîhâyı gider
2. Gûşe-i taraf-ı niķābuñ getür ey şun'-ı Celîl
 'Âşıkā rūy-ı Celāl ile tecellâyı gider
3. Bir seher âh ider cāyız ki elüñden 'uşşāk
 Gider ey iki gözüm va'de-i ferdâyı gider
4. Fî'-i nâlemle yeter baña hurûş-ı mey-i nâb
 Sâkiyâ sāgar-ı mînâyı getür nâyı gider
5. Fikrûñi hâne-i hammâra düşür Hâķānî
 Kışsa-i guşsa-i ğam-hâne-i dünyâyı gider

119

R 26a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Evreng-i ufukdan urinub tâc-ı mücevher
'Arz itdi cemâlin seheri hüsrev-i hâver
2. Gûyâ cebel-i Tûrda berķ oldu hüveydâ
Ref' itdi yâhud bûrķa'-i Leylâyı hevâlar
3. Başladı nesim esmege cân-bahş u mülâyim
Oldı yine bâğuñ yiri 'anber şuyı kevşer
4. Tāvüs-ı cinân açdı cenâheynini gûyâ
Sâķi şıgayub kolların aldı ele sâgar
5. Ol kākül-i müşğini görüb oldu perişân
Rūhu'l-kudsüñ çarħda döşendügi şeh-per
6. Bir pâre beni yâre karın itmiş iken âh
Bilmem niye Hākāni felek neylemek ister

120

R 26a

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Çemen deyr ü çelipä yâsemendür gül büt-i Âzer
Ruğuñ kândil-i tersâ ey şanem zünnâr o gisûlar
- 26b 2. Çemende tâb-ı mülde eli al olmuş turur sâķī
Serinde lâle-gün efser elinde la'l-gün sâgar
3. Çemen cem'iyetin başladı nālân itmege bülbül
Meger cev lâna âgâz itmiş ol tāvus-ı zerrîn-per
4. Çemenler 'ayn-i firdevs oldu havrâ hūblar şimdi
Kenâr-ı cūybârı miskîn itdi her perî-peyker
5. Çemen bezminde bu şâne nazmum şimdi Hākānī
Melek rûhına Cemşidüñ felekde armağân ilter

121

R 26b

Mef'ülü fa'ilâtü mefâ'ilü fa'ilün

1. Meylüm egerçi bāgda cām-ı henidedür
Dîdem velî nümâyiş-i bezm-i nebidedür
2. Olsa 'aceb mi meskeni fark-ı Celâleteyn
Kaşuñ ki şekl-i besmele-i med-keşidedür
3. Heb nağme-i elestle şeydâlaruz gözüm
Bâ'ış bu âh u zâra ne dildür ne dîdedür
4. Pîr-i muğâna sırr-ı süveydâ nedür didüm
Didi o cür'adur ki kadehde çekidedür
5. Kalbini ehl-i 'aşkuñ efendi unutmasun
Şemşîrûñ ile va'demüz eyyâm-ı 'idedür
6. Yârûñ cefâ vü cevrine Hâkâni bakma kim
Bilmez vefâ vü mihri dahî nâ-residedür

122

R 26b, Ü 12a, A 26b, E 48b, H 10a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Mey-hâ neciler pîr-i sühân-dânlarımızdur
Bezm ehlinüñ ednâları sulţânlarımızdur
2. 'Allâme-i gayb eylemiş ihyâmıza bâ'îş
Mül lebleri cânânımızuñ cânlarımızdur
3. Ta'n itme görüb şerhâlarum sînede zâhid
Biz bâğ-ı vefâyuz o gülistânlarımızdur
4. 'Aşkuñla keş-â-keşleremizdür hükmini yazsak
Şâhid şanemâ çâk-i girîbânlarımızdur
5. Hâkânî o kâküllerüñ akşâ-yı murâdı
Cem'iyet-i ahvâl-i perîşânlarımızdur *

* 1a pîr-i / mîr-i Ü, A, E, H
 2a eylemiş / olsa da Ü, A, E, H
 2b cânânımızuñ / cânânemizüñ Ü, A, E, H
 3a Ta'n / Lev(m) R
 3b bâğ-ı / mihr-i Ü, A, E, H
 4a hükmini yazsak / hükmini yazar Ü, H / çekmeye bârn R

123

R 26b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Yine bād ile çemen bezmi müşerref mi olur
 Yine meclisde güzeller bir iki şaf mı olur
- 27a 2. Söyledür mi yine mestâneleri bād-ı bahâr
 Ğazeliyyât-ı çemen bâde-mürevvak mı olur
3. Sâkı rez-duhterinüñ mehd-i bülendine bedel
 'Arş-ı Belkıs olımaz kürsi-i Âşaf mı olur
4. Haţ-ı ruhsâr-ı latîfüñ gibi mu'ciz mi gelür
 Şafha-i 'arîz-ı pâküñ gibi muşhaf mı olur
5. Baña cism üzere zahımlarla vefâ itmeyicek
 İltifâtuñ senüñ ed'âf u muđâ'af mı olur
6. Kad-i ham-geşte ile nâle idüb sine dögen
 Mâ'il-i zemzeme-i çeng ü ney (ü) def mi olur
7. 'Acabâ devr-i hüsn devri midür Hâkânî
 Şimdi her haţı gülin böyle müzellef mi olur *

* 2b Kafiye hatası var. (Revi harfi "f" iken bu beyitte "k" gelmiş.)

6b ney (ü) / ney-i R (Anlam gereği tercih ettik.)

R 27a

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

1. Peymāne-i rengin ider şanmañ ki bağrum hūnıdur
Ümmü'l-ḥabāyiş mekridür bintü'l-'ineb efsūnıdur
2. Tahkiki yümn olmaz şaķın tā devr-i Cemden bezm-i mey
Üslüb-ı Keykāvusı der-āyın-ı Efridūnıdur
3. Eyyām-ı 'ayş ü 'işretüñ bir sā'ati sāl olduğı
Plr-i muğānuñ sāķiyā iķbāl-i rüz-efrūzıdur
4. Deşt-i belāda ser-seri geşt ü güzārumdur gören
Var ise bir Leylā-veşüñ dīvānesi Mecnūnıdur
5. El-kışsa şimdi ey felek Ḥākāni-i ser-geştenüñ
Gerdūnı gerdān eyleyen feryād-ı dīger-gūnıdur

125

R 27a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Diller yıkılır olmaz idi kâbil-i ta'mîr
Sâkıde eger olmasa iz'ân-ı makâdîr
2. Ser-geşte idüm vâkı'a-i şubh-ı ezelden
Takdîr-i kürek eylediler şâhide ta'bîr
3. Bî-çârelerüñ gamze-i hûn-hârûna dökmez
Âh almasañ ey kâmet-i şimşâd ele şemşîr
4. Hum-hâneye varsam n'ola mestâne gamuñla
Firdevse girer ülfet-i 'irfân ile kıtmîr
5. Hâkânî-i nâ-şâda gınâ virdi cihânda
Sultân-ı cihân-bahş u cihân-dâr u cihân-gîr

R 27b

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtütn fâ'ilün

1. Çeşm-i mestüñ gerçi âhû-yı Hıñânuñ 'aynıdur
La'l-i nâbuñ çeşme-i âb-ı bekânuñ 'aynıdur
2. Kavs-ı Rüstemden kinâyetdür kemân ebrûlaruñ
Nâvek-i kâhhâr-ı gamzeñ Kâhramânuñ 'aynıdur
3. Şekl-i 'ayn-ı hañtuñ efkâr ile baht-ı cân (u) dil
Şimdi tâ 'arş-ı Cenâb-ı Kibriyânuñ 'aynıdur
4. Kanlu yaşum kâse-i dîdemden görseñ bir nazâr
Sâkiyâ câm-ı şarâb-ı erguvânuñ 'aynıdur
5. Mihr-i 'aşkuñ mün'akisdür pertevi Hâkâniyâ
Rûy-i zerdüñ nergis-i bâğ-ı vefânuñ 'aynıdur *

* 3a cân (u) / cân-ı R (Anlam gereği tercih ettik.)

127

R 27b, Ü 10b, A 24b, E 45b, H 9a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Seher mürgân-ı kühsâr inkisârımdan figân eyler
Figânum 'âleme râz-ı nihânum dâstân eyler
2. Şabâ bir yüzden itdi nağme-i nev-rûz kim hergiz
Ne rindân-ı 'Irak eyler ne ehl-i İsfahân eyler
3. Hevânuñ i'tidâli devr-i Cemden dem urur şimdi
Şarâb icrâ-yı hükm-i devlet-i Nüşrevân eyler
4. Çemenler cevheri bir naç' olur şeb-nem döküldükçe
Meger ebr-i bahâr-ı lutf-ı Bârî dür-feşân eyler
5. Hazân-âzürde bülbüller şadâsı cûylar şavtı
Belâ-keş 'âşıkı âvâre-i kevn ü mekân eyler
6. Rikâbı bûsine 'uşşâkı yaklaşıdurmaz ammâ kim
Süvâr olsa 'adû-yı kec-nihâdı hem-'inân eyler
7. Bi-hamdi'l-lâh cefâ tîrine Hâkânî senüñ sineñ
Nişân eylerse bâri bir şeh anı nişân eyler *

* 3b hükm-i / devr-i Ü, A, E, H

4. / - Ü, A, E, H

5a şadâsı / şadâ-yı Ü, A, E, H // şavtı / her dem Ü, A, E, H

5b 'âşıkı âvâre-i kevn ü mekân / 'âşık-ı dîvâne nağşı lâ-mekân R

6a 'uşşâkı / 'irfânı Ü, A, E, H

7. / - Ü, A, E, H

128

R 27b

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

1. 'Älemlere âvāze şalub bûlbûl-i gülzâr
Nev-rûzda bir şavt-ı laţîf itdi bedîdâr
2. Câm-ı mey-i eşkûm gözine geldi 'uyûnuñ
Başladı taşub cûş u hurûş itmege enhâr
3. Ney nâleme âheng idecek demler irişdi
Düşdi yine bir şûh-ı dil-âzâra dil-i zâr
4. Olmadı saçun târına bir pâre muķârin
Hicr eylemeyince güzelüm nâfe-i tâtâr
5. Gül-geşt-i bahâr eylesem efkâr-ı haţuñla
Olsam ruh-ı gül-gûnuñ añub mâyl-i gülzâr
- 28a 6. Mürgân-ı çemen her biri dir remz ile gûyâ
Hâķāni saña gül vaţanuñdan haberüm var *

* 2b itmege / eylemege R (Vezin gereği tercih ettik.)

129

R 28a

Fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilūn

1. Mu'tedil āb-ı hevā 'ālem cināna ʔa'n ider
Şeş-cihāt ey dil yine heft-āsmāna ʔa'n ider
2. Mey-fürüşuñ bārgāh-ı 'adli germ-ā-germ olub
Şimdi nūş-ā-nūş ile Nūşinrevāna ʔa'n ider
3. Bād-ı āhum gūlsitān içre şabādan dem urur
Cūy-ı eşkūm bāğda āb-ı revāna ʔa'n ider
4. Ğonce-i la'lūñ ile serv-қaddūñe mağrūr olub
'Ālem-i fānī bihişt-i cāvidāna ʔa'n ider
5. Allar ile erguvāniler ile naḥl-i қadd-i yār
Şāh-ı güllerle nihāl-i erguvāna ʔa'n ider
6. Bāğda Ḥāḳāniyā süsen zebān-ı ḥāl ile
Bī-vefādur diyū ol nā-mihribāna ʔa'n ider

130

R 28a, Ü 9a, A 23a, E 43b, H 7b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Nihâl-i kadd-i sâkî güyyâ şâh-ı gül-i terdür
Elinde câm-ı şahbâ bir açılmış verd-i ahmerdür
2. Leţâfet bahrinüñ dil dürr-i gâltânın şalur lâkin
Bilinmez hiç senüñ güy-i zenahtânüñ ne cevherdür
3. Maḥabbet bahşin itmez rind-i lâhût olmayan zirâ
Vücûdî şâh-ı 'aşkuñ şimdi Zatu'l-lâha mazhardur
4. Derûn-ı sîneden pür-cüş akar cüy-ı sirişk ey dil
Şu nehr-i pâkdür kim menba'ı " *Allâhu ekber* " dür
5. Göñül bir ser-tirâş evbâşa düşdi şimdi Hâkânî
Beni pâ-mâl iden bir nâz-perver tâze dil-berdür *

* 2a gâltânın şalur lâkin / gâltânı şanur ammâ Ü, A, E, H
 2b senüñ güy-i / ki ol câh-ı Ü, A, E, / ol güy-i H // cevherdür / gevherdür Ü, A, E, H
 4a akar / akan R // ey dil / iden R
 5b dil-berdür / berberdür R

131

R 28a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Bir kâfile gördüm gice kim Şâma giderler
Mecnûn elemin Leyliye i'lâma giderler
 2. Gelmezler efendi taraf-ı zühde ölince
Şunlar ki reh-i rind-i mey-âşâma giderler
 3. Te'vîl idemez kimse hadîş-i mey-i la'lüñ
Sâkî kimi şahbâya kimi câma giderler
 4. Dâyim çekilüb meykedeye ehl-i harâbât
Şormağa lebûñ bâde-i gül-fâma giderler
- 28b 5. Hâkânî cihânda bu kez ihvân bir bir
Şabr idemeyüb miñnet-i eyyâma giderler *

* Sa ihvân / ihvâna R (Anlam gereği tercih ettik.)

R 28b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Şebistân-ı vişâl-i gülşen ey dil 'andalibüñdür
Bu gün elden çıkarma zülf-i yâri dün ğaribüñdür
2. Ğamuñla aldanur dīvâne göñlüm şimdi eglencem
Hayâl-i halka-i zencir-i zülf-i dil-firibüñdür
3. Tarîk-ı 'aşkda selb it rakib endişesin zirâ
Senüñ sāyeñde 'âşık-ı vakt eylerseñ rakibüñdür
4. Velî dergâhdan sürdürdi erbâb-ı nifâk ammâ
Kapuñdan gitmez öldürseñ de sultānum ğaribüñdür
5. Vişâlüñ manşıbın Hâkâni-i şeydâya lutf it kim
Yine kendü ğaribüñ kendü 'abd-i bî-naşibüñdür

133

R 28b

Mef'ülü fa'ilätü mefä'ilü fa'ilün

1. Ser-ḥadd-i Çinden ḥam-ı ebrûsı bâc alur
Ḥaṭṭ-ı siyâhı mülk-i Ḥiṭâdan ḥarâc alur
2. Şahbâ ḥabâba pâdişeh-i tâc-baḥş ise
Sâkı hevâ-yı la'li bunuñ nice tâc alur
3. Mir'ât-ı mâha mültefit olmaz benüm gibi
Şol dem ki pîr-i bezm ele câm-ı zücâc alur
4. Bir şâh-ı hüsne düşdi göñül kim zemânedür
İklîm-i dîn ü dânişi bî-iḥtiyâc alur
5. Hâkânî naqd-i cânını kimdür ki virmeye
Hoş ṭab' böyle bir güzel olsa mizâc alur

R 28b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Fitne bahşinde o fettânı güzeller mi başar
 Hâk nigâh eyledügi kişveri leşker mi başar
2. Bu le'tâfet nedür ol pây-ı semen-sâda göñül
 'Aceb ol nûr-ı başar berg-i gül-i ter mi başar
3. Sen şanem çehre-i gök būruñ ile seyr ideli
 Gökde 'İsānuñ ayağı göre yerler mi başar
4. Deyr-i hūsn içre güzellikde ne rağm eylersin
 Seni ey rūh-ı muşavver büt-i Āzer mi başar
5. Şöyle çekdi gice Hâkâni okuñ sîneye kim
 Ya'ni 'âşık da kâra bağrına dil-ber mi başar *

* 3a ideli / eyleyeli R (Vezin gereği tercih ettik.)

135

R 29a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Dimeñ kim kūy-ı hūsnūñ bir ser-āmed dil-beri yoğdur
Kuşūr üftāde 'āşıklardadur 'aşk kim eri yoğdur
2. Düşelden āteş-i hicrāna cānā dūd-ı āhumdan
Görinmez gūyiyā bu günbed-i nilūferi yoğdur
3. Dağı her dil-berüñ mir'āt-ı kalbi mūncelī kalmaz
Dilā her yirde bir āyīne-i İskenderi yoğdur
4. Maḥabbet şāh-bāzın şalmağa şimdi bu yirlerde
Ki ya'nī şaydı āsān ola bir kebg-i deri yoğdur
5. Dil eglenmez göñül āvāre n'itsün ḥaste Ḥākānī
Yanınca seyr ider bir dil-ber-i simin-beri yoğdur

R 29a

Fā'ilātūn *fā'ilātūn* fā'ilātūn fā'ilūn

1. Arada zencir-i firkat rişte-i tahrikdür
Ol giriftâr olduğı senden saña nezdikdür
2. Hüküm olunmışdur leţâfet 'arız-ı gül-günüña
Çâr-bâğ-ı hüsne hattuñ hüccet-i temlikdür
3. Ortalıkda mû-miyānuñ bahşi var ammā senüñ
Şübhe yok mûdan miyân-ı nâzüküñ bārikdür
4. Akşa ger Ceyhūn-ı eşküm Māverāū'n-Nehre dek
Āb-ı Āmūda geçerdi Türk eger Tācīkdür
5. La'î-i hāndānuñ mı yeg lū'lū'-i dendānuñ mı yeg
Sākiyā el-hāk bu ma'nî bâ'ış-ı teşkīkdür
6. Bād-ı zūlfūyle tarīk-ı 'aşka gitmeli refik
Hāy Hākānī şakın yol şa'b u şeb tārīkdür *

* 6a gitmeli / gitmeyeli R (Vezin geriği tercih ettik.)

137

R 29a

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. 'Aşkuñ kitâb-ḥānesi vardur yâ yok mıdur
Sinem gibi ḥazānesi vardur yâ yok mıdur
2. Ğamzeñ okıyla yâ kaşınıñ ey ğazāl-i Çin
Her dilde bir nişānesi vardur yâ yok mıdur
3. Söyletseñ ānı yok dir imiş la'l-i nābına
Elbette bir bahānesi vardur yâ yok mıdur
4. İnsān zāhirden şorıcak didi mey-fürüş
Rez-duḡterinüñ ānesi vardur yâ yok mıdur
5. Hākāni-i belā-keşüñ ol naḡl-i nāz içün
Eş'ār-ı nāzūkānesi vardur yâ yok mıdur

138

R 29b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. İki kaşuñ birbiriyle nizâ' eylediler
 'Âkıbet sırr-ı gam-ı 'aşkumı şâ' eylediler
2. Haţtuñı vaşf ideli halvetiyân-ı melekût
 Devr uşûline girüb gökde semâ' eylediler
3. Şöyle kâr itdi dile pîr-i muğānuñ sözi kim
 Rindler bir yire cem' oldı fezâ' eylediler
4. Dil ki derd-i mey-keş-i yek-reng-herâbât idi âh
 Câm-ı mey gibi şayub cevır ile şâ' eylediler
5. Gideli cân gibi gam-hānemden ol rûh-ı revān
 Emn ü râhat-ı ten ile cânâ vedâ' eylediler
6. Nāfe-i zūlfini Hâkânî şabâ ile nesīm
 İledüb Çin ile Maçīne metâ' eylediler

139

R 29b

Mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Yir yir o hâller ki 'izâruñda zîbdür
Gülzâr-ı hüsne her biri bir 'andalîbdür
2. Erbâb-ı hüsne 'ucb u tekebbür 'aceb degil
Bâb-ı vefâyı bilmemek ammâ 'acîbdür
3. Şâm içre var ki sâyede hem-râhuñ olmasun
'Uşşâka kendü gölgesi zîrâ qarîbdür
4. Âlûde-i şarâb iken ey pîr-i mey-fürûş
Ed'îyeñi icâbete dirler qarîbdür
5. Sâki-i bezme lutf ile bir gün diseñ ne var
Hâkânî-i belâ-keşe mey şun ğarîbdür

140

R 29b, Ü 9a, A 23a, E 43b, H 8a

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

1. Sâķi dehenüñ fikreti keyfiyet-i müldür
Efkâr-ı ruḥuñ ḡayreti cem'iyet-i güldür
2. Dil bülbüli diñ eylesesün meyl-i tekellüm
Ol ḡonce-dehen söyleşülür vakti deḡildür
3. Meydâne çıkuñ deprede bir kerre semendüñ
'Älem saña cân virmez ise gel beni öldür
4. Ağyâr-ı siyeh-rüyı yine tlg-ı cefāya
Ġisü-yı siyāhuñ gibi cânā iki yoldur
5. Bülbüleri Ḥākāni-şıfat ey gül-i ḡandān
Şimden girü āzâr ile zâr eyleme güldür *

* 1b ḡayreti / ḡayret-i R
2a diñ / jeng Ü
2b vakti / kısmı R, Ü, E, H
4a siyeh-rüyı / siyeh-rüy Ü, E / siyeh-rü mı R
4b Ġisü-yı / Ġisün R
5a şıfat / gibi Ü, A, E, H
5b āzâr ile zâr eyleme / āvāze-i zâr ile Ü, A, H / āvāze-i zâr ile deḡildür E

141

R 30a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Çemenden ref'ine berfûñ gül ü gûlzâr çıkmışdur
'Adû şimden girû hayr idemez ser-dâr çıkmışdur
2. Mey-i âlûñ zuhûrî vaktidür sâki çemenlerde
Yine gül gibi cām-ı bâde-i gül-nâr çıkmışdur
3. Dem-i âhîrde tekîfâtı ber-bâd eyleyüb Manşûr
Elinden rûzgâruñ çıkmış ammâ dâr çıkmışdur
4. Letâfet mülkin âbâd eylemez şimden girû devrân
Serîr-i gûlsitân-ı hûsne zîrâ hâr çıkmışdur
5. Gehî bûy-ı vefâ ol bî-hakîkatden gelür lâkin
Göñül ben her kimi yâr añlasam ağıyar çıkmışdur
6. Şabâ üftân ü hîzân irdi şahñ-ı bâğa Hâkânî
Meger gül-geşte ol serv-i sehî-reftâr çıkmışdur *

*5b kimi / mekî R (Anlam gereği tercih ettik.)

6b reftâr / reftâre R (Kafiye gereği tercih ettik.)

142

R 30a

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Tâb-ı ruhsârından ol gün mâh-rûlar bildiler
Cilvesinden ehl-i hûsn ol perçemüñ tağıldılar
2. Şahn-ı istiğnâya geldi gonceler o gül-ruhuñ
Raşş-ı iqbâline meydân virdiler saçıldılar
3. Bâd-ı şubh ile nesim a'yân-ı bâğa reşk idüb
Hâk-i pâyin nergis-i bâguñ gözinden sildiler
4. Güyiyâ ol câmi'-i hûsnüñ 'ibâdet kılmağı
Hâller mihrâb-ı ebrûsında 'âdet kıldılar
5. Kûs-ı âhum 'arşa âheng eyledi Hâkânî
Hulq-ı nevbet şimdi Mehter-zâdenüñdür bildiler

143

R 30a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Ayağı toprağı ser-māye-i aşhāb-ı devletdür
Dilā pîr-i mugān bir luṭfı çok şahib-şa'adetdür
2. Kadeh miftāh-ı genc-i vuşlat-ı cānān imiş sāki
Şakın elden çıkarma fırsatı fırsat ganimetdür
3. Firākuñ müriş-i vuşlatdurur çün rāh-ı 'aşkuñda
Ġam-ı hicr ile ülfet mümkün olmaz bir felāketdür
4. 'Aceb mi ki muḳīm-i deyr olub gāh i'tikāf itsem
Ġarāz her bābdan erbāb-ı iṭlāka iṭā'atdür
5. Benüm dil virdügüm hūbān devrān içre Hākānī
Güzeldür şühdur mümtāzdur dil-ber-i āfetdür

144

R 30b, Ü 9a, A 23a, E 44a, H 8a

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Cān virür la'l-i revā-baḥşuñā rūḥāniler
Kān yudar fikr-i dehānuñla Bedaḥşāniler
2. Pāreler pīrehen-i 'işmeti dāmānına dek
Görse pehlūñı eger Yūsuf-ı Ken'āniler
3. Ğam-ı la'lüñle senüñ dāğ degil sīnemde
Cāmi'-i dilde yanar mühr-i Süleymāniler
4. Deşti āhū gibi geşt eyler idi Leylāya
Vaḥşet-i Kaysı beyān itse beyābāniler
5. İltifātın görüb üftādelere Hākānī
Pā-māl oldı 'Ömer Şāhuma 'Oşmāniler *

* 1a la'l-i / rūḥ-ı Ü, A, E, H
4b Vaḥşet-i / Vaḥşeti Ü

145

R 30b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fä'ilâtün) (fa'lün)

1. Nev-bahâr oldı cemende yürüdi tolular
 Geldi säki ayağufı tozına aķar şular
2. Cüst ü cüyufıda gezerler dil-i meyyâlüm ile
 Gülşen içre sürünüb yüzleri üzre cûlar
3. Nâfe-i haţţufıla 'anber-i gısûfı gören
 Misk-i Rûmîlere şarıldı şanur şeb-bûlar
4. Her biri zerre-i la'lüñ gibi nâ-bûd olsun
 Mihr-i ruhsârufıa meyl itmez ise meh-rûlar
5. Vaşf-ı dendânuñı nazm eyledi Hâķāni yine
 Dizdi cân riştesine pâdişehüm lû'lûlar

146

R 30b, Ü 11a, A 25b, E 46a, H 9a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Dil-i virânı yakmak böyle âbâd itmeden yegdür
Kıtâl ey bî-haķikat fitne bünyâd itmeden yegdür
2. Der-i 'adlinde sultân-ı gamuñ âheste âh etmek
O bî-dâduñ ser-i küyinde feryâd itmeden yegdür
3. Dil-i mecrûhı kimdür hicre öğretmeklik ammâ kim
Müdâmi bezm-i vaşl-ı yâre mu'tâd itmeden yegdür
4. Dehânuñ ey şanem cân-bağış iken ihyâ-yı emvâtı
Saña hüküm eylemek 'îsiye isnâd itmeden yegdür
5. Reh-i zühd içre kaldı bâde şun Hâķânî-i zâra
Beni râhib tarîķ-ı deyre irşâd itmeden yegdür *

* 3a vaşl-ı / baş-ı Ü, A, E, H
5a zühd / hicr Ü, A, E, H // bâde / bād R
5b deyre / 'aşķa Ü, A, E, H

147

R 31a

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Dem-â-dem bezm-i meyde yâd-ı la'lüñle bükâ artar
Ğinâ gelmez gamuñda kalbe efkâr-ı fenâ artar
2. Şikest olsa câm-ı muşaffâ-yı şafâ ammâ
Şikest-i mir'ât-ı dilde senüñ şiveñden şafâ artar
3. Açıldı lâle-veş dâğum aña birkaç kadeh dök kim
Bu zağm-ı âteşinüm böyle kalmaz sâkiyâ artar
4. Kurulsa bezm-i vaşl elbette bir mâni' zuhûr eyler
Yâ şahbâ eksilür yâ tîr-i ta'n-ı dil-rübâ artar
5. Şaçından bahş idersem hâddin efzûn ider eş'ârı
Lebin ta'rîf idersem hâşılı nâzûk-edâ artar
6. Nihâl-i sebzezâr-ı saltanat Sultân Murâd ol kim
Çemenler cûy-ı 'adlinden bulur neşv ü nemâ artar
7. Benüm şâhum kapuñdan gitmez öldürseñ de Hâkânî
Gedâ 'âşıklarûñdan çok degil bir mübtelâ artar *

* 2 / (Vezin hatası var.)

148

R 31a, Ü 11a, A 25b, E 47a, H 9b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Tāvūs-şifat cilde-ger olsa o perî ger
Perrende-i firdevs düşer ayağına bî-ser
2. Pervâne ruḥuñ pertevine ṭâyir-i kudsî
Dīvâne kemend-i ser-i gîsûña perîler
3. Her gūşeye perrân olacak tîr ise tîrûñ
Ey kaşları yâ bâri birin sineme gönder
4. Pervâsuz uçub bâl ü per açmağı görürdi
Hicr âteşine düşse benüm gibi semender
5. El-kışşa ben ol mûy-ı perîşâna urıldum
Ḥākāni sen ahvâlûñi gör kışşa muḳarrer *

* 1a o / - R
 1b düşer / düşe R // bî-ser / per A / ter R
 2a ruḥuñ / değil Ü, E, H // ṭâyir / ṭâ'ir Ü
 2b kemend-i / semend-i Ü, H / şifatdur E
 5a mûy-ı / hür-ı R / mür-ı Ü // perîşâna / pür-şâna Ü

149

R 31a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Debreñse ne dem hîn-i tekellümde o lebler
Cân ile göñül kande Mesîhâ bile ditrer
2. Şeb-nem degil ağız şulanur goncenüñ ey dil
Öpdükçe dehân-ı 'arâk-âlûdeñi sâgar
3. Olsun dem-i cân-bağşuñ ile mürdeler ihyâ
İ'câz-ı Mesîhâyı Müselmânlara göster
4. Alındı diyû nûkte-i la'lûfile kaşuñda
'İsâyı biribirine gösterdi melekler
5. Şekker lebi vaşfında o şîrîn kelimâtuñ
Hâkânî bu bir şî'rdürür gayr-ı mükerrer *

* 4a kaşuñda / fâsuñda R (Anlam gereği tercih ettik.)

150

R 31b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Peykân gam-ı yâr ile sînemde nihândur
Güyâ ten-i pür-yârem için rûh-ı revândur
2. Serv-i kâdi ser-mâyesi gülzâr-ı bihiştüñ
Sünbül saç-ı ser-nâme-i büstân-ı cinândur
3. Sûr'atle geçer görse yol üzre beni cânân
Şan reh-güzer-i dünyede 'ömr-i güzerândur
4. Her kâse degil lâyiğ-ı şahbâ-yı maḥabbet
Her bezme bakub şanma ki peymâne-keşândur
5. Gül faşlını Hâkânî ferâgatle geçirdük
Maḥzûnlıgumuz var yine eyyâm-ı ḥazândur

151

R 31b

Fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün

1. Sil ğubâr(ı) dîdeden cām-ı cemāl-i yâri gör
Mazhar-ı nūr-ı tecelliyât olan dîdârı gör
2. Ğamze-i bî-rahm-ı cellâd-ı cihân-âşübı ko
Ğançer-i ebrû-yı 'âlem-sûz u âteş-bânı gör
3. Ğokka-i la'liyle pehlûsına yârûñ kıl nazar
Maḥzenü'l-Esrârı seyr it Maṭla'ü'l-Envârı gör
4. 'Âlem-i bâlâyı ser-gerdân iden sîmâya bak
Sidre-yi tûbâyı meftûn eyleyen reftârı gör
5. Ğâtır-ı 'uşşâkı vîrân itdi ol gözler yine
Ğâret-i ma'mûre-i îmân iden Tâtârı gör
6. Çarḥuñ ıgmâz itdügin Ḥâkâniyâ ma'zûr tut
Çeşme-i hûn-rîz-i tegâfûl-pîşe-i dil-dârı gör
7. Câm-ı ḥurşîd ile mey şunsun felek meyl itmesün
İltifât-ı Ḥazret-i Sultân Cem miqdârı gör
8. Şâh-ı 'âlem ya'nî Sultân Aḥmed ol kim Cebre'il
Sidreden dir kim vekîl-i Aḥmed-i Muhtârı gör
9. Ḥâtem-i elmâs-ı 'âlem-tâb-ı âteş-bârınuñ
'Âşık-ı şâdıklara feyz itdügi envârı gör *

* 1a ğubâr(ı) / ğubâr R (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.)

152

R 31b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Tarîk-ı 'aşka düşdüm derdüm ol çâbü-k-süvârum var
Bu yollarda Hudâ-yı lem-yezel dâna-yı kârum var
2. Beni tîğ-ı maḥabbet birle şad-çâk eyleyen şimdi
Leṭâfet 'arşasında zû'l-fekârum nâm-dârum var
3. Degil ḥaṭṭ-ı siyeh mir'ât-ı ruḥsârûndaki sāḳi
Benüm âyine-i ḳalbümdeki cüz'î gubârum var
- 32a 4. Bu gün şâhib-ḳırân-ı 'aşkuñ oldum fermânı
Başumda ḥâk-i kâmi külâh-ı iftiḥârum var
5. Çıkmaz başa ol gisû-kemend neyleyem geçdüm
Benüm Ḥâḳâniyâ başdan güzel sevmek kârum var *

* 4a / (Vezin hatası var.)

153

R 32a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Egerçi cevri ile ey kaşı yâ kıddüm ham olmışdur
Göñül zahmına tır-i gamzeñ ammâ merhem olmışdur
2. Der-i Cemşîdi meclis germ iken vaşf itmesün sâķi
Ki şimdi ehl-i hüsnüñ her birisi bir Cem olmışdur
3. Raķib-i dīve zāhid şerh idermiş dāne-i ħalūñ
O dāñi cennet-i kūyinde ķorsañ ādem olmışdur
4. Karardı ħehre-i baĥtum gibi her dāğ-ı sūzānum
Dügünler baña Mehter-zādesüz heb mātem olmışdur
5. Nizāmisi benem Ĥāķāniyā ma'mūre-i nazmuñ
Diyār-ı ħamda gūyā kūnc-i 'uzlet kūncüm olmışdur *

* 5b / (Kafiye hatası var.)

154

R 32a

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Ğamuñda ehl-i diller sine-şad-çāk olayazmışlar
Ğubār-ı hatṭ-ı müşğînüñ görüb ḥāk olayazmışlar
2. Getürmiş bāğa bûy-ı sünbûli bād-ı seher sākî
Senüñ zülfüñ şanub güller 'araḡnāk olayazmışlar
3. Görüb 'aks-i leb-i ḡandānuñ dūn cām-ı şahbādan
Kimi Cem ehl-i bezmüñ kimi Ḍaḡḡāk olayazmışlar
4. Meh-i nev ḡann idüb ol ḡāme-i ebrū(yı) Ḥākānî
Melekler şevḡden rüsvā-yı eflāk olayazmışlar *

* 4a ebrū(yı) / ebrū R (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.)

155

R 32a

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Şahn-ı bağı şubh-dem zeyn eyle gice lăleler
Gül-ruhuñsuz dăğ-ı dilden cûş ider çün ciger
 2. Lăle'i şanma gūzār itdūkçe her dem gülşene
Tīg-ı ħūn-rīzden ol kattāl-i dehrūñ kan tamar
 3. Săkiyâ destūñde cām-ı lăle-reng āl olmasa
Cūr'a-i eşkümler gül-gūn olmasa şahbâ-yı ter
 4. Lăle-ruĥlar bezmine firâş olur dil ey şabâ
Bulsañ ol sūnbūlde sen bŭy-ı vefâdan bir eşer
- 32b 5. Lălezâr-ı cūnnetūñ yâ kaşlu arzūsı saña
Baña Ĥākāni o şūhuñ tır-i müjgānı yeter

156

R 32b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Merdüm-i meykede ol çeşm-i humârı gözedür
 Dide-i câm olub cür'a firârı gözedür
2. Çiz-i çarh-ı girih-gırde her gice nücüm
 Halka-i zerde ser-i zülf-i nigârı gözedür
3. Dil-i mehcûrî okuñ gerçi ki yaklaşdurmaz
 Geh ki ey kaşı kemānum hele bârı gözedür
4. Göz diküb sine-i şad-pāreñi yârelerüm
 Hakk-ı nân u nemek hizmet-i yâri gözedür
5. Burc-ı bârû-yı belâdan atılan seng-i sitem
 'Arşa-i guşşada bu kalb-figânı gözedür
6. Gayra çekseñ tayanur hançerüñ ey hünî senüñ
 N'eylesün hâtır-ı Hâkâni-i zârı gözedür

157

R 32b, Ü 9b, A 23b, E 44a, H 8a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fa'lün)

1. Câmı içdükde lebûñ sâki mey-i nâba döner
'Ârızûñ mâha yüzüñ mihr-i cihân-tâba döner
2. Çenber-i kıadd-i dü-tâ gülşen-i küyuñda senûñ
Ârzû-yı ham-ı gîsûñ ile tolâba döner
3. Gelse deryâ-yı şafâ mevc ider ey dil şanasın
Anda çâh-ı zekânı hey'ât-ı girdâba döner
4. Tâk-ı ebrûña şu kim kec-nazar eyler şanemâ
Ka'be-i küyuñı kor hâşılı mihrâba döner
5. Dâğ-ı 'aşkıyle dem-â-dem o gülüñ Hâkânî
Bâgda lâle-i ter dîde-i hûn-âba döner *

* 1a Câmı içdükde / Câm ile gice R
1b cihân-tâba / cân-tâba R
2b tolâba / dolâba Ü, A, E, H
3a ey dil / anda R
3b hey'ât-ı / hey'et-i Ü, A, E, H
4a eyler / ider Ü, A, E, H
4b hâşılı / hâşıl R

158

R 32b

Fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

1. Tâb-ı la'lüñden şarâb-âlûfte sāgar münker
Büy-ı zülfüñden 'abîr-âzurde 'anber münker
2. Ey kemân-ebrû müjeñ tığın çeküb vaşf itmede
Ehl-i dil kâşır hîred 'âciz kâlemler münker
3. Sen vefâ bâğında tek cevläna başladığum gel
Mürğ-i dil qalursa bâl-şikeste şeh-per münker
4. Destüme bir cām şun sâkı ayaklandur beni
Olmadan bezm-i fenâda kâse-i ser münker
- 33a 5. Bu 'aceb meclis bu kim şâd olalar mestân-ı 'aşk
Ta'n-ı sâkı seng-i i'râziyla eyler münker
6. Bâr-ı hicrinden o nahl-i tâzenüñ Hâkâniyâ
Hem nihâl-i gül dü-tâ hem şâh-ı 'ar'ar münker

159

R 33a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Elden zırafâ bâde-i hamrâyı komazlar
Dilden o leb-i la'l-i şeker-hâyı komazlar
2. Tâlibler olinca elem-i 'aşkuña 'uşşâk
Ölür dirilürler o temennâyı komazlar
3. Bezmünde 'aceb mi şanem itmezse tekellüm
Söz söylemege bunda Mesihâyı komazlar
4. Sâgar dutamaz elleri ditrer zırafânuñ
Elden yine dāmân-ı dil-ārâyı komazlar
5. Büt-hâne-nişin olsa da rindân-ı harâbât
Hâkâni yine tã'at-i Mevlâyı komazlar

160

R 33a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fä'ilâtün) (fa'lün)

1. Göñlüni goncelerüñ açsa letâyifle hezâr
 Meclis-i bâde-i gül-nâra döner faşl-ı bahâr
2. Kâlb-i pâkin akıdub gülşene enhâr bu gün
 Nitekim 'âşık-ı zâr itmededür geşt ü güzâr
3. Geldi bârân-ı bahâr ile bezir cân yirine
 Şu sepildi yüregüm yâresine bir mîkdâr
4. Bir şafâ bağladı kim şa'sa'a zann itdi gören
 'Aks-i câm-ı ruḥ-ı dil-dâr ile dâr u dîvâr
5. Şevk-i meclis bizi ağlatdı yine Hâkânî
 Gider imiş gamı idmân-ı şarâb-ı gül-nâr

161

R 33a

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Sâķī çemende gerdiş-i şahbâ maħallidür
Devr-i şafâ-yı cām-ı muşaffâ maħallidür
2. Meydân-ı 'aşķ bāde vü peymāneden geķer
Bir pāk-bāz-ı bādiye-peymā maħallidür
3. Kūy-ı ħabībe sa'y idüñ ey zāyirān-ı Kuds
Bī-cānlanna Mescid-i Akşā maħallidür
4. Gūstāh gelme meclise kim ol fezā-yı pāk
Efrāsiyāb-ı miskīni Dārā maħallidür
- 33b 5. Ĥāķāni bir yir arar iseñ cānı virmege
Yārüñ maħallesi ķati zībā maħallidür

162

R 33b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fä'ilâtün) (fa'lün)

1. Şarşar-ı âhum ider baħr-i firāvāna eşer
 Eylemez ol büt-i sengin dil-i fettāna eşer
2. Dāne dāne dökilür dürr-i sirişküm yolına
 Gene itmez o vefā bahrine bir dāne eşer
3. Zıkr-i ħayrı unıdılmadı Cemüñ ħaqqā kim
 Olmaya ħaşr ola bir böyle mülūkāne eşer
4. Bāl ü per yakmada âteşlere pervānelerüñ
 Ola bir dem ki ide şem'-i şebistāne eşer
5. Yāre şerħ itme ğam-ı 'aşkı şakın Ĥāķānī
 İde cāyız ki ğamuñ ol gül-i ħandāna eşer

163

R 33b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fä'ilâtün) (fa'lün)

1. Bağrum endişesi vaşluñ şanemâ âb eyler
 Âb-ı tıguñ dile ol gūşe-i işrâb eyler
2. Benüm ey kâkül-i piçide perâkendeligüm
 Hâk saña bâ'ış-i cem'iyet-i esbâb eyler
3. Muṭrib-i bezm-i fenâ nağmeye âheng itse
 Kaysuñ a'zâsını sâz-ı ğama mızrâb eyler
4. Göz diker zevrak-ı şahbâda mey-i nâba diyû
 Pîr-i bezm âyîne-i câmı suṭurlâb eyler
5. Hizmet-i deyri edâ idemedüm Hâkânî
 Gördüm ol reşk-i şanem kaşını mihrâb eyler *

* 1b ol / ola R (Vezin gereği tercih ettik.)

164

R 33b, Ü 9b, A 23a, E 44b, H 8a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fa'ilâtün)

(fa'lün)

1. Bâd-ı âhum baña 'âlemde hevâ-dâr yeter
Girye-i eşk-i terüm dirhem ü dînâr yeter
2. Yetdi dünyâlara zulmüñ garaž incitmek ise
Yeter ey gerdiş-i ğaddâr-ı sitemkâr yeter
3. Gülşenüñ neylesün insâf idicek goncelerin
Bülbül-i haste-dile anda biten hâr yeter
4. Esb-i cevruñ ne kadar geçse felek tevsenini
Varur ardınca anuñ dūd-ı dil ü zâr yeter
5. Neşve-i bâde-i zühdi n'idelüm Hâķānî
Bize keyfiyyet-i cām-ı mey-i gül-nâr yeter *

* 1b Girye-i / Dide-i Ü, A, E, H
 2a incitmek ise / ise bahtumuñ R
 3a goncelerin / gonceleri Ü, A, E, H
 5a Neşve-i / Neş'e-i R

165

R 34a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Göñül bir lahza mesrûr olsa anda ğam muḳarrerdür
Dilâ her sûrda elbetde bir mâtem muḳarrerdür
2. 'Acebdür tarz-ı nâ-merbûṭı bu deyr-i mûkâfâtıñ
Vefâ olsun cefâ merhem diseñ dirhem muḳarrerdür
3. Girân itmişdürür gûşini ol dürr-i girân-mâye
Bu âhum dem-be-dem irmez aña bir dem muḳarrerdür
4. Söz açılsa o la'l-i dil-güşâdan itmedi Hâkânî
O lezzât iktizâsiyle hemân ölmem muḳarrerdür *

* 2b olsun / olmasañ R (Vezin gereği tercih ettik.)

166

Harfû'z-Zâ'

R 34a, Ü 12a, A 27a, E 48b, H 10b

Mef'ûlû mefâ'ilû mefâ'ilû fe'ûlûn

1. Biz mahrem-i esrâr-ı serây-ı Nebevîyüz
Mensûb-ı harîm-i harem-i Muştafavîyüz
2. Zâ'f ile 'aceb mi tenimüz dönse hilâle
Evc-i felek-i ma'rifetüñ mâh-ı neviyüz
3. Yanmışlarıdur âl-i 'abâ âteş-i 'aşkuñ
Biñ kerre didük biz 'Alevîyüz 'Alevîyüz
4. Yollarda koruz kâfile-i zühd ü riyâyı
Biz bâdiye-i meykedenüñ râh-reviyüz
5. Biz zerre kadar añlamazuz dest-i kazâdan
Hâkânî rızâdur işimüz Murtafavîyüz *

* 3a Yanmışlarıdur / Yanmışıdurur A // 'abâ / 'Alî R
4b bâdiye-i / bâde-i Ü
5a añlamazuz / ağılamazuz Ü, A, E, H

167

R 34a, Ü 13b, A 28b, E 50b, H 11b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Dil cām-ı ğamuñ bāde-i gül-fāma deġişmez
Bir ğün elemūñ 'işret-i eyyāma deġişmez
2. Virmez göñül efkār-ı ruĥuñ kişver-i Rūma
Sevdā-yı ħaţuñ memleket-i Şāma deġişmez
3. Ben neleyem ol cāme-i takvāyı ki zāhid
Mey-ĥānede sāķi anı bir cāma deġişmez
4. Olduñsa nemed-pūşī eger kūy-ı muġānuñ
Peşmīneñi ehl-i ĥarem iĥrāma deġişmez
5. Hūn-ı ğamuñ ey dīde dem-ālūde simātın
Ĥākāni bisāt-ı mey-i gül-fāma deġişmez *

* 4a kūy-ı / pīr-i Ü, A, E, H
5a dem-ālūde / dem-ālūd Ü, A, E, H

168

R 34a

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

1. Kālbüñde şehā ḥayr-ı ḥavāṭır yoğa hırgız
Hıç zulme senüñ gibi bahadır yoğa hergiz
- 34b 2. Esbāb-ı şafā-pişe şaçuñ gibi perişān
Bir vech ile cem'iyyet-i ḥatır yoğa hergiz
3. Āteşlere yandı fuḳarā kaḥṭ-ı vefādur
Bir fenn-i fütüvvetde mübaşşır yoğa hergiz
4. Mey-ḥāne-i 'ālemde bu gün bādeden özge
Sākī çekilen ḡamlara acır yoğa hergiz
5. Mānī dir idi sür'at-i tahrīrümi görse
Ḥāḳāni senüñ gibi muşavvir yoğa hergiz

169

R 34b

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Rindler dirler ki biz bālā-yı çarha ser-berüz
Biz bu da'vāyı idenlerden dahî bālāterüz
2. Bir 'uluvvü's-şāna çatduk kim kıyās eyler gören
Sāye-i tūbāda Cebrā'il ile hem-sāğaruz
3. Nefh idelden rūhımız Mevlā hevā-yı 'aşk ile
Berg-i bīd-āsā o demden böyledür ditrerüz
4. Tab'ımız mir'āt-ı mihr ü māha şöhret gösterür
Çeşme-i hırşid-i enver gibi bir ter-güsterüz
5. Kabrimüz başına diksünler diyü Hākāniyā
Ser-tirāşuñ işigi taşın ölince beklerüz *

* 1a ser-berüz / ser-bezü R (Kafiye gereği tercih ettik.)

170

R 34a

Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Heb ğinâdur bizüm fenâlıgımız
 Şâhlık gibidür gedâlıgımız
2. Âhîret-kardeş olmışuz Kaysa
 Kûh-kendür bizüm atâlıgımız
3. Kati çok yokdur imdi rûz-ı hisâb
 'Add iderlerse mâ-sivâlıgımız
4. Şındı âyîne-i dil-i meksûr
 Kalmadı sâkiyâ şafâlıgımız
5. Biz senüñ kayd-ı kâkülüñ çekerüz
 Sen bizüm çekme bî-vefâlıgımız
6. Kadd-i bâlâsına 'aceb dil-dâr
 Añlamaz mı ki mübtelâlıgımız
7. Ol şafâ bahri ile Hâķānî
 Yoğ idi evvel âşinâlıgımız

171

R 35a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Ehl-i dile nûr Ehrimene nâr-ı semûmuz
Biz düsta ferhunde begûm düşmene şûmuz
2. Heb şem'-i ruhuñ şevkıyle âteş-i 'aşka
Cânâ şeb-i vaşluñda senûñ yanmağa mûmuz
3. Pâ-büsûñ ile biz n'ola ger dem-ğadem itsek
'İsî gibi ferruğ-dem ü ferhunde kudûmuz
4. Perverdesidür sâyemizûñ gökde hümâlar
Biz tayir-i nûh-ğârem-i 'irfân-ı 'ulûmuz
5. Biz tâhir-i pâküz dūr-i deryâ gibi her dem
Zîrâ gözimüz yaşıdurur âb-ı vuzûmuz
6. Âlûdesiyüz küy-ı muğānuñ bu gün ammâ
Hâğāni yine âb-ı ruğ-ı milket-i Rûmuz

R 35a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Lâlenüñ bağrına dâğ urdı ciger-hünliğimiz
 Sünbülüñ kâmetini bükdi perîşânlığımız
2. Güli bûlbûlden efendi yine bîzâr itdük
 Bâğ-ı kûyuñda senüñ tutdı hoş-elhânlığımız
3. Bizüm ey sâkı-i tersâ-peçe ma'zûr olsun
 Küfr-i gîsûyı görinceydi Müselmânlığımız
4. Kulluğında ne idi yârüñ o teshîr-i kulûb
 Ey göñül kanı cenâbuñla o sulţânlığımız
5. Aldı el-hakk bizi esrâr-ı ezel Hâkânî
 Ne perîşânlığımız belli ne hayrânlığımız

173

R 35a

Fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün

1. Yâd-ı la'lûñsüz senüñ sâki kadeh nûş itmezüz
Vâ'iz-i şehrüñ muhaşşal yâvesin gûş itmezüz
2. Muṭrib-i bezmüñ mezâyâsiyle bî-hûşuz mûdâm
Luṭf u ihsânuñ eger ölsek ferâmûş itmezüz
3. Âftâb-âsâ ırakdan gözlerüz pehlûsını
Hâle-veş ol mâh-ı ruhsânı der-âgûş itmezüz
4. Mey-fürûşuñ sâye-i bahtı kanâ'at feyz ider
Arzû-yı taht-ı Cemşid ü Siyâvûş itmezüz
5. Ğonce-i la'lin görüb kan aĝlaruz Hâkâniyâ
Mürg-i cânı ya'ni gül faşlında hâmûş itmezüz

174

R 35b, Ü 13b, A 28a, E 51a, H 11b

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Biz bezm-i meyde bâde-i pür-tâba tâbi'uz
Şanmañ ki Keykubâda vü Dārāya tâbi'uz
2. Erbâb-ı kibre bakmazuz Efrâsiyâb ise
Feyyâzdur mü'ellifi bir bâba tâbi'uz
3. Hem-şohbet-i melâ'ike olsağ 'aceb midür
Biz bunca rûzgârdur aşhâba tâbi'uz
4. Ebrû-yı dil-rübâdadurur dîde-i derûn
Zâhirde şûfi gerçi ki mihrâba tâbi'uz
5. Hâkânî itmezüz felek-i dūna ser-fürū
Zirâ ki biz müsebbibü'l-esbâba tâbi'uz *

* 5b müsebbibü'l / müsebbib-i R
1b / Kafiye hatası var.

175

R 35b

Fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilūn

1. Kaldı dil kūyinde biz heb vādi-i hicrāndayuz
Ol gül-i bî-hārdan bi'l-cümle hâtır-māndeyüz
2. Kulzüm-i eşkümde gāvvas itdi guzlet çeşmümi
Sâhili yok hâşılı bir baħr-i bî-pâyāndayuz
3. Nār-ı 'aşka dökmeýüb sebķ itdi yārān āh kim
Biz daħi sūz-ı firāķuñla bu āteşdāndayuz
4. Yār-i şehri ehl-i 'aşka şehir-i yārūñ rahmı yok
Diñlenilmez dādımız bir özge şehristāndayuz
5. Dönmezüz Hākāniyā ikrārimuzdan Hākķ bilür
Haşre dek tā ol ezel 'ahdindeki peymāndayuz *

* 5b ol / evvel R (Vezin gereği tercih ettik.)

176

R 35b, Ü 12b, A 27a, E 49a, H 10b

Fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün

1. Şan'at-i 'aşk içre mümtâz u müsellemler olmuşuz
Yâr cevri çekmeden üstâd-ı 'âlem olmuşuz
2. Bağrımız bir lâle-ruḥ pür-ḥûn idübdür güyiyâ
Dağ-dâr-ı mâtem-i mâh-ı muḥarrem olmuşuz
3. Râz-ı 'illiyîne vâkıf bir bölük rindüz ki biz
Ḥürmet-âbâd-ı ḥarîm-i 'aşka mahrem olmuşuz
4. Hem-dem-i 'irfân idince dil-beri yıllardurur
Mübtelâ-yı nâle-i âh-ı dem-â-dem olmuşuz
5. Ejder ağzına bıraktı gerdiş-i devrân bizi
Şan dehân-ı goncede bir kaṭre şeb-nem olmuşuz
6. Hâk bu kim lâ-be'sdür bu nazm-ı 'âlem-gir ile
Dir iseñ Ḥâkâniyâ maqbûl-i 'âlem olmuşuz *

* 1a 'aşk içre / 'aşkıñda Ü, A, E, H

1b Yâr cevri çekmeden / Cevr-i dil-ber çekmede Ü, A, E, H

4 / - Ü, A, E, H

6a bu kim / budur Ü, A, E, H

177

R 36a

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1. Bahâr idince der ü deşt ü bâğı 'ıtr-âmîz
Tefekkür itdi göñülden firâr-ı guşşa-gürîz
2. Temevvüc eyledi gûyâ ki Nîl-i Mısr-ı murâd
Fakîre virdi gınâ mı hâķiri itdi 'azîz
3. Daķındı sâķi-i bezm-i çemen semenlerini
Nesîm şubh-dem oldu ayagına gül-rîz
4. Ne câm-ı dilde keder var ne cânda gam şimdi
Ne hâlet eyledi gördüm ki nâle-i şeb-hîz
5. Melekler iñleye Hâķâniyâ felekden eger
Okunsa meclis-i gülde bu şi'r-i şûr-engîz

178

R 36a

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Gören cām-ı lebūñ ser-mest-i ħumār olmasa olmaz
İşiden nağme-i bezmūñ hevā-dār olmasa olmaz
2. Ne deñlü mū-şikāf ü cüst ü çālāk bir 'āşık
Kemend-i keyd-i gīsūña giriftār olmasa olmaz
3. 'Aceb mi her nihāl-i nāz nā-keslerle şalınsa
Be-her-hāl ey göñül gül hem-dem-i ħār olmasa olmaz
4. Virürseñ cān u dil nağdin metā'-ı vaşlına āħir
Dilā ol ħāce-i ħüsn ile bāzār olmasa olmaz
5. Recā-yı iltifāt itdükce Ĥāķāniye incinme
Gedā-yı kūyuñ olmışdur talebkār olmasa olmaz

179

R 36a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. 'İzâruñ âftâba sâye-güsterdür disem câyiz
Haţuñ bir sâye-i ħurşîd-perverdür disem câyiz
2. Şaçuñ gîsû-yı kerrûbîlerinden bâğ-ı Rıdvânuñ
Ser-âmeddür dimezsem beşberâberdür disem câyiz
3. Dehânuñ câma teşbîh eylemek câyiz degil ammâ
Leb ü dendânuña yâkût-ı aĥmerdür disem câyiz
4. Yine ben bir şeh-i Cem câm ile hem-meclis oldum kim
Sifâl-i kûy-ı mir'ât-ı Sikenderdür disem câyiz
5. İşigüñde nedür ser-geşte Hâkânî didüm yâre
Didi biñ naz ile bir 'abd-i kemterdür disem câyiz *

* 3b yâkût-ı / yâkûb-ı R (Anlam gereği tercih ettik.)

180

R 36a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Biz hayâlûñle senüñ şähda hem-bâlinüz
 Şanki firdevsde hem-pister-i hûru'l-'înüz
- 36b 2. Nâzîruz vechine bir mazhar-ı sırru'l-lâhuñ
 Şâfdur âyine-i tînetimüz Hâk-bînüz
3. Raşad-engîz-i felek fark idemez pâyemizi
 Himmet-i 'aşk ile biz tâyir-i 'illiyyûnüz
4. N'ola dîn ehlini dil-dârimuz ihyâ itse
 Biz nazar-yâfte-i Hâzret-i Muhyiddînüz
5. Gördiler ol haţ-ı pür-çîn ile Hâkânî bizi
 Şandılar halk ki hâkân-ı Hıta-Çînüz

181

R 36b, Ü 13b, A 28b, E 51a, H 11b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Üftâdelerüñ hâk-i mezelletde yaraşmaz
Dil-dâdelerüñ böyle felâketde yaraşmaz
2. Gitdükce reh-i zulme sülûk eyleme şâhum
Zîrâ sitem ü cevır o kıyâfetde yaraşmaz
3. Meftûh gerek ehl-i dile bâb-ı kerîmüñ
Erbâb-ı hüner hâşılı zilletde yaraşmaz
4. Göz merdimünüñ 'aksidür ol hâl-i mu'anber
Her 'ânz-ı pür-tâb u tarâvetde yaraşmaz
5. Cevr eyleme Hâkânîye kim dest-i tazallüm
Cânâ meded ol dâmen-i devletde yaraşmaz *

* 1b böyle / künc-i A / - Ü (Vezin tutmuyor.)
 2a reh-i / dâhi â // eylem / eylemese Ü // şâhum / zîrâ R
 2b Zîrâ / Aşlâ R
 3b zilletde / devletde Ü, A, E, H
 4b 'ânz-ı / 'ânızı Ü, A, E, H
 5a kim / bâ- Ü, A, E, H

182

R 36b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fä'ilâtün) (fa'lün)

1. Nev-'arūs-ı haṭuṇa mā'il iken ehl-i niyāz
 Ne revādur ḳala maḥṣūb-serā perde-i nāz
2. Va'de-i vaşlıyla maḡrūr idemezsın beni sen
 Olmaz ey naḥl-i ḥemenzār cefā evvel olmaz
3. Būlbūlūñ āhı gūlūñ göñlin açar kâ'idedür
 Bağbāna açılır şanma şaḳın ḡonce-i rāz
4. Şāh-bāz-ı ḡamı dil mürḡine meyl itmez iken
 Yine bir lu'b ile şaldı felek şa'beze-bāz
5. İltifātuñla ḥacil eyleme Ḥākāni(yi) kim
 Biz efendi kime ḳul olsaḳ olur bende-nūvāz *

* 5a Ḥākāni(yi) / Ḥākāni R (Vezin ve anlam gereḡi tercih ettik.)

183

R 36b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Nev-rûz bu deyr-i kühen-i tāk-ı şeb-efrûz
Oldı yine tā kevkebe-i bahtuñ gibi pîrûz
2. Halleyledi müşkillerimüz olsa 'aceb mi
'İrfānda bu gün pîr-i muğān mes'ele-āmûz
- 37a 3. Kondurmağa şahn-ı çemene şah-ı bahārı
Gülşende şabā ile nesīm oldı kılavûz
4. Kesb itdi çemen tāb u tarāvet yine ammā
Pejmurde yatur cevır ile 'uşşāq-ı ciger-sûz
5. Vaşf-ı dūr-i dendānuñı dizdi yine hem-vār
Mecmū'a-i Hāqāniye bu kilik-i güher-dûz

184

R 37a, Ü 13a, A 28a, E 50a, H 11a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Ey gonce dem-i vaşl ile hicrân unutulmaz
Ol demde olan çâk-i giribân unutulmaz
2. Şabr itmek ile Yûsuf-ı makşûd ele girse
Endûh-ı gam-ı külbe-i ahzân unutulmaz
3. 'Uşşâka elüñden geleni eylemeseñ de
Luţfuñ senüñ ey hâtem-i hûbân unutulmaz
4. Mihrüñledürür dürc-i gamuñ mahzen-i dilde
Oldıysa ne var hâk ile yek-sân unutulmaz
5. Hâkâniye diñ cevrum unutsun dir imişsin
'Âlemde şehâ luţf ile ihsân unutulmaz *

* 1a dem-i / -dehen Ü, A, E, H

1b çâk-i / cân-ı Ü

2a girse / girmez Ü, A, E, H

3b Luţfuñ / Luţuf R // hâtem-i hûbân / hüsrev-i devrân Ü, A, E, H

4a dürc-i / derd-i A

185

R 37a, Ü 14a, A 29a, E 51b, H 12a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fä'ilâtün)

(fa'lün)

1. Sâkin-i meykede-i 'âlem-i taşdıķuz biz
Cür'a-nüş-ı der-i mey-hâne-i tahkîķuz biz
2. Yâr-ı ğâr eylemişüz şıdķ ile bir şûbı sevüb
Cân u dilden ezeli tâbi-i taşdıķuz biz
3. N'ola ger mülhîd-i a'dâyı idersek pâ-mâl
Hâk-i na'l-feres-i kâtil-i zindîķuz biz
4. Sırr-ı şıddîķı refîķ-i reh-i 'aşķ eyleyli
Minnet Allâha dilâ kâbil-i tevfiķuz biz
5. Âhumuz bir yanar âteş gibidür Hâķânî
Fırķa-i derd ü ğama bâ'iş-i tefriķuz biz *

* 2a şıdķ ile bir şûbı sevüb / şıdķ u şafâ-yı 'aşķı Ü, A, E, H

2b taşdıķuz / şıddîķuz Ü, A, E, H

3a pâ-mâl / mâ-pâl R, A, E

4a eyleyli / eyleyelüm Ü, A, E, H

186

R 37a, Ü 12a, A 27a, E 48b, H 10b

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Pîr-i mugân işigi olaldan penâhımız
Çetr-i felek berâberidür bârgâhımız
2. Şemşîr-i gamzesine dizer hâme kaşına
Şemşîr ü hâme şâhibidür pâdişâhımız
3. Bir dil-rübâ-yı bende-firîbüñ esîriyüz
Gayra efendi olmaz anuñçün nigâhımız
- 37b 4. Gencîne-i maḥabbet o yârüñ tılsımdur
Biñ başlu ejdehâ gibidür dūd-ı âhımız
5. Hâkâni şöyle bî-kesüz ihvân içinde kim
Öldürseler de zûlm ile yok kîne-hâhımız *

* 1a olaldan / oldu Ü, A, E, H

3b Gayra efendi olmaz anuñçün / Gayn anuñçün olmaz efendi R

4a maḥabbet o / maḥabbet-i R

5a bî-kesüz / bî-kes Ü

187

R 37b

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Geh şafâ-yı cām-ı la'lüñ geh mey-i şâf isterüz
Sâkiyâ söz bunda kim ihsānuñ ez'âf isterüz
2. Sen şafâ bahriyle ğavvâşâne pehlûdur murād
Zâtımız müstağrak-ı deryâ-yı elţâf isterüz
3. Lâyık olmaz mey-fürüşuñ her denî teşrîfine
Ol sebebdan dâ'imâ bezm ehlin eşrâf isterüz
4. Pîreherler sînede bûy ile misk-âyîn ola
Nâfe-i Tâtâr hâşıyyetlü bir nâf isterüz
5. Hâşılı zer kıymetin zerger bilür Hâkâniyâ
Biz nihâl-i sîm sîmâlarda şarrâf isterüz

188

R 37b, Ü 14a, A 29b, E 51b, H 12a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Gözler kamaşur mihr-i ruḥ-ı yâre bakılmaz
Haqqâ ki bir âfetdür o meh-pâre bakılmaz
2. Vaktâ ki tecellî-i ruḥuñ berķ ura cânâ
Müstagraķ olur dîdeler envâra bakılmaz
3. Mestâneleri ḥâba şalan bâde degildür
Meclisde leṭâfetden o ruḥsâra bakılmaz
4. Ḥübân ile bir keşreti var şehrimizüñ kim
Gâhî görürüz mevkib-i ḥünkâra bakılmaz
5. Ḥâḳâni gelür devr-i tegannî vü terennüm
Şimden girû mecmû'a-i edvâra bakılmaz *

* 3a şalan bâde degildür / şalar bâde-i güldür E
4b görürüz / görürin Ü, A, E, H
5a tegannî / muḡannî Ü, A, E, H

189

R 37b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Bizi dâr-ı gam-ı ğurbetde şanmañ zâr u dil-tengüz
Mukîmüz Şâm-ı 'Adn-âsâda Kudsîlerle hem-rengüz
2. Kanâ'at bezminüñ sâlâriyuz alduk fenâ zevķin
Anuñçün münker-i câm-ı Cem ü evreng-i Hüşenküz
3. Sipihri âh-ı âteş-bânımız pür-dûd ider her dem
Maĥabbet kûlzümünde bir niheng-i ejder-i hengüz
4. Leb-i sâķide ol nevres-ĥaţuñ ĥayrâriyuz ancak
Ne meyyâl-i ğubâr u ne esîr-i bâde vû bengüz
- 38a 5. Bize Ĥâķâniyâ ehl-i ţarîķat i'tibâr eyler
O servüñ reh-ġüzâr-ı ġülşeninde tut ki bir şengüz *

* 2b Cem ü / Cem-i R (Anlam gereĝi tercih ettik.)

190

R 38a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Düşdüm yine bir gamzesi ğaddâra ki dönmez
Bir zahma şataşdı dil-i pür-pâre ki dönmez
2. Cân mürğini hâlî şanub o yâne uçurdum
Ol dem yine bir hâl ile âvâre ki dönmez
3. Bir bâdenüñ oldum yine maḥmûr(ı) ki olmaz
Girdüm yine bir hâne-i ḥammâra ki dönmez
4. Nâz ehli ile söyleşülür mi dimiş oldum
Bir ḥiddet ile başladı güftâra ki dönmez
5. Ḥâkânî şafâlar virür elfâz-ı sellsüm
Evşâf-ı mey-i la'l-i leb-i yâre ki dönmez *

* " dönmez " bazı beyitlerde vavsız yâılmıştır.

3a maḥmûr(ı) / maḥmûr R (Anlam geriği tercih ettik.)

193

R 38b, Ü 14b, A 30a, E 52b, H 12b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Gedâlar iltifâtun birle hizmetde kuşûr itmez
Bu zâhirdür ki 'ârif 'izz ü ikbâle gurûr itmez
2. Çemen müstağrak oldu pertev-i cām-ı cemâlünden
Şafâ bezminde sāki şimdi sāgar feyz-i nûr itmez
3. Şeb-i gâmda bizi ferdâya şalduñ nice demler
Seni hâtırdan öldürmek geçer dirsün zuhûr itmez
4. Harâbât ehlini nevmîd-i gufrân itmegi zâhid
Muhaşşal iktizâ-yı ism-i Feyyâz u Ğafûr itmez
5. Gelür mi hâtıra bir gün vefâ itmek didüm yâre
Didi Hâkâniyâ sen didigün aşlâ hutûr itmez *

* 1a birle / ile R Ü, A, E, H // hizmetde / hizmetde R
 2b sāgar / bāga Ü, A, E, H
 3b dirsün / dirdün Ü, A, E, H
 4a itmegi / itmek ey Ü, A, E, H
 4b Feyyâz u / Feyyâz-ı Ü, A, E, H
 5a hâtıra / gönlüne R // didüm / direm R

194

R 38b, Ü 14a, A 29a, E 52b, H 12a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fa'ilâtün)

(fa'lün)

1. Felek-i sifle-nevâz ehl ile dem-sâz olmaz
Çâre gerdûna niyâz eyleme kim nâz olmaz
2. Nağme-sâz ile şürâhîyi getür sâki biraz
Bezm-i 'âlemde bunuñ gibi ser-âgâz olmaz
3. Cân u ser kaydına zülfüñ gibi mâhir olmaz
Mürğ-i dil şaydına gamzeñ gibi şâh-bâz olmaz
4. 'Alem-i baht-ı refi'uß ne kadar olsa bülend
Tûğ-ı âhum gibi mümtâz u ser-efrâz olmaz
5. Şimdi hakkâ ki bu Hâkânî-şifat iki gözüm
Bir hakikat gözedür 'âşık-ı ser-bâz olmaz *

* 1a ehl ile / âh ile Ü, H / ehline A, E,
 1b eyleme kim / eylemedür Ü, A, E, H
 3a Cân u ser kaydına / Cân-ı ser cezbine Ü, A, E, H // mâhir olmaz / sâhir yokdur
 Ü, A, E, H
 3b şâh-bâz / gammâz Ü, A, E, H
 4a refi'uß / refikuñ Ü
 4b mümtâz u ser-efrâz / müselleme ü mümtâz Ü, A, E, H
 5a ki bu / bu ki Ü, A, E, H

195

R 38b, Ü 12b, A 27b, E 49b, H 11a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Benüm hâlüm helâk-i hâl-i cânân olmayan bilmez
Ğarībūñ miñnetin ğurbetde nālân olmayan bilmez
2. Ğamuñla ketm-i sırra çârem olsa nâle kılmazdum
Bu râzı mübtelâ-yı âh u efgân olmayan bilmez
3. Cefâ semtin 'acebdür bî-vefâlık resm ü âyinin
Benüm yârüm gibi bî-'ahd ü peymân olmayan bilmez
4. Ne bilsün kıymetin hûbân-ı 'âlem cevher-i hüsnuñ
Leţâfet milketinde ânı sultân olmayan bilmez
5. Bu gün Hâkâniyâ keyfiyyet-i ahvâl-i 'uşşâkı
Hayâl-i la'î-i dil-dâr ile hayrân olmayan bilmez *

* 3a 'acebdür / sitemlik R
5a ahvâl-i / esrâr-ı R

196

R 38b

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

1. Āhîr nic'olur hâl-i zâr bilinmez
Sâki aña hayrânuma esrâr bilinmez
- 39a 2. Mey-hânede müşkillerimüz hall olur ammâ
Keyfiyyet-i câm-ı dehen-i yâr bilinmez
3. Vâ'iz kıti " lâ " eyleme kıo bağı-i 'ulûmı
Hây bunda şakın mes'eleler var bilinmez
4. Merdûd ider ehl-i vera'uñ rind-i harâbât
Mağşûd-ı Hudâvend-i cihân-dâr bilinmez
5. Hâkânî sülûk itdigümüz bâdiyelerde
Mağmil görünür kıfile-sâlâr bilinmez *

* 1 / Beyitte hece eksikliği ve iyi okunamayan kelime var.

197

R 39a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Gitdi biñ nâz ile ol rind-i cihânum gelmez
 O gidişdür ki daği yirine cânım gelmez
2. Derd ü gam gelse olur yanuma şimden şöfra
 Ârzü-yı dil-i bî-nâm u nişânum gelmez
3. Yâri gördükçe dilüm varmaz aña gül diyemem
 Bilürem bir daği 'ömr-i güzêrânum gelmez
4. Ben bu yollarda helâk olduğuma ağlamazam
 Âh kim üstüme ol serv-i revânum gelmez
5. Tîğ-ı hicrân ile katlin göresin Hâkânî
 Kaşd ider cânuma ol maqşad-ı cânım gelmez

198

R 39a, Ü 13a, ā 27b, E 49b, H 11a

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Şeb-i miḥnetde cānān itdügüm efgāna incinmez
Bu zāhirdür ki güller bülbül-i nālāna incinmez
2. İşi 'uṣṣākı 'ahd-i vaṣl ile ferdāya şalmaḳdur
Yine erbāb-ı bezm ol şüh-ı bed-peymāna incinmez
3. Gelüb dadiya bir gün hicr elinden ḥatırın şormaz
Seg-i Leylāya Mecnūn ey perī yabāna incinmez
4. Elin çekmez göñül çevgān-ı zülfüñden ne cevır itseñ
Ser-i kūyuñda ol başın ḳodı meydāna incinmez
5. Nazırüñ 'arza ḳıl Ḥāḳāniyā ber-vech-i küstāḫī
Ki sultān ehl-i dildür vaz'-ı dervişāna incinmez *

* 1a miḥnetde / firḳatde Ü, A, E, H

2b Yine / Gene R

3a bir gün / şormaz R // ḥatırın şormaz / bir gün aḥvālin R

3b Seg-i / Senüñ Ü // yabāna / pāyāna Ü

4b ol başın ḳodı / evvel baş ḳoyan Ü, A, E, H

5a Nazırüñ / Nazıreñ A

199

R 39a, Ü 14b, A 30a, E 52b, H 12b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Hâlüm kime 'arz eyleyeyüm yâr görünmez
İtmez şalınub nâz ile güftâr görünmez
2. Yıllar geçer ol mâh-likâ luţf ile bir gün
'Uşşâkı idüb lâyıķ-ı dîdâr görünmez
- 39b 3. Geçmiş didiler semt-i sitemden dün işitdük
İllâ ki daḡi semte gelüb yâr görünmez
4. Envârı zuhûr itdi hilâl-i ramazânuñ
Ol gamze-i ebrû-yı sitemkâr görünmez
5. Dünyâyı gice şevķ-ı kanâdil ile gördüm
Aşlâ taraf-ı hâne-i hammâr görünmez
6. Devrâne naẓar kılsañ eger câmdan özge
Ḥâķâni bu meclisde bir âşâr görünmez *

* 1a eyliyeyüm / eyliyeyin Ü, A, E, H
 1b şalınub / şalınur Ü, A, E, H // reftâr / güftâr Ü, A, E, H
 4 / - Ü, A, E, H
 6 / Ḥâķâni zuhûr itdi hilâli ramazânuñ
 Ol gamze-i ebrû-yı siyeh-kâr görünmez Ü, A, E, H

200

R 39b, Ü 13a, A 28a, E 50b, H 11b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fä'ilâtün)

(fa'lün)

1. Nice yıllar biz sebū çekmekle sāki çökmişüz
Nice kanlar derlemiş nice 'araqlar dökmişüz
2. Mey-fürüşuñ ayağı tozına yüz sürsek diyū
Tağlar aşmış şular geçmiş alaylar sökmişüz
3. Dil-keş itsek bŷy-ı eş'ārı 'aceb mi 'ūd-veş
Āteş-i pŷr-dŷd-ı hicrān ile yanmış dŷtmişüz
4. Gŷrg-i bārān-dīde-i şahrā-yı 'aşkuz söz bu kim
Çok peleng āvāre itmiş çok neheng ŷrkŷtmişüz
5. Oldı gitti tarz-ı istignāmıza Hākāniyā
Zāl-i dehrŷñ kāmetin bār-ı ḥasedden bŷkmişüz *

* 1a sebū çekmekle / senŷñ cevvrŷñle Ü, A, E, H

3b dŷd-ı / devr-i Ü // dŷtmişüz / tŷtmişüz A, E, H, / dutuşmışuz Ü

4a bārān / yārdan Ü // 'aşkuz / 'aşkı Ü

201

R 39b, Ü 13a, A 28a, E 50a, H 11a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Zaḥm-ı sitem-i ḥaṇçer-i hicrân unutulmaz
Tîr-i elem-i ṭa'ne-i yârân unutulmaz
2. Ğarḳ olsa beden âb-ı ḥayâtına vişâlûñ
Fırḳat demi dîdemden akan ḳân unutulmaz
3. Sen sâbıḳa-i ḥızmet-i yârânı unutduñ
Dirsın yine kim pend-i ḥekîmân unutulmaz
4. Dilden mi çıkar ḥâtıra-i cennet-i kūyuñ
Hîç ravza-i Rıdvân gibi imkân unutulmaz
5. Ḥâḳâni unutmam o şehûñ cevır ü cefâsın
Zâhir bu ki ḥaḳḳ-ı ni'âm u nân unutulmaz *

* 2b Fırḳat demi / Fırḳatde o R
4b imkân / bir ân R
5a şehûñ cevır ü / gülûñ ḥûn-ı R

202

R 39b

Mef'ülü fa'ilätü mefä'ilü fa'ilün

1. Biz pây-ı taht-ı milket-i 'aşkuñ emîriyüz
Künc-i melâmetüñ ezeli gûşe-gîriyüz
2. Rübâh gibi ehl-i riyâ uğramaz geçer
Biz kühsâr-ı derd ü gamuñ nerre-şîriyüz
- 40a 3. Ham-der-ham oldu silsile-i âhumuzla çarh
Vâd-i 'aşkuñ ejder-i gerdün-müşîriyüz
4. Ferdâsı şubh-ı vuşlat olur devr-i haşr dek
Biz bir emîr-i bende-firîbüñ esîriyüz
5. Zülmet-serâ-yı gamda biz ol hafr-meşrebüñ
Âb-ı hayât-ı çeşme-i luţfiyle diriyüz
6. 'Aks-i cemâli âyîne-i kalbimüzdedür
Bir tek habâb-ı mey gibi rûşen-zamîriyüz
7. Hâkânî ya'ni diñlemezüz pend-i vâ'izi
Pîr-i muğânuñ 'abd-i naşîhat-pizîriyüz

203

R 40a, Ü 14a, A 29b, E 52a, H 12a

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Küyuñ yakışmaz ey gül-i ter âh u zârsuz
Revnağ bulur mı gülşen-i 'âlem hezârsuz
2. Sünbül giderse gül gelür üstâd-ı kün-fe-kân
İtmez bu kâr-hâneyi nağş u nigârsuz
3. Şol dil-rübâ ki mîve-i vaşlın dirîğ ider
Bir nağl-i cilveger gibidür berg ü bârsuz
4. 'Aşk olmayınca neyleyelüm kuru kâlebi
Şehri 'azîzüm odlara yak şehri-i yârsuz
5. Şâm-ı vişâlde (câm) şununca o nâzenîn
Çâk itdi şubh yakasını ihtiyârsuz
6. Hâkâni çokluk itme ikâmet tedârikin
Zirâ ki şofra olmayasın i'tibârsuz *

* 1a gül-i ter / yüz gül-i R
 2b kâr-haneyi / kâr-hâne'i R
 3a dil-rübâ ki / serv kadûne R
 4a neyleyelüm kuru / neyleyeyin kuru Ü, A, E, H
 4b Şehri / Şehr-i Ü, A, E, H
 5 / - Ü, A, E, H
 5a câm / - R (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.)
 6b Zirâ ki / Zinhâr ki R

204

R 40a, Ü 14b, A 29b, E 52a, H 12b

Mef'ūlū mefā'ilū mefā'ilū fe'ūlūn

1. Âhum şereri günbed-i devrâna şığışmaz
Dîdemden akan kan ise 'ummâna şığışmaz
2. Seyr itmege gülzâr-ı ruhuñ gûşe-be-gûşe
Gül şöyle gelür kim çemenistâna şığışmaz
3. Sâķi kûze destüñde senüñ kaynamağ ister
Gûyâ ki 'arâķ câm-ı zer-efşâna şığışmaz
4. Gördüm diyû bâzice-i Leylâyı ırâķdan
Mecnûn giderek berr ü beyâbâna şığışmaz
5. Müşkil bu ki Hâķâni hurûf-ı ğam-ı hicrân
Tahrîr olıcaķ defter ü dîvâna şığışmaz *

* 2b / Gūyā ki 'arāḡ cām-ı dirabšāna šığıšmaz Ü, A, E, H

3a kaynamağ / kaynamak Ü, A, E, H

3b / Gül şöyle gelür kim çemenistâna şığışmaz Ü, A, E, H

4a bazıçe-i / bārūçe-i R

205

R 40b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Şeb-i 'îd içre vâ'iz meyden istignâ saña düşmez
Dem-i şavm âhîr oldı böyle fırsat evvelâ düşmez
2. Belâ bu şimdi ey şayyâd-ı dil dâm-ı gam-ı 'aşka
Muḳallid çok velî bir nûkte añlar mübtelâ düşmez
3. Maḥabbet sāgarân âsân idî düşdükçe nüş itmek
Elüñden bir dem ammâ câm-ı nâm-ı gam-zedâ düşmez
4. Dün ey meh kevkeb-i bahtum gibi mestâne düşmüşsin
Bunı kayda ne ma'nî saña ey şûh cefâ düşmez
5. Hümâ-yı evc-i 'izzet gibi bir 'âlî-maḳâm ister
Anuñçün degme şâhib-hüsne dil Hâḳāniyâ düşmez

206

R 40b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Yarıldı yürek tır-i ğam-ı yâr görünmez
Hûn oldu ciger ol büt-i hûn-hâr görünmez
2. Hayrân-ı haţ-ı sebz-i nigâr olmayıcağ ben
Aşlâ gözime seyr-i çemenzâr görünmez
3. Fânûs-ı kadeh şöyle firûzân olur elde
Kim şa'şa'asından der ü dîvâr görünmez
4. Ğamnâk gezer hânkahuñ pîri mürîdi
Mey-hânede bir hâtır-ı efkâr görünmez
5. Gitdükçe ciger pârenüb yârem açıldı
Ammâ dağı ol tır-i dil-âzâr görünmez
6. Mâbeyn olalı perde-i hicrân ile mesdûd
Hayfâ ki o ruhsâre-i gül-nâr görünmez
7. Hâkânî ser-i kûyine var yâri görürsin
Kim der saña kim Ka'bede envâr görünmez

207
Harfû's-Sîn

R 40b

Fe'ilâtûn fe'ilâtûn fe'ilâtûn fe'ilûn
(Fâ'ilâtûn) (fa'lûn)

1. Başladı tarem-i haqrâda hurûş itmege kûs
İtdi sultân-ı gül evreng-i zebercede cûlûs
2. Bâga Dâvûdî-nefes birle gûzâr itdi nesîm
Dem-i şubh eyledi 'İsâ gibi ihyâ-yı nûfûs
3. Zer-i nev-sikkelerin nergis-i bâguñ görse
Göge atardı bu gün takyesini Takyânûs
4. Tâs-ı zerrînini bezmüñ yaraşur tutsa hisâb
Güiyâ şahñ-ı şafâda kunlur hayme-i tûs
5. N'ola kan ile tölarsa gözimiz mey göricek
Devr-i (Key)kâvûsı (a)ñar dîde pür oldukca kûs
- 41a 6. Merdüm-i meclise göz yummayub olur güm-râh
Câm-ı gül-gûna tehî dinmez imiş çeşm-i hurûs
7. İşini başa iletmezdi eger Hâkânî
Pây-ı sağar gibi sâkinüñ elin itmese bûs *

* 5b (Key)kâvûsı / Kâvûsı R // (a)ñar / kâr R (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.)

R 41a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fä'ilâtün) (fa'lün)

1. Eyle zann eylemese ki cāy-ı hevādur meclis
 Hubb-i Mevlā ile pūr-şıyt u şadādur meclis
2. Münkad-i şarşar-ı tevhid-i ilāhidür ney
 Merkez-i dā'ire-i 'aşk-ı Hudādur meclis
3. Na't okur nāṭıka-i hāl ile hık ü kânün
 Nice yüz biñ dil ile nağme-serādur meclis
4. Neş'e-i feyzi ider sâlik-i mest ezeli
 Şafvet-efzâ-yı kulüb-i fuşahādur meclis
5. Halka bilmem yine münkir görünür Hâkânî
 Şüret-i halka-i tevhid-i vefādur meclis

209

R 41a, Ü 15a, A 30b, E 53a, H 12b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fä'ilâtün)

(fa'lün)

1. Cür'a-i cām ile kalb āyinesin tutmadı pās
Hizmet-i pīr-i harābāt olalı 'ādet-i nās
2. Dem-i cān-baḥş ile faşl-ı gūli ihyā eyler
Bād-ı şubḥ oldı meger bir büt-i 'İsī-enfās
3. Pūr-cilā kıl yine şemşīr-i müjeñ cevherini
Ḥaḳ-şināsāne yaraşur saña o tīg-elmās
4. Leylīnūñ Mısr-ı ḥayālin göricek Nīl-i sirişk
İtdi Ḳaysuñ gözini birke-i dārū'l-mıkyās
5. Degme bir şan'at ile giydiremez Ḥākānī
Şāhid-i nazma her ūstād-ı sūḥan böyle libās *

* 3b Ḥaḳ-şināsāne / Ḥaḳ budur kim Ü, A, E, H // saña o / yunaña Ü, A, E, H

210

R 41a

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1. Cānā hevā-yı 'aşk ile başumdaki heves
Mürğ-i revānum eyledi " *ke't-ṭayri fi'l-kafes* "
2. Berķ itmezdi lem'a-i nūr-ı cemāl-i dūst
Envār-ı Zū'l-Celālini olmasa muķtebes
3. N'eyler görürdük ol leb-i 'İsiyi sūz-ı dil
Enfās şubḥ-dem baña yār olsa bir nefes
4. Ḥaṭṭuñ zuhūra gelmese hūr gibi gūlzār

- 41b 5. Ḥākāni sāķi-i mey-i nābuñ baña bu gün
Ayağın öpme der ser-i meclisde mülternes *

* 4a hūr / hūr-ı cinān R (Vezin gereği " cinān "ı çıkardık.)

4b / - R

211

R 41b, Ü 15a, A 30a, E 53a, H 12b

Mef'ülü fâ'ilatü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Cáyiz ki vara gülşen-i kūyine hār u hās
Ey bād-ı şubh o semte eserseñ mülāyim es
2. Ferrāş-ı dehr sildi süpürdi çemenleri
Gülşendeistirāhatin itdi hevā heves
3. Çalındı kūs-ı hüsrev-i nev-rüz-ı nev-cülūs
Nākūs-ı deyre mülk-i şitā virmez oldı ses
4. Bir dem teneffūs itdi çemende nesīm-i şubh
Bād-ı şabā ile hele diñlendi bir nefes
5. Minnet Cenāb-ı Hākka ki Hākānī gül gibi
Açıldı heb şükūfe-i maqşūd u mültemes *

* 1b o semte serseñ / semtimüze gel Ü, A, E, H
 2a dehr / şubh Ü, A, E, H
 2bistirāhatin /istirāhate R
 3b deyre / deyr-i Ü, A, E, H
 4a çemende nesīm-i şubh / çemenler nesīm ise R

R 41b

Mef'ülü fā'ilâtü mefā'ilü fā'ilün

1. Sâkı tekellüm eyle ki mebzûldür kûs
Enfâs-ı rûh-baḥşuñ " *mādâmeti'n-nüfûs* "
2. Gülşende çeşm-i mestûñi gördükçe nergisüñ
Dehşetden oldı 'arız-ı rengini münderûs
3. Şor pîr-i bezmi hikmet-i Loḳmāndan it sū'âl
Nef'inde bâdenüñ ne cevâb itdi Câlinûs
4. İşrâb ider şarâb-ı kühen-sâl açılmasun
Maẓmûn-ı hükm-fürû nev-rûz-ı nev-cülûs
5. Hâḳâni mey mükâlemesinden lezîzdür
Evşâf-ı la'l-i sâkı vü efkâr-ı pâ-y-bûs

213

R 41b, Ü 15a, A 30b, E 53b, H 13a

Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

(Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Pür-şadâdur nevâñ ile meclis
Âşinâdur hevâñ ile meclis
2. Ğaşy olur ٲolular içildükce
Sâki her merhabâñ ile meclis
3. Bezm-i bâğ-ı bihişt heşte döner
Tolsa nây u nevâñ ile meclis
4. Telh olurdi nebât saçma mey
Şûr u cevır ü cefâñ ile meclis
5. Hele Hâkâniyâ olur ihyâ
Şimdi dest-i du'âñ ile meclis *

* 1a şadâdur nevâñ ile / ziyâdur şadâñ ile Ü, A, E, H
 2a Ğaşy / 'Aşk R
 2b merhabâñ ile / bir hayâñ ile Ü, A, H
 3b nevâñ ile / terâñ ile Ü, A, E, H
 4a saçma mey / saçmışdı R

214
Harfû's-Şîn

R 42a

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

1. Mey çeşme-i hayvân olur cânân olinca bâde-nüş
Sâkî bu minvâl üzredür fetvâ-yı pîr-i mey-fürüş
2. Etrâf-ı bezmi her seher ervâh-ı kudsî devr ider
Hum-hânelerde giceler seyr ü sülûk eyler sürüş
3. Bintü'l-'inebdür zâhidâ ümmü'l-habâyîş didüğün
Ref' itse taraf-ı bürka'ın kalmaz ferîştehlerde hüş
4. Berk itdi pehlûñ açılıb istebrâk-ı pîrâhenün
Sündüslerin çâk itdiler kerrûbiyân-ı hulle-püş
5. Vaşf-ı dür-i dendânuñı Hâkânî bir nazm itdi kim
Sem'-i kabûle dakınub tâcında Rıdvân itdi güş

215

R 42a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Şafâlar feyz ider 'uşşâka mir'ât-ı Sikender-veş
Ġarîb âyinedür haqqâ bu kim câm-ı mey-i bî-ğışş
2. Kemâl-i kuvvet-i kudsiyesinden pîr-i hammâruñ
İderler âşti-i devrinde gördüm âb ile âteş
3. Yanar pür-dâğ olur her lâle ebr-i dest-i sâkiden
Fezâ-yı 'işrete yağdukca ol bârân âteş-veş
4. Keş-â-keşden müşevveş-hâtıruñ kurtarmak isterseñ
Biraz çeksün simâtn katlin ey dil bâde-i dil-keş
5. Alınma dest-bürd-i guşşadan Hâkânî düşdükce
Şarâb-ı âl ile meclisde bâri kâmi bir elleş

216

R 42a

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Bezm-i erâzilüñ mey-i âl ile mest imiş
Âh ol büt-i bî-gâne ne nâ-kes-perest imiş
2. 'Ömr ise geçdi elden ayağı düşürmedük
Sâkî bu ser-nüvişt-i kazâ-yı elest imiş
3. Bâlâña nisbet ey boyı serv ittifâk ile
Çok bahş olındı sidrede tûbâ da pest imiş
4. Bilmez o mâhı pençe-i hurşide beñzeden
Hurşid ü mâh çokdan aña zîr-dest imiş
5. Hâkâni-i şikeste-dilüñ kavli heb dürüst
Yârüñ nihâl-i 'ahdi fe-emmä şikest imiş

217

R 42a, Ü 15a, A 30b, E 53b, H 13a

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1. Akıtdı cāma bizi ol cevān-ı bāde-fürüş
Dün oldı pır-i muğān devletinde nūş-ā-nūş
- 42b 2. Şafā-yı bezm ile meclis fezā-yı 'adn oldı
Kābā-yı sebz ile sāki sürüş-ı sündüs-püş
3. Görüb o halka-i zülfiyle ol benāgüşin
Felek sebū-keşe oldı gulām-ı halka-begüş
4. Şarılduğum añarın kadd-i yāre gördükce
Nihāl-i serv ile şāh-ı çenān hem-āgüş
5. Hurüş-ı kulzüm-i mey 'aklūm aldı Hākānī
'Aceb mi bahır-ı sirışkūm iderse cūş u hurüş *

* 2a fezā-yı 'adn / kazā-yı 'özr Ü
 2b sebz ile / gül ile Ü, A, E, H
 3a ol / - R // benāgüşin / benāgüşü R
 3b sebū-keşe / sebū gibi Ü, A, E, H
 4a gördükçe / düşdükçe Ü, A, E, H
 4b çenān / çenār-ı Ü, A, E, H
 5b cūş u / cüş-ı R

218

R 42b

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Fūrūḡı gün yüzüñ hırşid-i rüz-efrūzdan almış
Şafā-yı cām-ı la'lüñ bāde-i gül-gūndan almış
2. Göreydi sihr-i gamzeñ Sāmırī meftūn olub derdi
Bu sāhir-piše ben tarh itdigüm efsūndan almış
3. Devām-ı bādeyi pır-i muḡān Cemşiddeden görmüş
Maḡām-ı ihtişāmı Sāmī Ferīdūndan almış
4. Felekde keşret-i māl ü menāle ḡırra olmañ kim
Alanlar hişseyi gencine-i Kārūndan almış
5. Virüb Hākā(niyā) tuḡyān-ı eşküm ḡarḡa dünyayı
Ciger hūnın hūrūşān itmegi Ceyhūndan almış *

* 2a Göreydi / Gördi R (Vezin gereği tercih ettik.)
6a / Hākāni mahlası zaten eksik yazılmış, vezin ve anlam gereği böyle tercih ettik.

219

R 42b, Ü 16a, A 31b, E 54b, H 13b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Benânın başı idüb ol mâhı gördüm aya yaşdanmış
Şanasın mihr-i 'âlem-tâb yatmış aya yaşdanmış
2. Kıyâs itdüm ki çekdi rûh-ı kudsi şeh-perin başa
Meger meclisde yâr ol sâ'id-i zîbâya yaşdanmış
3. Hayâl-i câm-ı la'lüñ birle sâki hâba varmış hum
Fenâ bezminde gördüm sâgarı şahbâya yaşdanmış
4. Gedâlar pây-ı humda bâdeden peymânedan geçmiş
Güzeller mültekâ-yı nâz u istignâya yaşdanmış
5. Melâ'ik sâk-ı 'arşa şarmaşub gâşy oldı Hâkânî
Görelde yatduğum ol pây-ı bî-hem-tâya yaşdanmış *

* 2a çekdi rûh-ı kudsi şehperin / rûh-ı kudsî çekmiş şehperin Ü, A, E, H
 3a hum / cism R
 3b sâgar / sâgar-ı Ü, A, E, H
 5a Melâ'ik / Melâyik R
 5b Görelde / Görenler Ü, A, E, H

R 42b

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Oldum muķīm-i gülşen-i kūyuñ hezār-veş
Her sūya akdı eşk-i terüm cūybār-veş
2. Kaldırdı hākden beni mihrüñle rūzgār
Eflāke çıkdı zerre-i cismüm gubār-veş
- 43a 3. Açdı nesīm-i āh-ı derūnum güzelleri
Gül mevsiminde nefha-i bād-ı bahār-veş
4. Gülşende şöyle çağladı enhār-ı bağ kim
İñletdi çarhı velvele-i mürgzār-veş
5. Tahrik-i bād-ı şubh ile āheng-i ney gibi
Berg-i şükūfe zemzemedede çār-yār-veş
6. Döndürdi bezme sīnemi zahm-ı hadeng-i yār
Pür-zīver oldu meclis-i İsfendiyār-veş
7. Gül geçdi tahta tēc-ı zeberced nigār ile
Cism-i laţif-i pādīşeh-i cidār-veş
8. Hān Aḥmed ol ki tā kılıcın 'arşa aşdı çarh
Şemşir-i şer'-i hūsrev-i refref-süvār-veş
9. Hākāni Hāk hemişe esās-ı sa'ādetin
Müstahkem eylesün felek-i üstüvār-veş

221

R 43a, Ü 15b, A 31a, E 54a, H 13a

Mef'ülü mefâ'llü mefâ'llü fe'ülün

1. İtdi haber-i haṭ-ı siyāhuñ beni dil-rîş
Sînemde 'alevlendi yine âteş-i teşvîş
2. Nüş eyledüm şerbet-i şehd-i lebûñ ammâ
Urdı ten-i mecrûhıma zûnbûr-ı belâ nîş
3. Fer virse nidem şem'-i ruḥuñ meclis-i hûsne
'Ayyûka çıkar tâ 'alev-i meş'ale-i 'îş
4. Geh cām-ı lebûñ 'aklûm alur geh mey-i la'lûñ
Kurbân olayım meşrebûñe ey bût-i bed-kîş
5. Hâkânî-şîfat biñ dil ü cân ile bu gün ben
Bir şâh-ı cevân-baḥta kûl oldum adı Dervîş *

* 2a şehd-i / la'l-i A

4b olayım / olayın Ü, A, E, H

5a biñ / bege R

5b cevân-baḥta / cevân-baḥşa Ü, E, H // adı / ey Ü / daḥi A

222

R 43a, Ü 16a, A 32a, E 54b, H 13b

Mef'ûlû mefâ'ilûn mef'ûlû mefâ'ilûn

1. Dûn sâkı-i şahbânuñ nâzûk beli ellenmiş
Efvâha düşüb hayfâ câm-ı lebi dillenmiş
2. Çevgân ile dâğ itmiş bâzûlarına zînet
Gûyâ ki yeñi başdan cân gülşeni güllenmiş
3. Ol şûh-ı perî-peyker gitdükce latîf olmuş
Ol şâh-ı melek-manzar vardukça güzellenmiş
4. Serv kıadd-i bālâña hem-pâ geçeli cânâ
Nahl-i güle reng olmuş el-kışsa çok allenmiş
5. Dûd-ı şerer-âlûdum Hâķāñi o perçemde
Bir tûğ-ı siyehdür şan altûn ile tellenmiş *

* 2a bâzûlarına / bâzûlar hey R
4a hem-pâ / hem-ser Ü, A, E, H
5a pençemde / perçemdür Ü, A, E, H
5b şan / kim Ü, A, E, H

223

R 43b, Ü 15b, A 31a, E 54a, H 13a

Mef'ülü fâ'ilâtün mef'ülü fâ'ilâtün

1. Ol zülf-i ham-be-ham kim rûy-ı nigâra düşmüş
Güya bir iki sünbül bir cûybâra düşmüş
2. Her gonce-fâma hakkâ hâtır ta'alluk itmez
Dil bûlbûli meger kim bir gül-'izâra düşmüş
3. Bir rûzgârdur kim kevn aña hâ'il olmaz
Cânâ şakın gamuñdan halk âh u zâra düşmüş
4. El-kışsa ol sehî-kadd ayaklamazsa nitsün
'Âlem fütâde ser-mest ol reh-güzâra düşmüş
5. Ağyâr içinde kalmış Hâkâni yâri gördüm
Bir gül bitürmiş üstâd ol daği hâra düşmüş
6. Zıl-i Hudâ-yı 'Âdil o nüktedân-ı fâzıl
Kim sâye-i 'atâsı her hâksâra düşmüş
7. Âyîne-i Sikender âyîn-i bezm-i Sencer
Heb bunca zîb ü zîver ol şehr-yâre düşmüş *

* 2a gonce-fâma hakkâ / gonce-fem nigâra Ü, A, E, H

3a kevn / çarh Ü, A, E, H

3b gamuñdan / gamuñda Ü, A, E, H

4b fütâde / fenâda Ü, A

5a kalmış Hâkâni yâri / yâri kalmış Hâkâni Ü, H / gördüm Hâkâni yâri kalmış E

6 / - Ü, A, E, H

7 / - Ü, A, E, H

224

R 43b, Ü 15b, A 31b, E 54b, H 13b

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

1. Keyfiyyet-i şahbā-yı gam itdi bizi bî-hûş
Güftāra mecāl olmasa kalsak n'ola hāmûş
2. 'Ummān idüb eşküm beni 'üryān-ı gam itdi
Elfāz-ı güher-pāş ile bir terk-i kabā-pûş
3. Kec-rev koma destāruñı cānā göryorsın
Bî-hûş idiyor işte beni āh o bināgûş
4. Döndürdi tenüm hāleye za'f-ı gamuñ amma
İtmek seni mümkün degil ey mäh der-āgûş
5. Hākāni-i ser-meste dilā feyz irişürdi
Bir gûşe-i çeşm eylese rindān-ı kadeh-nûş *

* 1a bizi / beni Ü, A, E, H
 1b olmasa kalsak n'ola / olmadı kaldum yine Ü, A, E, H
 3a göryorsın / görünürsün Ü, A, E
 3b idiyor / ideyor R, Ü, E, H
 5b eylese / eyleye R

225

R 43b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Benüm gibi kanı bir hânümânından cüdâ düşmüş
Göñül kâmından ayrılmış mekânından cüdâ düşmüş
2. Yatur çüb-ı nihâl-i ham-ı bârîküm reh-i gamda
Şu berg-i huşke beñzer büstânından cüdâ düşmüş
3. Kemer bendüñdeki tîğ-ı cefâ akmış miyânından
Meger kim keyd-i ağıyar ile yânından cüdâ düşmüş
4. Giriv-i nâle kalkub 'aqlın almış haste Mecnûnuñ
Ne dem mahmil çeküb Leylâ mekânından cüdâ düşmüş
5. O gün gördüm yatur bir yaña dil bir yaña Hâkâni
Bu cânından cüdâ ol nev-cevânından cüdâ düşmüş

226

R 44a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Siyeh haberle gördüm hüsne çeşmin mār-bend itmiş
İki vahşî gazālî şanasın kim der-kemend itmiş
2. Kemîn açmış göñüller şaydına dil-dārı görmişler
Kemend-i halka-i zülf-i dü-tāsın bend bend itmiş
3. El irmez mîve-i vaşlına anuñçün yed-i kudret
Nihāl-i kâmet-i bālâ-yı yâri ser-bülend itmiş
4. Güzeller göz degirmiş 'âkıbet ol çeşm-i âhûya
Nazar ol gamze-i çâlâke gerçekden gezend itmiş
5. Nevâ-yı nâle-i pür-sûzumı Hâkâniyâ dil-ber
Dem-i gamda işitmiş luţf idüb hayli pesend itmiş

227

Harfû's-Şād

R 44a, Ü 16a, A 32a, E 55a, H 13b

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1. Dün mey-fürûşa olmağ içün guşşadan halâş
'Arz eyledüm hulûş ile envâ'-ı ihtî_şâş
2. Hâblü'-metîn-i 'aşka yapışmaz 'avâm iken
Ammâ anuñla vâşıl olur zümre-i havâş
3. Çignetme mest-i 'aşkuñı meclisde sâkiyâ
Raşş eyledükce ayağuşı nâzükâne baş
4. Şâhâne nükte la'lüñe mahşûşdur senüñ
Güftâr-ı nâ-şinideñ ise heb edâ-yı hâş
5. Hâkâni rûzgârda ben şöyle bî-kesem
Ölsem de kimse kâtilümü eylemez kışâş *

* 3a Çignetme / çekişme Ü

4a Şâhâne nükte / Her nâzükâne nükte R (Vezin tutmuyor.)

228

R 44a, Ü 16a, A 32a, E 55a, H 14a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Hâl-i siyehüñ nâfe haşuñ 'anber-i hâliş
Şirîn sūhanuñ şehd lebüñ sūkker-i hâliş
2. Dürr-i dehenüñ baħr-i leṭāfetde bulunmaz
Yok la'lüñe nisbet güzelüm gevher-i hâliş
3. Hübân-ı cihān öykünemezler saña hâşā
Hâşāk ile hem-kıymet olur mı zer-i hâliş
4. Sürh itdi ruħum zerd iken oldı em-i eşküm
Ben haste-dile şerbet-i nilüfer-i hâliş
5. Hākāni-şıfat bende-i muhliş ele girmez
Kapuñda yaraşur senüñ ol çāker-i hâliş *

* 1b sūkker-i / şeker-i R

3b Hâşāk ile hem-kıymet / Hâşā güle hem-şoħbet Ü, A, E, H // olur mı / olurdı R

5a Hākāni-şıfat / Hākāni gibi Ü, A, E, H

229

Harfû'd-Đād

R 44a, Ü 16b, A 32a, E 55b, H 14a

Fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün

1. Ser-güzeştüm eylesem hâk-i der-i cânâna 'arz
Hälümi bir hâlet olsa itseler sultâna 'arz
- 44b 2. Ben mu'ânıdan elem çekmezdüm ammâ neyleyem
İtmez ahvâlüm felek ol bâb-ı 'âli-şâna 'arz
3. Kıblegâh eylerdi cām-ı 'ânız-ı rahşānuñı
İtseler âyine-i hürşid-i nūr-efşāna 'arz
4. Hārḥār-ı guşşadan güller giribân-çāk olur
Rūzgār itse gam-ı dūstānı hāristāna 'arz
5. Rind-i 'ālem-sūz olan Hākāniyem kim 'aczümi
Eylemem 'ālemde ölsem de eger hākāna 'arz *

* 1b hâlet olsa itseler sultâna / hâletle eylesem sultānuma Ü / sultānuma /sultana A, E
 2b bâb-ı / bâba R
 5a 'aczümi / derdümi Ü, A, E, H
 5b Eylemem 'ālemde ölsem de / Āteş-i gamda yanar itsem Ü, A, E, H

230

R 44b, Ü 16b, A 32b, E 55b, H 14a

Mef'ülü mefâ'ilü mef'ülü fe'ülün

1. Yâr elde vellî fitne-i ağıyâr mu'âriz
Meyl itse olur bûlbüle gül-ğâr mu'âriz
2. Ğadr itmez idi baht-ı sitem-dîdeme gerdün
Olmasa eger gerdiş-i ğaddâr mu'âriz
3. Der-bend-i gamuñ taşları başuma düşdi
Sensüz baña şahrâ ile kühsâr mu'âriz
4. Esbâb-ı tarab olmadı bi'l-cümle müheyyâ
Her güşede endüh ile biñ var mu'âriz
5. Devrân ise âhumla temâm oldu muvâfık
Hâkânî bu kez âh o sitemkâr mu'âriz *

* 1b bûlbüle / bûlbül E
 2a sitem-dîdeme / sitem-dîdeye Ü, A, E, H
 2b olmasa / olmazsa E // ğaddâr / ğaddâra Ü
 3a düşdi / düşmez R
 4a olmada / olmadı R
 4b endüh ile biñ / biñ endüh ile Ü, A, E
 5a Devrân ise âhumla / Devrâne âhum ile R

231
Harfû't-Ṭā'

R 44b

Mef'ûlû fa'ilatû mefâ'ilû fa'ilûn

1. Zîrâ yaraşdı ol şeh-i hâtem-nigine hat
Güyâ yazıldı berg-i gül-i âteşine hat
2. Gerd-i ruḥında şan'at-i pergâr-ı Kirdgâr
Çekdi hezâr luṭf ile birli karîne hat
3. Âb-ı bekâ-yı sebze bitürmiş şanur gören
Yârûñ şu deñlû virdi şafâ leblerine hat
4. Dil hatṭınuñ belâ-keşi cân ise kaşınuñ
Zâhir kimine tîğ şunarlar kimine hat
5. Vaşf-ı hatıyla şol kadar eş'â(r) okındı kim
Hâkâni tıldı defter-i nazm u sefine hat *

* 5a eş'â(r) / eşâ R (Anlam gereği tercih ettik.)

232

R 44b, Ü 16b, A 32b, E 56a, H 14a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Revnağ virüb ol 'ânz-ı gül-gûna dü-tâ hağ
Bir gûna leâfet dağ gösterdi dilâ hağ
2. Güyâ ki bekâ çeşmesi bir sebze bitürdi
Âyine-i ruhsâresine virdi şafâ hağ
- 45a 3. Nakş eyleyemezler hağ-ı pür-çîn-i nigârı
Ger yazsa Hutten miskin ezüb halk-ı Hıta hağ
4. Açıldı o zülfüñdeki eşkâl-i girih-gîr
Oldı ruh-ı pâküñde senüñ 'ukde-güşâ hağ
5. Hâkâni bu gün hüsrev-i 'aşkuñ eşiginde
Hâk-i der-i yâr olmağ içün çıkdı baña hağ *

* 1a virüb / virür Ü, A, E, H
 2b şafâ / ziyâ Ü, A, E, H
 3a eyleyemezler / eylemezler Ü, A
 3b miskin / müşgîn Ü, A, E, H
 4a eşkâl-i / efkâr-ı Ü, A, E, H
 5b der-i yâr / deryâ Ü

233
Harfû'z-Ẓâ'

R 45a

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1. Dilümde cevher-i cev̄r ü cefâloruñ maḥfûẓ
Tenümde dâğ-ı ğam-ı pür-belâloruñ maḥfûẓ
2. Nakûd-ı eşk ile tıldı ḥazîne-i dîdem
Cefâsı olmaz imiş bî-vefâloruñ maḥfûẓ
3. Dirîğ olursa o kâküller ile sâķi yine
Ol iki câm-ı ruḥ-ı cân-fezâloruñ maḥfûẓ
4. Göñül açılmaya ḳaldı bozuldı ḳufl-i ḳulûb
Derûn-ı sînede ḳaldı du'âloruñ maḥfûẓ
5. Cihânı yıkdı iñildüñ n'olaydı Ḥâķâni
Olaydı nağme-yi nây u nevâloruñ maḥfûẓ *

* 5b yıkdı / yıkıldı R (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.)

234

R 45a, Ü 17a, A 33a, E 56a, H 14b

Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

(Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Yâr ider eşk-i 'âşıkândan hâz
Şâhdur n'ola itse kândan hâz
2. Câm-ı ruhsâruñı gören sâki
Eylemez seyr-i gülsitândan hâz
3. Nev-bahâr olsa dil güşâde olur
Ne ider hâtırur hâzândan hâz
4. Ben bu mey-hânedan çekerdüm eli
İtmesem câm-ı erguvândan hâz
5. Kalmadı dilde neş'e Hâkânî
Gitdi hayfâ ki bu cihândan hâz *

* 2a gören / gördük R
3a Nev-bahâr / Ne bahâr R, A
5a neş'e / neşve Ü, A, E, H
5b hayfâ ki bu / hâkkâ bu kim R

235
Harfû'l-'Ayn

R 45a

Fâ'ilâtûn fâ'ilâtûn fâ'ilâtûn fâ'ilûn

1. Ey haţ-ı müşğîn niķabuñ lavha-i edvâr-ı şun'
Nâfe-i hâl-i siyâhuñ nokta-i pergâr-ı şun'
2. Bî-nazîr itmiş esâs-ı kaşra hûsnûñ Hûsrevâ
Tâk-ı ebrûñ çatub bennâ-yı Şîrîn-kâr-ı şun'
3. Neş'e-i câm-ı ezelden şordum ol leblerini
Aytıldır bezm-i elest-i bâde-i gül-nâr-ı şun'
- 45b 4. Sâķi-i mey-hânenûñ heb sâkinân(ı) bâğ-ı huld
Zülf-i müşğîne dirler şimdi sünbülzâr-ı şun'
5. Cevher-i zevk u şafâyı ehl-i bezme gûyiyâ
Çarḥdan rîzân idübdür dest-i mâder-bâr-ı şun'
6. Dil-beri Hâķâniyâ pehlûya çekdüm dün gice
Sîne-i bî-ķinem oldu ğarka-i envâr-ı şun' *

* 4a sâkinân(ı) / sâkinân-ı R (Anlam gereği tercih ettik.)

236

R 45b, Ü 17a, A 33a, E 56b, H 14b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Belâ-keş 'âşıkā rahm eylemez gaddârdur tâlî'
Felek 'aksine devr eylerse kec-reftârdur tâlî'
2. Tûlû' itmez vefâ burcında o hurşid-i istignâ
Ki zîrâ hem-nişîn-i baht-ı nâ-hem-vârdur tâlî'
3. Sitâremde alışmaz rûy-i meşyûmın gören hergiz
Felekde çehre-i bahtum gibi evkârdur tâlî'
4. Felâket bundan artuk nic'olur kim nice yıllardur
Cevânum gayra tâbi' mâ'il-i ağıârdur tâlî'
5. Reh-i 'aşk içre kanuñ dökmege perhîz ider şanma
Şakın Hâkâniyâ bir kâtil-i hûn-hârdur tâlî' *

* 3a / Sitâre istemez kim rûy-ı me'yûs göre hergiz Ü, A, E / me'yûsın H
4b Cevânum / Nigârüm Ü, A, E, H
5a dökmege perhîz ider / dökmeden perhîzdür R

237

Harfû'l-Ğayn

R 45b, Ü 17a, A 33b, E 57a, H 14b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fa'ilâtün)

(fa'lün)

1. Sûz-ı sînemden o meh-pâre-i bî-ğam fâriğ
Şehr pür-şûr u şerer şâh-ı mükerrem fâriğ
2. Bulmadı zevrak-ı dil gitdi ferâğât noktasın
Mevcden olmadı bu kulzûm-i dîdem fâriğ
3. Nâlemi kûyûñe ilterdi şabâ neyleyem âh
Kendü şuglinde yiler her kişi 'âlem fâriğ
4. Gökde âyîne-i meh pârelenür âhum ile
Her kaçan benden o meh-pâreyi görsem fâriğ
5. Meclis-i devr-i zemân muntazamû'l-hâl degil
Bir 'aceb bezm bu kim cām ufanuk Cem fâriğ
6. Dem-be-dem kânuñı Hâkânî o hûnî döksün
'Aşkdan olmayıgör hâşılı bir dem fâriğ *

* 1a sînemden / sînemde Ü, A, E, H
 2 / - Ü, A, E, H
 3a neyleyim / neyleyin Ü, A, E, H
 4a ile / ise R
 4b meh-pâreyi / meh-pâre'i R, E
 6b olmayıgör / olmayagör Ü, A, E, H

238

R 45b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fä'ilâtün) (fa'lün)

1. Gice nergis yakıcağ reh-güzer-i gülde çerâğ
 Lâlenüñ urdı hased bağrına dâğ üstine dâğ
2. Cirm-i ħurşid gibi bezme fūrūğ-ı mey-i nâb
 Şeb-çerâğından akıtdı feleküñ virdi ferâğ
- 46a 3. Kırdı gül şâhına bir cevheri nâmûsiyye
 Vaz' idüb şâhn-ı çemenzâra zümürriidün otâğ
4. Mergzârı(nı) her âzer od ocâğ itdi diyû
 Başladı bağda merkeb ü kelâğ itmege lâğ
5. Tıfı-ezẖânı gören âb-ı ħayât içdi şanur
 Güllerüñ alını âl itdi bahâr ağını râğ
6. Güşe güşe arasañ ħamdan eşer yok hergiz
 Ravza-i ħuld-i berîn oldı meger bağ ile dâğ
7. Tır-i ħam ħastesi Ĥâķāni-i zârı dirseñ
 Tâ Şolâğıñ kaşı yâynı göreli olmadı sâğ *

* 4a Mergzârı(nı) / Mergzâr R (Vezin ve anlam geriği tercih ettik.)
 4b merkeb / merkebüñ R (Vezin ve anlam gereği tercih etik.)

239

R 46a, Ü 17a, A 33a, E 56b, H 14b

Fe'ülün fe'ülün fe'ülün fe'ül

1. Müjeñle kaşuñdan çeküb tır ü tığ
Cevânâñı kırduñ geçirdüñ dirîğ
2. Hıtuñ milket-i hüsni teşhir içün
Olur çeşm-i tâtâruña yârlıg
3. Bu günden gel ey hâce-i nev-bahâr
Metâ'uñ ser-â-pâ getür bâğa yığ
4. Benüm berķ-i âhum 'alevlenmedin
Duḥân-ı figânum olur şekl-i mîğ
5. Belâgatde Hâķâniyâ kudretüñ
Senüñ şâbit eyler bu nazm-ı belîğ

240

Harfû'l-Fâ'

R 46a, Ü 17b, A 34a, E 57b, H 15a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fa'lün)

1. İtdi ğam hâne-i dünyâyı seherden teşrîf
Şâmdan def'-i melâl itmege eyyâm-ı şerîf
2. Mevsim-i luţf u leţâfet demidür mâyl itse
Kalb-i 'uşşâkını taltîfe o dil-dâr-ı laţîf
3. Ğirre olma seni ilzâm ider ay 'izzetine
Meh-likâlarda bulunmaya mı bir rind-i zarîf
4. Devlet-i kâhiresi kuvvet-i kudsiyyesidür
İtmeyen pîr-i muġānuñ bedenin süst ü za'îf
5. Dest-i ser-pençe-i şavm ile keş-â-keşde iken
Merhabâlar didi Hâkânî gelüb 'îd-i şerîf *

* 1b melâl itmege / zalâm eyledi Ü, A, E, H

2a luţf u leţâfet / luţf-ı leţâ'if Ü, A, E, H // mâyl itse / mâ'il ise Ü, A, E, H

2b taltîfe / taltîfine Ü

3a Ğirre / 'izzet R // alma / olmasa Ü // ilzâm / elzem R // 'izzetine / ğurre-i
nev R / ğurre-i meh E, H

3b bulunmaya mı / bulunmaz mı Ü, A, H / bulunmazdı E // yâ / - R // rind-i /
rinde Ü

241

R 46a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Virdi envâr-ı ruhuñ kadr-i selâtime şeref
 Şimdi sensin hulefâ'-i selefe hayr-ı halef
- 46b 2. Beñzedüb kaşlaruñ meddini her besmelenüñ
 Şaf şaf ol semte turur karşı şutür-ı muşhaf
3. La'lüñe gevher-i kânı nice teşbîh idelüm
 Gayret-i lü'lü-i dendānuñ iken dürr-i şadef
4. Sen o sultān-ı selâtin-i müsellemsin kim
 Fahr iderler dañi ābā'-i kirāmuñla selef
5. Mürde-i āb-ı hayāt-ı ruhuñ İskender-i Rüm
 Fitne-i kevşer-i cām-ı dehenüñ Şāh-ı Necef
6. Raqam-ı gülüñ güher-bār u dūr-efşānuñla
 Reşehāt-ı kalemüñ milket-i 'irfāna tuhaf
7. Kabza-i kavş-ı kerem dest-i kerimüñde iken
 Nāvek-i guşşa vü gam itmesün eşrāfı telef
8. Çarh şimden girü hāşā ki benüm Hākānī
 Meclis-i şer'de nālem ney ide sinemi def

242

R 46b, Ü 17a, A 34a, E 57b, H 15a

Mef'ülü mefā'lıü mefā'lıü fe'ülün

1. Pehlûda görüb dehşetüm ol kân-ı ma'ârif
Biñ nâz ile geldi didi " *el-ḥā'inü ḥā'if* "
2. Ülfet kaṭi düşvâr idi ger ḥaṭṭ-ı vekâyı
Resm itmese mecmû'a-i ḥüsnüñde mü'ellif
3. Gösterdi ruḥuñ câm-ı leṭafetde şanâyî'
Öğretti lebüñ bâdeye meclisde leṭâyif
4. Teşrîfin umardum yine ol kûlzüm-i cevruñ
Ger fülk-i vücûd olmasa ğam baḥrine müşrif
5. Çignetmese Ḥâḳâni beni mûr-şifat âh
Ḥaḳ virse Süleymânuma bir Âşaf-ı münşif *

* 1b " *el-ḥā'inü ḥā'if* " / " *el-ḥāyinü ḥāyif* " R

3a câm-ı / câma R

4a cevruñ / cûduñ R, H

4b fülk-i kaşr-ı R // vücûd / vücûda Ü, A // müşrif / şeref Ü, A, E

5a Çignetmese / Çignetme Ü, A, E

243

R 46b, Ü 17b, A 33b, E 57a, H 15a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fä'ilâtün)

(fa'lün)

1. Vâ'iz-i bî-meze meclisde müdâm eylese lâf
Sözine pîr-i muğānuñ idemez kimse hîlâf
2. Cāy-ı farķuñda kelām it ki ulū'l-emr olduñ
Devr-i Cemden seni eslâf ideli istiḥlâf
3. Özge erķām iledür defter-i 'aşķ evrākı
Şıgmaz ey ḥāce bu takśime mi'ât ü ālâf
4. Ḥûn-ı a'dâ ile rengin olur âhum kılıcı
Tîg-ı elmâsa gerek ḥaķ bu ki yâķût gılâf
5. Lû'lü-i eşķi şaķın itme telef Ḥākānî
Bu kadar cevher-i zî-kıymeti yazuķ itlâf *

* 1a müdâm / eger Ü, A, E, H
 1b Sözine / Sözini Ü, A, E, H
 2a Cāmı / Cām-ı Ü, A // it ki / itdün Ü, A, E, H
 2b ideli / idemez Ü, A, E, H
 4b bu ki / göge R
 5a şaķın / yazuķ R
 5b yazuķ / yazmaz R, Ü, E, H

244

R 47a, Ü 18a, A 34a, E 57b, H 15a

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Meyde teklîf olmasun tek nakd-i cân olsun telef
Bâde şun şimden girû sâki tekellûf ber-ţaraf
2. Cem bu ma'nâyı neden mübhem kıomuş aňlatmamış
Niçün ağlarmış sürâhiler ħurûş itdükçe def
3. Sehm-i kıavvâs-ı kıazâ atıldığıunca ħaķ bu kim
Kıatre-i ħûn-ı dil-i ehl-i muşibetdür hedef
4. Bir 'Alî-sîret güzel sevdüm ki ħûsn alayını
Zü'l-fekâr-ı ħamzesin çaldukça eyler çâr-şaf
5. Virdümüz kilk-i benânı vaşfidur Ĥâķāniyâ
Âyet-i " Nûn ve'l-kalem " den göñlümüz Şâh-ı Necef *

* 2a aňlatmamış / aňlanmamış R

3a Sehm-i kıavvâs-ı / Sem-i kıavs-ı Ü, A // kıazâ / - H // Ĥaķ bu kim eylediğıün sehm-i kıaza E

4b ħamzesin / ħamzesi R // çaldukça / şaldukça Ü, A, E, H // çâr-şaf / çâr-şıfat R

5a Virdümüz / Derdimüz Ü, A, E, // vaşfidur / vaşfidur Ü, A, E, H

5b / Aldı kıad ceffe'l-kalemdeñ göñlüm Şâh-ı Necef R

5b / 68. sûre, 1. ayetten.

245

Harfû'l-Kâf

R 47a, Ü 18a, A 34b, E 58a, H 15b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Saña dil beste kalb âşufte cân üftâde ben 'âşık
Hemân bir ben miyem ey serv-i sîmîn-pîrehen 'âşık
2. Ne câzib hüsn olur kim Ka'be-i 'ulyâ gibi sâķi
Senûñ cām-ı cemâlûñ görmeyen 'âşık gören 'âşık
3. Nihâl-i serv-i bâlâña tezerv-i şahın-ı gül mâ'il
Hırâm-ı naħl-i bî-hem-tâña tâvûs-ı çemen 'âşık
4. Eger dest-i ecelden tolmasa peymâne-i 'ömrüm
Olur muydum hiç ol peymân-şiken kattâle ben 'âşık
5. Rakîb-i kîne-cûya ol sebebden (bed)-du'â itmem
Olubdur karkaram kendüye ol nâzûk beden 'âşık
6. Didüm 'uşşâķ-ı bî-dil Hüsrevâ senden vefâ ister
Didi nâz ile ol Şîrîn-dehen ben istemem 'âşık
7. Eger 'arz-ı du'â ma'sûķa bir kayd olduķın bilse
Cihânda haşre dek açmazdı Hâķânî dehen 'âşık *

* 2a 'ulyâ gibi / 'allñ ey Ü, A / 'ulyañ ey E, H

2b görmiyen 'âşık gören / gören 'âşık görmiyen Ü, A, E, H

Mişâl-i Ka'be eyâ nûr-ı dîde-i 'uşşâķ

Gören cemâlûñi müştâķ görmiyen müştâķ / E der-kenâr

5a bed-du'â / du'â R (Vezin ve anlam gereķi tercih ettik.) // - Ü, A, E, H

6b istemem / istemen R, A / Didi ben istemem nâz ile ol şîrîn-dehen 'âşık E

246

R 47a, Ü 18b, A 35a, E 59a, H 16a

Mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Gülzâr-ı hüsne zülfüñ ider müşg-bârlık
Hakkâ budur ki ancak olur gül-'izârlık
2. Dâğ-ı derûnı tâzelenür lâle-ruhlaruñ
Şahrâda itseñ ey gül-i ter tâzekârlık
3. Gelseñ yine şahîfe-i pehlûya nîm-mest
Gam-bânemizde bir gice yazsak humârlık
4. Bir dem mi var ki la'lüñi yâd eyledükce dil
Dürr-i sirişküm itmeye gevher-nişârlık
5. Hakkâniyâ sıfâlin o gûyuñ külâh idüb
Şahân-ı dehre gösterelüm tâc-dârlık *

* 3b yazsak / yazsañ R

4b sirişküm / sirişk Ü, A, E, H

5a sıfâlin o gûyuñ külâh idüb / külâh idelüm gûyı kâsesin Ü, A, E, H

247

R 47b

Mef'ülü mefâ'llü mefâ'llü fe'ülün

1. Kıl pertev-i ruhsâreñi tâb-ı meye mülhak
Müstağrak-ı envâr ola tâ câm-ı mürevvak
2. Vir 'ânzuñ âyînesine meyle cilâ kim
Mir'ât-ı cemâlüñle bulur meykede revnak
3. Ol sāgar-ı ğabğab bizi mest eyledi sāķi
Şimden girü gird-âbdadur hâşılı zevrak
4. Ser-rişte-i hicr olmasa peyveste vişâle
Ka'r-ı yem-i ğamdan kati düşvâr idi çıkmak
5. Devr eyledi Hâķāni benüm micmer-i nazmum
Hassân-ı 'Acem didi görüb bu sizüñ ancak

248

R 47b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Kederden şad-pâre cismüm eşk-i hûn-âşâma müstağrak
Ser-â-pâ rahne bir zevrak şanur deryâya müstağrak
2. Melâyik sen Kerîmü's-Şâne meftûn idi olmazdan
Benî-nev'-i beşer elţâf-ı " *Kerrem_nâ* " ya müstağrak
3. Aña şâdem ki bağrum çāk iderse ol kemân-ebrû
Bulur peykân-ı 'aşk tâ dil-i şeydâya müstağrak
4. Hevâ-yı bezm bî-ma'nî muğannî mest ü müstağnî
Kadeh gark-âb-ı hayret mey nevâ-yı nâya müstağrak
5. Serây-ı 'aşkı ol Leylâ-veş itdi geldi Hâkânî
Tecelliyât-ı " *şübhân ellezî esrâ* " ya müstağrak *

*2b / 17. sure, 70. ayetten bir kelime.

5b / 17. sure, 1. ayetten bir bölüm.

249

R 47b, Ü 18a, A 34b, E 58a, H 15b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. O yâr-i ser-girānuñ göñlin āh u zār ile açduk
Maḥabbet mülkini biz tîğ-ı âteş-bâr ile açduk
2. Şeb-i vuşlatda çekdük pîrehensüz yâri pehlûya
Hicâb-ı hicri ey dil kuvvet-i Settâr ile açduk
3. Felek yârin der-i ḥammârı açmaz kırsa der şoḥbet
Ki zîrâ gice yüz biñ 'öçr ü istiğfâr ile açduk
4. Uyandı baht ḥâb-âlûde şavt-ı pây-ı dil-berden
Sa'âdet dîdesin ol devlet-i bîdâr ile açduk
5. Bu şeb Ḥākāni irdi himmet-i pîr-i muğân şavmı
Leb-i dil-dârı emdük bâde-i gül-nâr ile açduk *

* 1b mülkini / mülketin R // biz / bir Ü, A, E, H
 2a vuşlatda / firkatde Ü, A, E, H // yâri / yâr-i Ü
 3a yâri / yârin R
 4a ḥâb-âlûde / ḥâb-âlûd Ü, A, E, H // şavt-ı / şûret-i Ü, A, E, H
 5b dil-dân / dil-dâru Ü // emdük / câm-ı Ü, A, E, H

250

R 47b, Ü 18b, A 35a, E 59a, H 16a

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Kâlâ-yı mihre zerre kadar i'tibâr yok
Cins-i hakîkat akçe ider bir diyâr yok
- 48a 2. Geçmez vefâ tuhafları şehrinde dil-berûñ
'Âşıkda andan özge ise ber-güzâr yok
3. Rıtlı-i girân-ı vuşlatuñ ağır bahâlıdur
Sevdâgerân-ı gamda aña iktidâr yok
4. Mey şunmaz oldu lebleri ol mû-miyânuñ âh
Bir yerdeyüz ki meykede yok gam-güsâr yok
5. Yâr-i kenâre çâre var ammâ ki neyleyem
Hâkânî bahr-i firkat-i yâre kenâr yok *

* 1a mihre / mihr Ü
2a şehrinde / kûyinde Ü, A, E, H
4b gam-güsâr / mey-güsâr Ü, A, E, H
5a ki / tâ ki R (Vezin tutmuyor.)

251

R 48a, Ü 18b, A 34b, E 58b, H 15b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Bahâr irdi yine dîvâne nakş oldum nigârum yok
Cihānuñ kâr u bārın neyleyem bir şivekârum yok
2. Ayagına akar gördükçe lutfın mey-fürûşuñ dil
Sever gönlüm o pîr-i dil-pezirî ihtiyârum yok
3. Beni 'ayb eylemeñ perhîzkâr olmak kolay ammâ
Za'îfû'l-hâl-i 'aşkam bâr-ı zühde iktidârum yok
4. Düketdüm nakş-ı eşk-i dür-efşânı şimdi sâkinüñ
Gam-ı efkâr-ı la'l-i dil-keşinden gayn vârum yok
5. Görenler şafvet-i âyîne-i şî'r-i şafâ-bahşum
Benüm Hâkâniyâ zâhir şanurlar inkisârum yok *

* 1a irdi / oldu A // nigârum / bahârum Ü, E, H / kararum A
 1b kâr u / kâr- R
 3a ammâ / olmaz Ü, A, E, H
 3b Za'îfû'l / Za'îf-i Ü, E, H
 4b gayn vârum / öge kârum Ü, A, E, H
 5b zâhir şanurlar / zâhirde şanur Ü, A, E, H

252

R 48a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Dün seng-i cefâya tutub ol yâr-ı muvâfık
Didi nice bi'l-lâh yolından şu cefâcık
2. Ta'n itme göñül zevrağın endîşe-şikeste
Sâki-i sebû-keş ola câyiz ki ufanık
3. Dil mürği kalur dâm-ı taḥayyürde giriftâr
K'ol halka-i zülfi nice halk eyledi Ḥâlık
4. Güller gibi açılmasa pehlûsı çemende
Âh olmasa ol gonce-i ḥandân iken açık
5. Şimden girü ihyâ idemez şerbet-i vaşluñ
Ḥâkâni-i dil-ḥasteñi öldürdi cüdâlık

253

R 48a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Dili gül-geşt iderken vâdi-i hicrâna uğratduk
Semend-i 'azmümi bir böyle hâristâna uğratduk
2. Yağar bârân-ı âteş rengi ebr-i desti sâkinüñ
Yine şabr u taḥammül zevraḳın tûfâna uğratduk
- 48b 3. Ufukdan mihr-i vuşlat şubḥ-ı şâdık gibi berḳ umduk
Nigârı gice miḥnet-hâneye mestâne uğratduk
4. Ṭabīb-i ḥaste-dil 'âşıkıaruñ şordum o leblerden
Dimiş kim her birin bir derd-i bî-dermâna uğratduk
5. Ḥuten miskine rağbet gitdi bûy-ı nâfe-i nazmı
O gün Ḥâḳâniyâ gencine-i ḥâḳâna uğratduk

254

R 48b, Ü 18b, A 35a, E 58b, H 15b

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Güllerde tâb-ı 'arız-ı sihr-âferîn mi yok
Bülbülde sûz-ı zemzeme-i âteşin mi yok
2. Minnet Cenâb-ı Hakkâ nemûz var zemâned
İnşaf-ı 'adl-i hüsrev-i rûy-i zemîn mi yok
3. Reşk-i melek degil mi bu şehrüñ güzelleri
Aralarında vaşf idecek nâzenîn mi yok
4. Sâkı-i Cem-nigînini gördüñ mi medisüñ
Cemşide ya'ni şimdi dilâ câ-nişîn mi yok
5. Tırmaz hayâl-i lebleri îmâna kaçd ider
Hâkânî bilmem ol büt-i hüninde dîn mi yok *

* 3a bu şehrüñ güzelleri / yârimüñ perîleri R
4b Cemşide / Cemşid Ü // dilâ / - R // câ-nişîn / felek-nişîn R
5b bilmem / yoğsa Ü, A, E, H // hüninde / yağmada R

255

R 48b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Hâk itdi giribânumı gam dâmenümi 'aşk
Âteşlere yakdı şanemâ hirmenümi 'aşk
2. Pîrâhen-i şabrum gibi hicrûñde ser-â-pâ
Heb pâreledi cevır ile pîrâhenümi 'aşk
3. Mesrûr olamam sâkin-i firdevsde olsam
Peygûle-i efkâr ideli meskenümi 'aşk
4. Bir kendü gibi âfete meftûn idüb hâr
Şayd itdi ol âhû-yı gazâl-efgenümi 'aşk
5. Gül bergi gibi za'f ile şoldurdı belâ bu
Hâkâni benüm o gül-i nâzûk-tenümi 'aşk

256

R 48b

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Varduk riyaż-ı kūyine Rıdvānı bulmaduk
Kopmış yirinden o gül-i ḥandānı bulmaduk
2. Bağūñ ḥazānı şāḥ-ı gül-i zāğa virmiş āh
Būstān içinde mesken-i dūstānı bulmaduk
3. Sāḳi-i bezmūñ ānı idi 'aqlımız alan
Şimdi belā bu kim arayub ānı bulmaduk
- 49a 4. Efkār-ı la'l-i yāri bitürdük şarāb ile
Deryāya düşdi mühr-i Süleymānı bulmaduk
5. Aḳa 'aceb mi ḳutlu yaşum cām-ı mey gibi
Ḥāḳāni bezm-i bādede ḥāḳānı bulmaduk

257

R 49a

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Dil-dâdelere cür'et ider dâd-ğâh yok
Hakkâ budur ki sende efendi günâh yok
2. Tayanmaz oldu âhuma 'âlem ne hâldür
Güyâ cihânda bir şeh-i 'âlem-penâh yok
3. Sür câm-ı dildedür mey-i gül-fâma dûsturn
Reng itdüğünde la'l-i lebûñ iştibâh yok
4. Dil maṭla'ından anuñ içün toğdı mihr-i 'âşk
Zirâ gönülde zerre kadar fikr-i câh yok
5. Hâkâni çarğa itmez ise ser-fürü ne var
Şâhâ kapuñda özge aña secdegâh yok

258

R 49a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fä'ilâtn) (fa'lün)

1. Yine sūz-ı gām-ı 'āşk ile yanub kâl olduk
 Yine bir tâze nihâl-i güle meyyâl olduk
2. Mürg-i dil pîrini peykânı şikest itdi dirîg
 Tîr-i cevri ile yine münkesirü'l-bâl olduk
3. Bir alay nâ-kese çignetdi felek zatımız
 Ser-i kūyuñda senüñ hâşılı pâ-mâl olduk
4. Gördük olmaz reh-i Leylâda kabâ bile sülûk
 Biz dañi Kays-şifat şoyunub abdâl olduk
5. Hâlimüz şormadı hayfâ o tabîb-i dil ü cân
 Pister-i miñnet ü endîşede bir hâl olduk
6. Kaddüm ol taze-cevân bükdi benüm Hâkânî
 Şandılar halk ki biz pîr-i kühen-sâl olduk

259

R 49a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Severüz dil-beri biñ cân ile mümtâz olıcak
 Çekerüz nâzını her vech ile tannâz olıcak
2. Şân-ı a'lâmuza 'aql imez olur ser-verimüz
 Tüg-ı şâhî gibi bir serv-i ser-efrâz olıcak
3. Başı gitmekden elem çekmez efendi 'âşık
 Neylesün yâr-i gamı bir kişi ser-bâz olıcak
- 49b 4. Yine ağıyar-ı muhâlif 'acabâ neyler ki
 Bu gün ol yâr-i muvâfık baña dem-sâz olıcak
5. Hâşılı mürğ-i dil-i yâri ne minnet şayda
 Nazm-ı Hâkâni-şifat alıcı şah-bâz olıcak

260

Harfû'l-Kâf

R 49b, Ü 19b, A 36a, E 60b, H 16b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Didüm hakkında âgyâruñ dil-i nâlânı söyletseñ
Gülüb biñ nâz ile ol şûh didi ânı söyletseñ
2. Felekde mübtelâdur her biri bir derd-i dirîne
'İtâbuñ mâni'-i nuṭṭ olmasa irfânı söyletseñ
3. Lebûñ terciḥ iderdi gonce-i cennetden ey gül-ruh
Muḥaşşal bûlbûlân-ı ravzâ-i Rıdvânı söyletseñ
4. Nedür bu fenn-i 'aşkuñ müşkilât-ı hikmet-âmûzı
Ki ma'nâ añlanılmaz lâl olur Loḡmânı söyletseñ
5. Neler söylerdi görseñ leblerûñ vaşfında sultânım
Eger mürğ-i dil-i Hâkânî-i nâlânı söyletseñ *

* 2a derd-i / dürr-i R
 4a hikmet-âmûzı / hikmet-endûzı R
 4b ma'nâ / ma'nî R
 5a görseñ / görsün A
 5b mürğ-i dil-i Hâkânî-i / Hâkânî-i mürğ-i dil-i Ü, A, E

261

R 49b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Mey-i bî-ğışşden aldum ârzûsın mâ'-i nesîmînüñ
Getürdüm himmetiyle dîldeki bîmi Meryemînüñ
2. Şikest eyler şakın peymâne'i îmân ile sâkî
Dürüst olsun kimüñle var ise medîsde terkînüñ
3. Gudûretden mücellâ bir gümüş âyînedür gûyâ
Nazîrün görmedük hakkâ bu kim ol sine-sîmînüñ
4. 'Alem gibi şalındı mülk-i hüsne yâr o perçemle
Zuhûr itdi fûrûğ-ı tûğ-ı " tâhâ " ile " hâmîm " üñ
5. Yine Hâkânî bir kâkûl-i müselles çâr-ebrûya
Virildi hall ü 'akdi çâr rûknüñ heft-iklîmüñ *

* 4b / Mukatta'a harflerinden, " tâhâ " 20. surenin ilk ; " hâmîm " 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46. surelerin ilk ayetleri.

262

R 49b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Leblerün berg-i gül-i bâğ-ı İremden nâzûk
 Kaşluruñ levha-i Çinüñde kalemden nâzûk
2. Kadem iklimüni ser-tâ-ser idenler didiler
 Görmedük hâşılı 'âlemde o femden nâzûk
3. Dem-be-dem hûn-ı ciger mün'akis olmazdı eger
 Olmasa cām-ı lebüñ sāgar-ı Cemden nâzûk
4. Yād-ı zülfüñle şabā başladı taķsime yine
 Ber-hevā bağladı nev-rûz-ı 'Acemden nâzûk
- 50a 5. Olsa vaşşâfı hezārān o gülüñ Hākānī
 Kimse medh itmeye bu bende-i kemden nâzûk

263

R 50a

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

1. Dün halka-i bezmi yine sâkî yedi kat eyledük
Eflâke çıķduķ gūyiyâ seyr-i semāvât eyledük
2. Evrâķ-ı hūsn-i haţţına sen şâhidūñ daħl itme kim
Ol hüccetūñ biz vâ'izâ mażmūnın işbât eyledük
3. Hayfâ ki nakd-i vaķt iken 'uşşâķa lezzât idük
Geldük hazîz-i hâķde taşnî'-i evķât eyledük
4. Mir'ât-ı ķalbi şayķal-ı âh ile ķılduķ mūncellî
Seyr-i süveydâ cevherin âyine-i zât eyledük
5. Eslâf-ı nîgū nāmıñuñ nāmūs nice sâle-veş
Hâķāniyâ bir vehde heb bezl-i harâbât eyledük

264

R 50a, Ü 20a, A 37a, E 61b, H 17a

Mifā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1. O gün fakîrûñe luţfuñdan iltifât itdûñ
Beni bu vaz' ile maḥsûd-ı kâyinât itdûñ
2. Nişân gibi görünür o kemânçe-i ebrû
Meger eyâlet-i ḥüsnüñ bu gün berât itdûñ
3. Göñüller âyînesinde görindüñ ey sâķi
Ḳulûbı ḥaḳ bu ki mir'ât-ı nûr-ı zât itdûñ
4. O ḥâli müşkil idi zülfüñ açmasañ görmek
Zamîre vâķıf olub ḥall-i müşkilât itdûñ
5. Miyân-ı bâğda şahbâ şeker-feşân oluyor
Elûñde câmı meger şîşe-i nebât itdûñ
6. Palâs-ı zühd ü riyâyâ girerdi Ḥâķânî
Libâs-ı 'aşķı aña ḥil'at-i necât itdûñ *

* 1a fakîrûñe / fakîre ki Ü, A, E, H
 1b vaz' ile / şun' ile Ü, E, H
 3a âyînesinde görindüñ / âyînesinden görindin R
 5 / - Ü, A, E, H

265

R 50a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Seher 'uşşâkı toprakdan getürdüñ ey şabâ geldüñ
Vefâ bûyın getürdüñ derdüme itdüñ devâ geldüñ
2. Mu'ın oldı saña nuţk-ı nefisi pîr-i hammâruñ
Cenâbından kerâmet ahz idüb alduñ du'â geldüñ
3. Dem-â-dem kâseler devr eyledükce şaff-ı meclisde
Giderdi 'aqlumı sâki benüm âh ol şafâ geldüñ
4. Cilâ virdüñ gönül mir'âtına dünyâyı seyr itdük
Seherden çeşmüme ey bâde-i gîtî-nümâ geldüñ
- 50b 5. Cefâdan gayrı Allâhı severseñ şormağ 'ayb olmaz
Ne gördüñ bu muşibet-hâneye Hâkâniyâ geldüñ

266

R 50b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. İrişdi yine devr-i 'aks-i nûş-ı bâde-i gül-reng
Dem-i şubh itdi nev-rûz-ı şabâda bir laţif âheng
2. Ğinâ virdi muğannî nefha-i cân-bağş-ı 'îsidür
Naşîhat diñlenilmez nây ile dem-sâz olaldan çeng
3. İder pîr-i muğānuñ kuvvet-i kudsiyyesi şimdi
Çemen bezminde her mestāne-i bî-hûşı bir Hûşenk
4. Lebinden var ise dārū kıatar sākî mey-i nāba
Müdām itmekdedür ol āb-ı âteş-rengi pîr-i nîreng
5. Serîr-efrûz olub Hâkaniyâ nev-rûz-ı sultāni
Yine bu günbed-i pîrûze-rengi kıurdi bir evreng

267

R 50b

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Gerdenüñde halka-i zülf-i perişānuñ senüñ
Dūd-ı āhum şeklidür k'olmuş giribānuñ senüñ
2. Katl-i merdüm itmege gūyā dü-çeşm-i mest ile
Birbirine girdi el bir itdi müjgānuñ senüñ
3. Ğamze-i tātārını yārūñ felek pür-ḥūn idüb
Ḥaste 'āşık çeşmine döndürdi devrānuñ senüñ
4. Ol siyeh ser-bendüñ altından belâ-keş 'āşıkā
Ğamze-i perdiyle eyler çeşm-i fettānuñ senüñ
5. Yâri derd-i çeşm ile bīmār şanma var ise
Tutdı ol meh-pāreyi Ḥākāniyā kānuñ senüñ

268

R 50b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Firâatde çemen güllerinüñ efser-i 'aşkuñ
Destinde karanfüllerinüñ sāğar-ı 'aşkuñ
2. Lâ-ya'kıl-i dehr eyledi bezm ehlini sâķi
Meclisde senüñ devr ideli micmer-i 'aşkuñ
3. Eflâke ser egmez yıkılıb hâke de düşse
Üftâdeleri şâh-ı Ferîdün fer-i 'aşkuñ
4. Şayd olmazdı tûṭi-i dil ḥaṭ-ı dü-tâdan
Bâl açmasa tâvûs-ı zümüröd pîr-i 'aşkuñ
5. Hâķāni-şıfat la'l-i lebün mâyiliyüz heb
İksîr-i sa'âdet bilüriz cevher-i 'aşkuñ

269

R 51a, Ü 19a, A 35b, E 59b, H 16a

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1. Harım-i vaşluña ağıyârı mahrem eylemeseñ
Bihişt bûlbûlisün zâğı hem-dem eylemeseñ
2. Leb-â-leb olsa ayağıñ pey-â-pey öpsem elüñ
Mey-i teğâfûli sâkı dem-â-dem eylemeseñ
3. Ne ibtilâ idi yâ Rab melâhat iklimin
Eger o hüsrev-i hüsne müselleme eylemeseñ
4. Ğamuñla mülk-i melik mâ-melekeden el çekdi
Fakîri bâri firâkuñla pür-ğam eylemeseñ
5. Ne var cefâñ ile Hâkâniyi benüm cânım
Belâ-yı 'aşk ile rûsvâ-yı 'âlem eylemeseñ *

* 1b Bihişt bûlbûlisün zâğı / Bihişt-i bûlbûli sen zâga Ü, A / Bihişt-i bûlbûle sen zâğı H
2a pey-â-pey öpsem / piyâle ola Ü, A, E, H
4a melik-i mülk / melik ü mülk R
5a / 'Acab cefâñ ile Hâkâni bendeñ olmaz mı R
5b Belâ-yı 'aşk ile / Belâya düşme R

270

R 51a

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Maẓhar-ı dîdârdur âyîne-i rūyuñ senüñ
Gülşen-i bî-ẓârdur pehlû-yı gül-būyuñ senüñ
2. Câm-ı ruḥsâruñ 'arâḳ-nüş eyledükce şâf olur
Dir iseñ sâķi şafâ kesb itmedür ḥūyuñ senüñ
3. Ḥâzin-i firdevse ḥuddâm-ı serâyuñ daḥl ider
Ravza-i Rıqvâna ṭa'n eyler ser-i kūyuñ senüñ
4. Bâd-ı zülfüñle biribirine girdi kāyinât
Ḥalkı bî-tâb itdi tâb-ı ḥalka-i mūyuñ senüñ
5. Dîde-i terde ḥayâl-i ḳaddidür Ḥâḳânî
Cūyda 'aks-i nihâl-i serv-i dil-cūyuñ senüñ

271

R 51a, Ü 19b, A 36b, E 60b, H 16b,
Mef'ülü fâ'ilatü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Ol dem gubâr-ı kûyuñe âğuşte görmedüñ
Dün hâkden fütâdeñi cânâ götürmedüñ
2. Pâ-mâl idüb semendüñe ey şeh-süvâr-ı hüsn
Biñ dürlü nâz ile yüzüni hâke sürmedüñ
3. Bir dem mi var ki hısm ile ebrûlaruñ çatub
Tümâr-ı şabr u tākātüm ey gonce dūrmedüñ
4. Haṭ çekdi şafḥa-i gül-i rûyüñde rûzgâr
Ya'nî ki bâğa zâğ u zeganlar üşürmedüñ
5. Hâşâ ki yâr men' ide pâyine düşmeden
Hâkâni söz budur ki maḥallin düşürmedüñ *

* 2b yüzüni hâke / yüzümi yire Ü, A, E, H
3a çatub / görüb Ü, A, E, H
4b Ya'nî / yağnî R // zeganlar / zegandan Ü, A, E, H
5b maḥallin / maḥallüñ A

272

R 51a, Ü 19b, A 36b, E 61a, H 16b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fä'ilâtün) (fa'lün)

1. Derd ü ğam yârelerin mürde-i hicrâna şoruñ
 Mâ-cerâsın yaşımuñ dîde-i giryâna şoruñ
- 51b 2. Haste-i ğam yine mey birle şifâ bulduĝını
 Pîr-i mey-ĥâne bilür hikmeti Loķmâna şoruñ
3. İmtidâd-ı şeb-i hicrânı sũ'al itse murâd
 Pister-i ğamda yatan 'âşık-ı nâlâna şoruñ
4. Neş'e-i lezzet-i şahbâyı erâzil ne bilür
 Şoncaķ derd-i dil-i zârı hakîmâna şoruñ
5. Hâtem-i la'lini Hâķāni-şifat bulmayıcak
 Söyleñ ol ĝonce-feme mûhri Süleymâna şoruñ *

* 1a Derd ü / Derd-i Ü

4 / - Ü, A

4b dil-i zârı hekîmâna / dili zümre-i 'irfâna E, H

5b ĝonce-feme / ĝonce disün E, H // mûhri / mûhr-i E

273

R 51b

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Nār-ı âhumdan sipihr oldukça sūzân ey felek
Raḥneler peydâ ider eyvân u keyvân ey felek
2. Âsmâni âstânından cüdâ eylerdürür
Eylemişdür hicri ser-gerdân u ḥayrân ey felek
3. Bir tezerv-i nâz uçurdum k'aña taklîd idemez
Sidreden ṭâvūs-ı kudsî itse cevlân ey felek
4. Çarḫ hakkâkinde bakmazlardı mühr-i elmâsına
Cevher-i tîḡın görüb cevher-fürüşân ey felek
5. Añasın Ḥâkânî ol ebrû niçün âh itdügin
Ṭâk-ı 'arşa olıcak peyveste efgân ey felek

274

R 51b, Ü 20a, A 37a, E 61b, H 17a

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Farq olmaz oldu lem'a-i ruhsârdan yüzüñ
Añlanmaz oldu şive-i güftârdan sözüñ
2. Her gamzesine tâyir-i kudsi şikâr olur
Şeh-bâz-ı evc-i kudret-i Feyyâzdur gözüñ
3. Hurşid-i sineñ 'âleme bir tâb virdi kim
Vuşlat şebinde adı mı var şimdi gündüzüñ
4. Rez duhterine âb-ı ruhuñ yüz komaz veli
İnsâf idince mâ'ilîyüz heb o yüzsüzüñ
5. Yüz biñ ricâlar itdi verâ-yı hicâbdan
Hâkâni-i belâ-keşe göstermedüñ yüzüñ *

* 1a yüzüñ / sözüñ Ü, H
 1b sözüñ / yüzüñ R
 3a Hurşid-i sineñ / Hurşid-i hüsnüñ A / Hurşide senüñ Ü, E, H // tâb virdi / şu'le şaldı Ü, A, E, H
 3b şimdi / ya'ni Ü, A, E, H
 4b mâ'ilîyüz / mâ'ilüz yüzine Ü, A, E, H // yüzsüzüñ / nursuzuñ Ü
 5b belâ-keşe / fütâdeye Ü, A, E, H

275

R 51b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Ey kâfile-i bād-ı şabâ yâre giderseñ
Râz-ı dîli şerh it o dil-i zâra giderseñ
2. Bir gözleri hûnî baña âl eyledi gitdi
'Arz eyle benüm hâlümü hünkâra giderseñ
- 52a 3. Koyub kapuñı gitmege yok çâre didüm yâr
Çok nâdim olursın didi bî-çâre giderseñ
4. Ğam-hâne-i 'âlemde şafâ kalmadı ey dil
Nâzûklık ider hâne-i hammâra giderseñ
5. Hâkânî firâkın añub âh eyleme zinhâr
İrgürme gubâr o gül-i bî-hâra giderseñ

276

R 52a, Ü 19a, A 35b, E 59b, H 16a

Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

(Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Fırkati ol meh-i şeb-efrûzuñ
Râhatin selb ider şeb ü rûzuñ
2. Od bırağdı hayâtum illerine
Âteş-i hicr-i 'âkıbet-sûzuñ
3. Neler öğretmiş ey efendi saña
Tıfl iken dâye-i bed-âmûzuñ
4. Rûh-ı şânî gibi yatur görseñ
Çâk-i sinemde tır-i dil-dûzuñ
5. Dil şahâdet virür ki ol kaşı yâ
Gele Hâkâni görmeye tozuñ *

* 2a Od / O R

2b Âteş-i hicr-i / Âteş-i hıcre Ü, A, E, H

3a öğretmiş / öğretmez Ü, E, H

4a görseñ / dilde Ü, A, E, H

4b Çâk-i / Hâk-i R

5a virür / ider Ü, A, E, H // kaşı yâ / kaş-yâ R

277

R 52a, Ü 19a, A 36a, E 60a, H 16a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fa'lün)

1. Tığ-ı müjgānuñ ider bağrını Cibrîlûñ çāk
Eyler ol ğamze-i ħūnī Melekū'l-Mevti helāk
2. Muttaşıl çarĥdadur kendülerin bilmezler
Mihir-i ruĥsāruñ ile māh-veşān-ı eflāk
3. Akıdırsa şu gibi çeşme-i ĥurşīdi n'ola
Āftāb-ı fūlk-i ĥüsndür ol 'arız-ı pāk
4. Dest-i ĥūn-rîzūñe kurbān olayın gel sākī
Meclisi kanumla ğarĥa-i ĥūn it bî-bāk
5. İmdi Ĥākāni o gözler ki bu gün ben gördüm
Ġamzesinden nice merdümder ola tu'me-i ĥāk *

* 1b Eyler / İder Ü, A, E, H
 2a kendülerin / kendülerüñ E
 2b māh-veşān-ı / māh-şān-ı R
 3a ĥurşīdi / ĥurşīd Ü, A, E
 4a Dest-i / Dil-i R // olayın / olayım Ü, A, E, H
 4b bî-bāk / bî-pāk R, Ü, E
 5a gözler ki / gözlerle R

278

R 52a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fā'ilâtün) (fa'lün)

1. Tîğ-ı müjgānuñ ider bağrını Rıdvānuñ çāk
 Cebre'il olsa iner yolına gamzeñ bî-bāk
2. Hük-m-i dīvān-ı ezel böyle yazılmış ki müdām
 Dil-i ma'sûk-ı ferahnāk ola 'âşık gamnāk
3. Cür'a-rîz olduğın isterseñ eger âteşüñe
 Sâkinüñ ayağı altında göñül hāk ol hāk
- 52b 4. Âh kim bir gözi kanlu güzel öldürdi seni
 Zehr-i çeşmine anuñ kârger olmaz tiryāk
5. Fi'l-meşel çarha nigâh eyler ise Hâkânî
 Eyler ol gamze-i hūnî Melekü'l-Mevti helāk

279

R 52b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fä'ilâtün) (fa'lün)

1. Görmesünler karasın ağıyâr o haţţ-ı sādenüñ
 Ey şabā zülf-i perişân it Nesîmî-zādenüñ
2. Devr-i haţţuñda ğubār-ı kalbi ref' eyler yürür
 Mâyilem bi't-tab' devrânına cām-ı bâdenüñ
3. Leyli-i ğisûña Mecnûn olduk ammâ hâk bu kim
 'Aklı yokdur saña şimdi dil viren divānenüñ
4. Kākülüñ gibi iken 'uşşâkı pâ-māl itme kim
 Şartdur zirâ takayyüd hâline üftādenüñ
5. Sidre vü tûbāya itmeme ser-fürû Hâkânî ben
 Bendesiyem serv-kāmetlerde bir āzādenüñ

280

R 52b

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Görüb emvâcını tûfân-ı eşk-i çeşmimüñ mühlik
Semâdan Rûh-ı Kudsi didi " *yâ arḍu'bla'î mâ'ek* "
2. Cemâl-i 'âlem-ârâyı maḥabbet berḳ idelden tâ
Ṭufeyl-i 'aşḳdur 'âlem eger sâlik eger müşrik
3. Bu câma beñzemez şeb-büy-ı ḥabbet meyli destüñde
Nedür bi'l-lâhi taşriḥ eyle sâḳi ol ḳaranfûlcık
4. Tenûñ bir bağı yanmış lâle gibi dâğdâr olsun
Yine sünbül çemenzârında yir yir tâze güller dik
5. Benüm bu şî'r-i şîrînkâr u şekker-bâruma gökde
Bu gün Ḥâḳāniyâ olmaz cinân tûṭlıeri mâlik *

* 1b / 11. sûre, 44. ayetten bir bölüm.

281

R 52b, Ü 20a, A 36b, E 61a, H 17a

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

1. Ol ğamze şehā mevtini ister dil ü cânuñ
Sen ğatlüme hükm eyler iseñ emr Hudānuñ
2. Geh şābit olur kâh gelür aġzuma ğamdan
Cismümde 'aceb vahşeti var rûḡ-ı revānuñ
3. Sultān-ı serā-perde-i 'aşķuñ eşiginde
Miķdārı bir ancak şanemā şāh u gedānuñ
4. Mürġān-ı nev-iḥvāna bu ğün velvele şaldı
Āvāzeleri bāġda mestān-ı cihānuñ
- 53a 5. Her tāze cevān olsa revā baña ḡaridār
Ḥākāni ķadīmī ķulıyam pır-i muġānuñ *

* 1b hükm / emr E, H / - Ü // hükm / emr R

2a aġzuma ğamdan / aġzna ğamuñ R

2b Cismümde / Cisminde Ü, A, E

3a 'aşķuñ / ğaybuñ

4a nev-iḥvne bu ğün / nevā cāna n'ola Ü, A, E, H // şaldı / şalsa Ü, A, E, H

5a revā / n'ola Ü, A, E, H

282

R 53a

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Ğamzeñ oqların şaķınmañ yoķ o cāhilden senüñ
Ğālibā tırüñ daķı geķmez erāzilden senüñ
2. Şoķbet-i nādān ile sākī teķayyüd itme kim
Ķat' iderler ayaĝuñ bezm-i efāzilden senüñ
3. Zāhir olmazduñ bu yüzden ħaņķerüñ rüyı gibi
Ĥaţtuñ olsa ħāşılı yārān-ı yek-dilden senüñ
4. Ćarĥ-ı süflī-ţab'a ben nitdüm ki cānā dem-be-dem
Tır-i müjĝānuñ dirig itmez esāfilden senüñ
5. Ĥüsrev-i 'aşķ itdüĝin añmaz mısın Ĥākāniyā
Şimdi maķşūduñ ne ol Şirīn-şemāyilden senüñ *

* 1b erāzil / erāzil R

3a rüyı gibi / gibidür rüyı R (Vezin ve anlam gereĝi tercih ettik.)

283

R 53a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Leylâ ne 'aceb varmaz ise bâğına Kaysuñ
Ol lâle-ruhuñ merhemi yok dâğına Kaysuñ
2. Eṭrâfın alub ḥayl-i belâ vâdi-i gamdan
Kaşd eyledi ki şolına şağına Kaysuñ
3. Eylerdi temellük seg-i Leylâya peyâmı
Âhûlar anuñçün düşer ayağına Kaysuñ
4. Maḥşerde de irmezse gezer çäk-i girîbân
Leylânuñ eger dâmeni tırnağına Kaysuñ
5. Hâkâni dirîğ olmadı bir kimse muḳayyed
Zencîr-i belâdan urulan bâğına Kaysuñ

284

R 53a, Ü 20b, A 37b, E 62a, H 17b

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Hāb-ı nāz itsün diyū sāki çemende şubha dek
Gonceler bālin-i la'lin oldı gül gül-gün döşek
2. Katlime şemşirler çekdi siyāh ebrūlaruñ
Nāmum itdüñ şafha-i şihhetden ol tiğ ile hak
3. Āftābı āhı sūzān bilmesün 'uşşāki sen
Günde bir meh-rüy-ı mestāneyi var pehlūya çek
4. Gel benüm kanımı dök ol hançer-i cānān ile
Bī-günāh ūftādeler kanın dökerseñ ey felek
5. Sinesin öpmek muhāl 'aql iken Hākāniyā
Yārdan ümmīd-i pehlū itdügüñ bī-hūderek *

* 1b la'lin / la'l Ü, A, E, H
 2b itdüñ / itdi Ü, A, E, H // hak / çek E
 3a Āftābı āhı / Āftāb-ı āhı R // eylesün 'uşşāksuz / eylesün 'uşşāki sen R
 4a kanımı dök / dök kanımı Ü, A, E, H // cānān / müjgān Ü, A, E, H

285

R 53b, Ü 21a, A 38a, E 62b, H 17b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fä'ilâtün)

(fa'lün)

1. Müjde-i maqdemüñe mǎ-melekin virdi felek
Pāye-i 'arşa çıkub secde-i şükr itdi melek
2. Haber-i hicret-i hicrānı getürdi çemene
Seherī bād-ı şabā gülşene geldi yilerek
3. Rūzgār ellemedin bāri kenāra çekelüm
Sākiyā zevrağ-ı cāmı meded ikdām ile çek
4. Kayd-ı takvā yük olur rāh-ı maḥabbetde şaḳın
Kulzüm-i 'aşka düşen kimse sebükbār gerek
5. Ben de nā-merdem eger itmez isem Hākānī
Nām u nāmūsını zühd ü vera'uñ ḥāk ile yek *

* 1b çıkub / varub Ü, A, E
 2a hicret-i hicrānı / vuşlat-ı cānānı Ü, A, E, H
 2b Seherī / Seher-i Ü
 3a bāri / yāri R
 4b kimse / kişi Ü, A, E, H
 5b Nām u / Nām-ı Ü // zühd ü / zühd-i Ü

286

R 53b

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Nā-geh bî-bāk olam âlûde mey-hâne-i 'aşk
Nazar-ı 'âtıfetin itmeye benden münfek
2. Hâzret-i Şâhib-i A'zam Kapudân Pâşâ kim
Bâb-ı hâşına hicâb ile gelür gelse melek
3. Ol ki tâ haşre degin menkabet-i 'âliyesin
Evc-i a'lâda simâk itmede deryâda semek
4. Tîg-ı pulâd-ı zer-endûde-i kadrine anuñ
Oldı bu şahrâ hümâ-yı felege seng-i mehek *

* 1a / Kafiye harfi farklı. (Esas revî harfi "Kef" olmasına rağmen bu mısradâ "kaf" olarak gelmiş.
Bu gazelin mahlas beyti yok.

287

R 53b

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Tîğ-ı bî-dâduñla cānumdan uşandum ey felek
Adımı şimden girũ levh-i beķādan eyle ĥak
2. Rişte-i eşküm(le) bārān şöyle mûmtedd oldı kim
Baña ağlar tār-ı tesbîhin koyub gökden melek
3. Rif'atüm bahtın unut ey çarĥ-ı ser-keş sen beni
Ĥākden ref' eylemek güçdür gerek eflāke çek
4. Zerre-pulādın geçer çarĥuñ ĥadeng-i āhumuz
Sende āhenden midür ey şüh-ı sengin-dil yürek
5. Bir 'aceb girdāba düşdüm şimdi Ĥākāni beni
Āşikā(r) bî-gānereg tutdı o meh-rũ sādereg *

* 2a eşkümlle / eşküm R (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.)

4a Zerre / Zerre R

5b Āşikār / Āşikā R (Anlam gereği tamamladık.)

288

R 53b

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

1. Bir şâg yiri kalmadı sinemdeki dâğuñ
Yâyın çekemez pâdişehüm kimse Şolâğuñ
2. Teklif komaz hançer-i müjgānuña kat'â
Dilâ bilenür hâşılı çağında bıçâğuñ
3. Eflâke de baş egmez idüm hak bu ki sâkî
Mestân ile bir kerre eger öpsem ayâğuñ
- 54a 4. Erbâb-ı dile busede imsâk ise makşûd
İmdi mey-i gül-fâma dañi şunma dudâğuñ
5. Hâkâni bu gün fâriğ u âzâdeyem ilden
Bi'l-lâh nazîri yoğ imiş künc-i firâğuñ

289

R 54a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Peydâ olıcağ ser-'alemi 'asker-i şâmuñ
Bârûların açduğ seheri şehir-i şıyâmuñ
2. Bî-tâb u tüvân eyledi göklerde hilâli
Kec-râ kaşı endişesi ol bedr-i temâmuñ
3. Mey-ğâneler açıldı vü rez-duhteri çıkdı
Hakkâ ki zuhûr eyledi te'sîr(i) du'âmuñ
4. Andan mı yakar çarh çerâğ-ı mehi sâkı
Devr itse de görsek mey-i ruhsâr ile câmuñ
5. Seyr eyleyelüm 'Idgehi gûşe-be-gûşe
'Arz eyle şalın gülşene ey serv-i hırâmuñ
6. Hâk-i seg-i şeb-gerdüñe mensûb ise ağıyâr
Hâkâni-i ser-geşte senüñ kendü gulâmuñ *

* 3b te'sîri / te'sîr R (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.) // du'âmuñ / dugâmuñ R
(Nüshadaki yazılışı imlâ hatası kabul ettik.)

290

R 54a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Feryâdum işit âh-ı sehergâhı severseñ
Gâhî nazar it kullaruña şâhı severseñ
2. 'Âşık bağa ger durma şafâlar süre ağıyar
İnşâf mîdur sevdigüm Allâhı severseñ
3. Firâkât beni öldürdi 'Allik demidür gel
Cânâ şu sülûk eyledigün râhı severseñ
4. Çäk eylemedin şîr-i ecel yakamı lutf it
Al pençe-i gamdan Esedu'l-lâhı severseñ
5. Redd eyleme Hâkânî-i mehcûnı kapuñdan
Gel iki gözüm nûn 'Alî Şâhı severseñ *

* 2a bağa / bakalar R (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.)

291

R 54a, Ü 19b, A 36a, E 60a, H 16b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Vâ'iz bu ne teklîf şalâtı bize kılduñ
Lâzım mı senüñ hâlk ile her yirde hırılduñ
2. Bezm ehli keş-â-keşde şızar bâde sebûdan
Sâkî senüñ eksik degil elbetde şızılduñ
3. Yârüñ mey 'aşkıyle göçüb hâke düşerseñ
Mestânelige tut kim ser-i kûyinde yıkılduñ
- 54b 4. Ğark eyledüñ ey dîde bizi bâde-i eşke
Meclisde biraz duĥter-i rez gibi şıkılduñ
5. Hâkâni-i zâruñ şakın âh-ı seherinden
Ey ğonce-i gülzâr-ı leţâfet çok açılduñ *

* 1a bu ne / ne bu Ü, A, E, H // şalâtı / şalâyı Ü, A
 1b hâlk ile / hâlkâ R
 3b Mestânelige / Mestlik ile A
 5a seherinden / seherden Ü
 5b çok / çoĝ R, E, H

R 54b

Mef'ûlû fâ'ilâtû mefâ'ilû fâ'ilûn

1. Müstağrak-ı tecell-i dîdârdur yüzüñ
Müstelzim-i ma'âni-i güftârdur sözüñ
2. Şâm-ı vişâle şu'le-i câm oldu âftâb
Düşdi efendi yıldızı medisde gündüzüñ
3. Yüz lâbe itse hâr ile bî-vech ider hezâr
Dâmân-ı gül alınmaz elinden o yüzsüzüñ
4. Ğamzeñle ruğlaruñ yine nîrenge başladı
Sâķi açıldı bâde-i terden yüzüñ gözüñ
5. Görsün felek münâsebetüm ol cenâb ile
Yârüñ ayağı tozına Hâķâni sür yüzüñ

293

R 54b

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Kibr itme ey perî saña meftûn olub melek
Farzâ felekde dir ise " *el-küberâ'ü lek* "
2. Tüt kim metâ'-ı hüsnde Mevlâyı bî-şerik
Yûsufîa itdi sen dür-i yek-tâyı müşterek
3. Câh u celâle mâlik olan şâh-ı gül gibi
Bâğ-ı cihânda mâ'il-i erbâb-ı dîl gerek
4. Şâhn-ı bahânı kaçre-i nîsân ter itmedi
Sâki-i bezme 'âlem ider bezl-i mâ-melek
5. Hâkânî cür'a-i meyi toprağa saçmasun
Ya'nî ki kanlu yaşımız akıtmasun felek

R 54b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Fikr-ⁱendîşe-i bî-hûde-i dilden geçdük
 Rûh şarf oldu beden âb ile gilden geçdük
 2. Sâkiyâ çün şıdı peymâne-i peymânımız
 Biz o peymân-şiken ü 'ahd-i keselden geçdük
 3. Şekker-âb itdi şarâb irmez o lebler ile
 Cânımızdan bu gün el-haqq ol ecilden geçdük
 4. Gözümüz kana boyana elimüzden ne gelür
 Mâ-cerâmuz görelüm şimdi bir ilden geçdük
- 55a 5. Çîn ü Mâçîne çekildük giderüz Hâkânî
 Ya'ni ol gayret-i hûbân-ı Çigilden geçdük *

* 3a o / ol R (Vezin gereği tercih ettik.)

295

R 55a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Raķibe cüft olursa ğam degil ğûlzâra gelsün tek
Ya kâfirlerle gelsün bezme ol meh-pâre gelsün tek
2. Görñüller mürġini şeh-bâz-ı zülfüñ şayda hâzırdur
Muhaşşal dâm-ı 'aşka dil-berâ âvâre gelsün tek
3. Dil olsun pâre pâre yârelerden sine kan tolsun
Dil-i pehlûya tığ-ı dil-rübâ bir pâre gelsün tek
4. Ba'id olmaz dem-â-dem câme gitse varamaz sâķi
Hemân ol la'l-i nâzûk bir nefes ğûftâra gelsün tek
5. Şabâ it luţf hırâm itdükçe dil-ber sen de tek durma
Ĝubâr-ı maķdemi Hâķâni-i bîmâra gelsün tek *

* 3a sine / sineye R (Vezin gereġi tercih ettik.)

296

R 55a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fa'ilâtün)

(fa'lün)

1. Neden üftâdelere tâ bu kadar düşmenlik
Şeh-süvârum saña düşmezdi zebûn-efgenlik
2. Bâgda sineñ açup yüz komaduñ yâsemene
Bih ne bu sîm-bedenlik ne bu sîmîn-tenlik
3. Hatm olub muşhaf-ı hüsnuñde leţâfet haqqâ
Terk-i gamzeñde temâm oldı senüñ reh-zenlik
4. Hayl-i gam şöyle harâb itdi göñül mülkin kim
Şimdi ma'mûre-i hâtırda görünmez şenlik
5. Dâmeni eşk ile âlude degil Hâkânî
Neden isnâd ola ol gonceye ter-dehenlik

297

R 55a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Cür'a-i câm-ı Cemi yâdına şalub hâkûñ
 Yine kan ağıladalum toprağına Dahhâkûñ
2. Mevsim-i gülde şarâb içmemek inşâf mîdur
 Nûr olurmuş tûtalum kaşresi âb-ı pākûñ
3. Ehl-i sūzuñ 'alevi âhı imiş mevcleri
 Kim irer gavrına bu kulzüm-i âteşnâkûñ
4. Râz-ı dil 'ilmûñe mahfî degil ey pîr-i mugân
 Câm-ı mey gibidür âyîne-i idrâkûñ
5. Dâyim ola n'ola Hâkâniye gam müstevlî
 Guşşadan kurtulamaz olmaz ise gamnâkûñ

298

R 55b

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Görem didi hayâl-i câm-ı la'l-i bâde te'sîrûñ
Yüzerken deyr-i dâlde ey şanem üstâd taşvîrûñ
2. Düşerse gûşe-i çeşm ile lûtf it ey kemân-ebrû
Dirîğ itmek düşer mi saña bir üftâdeden tîrûñ
3. Bir gün Leylâ şaçuñ kayd ile bir vâdîye vardı kim
Göreydi 'aklı başından giderdi Kays-ı dil-gîrûñ
4. Dellîl oldu dil-i güm-râh zühdi kûy-i hammâr(a)
Bi-hamdi'l-lâh irişdi nev-cevânum himmeti pîrûñ
5. Kuluñ Hâkânî bî-kaydî girer kim nice yıllarda
Giriftân geçer ol bend-i gîsû-yı gînih-gîrûñ *

* 4a hammâra / hammâr R (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.)

299

R 55b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Felekde cām-ı mey şevkiyle sâki hikmetü'l-lâhuñ
Hilâl-i 'îdi gördüm kaşların zann itdüm ol mâhuñ
2. Dem-â-dem gurre-i mâhı nümâyân eyleyüb neyler
Hilâl ebrûların görmez mi çarh ol mâh-ı dil-hâhuñ
3. Hilâl-âsâ nihâl-i kâmetüm gamdan dü-tâ itdi
Şeb-i firkatde cânâ arzû-yı hâk-i dergâhuñ
4. Melâyik mû-miyânı vaşfına mâlik degildür kim
Hilâle beñzedenler halka-i menginden ol mâhuñ
5. Cihânı rûşen itdi şu'lei mey gibi Hâkâni
Senüñ cām-ı hilâle 'aks olaldan pertev-i âhuñ

300

R 55b

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. İmtiyâzın gördiler tuğrâ-yı sultânîmizüñ
Mısr-ı hüsn oldu ser-â-pâ Yûsuf-ı Şânîmizüñ
2. Feyz idelden medise enfâs-ı rûhu'l-kuds ile
Şerh olunmaz 'ayş u nûşı bezm-i rûhânîmizüñ
3. Görse kaşuñ ey şanem şûretgerân-ı deyr-i Çîn
Yazmazuz dirlerdi vaşfın hâme-i Mânîmizüñ
4. Bâğ-ı huldüñ beñzemez şâvûs-ı cevânîleri
Cilve-i reftârına kebg-i kühenânîmizüñ
5. Zâhidâ çokluk bihişt-i câvidânı ögme kim
Añasın câyiz ki zevkin 'âlem-i fânîmizüñ
6. Lâ'l-i sâkîden firâğı var dilüñ 'ayb olmasun
Câm-ı meyden imtinâ'ı gibi Hâkânîmizüñ

301

R 56a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Hilâli gözlemekden tâbı gitdi çeşm-i pür-hûnuñ
Gözüm dert oldı efkâr ile âh ol çâre ebrûnuñ
2. Uçub bâl açdı meclisden tezerv-i 'ayş u nûş ammâ
Gözümde kaldı ey zıll-i hümâ bezm-i hümâyûnuñ
3. Ele şeh-bâz alub dil mürğini şayd itdügi demler
Gözümden uçar ol şahin bakışlu Türk-i hûn-hûruñ
4. Gözüm nûrı şafâsı yoğ imiş şahbâ-yı la'lüñsüz
Nâlin-i gûşe-i firâkatde gördük cām-ı gül-gûnuñ
5. Gözüñden dūr ise Hākāni-i mehcûn unutma
Gehi peygām-ı düşnāmuñla mesrūr it o maḥzûnuñ *

* 3b / (Kafiye hatası var.)

302

R 56a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Bildüñ mi nedür şıyt u şadâsı seg-i yârûñ
İtler güler ahvâlüme kûyinde nigâruñ
2. Mestâne geçerse ne 'aceb bezm-i fenâdan
Câm-ı lebi meyyâliyüz ol çeşm-i humâruñ
3. Ğurbetde meserretten eşer var şanurduķ
El-kışsa şafâsı yoğ imiş terk-i diyâruñ
1. Pâ-bûsı naşib ola gibi gûşime ey dil
İşbu rey-i şadâsı gelür ol şâh-süvâruñ
5. Hâķāni 'aceb bir daķi ol günler olur mı
Yüzler süresin gün gibi kûyinde nigâruñ *

* 4b / (Vezin hatası var.)

303

R 56a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Neden ey çarh-ı felek bağrumı pür-hûn itdüñ
 Niçün kıddümi çeng itmegi kânün itdüñ
2. İki sâ'at beni şâd itmedüñ ammâ dûn ü gün
 Ekşer evkâtde maḥzûn-ı diger-gün itdüñ
3. Bezm-i miḥnetde başum kâse gibi devr eyler
 Meclis-i gâmda yaşum bâde-i gül-gün itdüñ
4. Gâh Ferhâd idüb bir bût-i Şîrîn-dehenüñ
 Gâh bir âfet-i Leylâ-veşe Mecnûn itdüñ
5. Künc-i 'uzletde beni ḥaḳ bu ki Ḥâḳâni-şîfat
 'Âkıbet mâlik-i gencîne-i Kârûn itdüñ

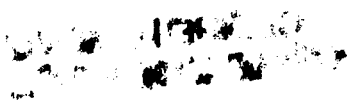
304

R 56a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Dilâ dām-ı gam-ı zühd ü belâ-encâmdan çıķduñ
Belâ-keş 'âşık olduñ kayd-ı nîk-demândan çıķduñ
- 56b 2. 'Abîr-âmîz esüb 'anber-sirişt eylersün âfâkı
Meger sen ey nesîm-i şubh-ı şâdık şâmdan çıķduñ
3. O tîrûñ çıķmadı peykânı zaḥm-ı sîneden ancak
Sen ey kaş(ı) kemân bir 'âşık-ı nâ-kâmdan çıķduñ
4. 'Aceb mi sûz-ı sînemden yanarsam külḥân-ı gamda
Bu neymiş 'âşıkâ 'aşk itmedüñ ḥamâmdan çıķduñ
5. Delîl-i bezme virdüñ çâme-i perhîzi Ḥâķâni
Maķâmuñ olmadın Beytû'l-Ḥarâm iḥrâmdan çıķduñ *

* 3b kaş(ı) / kaş R (Anlam gereği tercih ettik.)

305

R 56b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Yeter 'uşşâka bûy-ı nâfe-i hâk-i siyehkârûñ
Haţâdur meclisde nâmin añmak misk-i Tâtârûñ
2. Kenâr-ı bahr-i istignâyı pür-lü'lü'-i nâb itdi
Bu gün ol hüsn-i güftârûñla elfâz-ı dürer-bârûñ
3. Ufukda hâk bu kim âyîne-i hırşide ta'n eyler
Senûñ meclisde sâkı pertev-i mîr'ât-ı ruhsârûñ
4. Kulağdan 'âşık itdi dilîrân-ı şehri ser-tâ-pâ
Benâgûşuñda sultânüm o bî-kaydâne destârûñ
5. Dil ü cân virmeyince rindler Hâkâni şâg olmaz
Rikâbında Şolâğ Ahmed gibi pür-hâl hünkârûñ

306

R 56b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Pertev-i câm-ı ruḥuñ birle göñül şâf gerek
 Cevher-i câm-ı mey-i nâbda şeffâf gerek
2. Ne bilür ḳadrüñi bî-gâneler ey zât-ı şerîf
 Ḥidmet-i ḥâk-i rehüñde senüñ eşrâf gerek
3. Sünbül 'âşüfte-i 'aşḳ olduḡı besbellü yatur
 Bâḡda aña da ey ḡonce-i nev vaşşâf gerek
4. Ehl-i ḥüsnüñ ḳati ḥün-rîzi cihân-gîr olmaz
 Ḥûb-rûlar da biraz mâyl-i inşâf gerek
5. Mazhar-ı şâhid-i 'aşḳ olmaḡa meclisde müdâm
 Sâḡar-ı mey gibi Ḥâḳâni göñül şâf gerek

307

R 56b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Nev-bahâr oldı yine reşkinden ol kâküllerüñ
Birbiriyle göresüz şaç yolmasın sünbüllerüñ
2. 'Äleme tâğ üsti bâğ oldı disem kızb eylemem
Bağlanaldan dâğda dīvānı kümi güllerüñ
- 57a 3. Nefha-i 'İsî-dem Dāvūdī āheng itdi der
Güş iden mestāneler āvāzesin bülbüllerüñ
4. Sünbül-i zülfüñle ol hāl-i siyāhuñdur bükük
Heb sivād-ı Rūmda 'arzın yağan fülfulle_rüñ
5. Reşkden havrâ perişān oldılar Hākāniyā
Bād-ı şubh ile görüb evzā'ın ol kâküllerüñ

308

R 57a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Dünyāya belā-yı ten-i bīmār ile geldük
Meydān-ı kazāya bu kadar bār ile geldük
2. Āhum şereri seb'a-i seyyāreye döndi
Yır yir yedi iklimi yakar nār ile geldük
3. Biz geldük bezm-i harābāta ezelden
Keyfiyyet-i cām-i mey-i gül-nār ile geldük
4. Encüm gibi bî-hāb gezer bir nice rindüz
Geldük geleli devlet-i bî-dār ile geldük
5. Ayaguña düşürmek için rıtl-ı girānı
Sāki bir alay mest-i sebükbar ile geldük
6. Maşşerde direm baña sü'āl itse melā'ik
Bu da'vete biz va'de-i dīdār ile geldük
7. Hākāni (bizi) pīr-i muğān neylesün el-hāk
Mey-hāneye bu çehre-i evkār ile geldük *

* 7a bizi / – R (Vezin ve anlam gereği biz yazdık.)

309

R 57a

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Devr-i nev-rûz irdi işbu köhne deyr-i bî-direng
Lâlezârı eyledi sâkı yine mey-hâne-reng
2. Bağda zülf-i siyehkârıñla la'lüñe yine
Oldı her bir bezm-i âhenge meclis târ u teng
3. Dâğlarla zeyn idüb çemen yine 'âşıqlarıñ
Oldı gūyâ her biri kühsâr-ı gamda bir peleng
4. Nâlesin kesmezdi bir dem târ-ı turrañda eger
Kıl kadar dil-sâzlık fehmi eylese evtâr-ı çeng
5. Bezm-i meyde yâr zülfiyle muqayyed gūyiyâ
Bâht-ı Hâkânî ider necm-i siyehkâr ile ceng

310

R 57a

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Gitmezden evvel ol kaçı yâ bağlanub belik
İtdi firâķ-ı tiri derūnum delik delik
- 57b 2. Bir gün bu hâke bakmaduñ ey âftâb-ı hüsn
İnceldi kaldı za'f ile 'ömr ayı heftelik
3. Hâķķâ budur ki mâlik-i mülk-i cihân olur
Yâr-ı melek-nihâdına memlûk olan melîk
4. Dil mişezârın itme iñen pây-mâl-i cevır
Şâd-kâm-ı şîr ola cânâ bu mişelik
5. 'Uşşâķa añdı la'lüñi Hâķķâni şî'rinüñ
İtdi qarârgâhını ey gonce bûselik

311

R 57b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Gül-i hoş-bûları alandur gülşende dāmānuñ
Semen pehlûlaruñ bağrın yarar çāk-i giribānuñ
2. Düşerdi ıztırârı tıfl-i dil mānendi şevkinden
Göreydi Yūsuf-ı Mısrı senüñ cāh-ı rencdānuñ
3. Meger tutmaya min-ba'd āstīn-i 'aşkı bir 'āşık
Kalursa ey gül-i ter hār elinde böyle dāmānuñ
4. Ğamuñla geçdi 'ömrüm şiddet-i tāb-ı kemānuñdan
Dağl lertzendedür ey kaşı yâ sinemde peykānuñ
5. Ser-efrāz eylesün Hāk istignāda Hākānī
Nihāl-i kıdd-i müstesnāsın ol nağl-i hırāmānuñ

312

R 57b, Ü 20b, A 37b, E 62a, H 17b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Neden dil şaydına zülf-i siyehkâruñ kemend itmek
Ya her tārında dehrüñ bir giriftārını bend itmek
2. Düşer mi kākülüñ müşgīn iderken bezm-i 'uşşākı
Benüm ğam micmerinde kalb-i sūzānum sipend itmek
3. Ğarīb üftādeñi semtūñ ider kūyüñde sulţānum
Semend-i nāz ile pā-māl ü zār ü müstemend itmek
4. Haţ-ı nev-hīzine meylüm görüb handān olur hayfā
Baña her vech ile maqşūdı yārüñ rış-hand itmek
5. Kebūd itdi sipihri dūd-ı dil farz oldı Hākānī
Bu nazm-ı hoş-zemīni āsmāniler pesend itmek *

* 1b tārında / tānna A / nāzında E / tāze Ü

2a kākülüñ / sūnbülüñ R

3a üftādeñi semtūñ ider / üftāde'i semtūñ midür R, H / üftāde ki mest-i mey E

5a sipihri / sipihr-i Ü, E, H

5b hoş-zemīni / nev-zemīni Ü, A, E, H // pesend / besend R

313

R 57b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fä'ilâtün) (fa'lün)

1. Zâkanuñ yâdına maḥbûsı olub çā(h)–ı ğamuñ
 Düşmüşem ka'rına gird-âb-ı cigergâh-ı ğamuñ
2. Dâğlar şanma görüb sine kazâsın ḥâlî
 Kırdılar anda senüñ ḥayme vü ḥârgâh-ı ğamuñ
3. Tır-i âhuma nişân urduğıdur şâh-ı ğamuñ
 Ten-i fersûde çeker râh-ı belâda mişâl-i ğamuñ
- 58a 4. Sen de bir kâmet-i âzâdeye kul olmışsın
 Dil-berâ 'âlemi var mı niçe bi'l-lâh ğamuñ
5. Devletüñde hele Ḥâḳâni-i mehcûrı daḥî
 Gelüb eglendiriyor ğâh elemüñ ğâh ğamuñ *

* 1a çā(h)–ı / çā R (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.)

314

R 58a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fä'ilâtün) (fa'lün)

1. Sürmedük zevkını şahbâ-yı leb-gır-i câmuñ
 Câm-ı la'lüñle imiş zevki mey-i gül-fâmuñ
2. Kanımız mey gibi nûş itse de âh eylemezüz
 Bir efendi kıluyuz sâki-i hûn-âşâmuñ
3. Hizmetüñde bu kerâmet nedür ey pîr-i muğân
 Kuşb ider sâliki bir lahzada istiğdâmuñ
4. Yâre bir bûse virüb cânımı al bâri didi
 Didi cân alduğı yok la'l-i hayât-efzânuñ
5. Kâkûli vaşfını Hâkâni-i şeydâdan işit
 Ey şabâ sen baña şor zevk ü şafâsın şâhuñ *

* 1a / (Vezin hatası var.)

315

R 58a

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Eyledük hüsn-i cihân-tābuñ temāşa şubha dek
Gice olduĸ mazhar-ı nūr-ı tecellā şubha dek
2. Meclise rakķāş idüb cām-ı şarābı sākiyā
Şoĸbet-i ĸāş eyledük yār ile tenhā şubha dek
3. Cām-ı la'li mürdeler ihyāsına āĸāz idüb
Eyledi aĸkām-ı rūĸu'l-lāhı icrā' şubha dek
4. Diñlenüb dervāze-i eflākden āvāzeler
Çarĸa çıĸdı şavt-ı nūş-ā-nūş-ı şahbā şubha dek
5. ĸāşılı bir zevķe dūş oldum ki firdevs ehline
Gice ta'n itdüm ser-i kūyuñda cānā şubha dek
6. Pirehensüz ol semen sīneyle dün ĸāķāniyā
Sāde pehlūlar degil mi didigüñ tā şubha dek

316

R 58a

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1. Cihânı güşe-i ebrûsı itdi başuma teng
Bu tākı bend ideli tārem-i zeberced-reng
2. Seni bu hūsn ile ferzāne-reng iden üstād
Bu def'a katline itdi bunı kesük āheng
- 58b 3. Şabā mu'teber eşer var ise tōkunmışdur
O haţ-ı gāliye-sānuñ kemend-i zūlfine çeng
4. Ne gamzedür ki aña sihr-i Sāmirl iremez
Ne lebdür ol ki Mesîhāya kaşd ider nîreng
5. Yüzümi döndürebilmem işigi taşından
Yağarsa başuma Hākāniyā felekden seng

317

R 58b, Ü 20a, A 37a, E 61a, H 17a

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1. Elinde cām görüb ol cevân tersānuñ
Şafâdan ayağı yir başmadı Mesîhānuñ
2. El üzredür göre devr-i lebûñde Hâtem-veş
Bilindi kıymeti la'l-i mey-i muşaffānuñ
3. İhâta itmede etrâfı bezm-i ğam şimdi
Tulû'ı vakti degil sâgar-ı firûzānuñ
4. Kenâr-ı bezme gelüb âşinâlık itse yine
Çekilse zevrağ-ı mey-günü baħr-i şahbānuñ
5. Göñül didükleri Hâķāni şimdi sâye-mişāl
Fütāde 'âşıkıdur bir nihāl-i bālānuñ *

* 2a göre devr-i lebûñde / göre devründe cām A, H / kûze devründe cām E
3a etrâfı bezm-i / etrâf-ı bezmi R

318

R 58b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Yaraşur turra-i pür-târına tarrâr demek
 Düşer ol zülf-i şeb-âsâya siyehkâr demek
2. Kime meyl idigüñ añlar zırafâ vaz'uñdan
 Bezm-i meyde anı lâzım degil ey yâr demek
3. İtmedüñ rahm dil-i zâruma her yirde saña
 Dil-berâ boynuma farz oldu dil-âzâr demek
4. Deyr-i meclisde ne terzîk idi rızk ehli daği
 Sâki-i muğ-peçenüñ zülfine zünnâr demek
5. Koya ol serv-i sehî cilveye düşmezdi bu gün
 Nice Hâkânî-şıfat bendelerüñ var demek

R 58b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Vird eyle dilâ vaşfını ol sine-i simüñ
Efkârın unut gülşen-i cennât-ı Na'imüñ
2. Ruhsârın açar kâkûlin itdükçe perişân
Hakkâ bu ki şermendesiyüz bād-ı nesimüñ
3. Zûlm itme şehâ kim 'alem-i âhumı bir gün
Şaķın dikerin sâķına tâ 'Arş-ı 'Azimüñ
- 59a 4. Üftâdelerüñ silkine kayd ile düşerse
Bu hâk-i mezelletde yatan 'abd-i kadimüñ
5. Maḥrûm komaz işigüñe yüz süreni çarḥ
Erbâb-ı şafâ Ka'besidür hâk-i Harimüñ
6. Ahvâlini Hâķâni-i zâruñ göryorsın
Mir'ât-ı Sikender gibidür ṭab'-ı selimüñ
7. Dergâhuña mensûb iken aġlatma esirge
Raḥm it gözi yaşına o bi-çâre yetimüñ
8. Hâşâ ki ola girye-i maḥlûma rızâsı
Sultân-ı cihân-baḥş u cihân-dâr-ı Kerimüñ

320

R 59a

Mef'ülü fâ'ilâtün mef'ülü fâ'ilâtün

1. Dil mülkinüñ dirîgâ sultânı zulme sâlik
Her kâra çâre senden yâ Mâlike'l-Memâlik
2. Künc-i belâda miñnet bezm-i şafâda hayret
Mâtem serây-ı firkat el-kışsa pür-mehâlik
3. Dârâ-yı bahr u berrdür ol şâh-ı hüsn olaldan
Mülk-i vücûda hâkim deryâ-yı hüsne mâlik
4. Ol gamzenüñ mu'ayyen mekkâreliklerinden
Zâl itdi hâki mesken Rüstem dañi kezâlik
5. Hâkâni râh-ı 'aşka hâdî gerekmez el-hağ
Memnû'dur delâyil ma'lûm iken sâlik

321

R 59a

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Zevkuñ budur ki miḥnet-i cānānı görmedüñ
Tūfān-ı eşk-i dīde-i giryānı görmedüñ
2. Düş olmaduñ mecālis-i hicrāna var ise
Yāḥud cihānda bāde-i hicrānı görmedüñ
3. Her şām şubḥa dek dem-i eşküñe kalmaduñ
Her şubḥ şāma dek sen o bārānı görmedüñ
4. Ey mu'ciz-i Mesīḥ ile dem-sāz olan meger
İḥyāda sen ol āfet-i devrānı görmedüñ
5. Hāḳānı-i belā-keşi görseñ cefāñ ile
Sensüz ne hāle girdi daḫi ānı görmedüñ

322

R 59a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. 'Âkıbet hâk ile peymâne-i ser talsa gerek
 İçerüz bâde-i sâki bih diye n'olsa gerek
- 59b 2. Tîğ-i gâmzeñ delicek sînemi kâtil göresün
 Hañçerüñ yüzüb gidüb araya şokulsa gerek
3. Kimsenüñ bağına tığ urma ki her lâle-'izâr
 Nergis-i bâğ gibi ey yüz(i) gül şolsa gerek
4. Haber-i fevt-i bahâr ile hazân irdi yine
 Şaçların cümle 'arūsân-ı çemen yolsa gerek
5. Saña yanar yüregüm cevri ko Hâkâniye kim
 Her kişi iki gözüm itdüğini bulsa gerek *

* 3b yüz(i) / yüz R (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.)

323

R 59b

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Kaldı ancak nakd-i maqđūrumda bir hūn'ın yūrek
Şol kadar itdüm reh-i 'aşk içre bezl-i mā-melek
2. Gülşen-i kūyinde ol tāvūs-ı hūsnūñ ey şabā
Sen esen kal ben yine terk-i diyār itsem gerek
3. La'l-i cāmı emmege zī-rūh olanlar cān virür
Saña hıç lāyık mıdur sâki emek çekdüm demek
4. Gūyiyā nıñl-i girānı pir-i hammāruñ bu gün
Şāf-meşreb bir cevān şūhdur ağarr u dilek
5. Ol meh-i hūşid-i ruhsāruñ gibi Hākāniyā
Dehri tokuz tolanub bir meh-likā arar felek

324

R 59b, Ü 20b, A 37b, E 62b, H 17b

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1. Şabā o servi der-i āsitānede arasañ
Hümā-yı devleti ol āşiyānede arasañ
2. Dehānını mey-i nābuñ şabūhiden şorsañ
Lebini cūr'a-i cām-i şebānede arasañ
3. Belā bu kōkmağa virmez nesim 'anber-i Çin
Şemāme-i ser-i zūlfini şānede arasañ
4. Yegāne dūr gibi hergiz mu'ādili yokdur
Cevāhir-i sūhanum her hizānede arasañ
5. Bedel bulunmaya hākkā bu şi're Hākānī
Zemīn-i nazmı ser-ā-pā zemānede arasañ *

* 2a nābuñ / nāb-ı Ü, A, E, H // şabūhiden / şabūhdur E / şabūhīdür Ü, H
3a 'anber-i Çin / 'anbere Çin Ü, A, E, H

325

Harfû'-Lām

R 59b, Ü 22a, A 39b, E 64b, H 18b

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1. Miyānidur beni meftūn iden dehānı değil
Dehānına dil ü cān virdügüm nihānı değil
2. Açıldı dāğ-ı gamı lāle ruħlaruñ ammā
Zemīne berg-i ħazān düşdi gül zemānı değil
- 60a 3. Cemūñ gözi yaşıdur yād-ı la'l-i nābuñla
O gördügüñ şanemā cām-ı erguvānı değil
4. Nedür bu pīr-i muğānuñ sözindeki te'şir
Ĥadiş-i Kudsi değil sırr-ı āsmānı değil
5. Virür vişālūñe Ĥāķānı 'aql ü dīni daħı
Hemān efendi hedāyāsı naķd-i cānı değil

326

R 60a

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Ol şanem geldükçe küyinden ider selb-i 'uķül
Vây eger gökden Mesîhâ böyle eylerse nüzûl
2. Zahm-ı şemşîrûñ görüb meftûnuñ oldı kâyinât
Darb-ı seyf ile ser-â-pâ eyledüñ dünyâyı kûl
3. Nuţķ-ı hâl ile du'â itdi ayaġuñ tozına
Sâkiyâ rûĥ-ı mükerrem cismüme kable'n-nüzûl
4. Baña şor sırr-ı leb-i mey-gûnuñ ey Leyl-i hırâm
Nükte-i 'aşķı ne bilsün Kays bir dîvâne gül
5. Zülf-i yâre bağlanan şi'ri bir gün Hâķâniyâ
Şöyle takşim it ki tahşin eylesün ehl-i uşûl

327

R 60a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. İdemez gökde melek âyet-i hüsnüñ te'vîl
 Mu'ciz-i la'lüñi vaşf itmede 'âciz Cibrîl
2. Kevşer-i la'l-i revâ-bahşuñ ağıdı göricek
 Sel-sebîl oldı senüñ cennet-i küyüñde sebîl
3. Tûğ-ı âhum dükeyim 'arş-ı serâ-perdesine
 'Alem-i kaddüñe tûbâyâ tutarlarsa 'adîl
4. Rüşen itdi çemenüñ deyr-i zem(en) ü fâmin
 Sâkiyâ gül gibi destüñde o la'lîn kândîl
5. Bâde-i 'aşkıyle Hâkânî taqayyüdüñ itmiş
 Zillet-i zühd ile olmakdan ise hür u zellî *

* 4a zem(en) / zem R (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.)

328

R 60a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fä'ilâtün) (fa'lün)

1. Mül degil säki-i şahbāya viren revnağ-ı hāl
 'Aks-i hūnumdurur ol 'ārızı üstindeki āl
2. Ne revışdūr bu zihī kebg-i mülāyim harekāt
 Ne bağışdur bu zihī ğamze-i şeh-bāz-ğısāl
3. Cām-ı la'lüñle mey-i ālūñ ider fitneleri
 Dil ü cān mülki bu āl ile olur māl-ā-māl
- 60b 4. Görmesün gözlerüm eksikligin ol mäh-veşüñ
 Āftāb-ı ruḡına irmesün āsib-i zevāl
5. Felege rūḡ-ı maḡālüm iricek Ḥākāñi
 Nazm-ı cān-baḡşuma ervāḡ ideler istikbāl

329

R 60b

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Hicāb al dīdelerden rū-siyāhı kuhl-i " māzāg " ol
Çerāg-ı çeşm-i nergis nūr-ı 'ayn-ı gonce-i bāg ol
2. Ser-i kūyinden ırmāg ister ol hūnī gözüm yaşın
Meded ey eşk-i ter var bāg-ı kūyinde ırmāg ol
3. Alevlendür gel ey şem'-i maḥabbet āteş-i sīnem
Tutuşsun lāle-reng olsun tenüm dāg üstine dāg ol
4. Ğubān kimiyādur işūñ altun itmek ister iseñ
Yūri sāki-i bezmūñ ayağı altında toprağ ol
5. Ser-i kūyinde bāri ḥātır-ı Ḥāḳāniyi hoş tut *
Ki ben gitdüm Şolāg Aḥmedçigüm 'ālemde sen sāg ol

* 1a / 53. sure, 17. ayetten bir bölüm.

330

R 60b

Mef'ülü mefâ'ilün mef'ülü mefâ'ilün

1. 'Älem güzerân ey dil eyyâmı ğanîmet bil
Gülşende olub kıandîl güller gibi gel açıl
2. 'Uşşâkı-sitem-dîde heb cevır ile rencide
Varduk der-i ümmide feth olmadı el-hâşıl
3. Erbâb-ı hüner 'anķâ her bî-ser ü pâ mîrzâ
Keşf olmadı bu ma'nî hall olmadı bu müşkil
4. Evzâ'-ı felek ya'ni bî-hûde vü bî-ma'nî
Cânânına müstağnî devrân ise müsta'cil
5. Nazmuñ gibi Hâķâni şaçuñ dūr-i 'irfânı
Almazlar ele anı bakmazlar olub mâ'il

331

R 60b

Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Geleli müjde-i vişâl ile gül
 'Arşa ırgürdi na'resin bülbül
2. Nâfe-i hâke ey gazâl-i Hutten
 Çîn ü Maçîn itdi pür-gulgul
3. Mül lebûñle mu'âriz oldı diyû
 Sâkiyâ oldı 'ârızuñ gül gül
4. Gice şundi hayâl-i kâkûl-i yâr
 Dile bir deste tâze ter sünbül
- 61a 5. Kâş ber-gûşe olsa Hâkâni
 Râyegân olsa kıymet-i gül ü mül

332

R 61a

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Gül-i bağ-ı İremdür 'arız-ı hod-rû degildür ol
Cinân sünbülleridür kâkül-i hoş-bû degildür ol
2. Görüb burc-ı vefâda ol mehi bi-hûde âh itmek
Kemend ü nâle vû feryâd irer bârû degildür ol
3. 'Aden dürrine bakmaz cevher-i 'aşkuñ harîdârı
Efendi hoşka-i la'lüñdeki lü'lü' degildür ol
4. Maḥabbet ehline cevır itmegi 'âdet kıyâs itme
Gider ey tünd-ḥû bi'l-lâh luṭf ider ḥû degildür ol
5. Revân itdüm ser-i kūyinde cûy-ı eşki Hâkânî
Didi biñ şîve vû nâz ile yâ hû cû degildür ol

333

R 61a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Merhabâ mâh-ı mübârek pey-i ferhunde-ı şîşâl
 Habbezâ tâyir-i pîrüz per-i ferruh-bâl
2. Ru'yetüñ bezme şafâ virdi mey-i şâf-şifat
 Sen şafâ geldüñ eyâ şaf-şiken-i hayl-i hayâl
3. Zâhir oldukça şafâkdan kamaşur gözlerimüz
 Zevrak-ı bâde gibi mâh-ı hilâl-i şevvâl
4. Minnetu'l-lâha yine ol ham-ı ebrûñ senüñ
 Görecek gözlerimüz var imiş ey kaş(ı) hilâl
5. Gerd-i râhını dirîğ itmemege Hâkânî
 Hâk-i pâyine yemin itdi bu gün bād-ı şimâl *

* 4b kaş(ı) / kâş R (Anlam gereği tercih ettik.)

334

R 61a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Dime kim katlime kaçd eylemez ol âhen-dil
 Tek hemân mihr ü vefâ umma dilâ heb kâbil
2. Ne senedle durayım gülşen-i şihhatde baña
 Hâşılı oldu o kânetsüz ikâmet müşkil
3. Aylar yıllar ile çekdügüm işrâb ideyüm
 Bâde-i nâz u cefâdan hele sâki ayıl
4. Kiminüñ meyli mey-i nâba kiminüñ sâza
 Ben senüñ la'l-i tarab-sâzuña oldum mâ'il
5. Nazm-ı Hâkânî-i mestâneyi tağayyüb itmeñ
 İtdi zîrâ anı câm-ı mey-i gam lâ-yâ'kıl

335

R 61b, Ü 21b, A 39a, E 64a, H 18b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Olub âhumla hem-dem gülşen içre eyledüñ gulğul
Raķīb-i zāğ-simānuñ uçurduñ beñzin ey bülbül
2. Şarāb-ı gülşen cennetden eyler ħalkı müstağnı
Ne dem keyfiyyet-i şahbādan olsa ruĥlaruñ gül gül
3. Cefāñı ehl-i bezme bî-tekellûf söylerüz sākı
Ĥuzūr-ı pîr-i meclisde şürāĥı dir ise kulğul
4. Neden kendüyi teşbîh eylemek ol ĥāl-i Hindüya
Ne yüzi qaradur bilmez miyem ey meh-liķā fülful
5. Bu gün Ĥāķāni şî'rüñ Ĥaydar-ı Kerrāndur nazmuñ
Semend-i tāb-ı gerdün-gerdidür gūya aña Düldül *

* 1b zāğ / sîm Ü, A, E, H // beñzin / mekrin R
 3a Cefāñı / Cefānı R // söylerüz / söyler Ü, A
 4a kendüyi / kendüye Ü, E, H // Hindüya / Mekkiye R
 5a şî'rüñ Ĥaydar-ı Kerrāndur nazmuñ / sen Ĥaydar-ı Kerrār nazm itdüñ R

336

R 61b

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1. Ey gül saña irişmedi âh-ı hezâr-ı dil
Hayfâ ki kaldı şinede bu hârḥâr-ı dil
2. Ten zaḥm-ı ta'n-ı la'lüñ ile döndi gülşene
Geldi zuhûra kim 'ademden bahâr-ı dil
3. Dil hûnı gâh dîdelerüm kana ğark ider
Seyl-âb-ı eşk ile yıkılır gâh diyâr-ı dil
4. Ğam perde-i hayâtumı çokdan iderdî çāk
Ol ğam-güsârum olmasa ger perde-dâr-ı dil
5. Hâķāni deldi nâvek-i ḥasret derûnumı
Va'l-lâh heb odur sebeb-i inkisâr-ı dil

337

R 61b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Hâline şâkir olub eyler idi şabr-ı Cemîl
 Hicr-i Yûsufda eger görse Benî-İsrâ'il
2. Deyr-i hüsn içre görünmezdi dehânuñ şanemâ
 Olmaşa ol iki ruhsâr iki rûşen kandîl
3. Bâğ-ı cennetden esîr-i ser-i kûyüñ Rıdvân
 Sidreden mâ'il-i tûbâ-yı kadûñ Cebrâ'il
4. Halka-i zıkr-i vefâda saña taklîd idemez
 Felek-âsâ deverân itse melâ'ik nice yıl
5. Lâle-ruhlarla o gül dâğ yakar Hâkânî
 Rişte-i cân-ı za'îfüm ider ol tâga fitîl

338

R 61b

Mef'ülü mefâ'llü - mefâ'llü fe'ülün

1. Feryâd iderek her gice bülbül gibi ey dil
Düşdüm yine bir lâle-ruḥa gül gibi ey dil
- 62a 2. Ol lâle-ruḥuñ şevki ile kâse-i serde
Dağum görünür ol kıranfûl gibi ey dil
3. Âh eyleme gülşende o kâküllere karşı
Câyiz ki perişân ola sünbül gibi ey dil
4. Hâkân-ı Hıṭâ olsa rakib ile cidâli
Bî-bâk iderem Rüstem-i Zâl gibi ey dil
5. Üftâdeligüñ tuymasun âh itme dem-â-dem
Hâkânî-i bî-tâb u tahammül gibi ey dil

339

R 62a

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Kalmadı kalbümde ümmîd-i vefâlar bilmiş ol
Geçdi ol gördüklerüñ zevk u şafâlar bilmiş ol
2. Câna cevruñ şöyle te'sîr itdi kim hâk ola ten
Zâ'il olmaz sîneden za'hm-ı cefâlar bilmiş ol
3. Her gazâlüñ çîn-i zülfinden kesilmez gerçi kim
Nâfe-i misk-i Huten ammâ Hıtâlar bilmiş ol
4. Şadr-ı şad-çâküm gibi biñ pâre olsañ ey göñül
Kimseye rahm eylemezler dil-rübâlar bilmiş ol
5. Ğarmdan almazsañ girîbânını Hâķāni senüñ
Bârgāh-ı Hâķda dāmānuñ yakarlar bilmiş ol *

* 5b Hâķda / Hâķdan R (Vezin ve anlam gereēi tercih ettik.)

340

R 62a

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
 (Fā'ilātün) (fa'lün)

1. Beni ney gibi mi iñletmez eyâ Türk-i Çigil
 Dem çeker gülşen-i kūyüñde senüñ bülbul-i dil
2. Dil-i maḥzūnumuz aç gül gibi sineñ görelüm
 Açıl Allāhı severseñ biraz ey gönce açıl
3. Kesüb atmağdan ise başumı şemşirüñ ile
 Dest-i iḥsānuñ ile dīde-i giryānumı sil
4. Ortalık bildi o bālāya hevā-dārlıguñ
 Hünerüñ var ise ey mūy-i miyāne diye kıl
5. Ne kadar cān ister ise cānuñı vir Ḥākānī
 Leb-i cān-baḥşı ile ḥāşılı bir hoşça diril

341

R 62a, Ü 22a, A 39a, E 64a, H 18b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fä'ilâtün) (fa'lün)

1. Bir beden gördüm ki gül-berg-i muṭarrādan güzel
Cevher-i cān gibi mir'āt-ı mücellādan güzel
2. Yine bir mümtāz seyr itdüm ki kızb itmern disem
Kūyı cennetden müreffaḥ kendi ḥavrādan güzel
- 62b 3. La'l-i nāb-ı sel-sebīl-āsāsı kevşerden laṭīf
Serv-ḳadd-i sidre-istignāsı tūbādan güzel
4. Mā-sivāda mişli mevcūd olmamışdur görmedüm
Mā-ḥaşal akrānı yok dünyāda dünyādan güzel
5. Bāḡ-ı ḥüsni ser-be-ser geşt eyledüm Ḥākāniyā
Görmedüm 'ömrümde ben ol naḥl-i bālādan güzel *

* 2b kendi / kendü R
4 / - Ü, A, E, H

342

R 62b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Olmaşun dāne-i eşküñle müjeñ 'ıkd-i lâl
 Ğarazuñ def'-i melâl itmege cām ele al
2. 'Ālemüñ mālin ayağıña nisār eylerdüm
 Sākıyā 'ahd-i vişālūñde eger olsa māl
3. Telh-i kām itdügini gördi beni naqd-i ğamuñ
 Acıdum didi saña hāl diliyle mey-i āl
4. Tevbe-i şan'at-i Cem müriş-i ğamdur dirler
 Mey eliyle gelüñ eyleyelüm def'-i melâl
5. Nev-cevānum beni pîr itdi 'aceb Hâkânî
 Ne cevâb eyleye mahşerde iderler sū'âl *

* naqd-i / naql-i R (Anlam gereği tercih ettik.)

343

R 62b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fā'ilâtün) (fa'lün)

1. Dest-i ihsân ile 'âlemde bu gün destân ol
 Dâyim ey bâde-fürûş illere genc-efşân ol
2. Olma hayl-i hışm-ı devlet-i dünyâyâ esîr
 Gûşe-i mülk-i ferâgatde göñül sultân ol
3. Tîğ-ı müjgânına vir kelleyi Mecnûn-şîfat
 Yuvalansun başuñ ol tîğ ile ser-gerdân ol
4. Âteş-i 'aşk ile yak nefy-i vücûd it tenüñi
 Hâşılı genc-i vişâl ise ğaraż vîrân ol
5. Nûh-veş devletle biñ yaşı ey pîr-i muğân
 Dest-gîr-i fukarâ'-i kadeh-âşâmân ol
6. Cür'a-i câm-ı leb-i la'lüñi Hâkâniye şun
 Mey-i cân-bağş ile gel derd-i dile dermân ol

344

R 62b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fä'ilâtün) (fa'lün)

1. Ne haber gülşen-i küyinde eyâ bād-ı şimāl
 Ğayrılarla şalınur mı yine ol tâze nihāl
2. Gün gibi sîne-i a'lâsın açub meclisde
 Bî-tekellûf açılur mı 'acabâ gonce-mişāl
- 63a 3. Cür'adan kân-ı Bedahşâna döner mi yine bāğ
 Devr-i cām-ı ıtarab eyler mi yine bezl-i nevāl
4. Tâ serâ-perde-i dergâh-ı celâle irişür
 Toldurur mı felegi tâb-ı tecellî-i Cemāl
5. O ıabîb-i dil ü cânuñ ne cevâbı var ola
 Haste 'âşıqları Hâkânî iderlerse sũ'âl

345

R 63a

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

1. 'İd oldı şahñ-ı gülşeni zeyn itdi üstäd-ı ezel
Şimdi bu dünyâ-yı denî firdevse döndi fi'l-meşel
2. Mestâneler bağladı şaf meydâne geldi çeng (ü) def
Oldı tekellüf ber-ıaraf sâkı uzatdı câma el
3. Ammâ ki sensüz hüsrevâ mey bî-şafâ ney bî-nevâ
'Uşşâka ez-behr-i Hudâ merdümlik it cevır itme gel
4. Devr eylesün câm-ı zülâl itsün yine bezl-i nevâ
İhsân-ı hâşş-ı lâ-yezâl in'âm-ı 'âm-ı lem-yazel
5. Seyr itse Hâkânî eger rakqâş-ı bezmi cilveger
Tâvûs-ı kudsi per döker havrâ kalırlar bî-'amel *

* 2a şaf / şıfat, çeng (ü) / çeng R (Anlam gereği tercih ettik.)

346

R 63a, Ü 21b, A 38b, E 63b, H 18a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fa'lün)

1. Kayd-ı efkâr-ı cihândan göñlüñi âsûde kıl
Fikri var sîne-i semmûr ile pehlûda kıl
2. Tâ'ati mihrâb-ı ebrûsına eyle dil-berüñ
Niyyetüñ câmi'de her gün bir hilâl-ebrûda kıl
3. Târ-ı tesbîh oldı maḥbûba rubâbuñ zâhidâ
Gûş-i cânüñ sen hemân âheng-i çeng ü 'ûda kıl
4. Hoş-nümâdur ḥâl-i müşgînüñde ol mûy-ı siyâh
Yaraşur ḥaqqâ budur kim nâfe-i âhûda kıl
5. Yâr görsün dîdeden kan akduğın Ḥâkâniyâ
Dem-be-dem müjgânuñı eşküñle ḥûn-âlûde kıl *

* 1a göñlüñi / kalbûñi Ü, A, E, H

1b semmûr ile / bî-mûy ile E, H / mûy ile Ü, A

2b câmi'de / mescidde Ü, A, E, H // gün / dem Ü, A, E, H

3a oldı maḥbûba rubâbuñ zâhidâ / olsun o tân riyânuñ zâhid R

3b cânüñ / cânı R / cân aç E / cân Ü, H // 'ûda / nâye R

4a müşgînüñde / miskînüñde Ü, A, E, H

5a kan akduğın Ḥâkâniyâ / Ḥâkâniyâ kan akduğın Ü, A, E, H

347

R 63a

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Ey dil hadîş-î pîr-i arâbâtı nûş kıl
Sâķi-i bezmüñ 'âşıkı ol bâde-nûş kıl
2. İrdi bahâr o ğonce-i nev-nihâle diñ
Mürġ-i hazânuñ itdüġi feryâdı nûş kıl
3. Meclisde başla mes'ele-i bâde bahşına
Erbâb-ı fażl u dânişi bî-'akl ü hûş kıl
- 63b 4. Ol lüknet-i lezîz ile şekker-feşân olub
Güftâra gel de tûti-i bâġ(ı) hamûş kıl
5. O târ-ı zülf-i muṭṭibe çeng urdı rûzgâr
Ey çeng nâle çek yûri ey def ḥurûş kıl
6. Hâķāni oldı çünki yirüñ kūy-ı 'âşıkān
Cānuñ fedâ-yı muġ-peçe-i mey-fürûş kıl
7. Yâ Rab vecûdı bâġın o Hızr-ı ḥucestenüñ
Dâyim sūrûş-ı sidre gibi sebze-pûş kıl *

* 2a / Vezin hatası var.

4b bâġ(ı) / bâġ R (Vezin ve anlam gereġi tercih ettik.)

348

R 63b

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

1. Güller o mehüñ şafha-i pehlūsina mā'il
Sünbülleri bāguñ ser-i gīsūsina mā'il
2. Pergānna şun'uñ nice teşbih olunurdi
Göklerde hilāl olmasa ebrūsina mā'il
3. Ol kâmet-i mevzünadurur meyli kulübüñ
Olmaz kadünüñ kimse terâzūsina mā'il
4. Boynına hamâyil kılayım kavlümi bilsün
Yâr olduğımı sâ'id-i bâzūsina mā'il
5. Hâkâni gidüb halka-i 'uşşâka bu gün ben
Oldum 'Ömerüñ turra-i gīsūsina mā'il

349

R 63b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Düşdi hayfâ yine bir şüh-ı sitemkâra göñül
 Neyleyem derdüñe ben çâre ne bî-çâre göñül
2. Mey-i gül-nâr ile âteşlerümüz def' idelüm
 Gel senüñle düşelüm hâne-i hammâra göñül
3. İtmesün 'âlemi bîzâr elemüñ dirseñ eger
 Sen sen ol virme şaķın yâr-i dil-âzâra göñül
4. Yâr bir pâre saña şefkat ider miydi 'aceb
 Olsa ger tîğ-ı tekâlif ile şad-pâre göñül
5. Göre cânâ marâz-ı 'aşķa giriftâr iderek
 'Âķıbet neyledi Hâķāni-i bî-çâre göñül

350

R 63b, Ü 21b, A 39a, E 64a, H 18b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Def'-i gam iderdüñ mey-i gül-reng ile evvel
Âl eylediler şimdi irişmez aña hem el
2. Miftâhıdur ol kapunuñ engüşt-i hidâyet
Sâkı yine kalmaz der-i mey-hâne muḳaffel
- 64a 3. Zünnâr-ı ser-i zülfüñ içün râhib-i deyrüñ
Târ oldu bu gün dîni gibi yakduğı meş'al
4. Kaṭ' eyler idi tîğ-ı gam u guşsa miyânum
Şemşîr-şifat bağlamışam hizmetüñe bel
5. Hâḳâni saña müjde ki âh-ı seherüñde
Esbâb-ı şeb-i vuşlat olur cümle mükemmmel *

* 1a Def-i / Düg-ı R // gül-reng ile / gül-gün ile Ü, A, H / gül-günüña E
 3a râhib-i deyrüñ / zâhîde virdüñ Ü, A, E, H
 3b meş'al / şandal R
 4b bağlamışam hizmetüñe bel / hizmetüñe bağlamışam bil R

351

R 64a, Ü 21a, A 38b, E 63b, H 18a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Yine bir naḥl-i gül-nâra hevâ-dâr olmak ister dil
Yine bir gûşede bûlbûl gibi zâr olmak ister dil
2. Yine zaḥm-ı 'itâb-ı yâr ile ḥûnbâr olub dîde
Yine meftûn-ı ḥışm-ı çeşm-i dil-dâr olmak ister dil
3. Ḥayâtum kâr u bârın târ-mâr itmek murâd eyler
Maḥabbet-i reh-güzârında sebûkbâr olmak ister dil
4. Perîşân-rûzgâr olduḡı yetmez mi 'aceb bilsem
Giriftâr-ı kemend-i kâkûl-i yâr olmak ister dil
5. Şafâlanmaz şarâb-ı zühd ü takvâ ile Ḥâkânî
Ḥumâr-ı bâde-i 'aşk ile evkâr olmak ister dil *

* 1a gül-nâra / gül-zâra Ü, A, E, H
2a zaḥm-ı / pûr-ḥam R
3a kâr u / kâr-ı R
4a 'aceb bilsem / bu ger şimdi R

R 64a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Yine mecrûh-ı tîr-i ğamze-i yâr olmak ister dil
Yine maktûl-i tîğ-i 'aşk-ı dil-dâr olmak ister dil
2. Tekellûf ber-ţaraf âzâd iken kayd-ı ta'alukdan
Yine o târ-ı gîsûya giriftâr olmak ister dil
3. Reh-i 'aşk içre bilmem nic'olur hâlüm ki gitdükçe
Figâr itmek diler 'uşşâkı efkâr olmak ister dil
4. Muhaşşal terk idüb evvelki gibi nâm u nâmûsı
Cefâ-yı yâr ile bî-'arz u bî-'âr olmak ister dil
5. Geçüb Hâkânî dehrüñ şeyh-i istignâ-fürûşından
Esîr-i iltifât-ı pîr-i hammâr olmak ister dil

353

R 64a

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1. Kılıcuñuñ yûzi pek hançerüñ pür-âhen-dil
Haşarda cân u ser el-kışşa ortalık müşkil
2. Cefâ-yı dehr ile çokdan geçerdî 'âlemden
Gamuñla olmasa rûhum bedende pâ-der-gil
3. Şarâb-ı 'ayşe el irmezse tañ mîdur sâki
Sebû şikeste yatur mey-fürüş ise kanzil
- 64b 4. Mesâyil-i gam-ı 'aşkuñ bilinmedi kaldı
Huşûl-i maşşad-ı aşlî güç oldı el-hâşıl
5. Ğaraż bu kim ben anuñ dest-bûsı hastesiyem
Ne dirse haqqıma Hâkâniyâ disünler il

354

R 64b

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

1. 'Älemde 'adilüñ yok eyā dāver-i 'ādil
Efrād-ı beşerden kim olur saña mu'ādil
2. Raḥşān iken āyine-i mihr-i ruḥuñ el-ḥaḳ
Ḳābil midür olmak aña ḥurşid muḳābil
3. Ser-rişte-i eş'āra ne dürler dizileydi
Vaşf eylemek olsa seni " *el-ḳābilü ḳābil* "
4. Sensin o muḳīm-i ḥarem-i Ḳa'be-i iḳbāl
Kim ḥāk-i ḥarīmüñ ider eflāk(e) ḥamāyil
5. Devründe ser-i zülf-i cevānān gibi şāhum
Ḥāşā ki perişān ola aḥvāl-i efāzil
6. Biñ 'acz ile dergāhuña yüzler süregeldi
Ḥākāni-i dil-ḥasteye luṭfuñla devā kıl *

* 4b eflāk(e) / eflāk R (Anlam gereği tercih ettik.)

355

Ü 21a, A 38a, E 63a, H 18a

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1. Sürer şafâ-yı meyi dest-i kâmile kâmil
Çeker humâr-ı gamı kayd-ı câh ile câhil
2. Hayât-ı vuşlata maqtûl-i 'aşk irer dirler
O silke sen daği nuṭṭ-ı şikât ile katıl
3. O sîneden yakıdur çâre saña turma hemân
Aña firâk ile yan iştiyâk ile yakıl
4. 'Adem sevâhîlinüñ kânı la'idür dirler
Olur olan aña kesb-i şafâ ile nâ'il
5. Siyâh kaşlannuñ vaşfı oldu Hâkânî
Şarîr-i hâme-i müşğîn-i şemâ'il mâ'il *

* 1a meyi / mey Ü, E
5b Şarîr-i / Serîr-i Ü, E, H

356

Ü 21a, A 38b, E 63a, H 18a

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1. Ğamuñla sensüz olubdur hayâlün el-hâşıl
Enîs-i hücre-i hâtır celîs-i mahfel-i dil
2. Ne def'-i bürka' ile mümkin oldı seyr-i ruhuñ
Belâ budur ki ne keşf-i niķâb ile ķâbil
3. Şaçuñı tağıduben mû-miyânuñı seheri
O mâr-ı kâkûl-i cādüy şekli bâtıl kıl
4. 'İķâl-i nâķa-i Leylî idi rişte-i 'aklı
Anuñcün ortada Mecnûn gezerdi lâ-ya'ķıl
5. Nihâl-i gül gibi bûlbûller yine Hâķâni
Şimâl-i âh ider ol hoş-şemâ'ili mâ'il *

* 3b şekli / şekkili E
4a 'aklı / 'akluñ Ü, H
5b hoş-şemâ'ili / hoş-şemâ'il-i Ü, E

357
Harfû'l-Mîm

R 64b

Mef'ûlû fâ'ilâtû mefâ'ilû fâ'ilûn

1. Nâdâna hem-'inân ise sultân(a) bakmazam
Sultân olursa câhil nâdâna bakmazam
2. Ger şâh u ger gedâ nazar erbâb-ı hâledür
Ben lahmtırâk tâka vü eyvâna bakmazam
3. İki gözüm o saçları Leylâyadur benüm
Mecnûn-ı bî-nevâ gibi yabâna bakmazam
4. Sâkî piyâle âyînesin karşı tut ki ben
Mir'ât-ı câm-ı gerdiş-i devrâna bakmazam
5. Bendendür olduğu felegûñ böyle kec-'atâ
Aşlâ kuşûr-ı himmet-i yârâna bakmazam
6. Nazm-ı cihâna velvele virdi zemânedi
Hâkâniyem ki haşmet-i hâkâna bakmazam *

* 1a sultân(a) / sultân R (Kafiye ve anlam gereği tercih ettik.)

358

R 64b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Dünyâya ğam-ı kâkül-i dil-dâr ile geldüm
Mey-ĥâneye ben sübhâ vü zünâr ile geldüm
2. İnkâra mecâl olmadı keyfiyyet-i câmı
Âylın-i medâr-ı Ceme ikrâr ile geldüm
- 65a 3. Müşkil bu ki ol gün ĥarem-i kûyine anuñ
Agyâr ile gitdüm yine agyâr ile geldüm
4. Beytû'l-ĥazen-i ğamda ĥarâm oldu dil ammâ
Ta'mirine 'aşkuñ gibi mi'mâr ile geldüm
5. Ĥâķāni varılmaz ĥarem-i pîr-i mugāna
Bu meclise ben kuvvet-i eş'âr ile geldüm

359

R 65a

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1. Devâm-ı cām ile iqbāle döndi idbārum
Melek sebū-keşüm oldı felek hevā-dārum
2. Göründi nokta-i pür-kārgāh-ı cemāl
Açıldı nāfe-i zūlf-i gazāl-i pergārum
3. Muḳayyed oldı şaḩuñ tārı iltifātına bend
'Alāḩa baḒladı mūrḒ-i dil-i giriftārum
4. Vücūdumı nice ḒarḒ itdi baḩr-i eşküm ile
Görür misün şādef-i dīde-i güher-bārum
5. NaḒiredür dūr-i dendān-ı yār ḩākāni
Selāset-i sūḩanumla bu naḒm-ı hem-vārum

R 65a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Dānāya esîr oldum ise dūna ser egmem
Dünyâ için el-kışşa Ferîdūna ser egmem
2. Hakkâ ki gînâ virdi baña genc-i kanâ'at
Şimden girû gencîne-i Kârūna ser egmem
3. Âhum şu hümâdur ki varur sāha-i 'arşa
Ben anuñ için bāb-ı hümâyūna ser egmem
4. Çarç itmez imiş ehl-i dile himmet-i 'âli
Dün perver imiş hâşılı gerdūna ser egmem
5. Ölsem de tenezzül idemem gerdiş-i dūna
Kadrüm yücedür gün gibi mâ-dūna ser egmem
6. Kaldum gözümüñ yaşına gavvâş olub ammâ
Aşlâ yine bu kulzüm-i pür-hūna ser egmem
7. Hâkânî-sıfat hikmet-i nazm içre bu gün ben
Bir rind-i cihānem ki Felâtūna ser egmem *

* 6b pür-hūna / pür-hāna R (Kafiye ve anlam gereği tercih ettik.)

361

R 65a

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Yâr silmez dîde-i giryânı bilmem neylesem
Çarh bilmez kıymet-i 'irfânı bilmem neylesem
- 65b 2. Nûh Tûfânı bunuñ pür-mevci olmaz ey dirîğ
Kulzüm-i eşkümdeki tuğyânı bilmem neylesem
3. Cevher-i câmı leb-i cânâna virmek sehl idi
Sâkiyâ maqbûle geçmez cânı bilmem neylesem
4. Ehl-i sūzı dem-be-dem ney gibi nālân eyler âh
Ben bu âh u nâle vü efgânı bilmem neylesem
5. Şâkirem dirsem ğalaṭ şekvâ idersem kōrkaram
Rūz-ı ḥaşr olduḡda ol fettânı bilmem neylesem
6. Dâstân-ı vaşlını mestâne ta'rîf eyledüm
Kışşa-i pür-ğuşşa-i hicrânı bilmem neylesem
7. Râz-ı 'aşkum 'âleme âhumla efşân olmasa
Kimse ḥâlüm bilmese Ḥâḡâni bilmem neylesem *

* 3a idi / imdi R (Vezin gereği tercih ettik.)

362

R 65b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Dün bir haţ-ı nev-resteye meftûn olayazdum
Leylâ-yı ser-i zülfine Mecnûn olayazdum
2. Gördüm leb-i renginine yaklaştını câmuñ
Az kaldı esîr-i mey-i gül-gûn olayazdum
3. Şayd itmek içün hançeri mâhîsin o mâhuñ
Dil düşdi belâ baħrine mağbûn olayazdum
4. Teng oldu ğam-ı la'lüñ ile başuma meclis
Didüm n'ola kan talsa ciger hûn olayazdum
5. Hâķāni bu ğün mesned-i Cemşide geçüb ben
Mey-hānede maħsūd-ı Ferīdūn olayazdum

363

R 65b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Girmeseñ kanuma müjgānuña hançer dir idüm
 Bükmeñ kâmetümi zülfüñe çenber dir idüm
2. Deyr-i 'âlemde saña haqq bu ki ey kıble-i cân
 İ'tirâz eylemeñ kürbet-i âzer dir idüm
3. Bir zemân idi zemîn eşküm ile ğarğa varub
 Gelmedi nâfe-i yâr ile kebûter dir idüm
4. Minnetu'l-lâha o demler güzerân eyledigüm
 Rûz (u) şeb hasretle hâl-i mükerrer dir idüm
5. Hâl-dâr ola güneş gökde eger Hâkâni
 Hûblar şâhı Şolâğ Aḥmede beñzer dir idüm *

* Rûz (u) / Rûz-ı R (Anlam gereği tercih ettik.)

364

R 65b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Neden oldu yine mey-hâne perîşân bilmem
 Sâkiyâ neylemek ister yine devrân bilmem
- 66a 2. Ayrılık cânuma kâr itdi beni âhîr-kâr
 Niye şaklar 'acabâ miḥnet-i hicrân bilmem
3. Men' ider yok dehen-i dil-bere el şundi rakîb
 Ehrimenlerde midür mühr-i Süleymân bilmem
4. Yoḥsa peyveste-i nûh-ṭârem-i 'arş olmaz mı
 Şeb-i ğamda bu kadar nâle vü efgân bilmem
5. Bilürem yâri cefâ semtine sevk eyleyeli
 Ne sebebdan uyar ammâ aña cân bilmem
6. Ne içün tâb-ı derûnum eridüb âb itmez
 Seng-i pulâd mîdur sine-i sûzân bilmem
7. Çeşm-i giryânuma rahm eylemeyüb Hâkânî
 Terk ider mi beni ol ğonce-i ḥandân bilmem

365

R 66a

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Bâğ-ı 'âlemde ümîdüm naḥli bitmez neyleyim
Dilden efkâr-ı nihâl-i ḳaddi gitmez neyleyim
2. Bâd-ı pâ-y-i himmete hem-tâ yoğ ammâ ey göñûl
Bunca yıldur menzil-i maḥşûda yetmez neyleyim
3. Ravza-i kūyinde feryâdum melekler gûş ider
'Arşa varur âhımız ol mâh işitmez neyleyim
4. Ol gazâlûñ şaydı şahrâsında geşt itmezdüm âh
Seg rakibi ol gözi âhû sekitmez neyleyim
5. Rûzgâruñ neydügin biñ kez didüm uşlanmadum
Âh Ḥâḳâni saña nidâ mı itmez neyleyim

366

R 66a

Fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün

1. İsterem maqdûrumı şarf-ı gam-ı cânân idem
Bir cevân-ı nev-resüñ 'aşkında bezl-i cân idem
2. Şâh-bâz-ı himmeti mürğ-i hü mâ pervâz idüb
Bir zemân tāvûs-ı bağ-ı kuds ile cev lân idem
3. Kân-ı imkân içre yok bir la'l-i âteş-pâre kim
Leblerüñ vaşfiyle bezm-i nazmı âteşdân idem
4. Firkatüñde cân virürsem âh u efgânumla ben
Ravza-i Rıdvânı cânâ Külbe-i Ahzân idem
5. Dün gice az kaldı Hâkânî şafâdan cânı kim
Ka'be-i küyinde Hâcî-zâdenüñ kurbân idem

367

R 66b

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Hudādan evvel istid'ā-yı feyz-i cām-ı nāb itdüm
Der-i mey-hānede andan recā-yı feth-i bāb itdüm
2. Çıkub cāmi'den oldum 'ābid-i büt-hāne farz eyle
Ne 'ābid saña zāhid ben haṭā itdüm sevāb itdüm
3. Dönüb çarḥ üstüme göstermez oldu dāne-i ḥālūñ
Yoluñda cūy-ı eşküm iki nehr-i āsyāb itdüm
4. Muḥaşşā oldu gül mecmū'ası tefsīr-i haṭṭuñla
Çemende şafḥa-i evşāf-i ḥüsnüñ bir kitāb itdüm
5. N'ola 'afv olsa güstāhāne vaz'um şimdi Ḥākānī
Ben ol dergāh-ı 'ālī-şāna çokdan intisāb itdüm

368

R 66b

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

1. Meclisde yine cām içirüb bozdı yeminüm
Vîrân ideyazdı o şanem hâne-i dînüm
2. Cân âğzuma geldi leb-i handānuñ öperken
Güyâ ki rakîb oldu baña cân-ı hazînüm
3. Ter düşme oñarur yine ey dîde-i nemgîn
Dil yârelerin hançer-i yâr-i nemekînüm
4. Bâd-ı ham-ı ebrûñ ile feryâdum işitseñ
Tâk-ı felege lerze virür âh-ı enînüm
5. Hâķāni benüm mesned-i Cemşide bedeldür
Müşg-yû-yı maḥabbetde olan şâh-nişinüm

369

R 66b

Fe'ilatün mefâ'ilün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Meclis-i yâre bezm-i Cem mi disem
 Kûyine ravza-i İrem mi disem
2. Meh-cebînini levha beñzetdüm
 'Acabâ kaşına kalem mi disem
3. Dil ü dînüñ kim aldı dirler ise
 Deyr-i 'âlemde bir şanem mi desem
4. Hîn-i firkatde goncesin dişler
 Bir dañi gül yüzüñ görem mi disem
5. Toldı Şâm ihtişâm-ı nazmuñdan
 Saña Hâkânî Muhteşem mi disem

370

R 66b, Ü 22a, A 39b, E 65a, H 19a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fä'ilâtün)

(fa'lün)

1. Dil-berüñ sine nişân olsa tûfengine ne dem
Başlar ol sîm-beden şatmağa dirhem dirhem
- 67a 2. Levh pehlûña kalem kaşuña 'âşık geçinür
Dil-berâ haq bu ki mevcûd olalı levh u kalem
3. Bir şeh-i hüsne kul oldum ki cefâ 'askerine
Tûğdur perçemi belâ-yı hümâyûnı 'alem
4. Altun üsküfle dönüb bâz-ı hümâ pervâza
Aldı dil mûrgini âh ol ala gözlü güzelüm
5. Kızb iden dîn-i Muhammedde degil Hâkânî
Kâfirem ol leb-i 'İsâyı eger sevmez isem *

* 1a olsa / ola R

1b sîm-beden / bedeni Ü, H / bedeli A / bî-bedeli E // şatmağa / şaymağa R

2b levh ü / levh-i R

3b Tûğdur / Tûğdur A / hümâyûnı / hümâyûn-ı R, Ü, E, H

4b mûrgini / mülkini Ü, A, E, H // gözlü / gözli R, H / gözler Ü

5b ol / o R

371

R 67a, Ü 22a, A 39b, E 64b, H 18b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Yaklaşdı fenâ mülkine sultân olacağum
Tüğum götürür gam diker endişe ocağum
2. Bir lâle-ruhuñ şevki ile şöyle yanar kim
Âyine-i hurşide tutar sinede dâğum
3. Ol çeşm-i gazâlüñ giceler nâfe-i hâli
Şeb-bû gibi pür-nefha-i misk itdi dimâğum
4. Gamz ile çatar mı yine kaşın yürüdükçe
Cevr okın atub yâynı yaşmaz mı Şolâğum
5. Şanlımışam ol âfete Hâkâni düşümde
Gördüm ki pür olmuş semen ü gülle kucağum *

* 1a mülkine / bezmine Ü, A, E, H

1b Tüğum / Tüğum A // götürür / götürdü Ü // ocağum / otâğum R, E

2b tutar / düter R

3a hâli / zülfî Ü, A, E, H

3b pür / bir Ü, A // misk / müşg Ü, A, E, H

4b yaşmaz / başmaz mı Ü, E

5b pür / bir Ü // semen ü gülle / gül âliyle R

372

R 67a

Mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Hâr-ı firâkuñ almasa gird-i âhenüm benüm
Çäk olmaz idi gül gibi pîrâhenüm benüm
2. Eflâke şaldı zemzemeler âh u vâh ile
Şiveñ senüñ efendicigüm şivenüm benüm
3. Enfâs-ı rûh-bağşına cânlar virür Mesîh
Güftâra gelse ol bût-i sîmîn-tenüm benüm
4. Sen 'ızz ü nâz ile gelicek kabrüm üstine
Envâr-ı luţfa gark oluyor medfenüm benüm
5. Hâkâni düşdi pençesine aldı göñlümi
Şâh-bâz-ı çeşm-i dil-ber-i şayd-efgenüm benüm *

* 4b oluyor / Metinde pek iyi yazılmamış. Vezin gereği böyle okuduk.

373

R 67a

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Zülf-i müşğînüñ götür didâr görsün gözlerüm
Sîne-i sîminüñ aç envâr görsün gözlerüm
2. Sil gubâr-ı guşşayı mir'ât-ı dilden sâkiyâ
Câm-ı la'lüñ şun mey-i gül-nâr görsün gözlerüm
- 67b 3. Dil-beri hâb-ı ferâgetde uyandur ey felek
Nic'olurmuş devlet-i bidâr görsün gözlerüm
4. Tîr-i hicrânuñ ne işler geçdügin 'âşıklara
Sîne-i mecrûhumı gül-nâr görsün gözlerüm
5. Gam degil Hâkâniyâ hem-vâre mest olsam müdâm
Nice bir devrânı nâ-hem-vâr görsün gözlerüm *

* 1b envâr / envâruñ R (Vezin ve kafiye gereği tercih ettik.)

374

R 67b

Meʼülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Meclis maṭâf-ı Ka'be vü zemzem şarâb-ı cām
Dergâh-ı pîr-i meykededür Meş'arü'l-Ḥarām
2. Dil çâr-bâliş-i ceberûtı güzâr ider
Oldukça bâl ü per aña feyz-i şafâ-yı cām
3. Sâki-i bezmüñ ismini evrâd idindiler
Kerrûbiyân-ı 'arş-ı mu'allâ 'ala'd-devām
4. Ehl-i riyâda fakr u tekebbür m'ola bu kim
Bezm-i şafâda vüs'at ü teslîm ü ihtîşâm
5. Pehlûya gelse yâr yine gelse yâreme
Ḥâkânî görsem ol gül-i ḥandânı şâd-kām

375

R 67b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Yine pîr-i mugânuñ pendin işitmek diler göñlüm
Harâbât içre nâ-peydâ olub yitmek diler göñlüm
2. Cihânuñ nâz u nûşı 'âkıbet çûnkim degil bâķī
Fenâ âbâd-ı gamdan hâşılı gitmek diler göñlüm
3. Rikâb-ı şâh-ı 'aşka evvelâ âh-ı siyâhumdan
Tazallüm 'arz idüb bir rik'a ref' itmek diler göñlüm
4. İrakdan gösterüb câm-ı mey-i la'l-i şeker-nûşuñ
Efendi vâ'izi meclisde esritmek diler göñlüm
5. Fünûn-ı 'aşka ber-hûrdârlık âşâridur düşmek
Benüm de ya'ni Hâķāni oñub bitmek diler göñlüm

376

R 67b, Ü 22b, A 40a, E 65b, H 19a

Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

(Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Ben senüñ bendeñem efendicegüm
Çokdan efgendeñem efendicegüm
2. Oldı maḥçüb-ı luṭfuñ ehl-i sūḥan
Ben de şermendeñem efendicegüm
3. Cān virürsem tebessümüñe n'ola
Mâyil-i ḥandeñem efendicegüm
- 68a 4. Bâğ-ı kūyüñde nâledür işimüz
Mürg-i nâlendeñem efendicegüm
5. Şimdi Ḥākāni gibi kapuñda
Ben de bir bendeñem efendicegüm *

* 3a virürsem / virürse R
3b Mâyil-i / Mâ'il-i Ü, A, E, H

377

R 68a, Ü 22b, A 40b, E 65a, H 19a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. El irmezse eger ol zülf-i 'anber-çine sultānum
Şikest irmek muḳarrer mülk-i 'aql u dīne sultānum
2. O gün pehlūñı keşf itdūñ kıyāmet ḳopdı meclisde
Dirġā açılursa bir daḳı ol sīne sultānum
3. Bulunmaz kân-ı imkân içre la'lūñ gibi bir gevher
Bedel yok ḥāşılı ol ḡonce-i rengine sultānum
4. Ḥaṭ-ı zengāruñ açdı dūd-ı āh-ı girye-ālūdum
Hevā nem ṭutsa lā-büdd jeng olur āyine sultānum
5. Şaṣuñ vaşf eylesün nermüñde Ḥāḳāni feleklerden
Melekler başlasunlar cā-be-cā taḥsīne sultānum
6. Ḥadeng-i hicr ile gel sīne-i bī-kīnemi delme
Aña zīrā ki şanlımak gerekdür yine sultānum
7. Yazılsa çekdigüm Leylā vü Mecnūn ser-gūzeştine
Bakılmazdı kitāb-ı Ḥüsrev (ü) Şirine sultānum *

* 1a Muḥāl olmaz ise ol gīsū-yı pūr-çine sultānum Ü, A, E, H

1b 'aql u / 'aql-i R

2 / - Ü, A, E, H

4 / - Ü, A, E, H

5a nermüñde / meclisde Ü, A, E, H // feleklerden / feleklerde Ü, A, E, H

6 / - R

7 / - R // Ḥüsrev ü / Ḥüsrev-i Ü, A, E, H (Anlam gereği tercih ettik.)

378

R 68a, Ü 23a, A 40b, E 66a, H 19b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Çelipâ şekl idelden yârelerle ol şanem sînem
Benümle cân virür pehlûya şimdi her Mesîhâ-dem
2. Birbirine kor hum-hânelerde hâlka-i bezmi
Şabâdan târ-mâr oldukça ol zülf-i ham-ender-ham
3. Felek firkatde yârûñ perr ü bâlin keşf idüb dîrer
Nesîm-i şubh ile lertzân olur zann itmeñ ol perçem
4. Ferâgat câmin içdük pâye-i 'uzletdeyüz sâķi
Tenezzül itmezüz teklîf olursa bârgâh-ı Cem
5. Bu gün bir muğ-beçeyle bahş-i dîn itdüm ki Hâķāñi
Hayât-efzâ kelâmı birle Rûhu'l-lâh olur mülzem *

* 3a Felek / Melek R // perr ü bâlin / bâl ü per Ü, A, E, H // idüb / eyleyüb Ü, A, E, H
 4b bârgâh-ı / pâygâh-ı R
 3b ol / al Ü, E, H
 5b birle / ile Ü, A, E, H

379

R 68a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Şaķın dil sâġarın mestâne meksûr itme sultânüm
'Adûyı iltifâtuñ birle mesrûr itme sultânüm
 2. Bu çeşm-i hûn-feşânuñ âb-ı âteş rengin akıtma
Şafâ bezmin mey-i eşkümle pür-şûr itme sultânüm
 3. Görüb farķumda hâkûñ başuma kâsd itmesün dimiş
Serümden sâye-i şemşîrûñi dûr itme sultânüm
 4. Beni pîrâne ser-âķir cevâne mübtelâ kılma
Cefâ vü cevır ile 'uşşâķa mecbûr itme sultânüm
- 68b 5. Dimişsün zâr u mehcûr ideyin Hâķâni ķuluñ
Meded neylerseñ it tek zâr u mehcûr itme sultânüm

380

R 68b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Diraht-ı sidreye sāyeñde itmem ser-fürü derdüm
Senüñle şalınurken ey nihāl-i nāz-perverdüm
2. N'ola dil dergehüñde cân işigüñde fedā ola
Bu ma'nī(yi) efendi ben dil ü cân ile isterdüm
3. Beni ber-bād ider eñ şöñra efkâruñla sen seyr it
Cihāndan gerd-i rāhuñ pāk idüb āh-ı cihān-gerdüm
4. Doğundi pençe-i pīr-i maḥabbet Cem-i bīmāra
'İlāc itmek oñulmaz çāre yokdur zaḥm-ı pūr-derdüm
5. Sū'āl itdi biri cām-ı şafādan baña Ḥāḳānī
Çemende ben de mir'āt-ı cemāl-i yāri gösterdüm *

* 2b ma'nī(yi) / ma'nī R (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.)

381

R 68b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Rindler bâdeye gark oldu şanur zevrak-ı cām
 Zâhir oldukça şafakdan şanemâ mâh-ı şıyām
2. Kalbüme geldi gınâ râyiha-i tayyibeden
 Bûy-i şahbâyı meşâm itmeyeli istişmām
3. Ramazân irdi yine pîr-i muğânuñ sūhanı
 Fi'l-meşel sihr-i helâl olsa dañı oldı harām
4. Rûzeden za'fın o meh-pârenüñ iz'ân idicek
 Gûyiyâ birbirine girdi bu gün şubh ile şām
5. Gamdan âzâde idüm hâşılı Hâkânî-çîfat
 Olmasam ben de efendi o kul oğlına gûlām

R 68b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fä'ilâtün) (fa'lün)

1. Bâğ-ı kûyuñ nice bir geşt ü güzâr eyleyelüm
 Bûlbûl-âsâ yine diñ nâle vû zâr eyleyelüm
2. Virelüm mişkale-i 'aşkuñ ile kalbe cilâ
 Saña mir'ât-i dili âyine-dâr eyleyelüm
3. Sen gönül mürğini şeh-bâz-şifat şayd idegör
 Biz de sen gözleri şah-bâzı şikâr eyleyelüm
4. Gerd-i kûyine katılsun teni hâk eyle gönül
 Cismimüz dide-i bed-bîne gubâr eyleyelüm
5. Olalum gûşe-i kûyinde kilâb ile muķim
 İtlerinden o şehüñ kesb-i vekâr eyleyelüm
- 69a 6. Resm-i ruhsârı hayâlin yine pehlûya çeküb
 Şafha-i sîne-i pür-naķş-ı nigâr eyleyelüm
7. Şunagör câm-ı mey-i lutfuñı 'âşıkıaruña
 Bezm-i 'âlemde biraz def'-i humâr eyleyelüm
8. İçelüm bâde-i gül-nârı ruħuñ şevki ile
 Çäre-i kân dil ü kalb-figâr eyleyelüm
9. Ayağı tozına göz yaşı ile Hâķânî
 Hele bu nazm-ı güher-pâşı nişâr eyleyelüm

383

R 69a

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

1. Bezm-i ezel âşüftesi bir bî-ser ü pâyem
Başumda hevâ garkâ-i deryâ-yı belâyem
2. Deldi dil-i sūzānumı efkâr-ı benānuñ
Ben ānuñ içün ney gibi engüşt-nümâyem
3. Zikrūñ iderem uğrar isem vâ'ize sâkî
Sen şanma ki ben mu'tekid-i ehl-i riyâyem
4. Luţf ile meger hîdmete lâyıķ göre yoksa
Ben pîr-i ħarâbâta varacak ne gedâyem
5. Ĥâķāni bu gün çarĥ pelengine ser egmem
Ben ĥâķ-i kef-i pây-ı seg-i āl-i 'abâyem

384

R 69a, Ü 23a, A 41a, E 66b, H 19b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Görüb maḥzūnlugum meclisde mesrūr olma sultānum
Saḥa düşmez ğubār-ı ḥaṭır-ı mūr olma sultānum
2. Ṭayanma müttekā-yı ḥüsne zîrā nâ-müsâ'iddür
Bu istiğnâ-yı 'izz ü nâza mağrūr olma sultānum
3. Ne dirlerse disünler müdde'î bâb-ı ta'aşşubda
Sen erbâb-ı vefâdan ḥâşılı dūr olma sultānum
4. Güzeller şimdi şöret buldılar cevır ile 'uşşâka
Cefâ vü cevır ile sen bâri meşhūr olma sultānum
5. Mükedderdür ğam-ı ḥaṭṭuñla câm-ı ṭab'-ı Ḥākānî
Şafâ-baḥş ol ğubār-ı kalb-i meksūr olma sultānum *

* 1b mūr / – R

3b vefâdan / şafâdan Ü, A, E, H

4a 'uşşâka / 'uşşâkı Ü, E

385

R 69a

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1. Sipāh-ı eşk ile hayl-i belâyı karşıladum
Miyân-ı bahırda şan âşinâyı karşıladum
2. 'Aceb mi zâtuma itse sa'âdet-i istikbâl
Bu gün ben o şeh-i kişver-güşâyı karşıladum

69b

3. Mukâbil oldı dem-i mâha hüsni mir'âtın
Dirîğ o tal'at-ı âyine-sâyı karşıladum
4. Taḥammül eylemeyüb sūz ü sâza karşıuḍda
Figân u nâle ile çeng ü nâyı karşıladum
5. Hadîş-i pîr-i muğân virdüm oldı Hâkânî
Meşâyıḥ eyledügi bed-du'âyı karşıladum

386

R 69b, Ü 23b, A 41a, E 66b, H 20a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Muḳarrerdür yine endiſe-i bed-güy u nâ-maḥrem
Eger cennetde daḫi mesken itse fi'l-meſel Âdem
2. Vücûdum râh-ı ğamda gird-i âhumdan görünmez ḫod
Niſân-ı tîr-i ṭa'n itdükleri ḫalkuñ nedür bilmem
3. Ğarîb oldum yanumdan şabr u sāmānum firâr itdi
Bu yolda ſimdi ancaḫ düſtlar ſâyemle hem-pâyem
4. Yaḳam gerdün elinde ten zebûn aḫvâl digeſ-gündur
Derûnum nâr u baḫtum tîre nûşum niş ü zâdum dem
5. Meger râh-ı 'adem semtine iltsem yoḫsa Ḥâḳâni
Ğam-ı la'lüñle ârām idecek 'âlem degil 'âlem *

* 1a bed-güy u / bed-güy-ı Ü, A, E, H
 1b fi'l-meſel / mi eylemiş Ü / ni eylemiş E / - A
 2b bilmem / bilsem R, Ü, A, H
 3a firâr / qarâr Ü, E
 3b ſâyemle / ſāhumla Ü, E // hem-pâyem / hem-tâyem Ü
 4a gerdün / devrân Ü, A, E, H // digeſ-gündur / digeſ-gün Ü
 4b nâr u baḫtum / nâr-ı mihnet Ü, A, E, H // tîre nûşum / tîre-düzum Ü, A, E, H
 5a râh-ı 'adem / raḫtum 'adem R
 5b la'lüñle / la'l ile R

387

R 69b, Ü 23b, A 41b, E 67a, H 20a

Mefâ'ilün fe'ilâtün · mefâ'ilün fe'ilün

1. Libäs-ı şabrı dil ister ki päre päre kılam
Göñülde sırr-ı ğam-ı 'aşkı 'âşikäre kılam
2. O Türk şūhuñ idüb kūy-i Ka'besinde maķām
Şalāt-ı ħamseyi heb kıble-i Tātāra kılam
3. Revā mıdur ki sen el cāma eyleseñ säķi
Ben il gibi naẓaruñda ıurub neẓāre kılam
4. Yazardı medħ-i benānuñla ķaşlaruñ vaşfin
Kalem de dil gibi işkestedür ne çāre kılam
5. Bahār günleri Hāķanı tevbe-i mey içün
Göñül diler ki ıuram bir gün istiĥāre kılam *

* 2b Tātāra / tebāra Ü, A, E, H

3a sen / - Ü, A, E, // el / ol Ü, E // eyleseñ / eyliyesin R

3b il gibi / aynılam Ü, A, E, H / naẓaruñda / naẓaruñdan Ü, A, E, H // ıurub / senüñ Ü, A, E, H

5b ıuram / duram R / ıurdum Ü

388

R 69b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Ehl-i derdi gam-ı la'lûñle ciger-hûn gördüm
 Hâlini her birinûñ hayli dige-gûn gördüm
2. İtdüm âyine-i kec-peyker-i gerdûna nazar
 Halka mihrinden anuñ qahrını efzûn gördüm
3. Târ-ı gisûñ ile âfâkı muqayyed buldum
 Gam-ı gamzeñle cihân mülkini meftûn gördüm
- 70a 4. N'ola gamnâk olub açılmaz ise gonce-i dil
 Âh ol şûhı ben ol gün kıti maḥzûn gördüm
5. Ey şabâ yâr şorarsa diyesûn gurbetde
 Gördüm ammâ gözinûñ yaşını Ceyhûn gördüm
6. Meyli yok ol şacı Leylâya göñül bağlarsun
 Vâdi-i 'aşkda hayfâ seni Mecnûn gördüm
7. Bezm-i meyde gazelûñ tarḥ olıcak Hâkânî
 Câmdan kaydı va'l-lâh gül-efsûn gördüm

389

R 70a

Fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün
 (Fā'ilātün) (fa'lün)

1. Yine Beytū'l-Ḥarāma 'azm idelüm
 Şehr-i Faḫrū'l-Enāma 'azm idelüm
2. Çıkalum gidelüm bu yirlerden
 Semt-i dārū's-selāma 'azm idelüm
3. Olalum sālik-i mesālik-i ḥac
 Şāh-rāh-ı kirāma 'azm idelüm
4. Bunda cāh ise māhdan geçelüm
 Devlet-i ber-devāma 'azm idelüm
5. Şāhide isti'ānet istemege
 Enbiyā'-i 'İzāma 'azm idelüm
6. Yine 'uṣṣāk ile Hicāz gibi
 Bir mübārek maḳāma 'azm idelüm
7. Ne kadar zahmet ise Ḥākanī
 Rūmı terk ile Şāma 'azm idelüm

390

R 70a, Ü 23b, A 41b, E 67a, H 20a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fa'ilâtün)

(fa'lün)

1. Sâkı-i bâde-leb ü cür'a-dehâni severem
Mâ'ilem böyle levendâne cevânı severem
2. Kadd-i cânâne mu'âdil gelür evzâ'ı baña
Bâgda anuñ içün serv-i revânı severem
3. Zâhidâ rind-i kadeh-nüş ile başum hoşdur
İhtiyâr elde degil plr-i muğânı severem
4. Meylûmi tuymasa ol la'l-i şeker-ğâ ne 'aceb
Tatlu cânum gibi zîrâ ki nihânı severem
5. Rûy-i zerdine döner ehl-i gamuñ Hâkânî
Berg ü bârın dökicek vakt-i hazânı severem *

* 1b Mâ'ilem / Mâyilem R // levendâne / levendânı Ü, E
4a şeker-ğâ ne 'aceb / şeker-ğâya 'aceb R

391

R 70b, Ü 24a, A 41b, E 67b, H 20a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fa'ilâtün)

(fa'lün)

1. Haţuñ efkân harâb eyledi vîrân göñlüm
Zülfüñ endîşesi dağıtdı pirîşân göñlüm
2. Bir kûl oğlunuñ esîr oldu kapusunda dirîğ
Çarha baş egmeyen ol başına sultân göñlüm
3. İltifât olmadı sâyeñde ben üftâdeñe âh
Kaldı küyüñde senüñ hâk ile yek-sân göñlüm
4. Kûy-ı dil düşmez o çevgân-ı zekandan yoksa
Biribirinden kapuşurlardı cevânân göñlüm
5. Câm-ı lâ'l ile şafâ kesb iderüz Hâkânî
Bâdesüz eglenemez hâşılı bir ân göñlüm *

*1b endîşesi / endîşe Ü // dağıtdı / tağıtdı Ü, A, E, H
 3a üftâdeñe / üftâdeye R
 4a yoksa / yohsa Ü, A, E, H
 5a iderüz / iderem R

392

R 70b

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Bîñ vefâ itdüm cihânuñ bir vefâsın görmedüm
Ben bu bahrüñ bir muvâfık âşinâsın görmedüm
2. 'Aks-i ruhsâruñ ziyâ-bağş olmayınca hağ bu kim
Sâkiyâ âyîne-i câmuñ şafâsın görmedüm
3. Bir 'aceb berzağdur(ur) vâdi-i 'aşkuñ kim anı
Çok tolaşdum ol fezânuñ mâ-verâsın görmedüm
4. Mû-miyânın gördüm ammâ nice vakt şarf idüb
Ol perinüñ câm-ı la'l-i cân-fezâsın görmedüm
5. Çok görürdi tîr-i müjgânın baña Hâkâniyâ
Ben o şüh-ı bî-vefânuñ az cefâsın görmedüm *

* 3a berzağdur(ur) / berzağdur R (Vezin gereği tercih ettik.)

393

R 70b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Allâha şükür tal'at-i ferhundeñi gördüm
Çehrem yine hâk-i der-i dergâhuña sürdüm
2. Mest itdi beni 'aks-i lebûñ cāma düşince
Elden kadeh-i bâde-i hamrâyı düşürdüm
3. Dürdî-keş-i hum-hâne-i hicr olmuş iken dil
Eyyâm-ı vişâl irdi bisât-ı gamı dürdüm
4. Göstermek için gerd-i firâkuñ beşerümden
Cârüb-ı müjem birle ne sildüm ne süpürdüm
5. Hâkâni bu yetmez mi ki âvâze-i nazmı
Tâ perde-i nüh-tâk-ı semâvâta buyurdum

394

R 70b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Yine bir şâh-ı deryâ-bezl-i 'âlî-şâna kul oldum
Göñül virdüm dil ü cân ile bir cânâna kul oldum
- 71a 2. Halâş itdüm dil-i âzâdemi kayd-ı ta'allukdan
Kemend-i zülfine el-kışsa bl-kaydâne kul oldum
3. Giribân-ı hayâtum çâk idersem n'ola şevkünden
Ki ben bir Yûsuf-ı Mısrî gibi sultâna kul oldum
4. Bahâ yetmez güher-bâr olsa çeşmüm dâne-i eşke
Efendi ben saña dünyâ deger bir dâne kul oldum
5. Güzeller 'âşîka cevır idemez devrinde Hâkânî
Anuñçün pâdişâh-ı milket-i 'Oşmâna kul oldum
6. Ki ya'nî kutb-ı zâhir mazhar-ı Bârî zâhirü'd-dîn
Emîrû'l-mü'minîn Sultân Muhammed Hâna kul oldum
7. Sipihre hâtem-i elmâs bahtı şu'le bahş eyler
Felekde hâşılı ol hâtem-i hûbâna kul oldum

395

R 71a

Fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün

1. 'Älem-i taklidi terk itdüm elemden fâriğam
Güşe-gîr-i 'uzletem endüh-ı gamdan fâriğam
2. Rind-i der-âşâmiyam pîr-i muğânuñ Şâmda
Mürşidân-ı Rûm u sübhân-ı 'Acemden fâriğam
3. Pend-i ta'n-âmizi girmez sem'ime vâ'izlerüñ
Fikr-i nâr u zikr-i gülzâr-ı İremden fâriğam
4. Tâlib-i 'aşkam cihân mülkinde vârum 'aşkdur
Âstân-ı Hüsrev ü dîvân-ı Cemden fâriğam
5. Nice bir zemzem harem keyfiyyeti Hâkâniyâ
Bâda vir kim şimdi zemzemden haremden fâriğam

396

R 71a, Ü 24a, A 42a, E 68a, H 20b

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Bir vaz'-ı münker eyleme kim âh itmeyem
Âhumla ehl-i bezmi cigergâh itmeyem
2. Korkum budur ki 'arşa çıka âhum âteşi
Hayl-i şerâr-ı nâruma hem-râh itmeyem
3. İtmek ba'îd imiş ser-i küyüñ ziyâretin
Bir daği ben bu niyyeti ey mâh itmeyem
4. Şüfl saña ne gülşen-i küyinde şubha dek
Feryâd u âhı hâh ideyüm hâh itmeyem
5. Hâkâni nesne gelmez elümden o ser-keşüñ
Bâri cefâların çekeyüm âh itmeyem *

* 1b Âhumla / Âh ile Ü, A, E, H // bezmi / bezme R, Ü, E, H
 2b nâruma / târuma Ü, A, E, H
 3a ziyâretin / ferâgatin R
 4a şubha / şubh R
 5b cefâların çekeyüm / cefâsını çekerin Ü, A, E, H

397

R 71b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fä'ilâtün) (fa'lün)

1. Dile kûyünde senüñ hâk ile yek-sân mı disem
 Yoḥsa sulṭân-ı serâ-perde-i 'irfân mı disem
2. Bilmem ol kâkûl-i pür-târ u 'ıtr-sâña senüñ
 Rişte-i cân mı disem deste-i reyḥân mı disem
3. Rûmda şevḳ-i 'izâruñla qarâr itsem mi
 Yâd-ı gîsûñ ile yâḥud 'Arabistân mı disem
4. Cevher-i câm-ı mey-i 'aşḳa ne dirsün görelüm
 Ḥâtem-i Cem mı disem mühr-i Süleymân mı disem
5. Saña bu kilḳ-i güher-çînüñ ile Ḥâḳânî
 Mülk-i nazm içre bu gün ḥüsrev-i devrân mı disem

398

R 71b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Yâ Rab gele mi yanuma şadîk-i şadîkum
Rahm eyleye mi hâlûme ol şüh-ı şefîkum
2. İncildi göñül şişe-şifat rikkat-i dilden
Sevdâñ ile meksûr olalı kalb-i rakîkum
3. Gerdün reh-i gamda baña rıfı idemezdüñ
Yanumca meger yâr ola yollarda refîkum
4. Cânân beni müstağrak-ı lutf itdi şanurlar
Mahv olsa sirîşkümle ne dem Cem-i garîkum
5. Cânım virürem sevdigümüñ yolına evvel
Hâkâni budur semt-i maḥabbetde tarîkum

399

R 71b

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1. Çeküb piyâle-i bezmi bahâra 'azm idelüm
Şafâ-yı sîneye gel lâlezâra 'azm idelem
2. Göründi dâğ-ı gamuñ lâle-veş derûnumda
Şafâ-yı hâtır ile kûy-ı yâre 'azm idelüm
3. Miyân-ı lücce-i meyden kenâra gel sâki
Biraz da seyr-i leb-i cûybâra 'azm idelüm
4. Düşürme zevrak-ı şabr u sükûnı gird-âba
Hevâ-yı 'aşk ile gel bir kenâra 'azm idelüm
5. Vefâ tarîkına eñ soñra uğrar ol şeh-i hüsni
Hemân efendi biz ol reh-güzâra 'azm idelüm
6. Nihâni şayda mukayyed o dil-şikârı rakîb
Kemend-i âh ile biz âşkâre 'azm idelüm
7. Ma'ârif ehli bilinmez bu yirde Hâkânî
Senûñle bâri bir âhîr diyâra 'azm idelüm

400

R 72a, Ü 24a, A 42a, E 67b, H 20b

Fe'ilâtün fe'ilâtün f'ilâtün fe'ilün

(Fa'ilâtün)

(fa'lün)

1. Cân virüb ol şanem-i lâle-'izârı severem
Nice bezl itmeyeyüm yolına vâri severem
2. Zaḥm-ı dil-süz u ciger-düzinuñ âşüftesiyem
Yâre-i tîğ-ı dem-âlûde-i yârı severem
3. Beni meydân-ı maḥabbetde semend-i siteme
Çignedelden beri ol şeh-süvânı severem
4. Gice nakşuñ çıkarur küy-i nigâr içre şakın
Dime mestâne ki ol çeşm-i ḥumârı severem
5. Hele Ḥākāni benüm gibi cünün emrinde
Ḥalk mecbûr olur eyyâm-ı bahârı severem *

* 1b itmeyeyüm / itmeyeyin Ü, A, E, H

2a dil-süz u / dil-düzü Ü / dil-düz u A, E, H // ciger-düzinuñ / ciger-süzinuñ Ü, A, E, H

2b Yâre-i / Pâre-i Ü, E

3b beri / berü R

4a nakşuñ / nakşın A

5a benüm gibi / gibi şimdi Ü, A, E, H

401

R 72a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fä'ilâtün) (fa'lün)

1. Cevr-i âzâruñ ile cânuma kâr eyledi ğam
 Ey felek baña ne virdüñ alımazsun bilmem
2. Bu 'acebdür ki o gül bülbul-i dil-ğaste gibi
 Diñlemez her ne kadar nâle vü zâr eyler isem
3. La'l-i ğâtem gibi bir lahza elüñden gitmez
 İftihâr eylesün mi güzelüm cām ile Cem
4. Şimdi râciğ görünür cevır ü cefâñ ile senüñ
 Baña bu dâr-ı elemden țarab-âbâd-ı 'adem
5. Hutun âhûlarını yâd iderin Hâķāñi
 Hâl-dâr Ahmedümüñ çeşm-i ğazâlin görsem

402

R 72a, Ü 24a, A 42a, E 68a, H 20b

Mef'ülü mefâ'ilün mef'ülü mefâ'ilün

1. Meyl itdi edâniye ol gözleri mestânum
Gitdükçe tenezzülde ahvâl-i perişânum
2. Bir gonce vü gül şanmañ etrâf-ı gülistânı
Âteşlere yakmışdur ruhsâre-i cânânum
3. Geçdük ten-i bî-cânı dik sūzen-i ğamzeñle
Tek alma gözüm nūn āh-ı dil-i sūzânum
4. Cevr eyleme bir pâre 'uşşāk-ı dil-figâre
Bu girye-i hūnbâra rahm eyle benüm cânum
5. Hākāni göñül geçmez cām-ı leb-i dil-berden
Bir tūṭi-i güyâyem oldur şekersitânum *

* 1a itdi / eyledi A // edâniye / ezāya Ü, E / āzāra A // gözleri / kākül-i R
 1b tenezzülde / tedennide R
 3a sūzânı / bî-cânı R // dik / dil R
 4a pâre / yâre R // 'uşşāk-ı dil-figâre / 'uşşāka dil-efgâre A / 'uşşāka zül-figâre Ü
 4b eyle benüm cânum / eyleye sultânum R

403

R 72a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Dilerem kim yine bir hâk-der-i cânâna gidem
 Dil ü cân kıblesi ol Ka'be-i 'irfâna gidem
- 72b 2. Ayağı tozu gibi kuhl ele girmez bunda
 Meger ey dîde-i ğam-dîde Şifâhâna gidem
3. Bu düşer mi kerem-i pîr-i kerâmâta ki ben
 Hâtîr-ı âbâduñla meclise vîrâne gidem
4. Sûz-ı 'aşkuñla düşüb odlara pervâne-şifat
 Şem'-i ruhsârufâ ben yâne gelem yâne gidem
5. Korkarın hâşılı Hâkâni fenâ dünyâdan
 Vâkıf olmaya seg-i küyi ğarîbâne gidem
6. Zâf-ı tâli'de kıomaz kim ğam-ı cev-r-i felegi
 'Arza ser-dâr-ı şeh-i milket-i 'Oşmâna gidem
7. Baña 'îd ol gün olur kim keremüñ vaşf iderek
 Bağdan yâr ile ğam-hâneye mestâne gidem

404

R 72b

Fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilūn

1. Yine bir mümtāz-ı 'ālem görmüşem kim görmedüm
Bir ser-efrāz-ı müselleme görmüşem kim görmedüm
2. Pîr-i bezmüñ meclis-i hâşında ol gün sâkiyâ
Bir cevân şûh u bî-ğam görmüşem kim görmedüm
3. Şormağa la'lüñ 'adem mülkine vardum anda ben
Cür'a-i mey gibi bir fem görmüşem kim görmedüm
4. Yağdum etrâfında bezmüñ sāgar-ı dîdem gibi
Şol kadar cām-ı dem-â-dem görmüşem kim görmedüm
5. Yâr hûn-ı eşküme Hâkânî rahm idüb didi
Ben bu gün bir çeşm-i pür-nem görmüşem kim görmedüm

405

R 72b, Ü 22b, A 40a, E 65b, H 19a

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Pây-i serîr-i 'adle irmez kemend-i âhum
Yirden göge şikâyet devletlû pâdişâhum
2. Göz dikdi düzd-i gerdün egnümdeki kabâyâ
'Ayyâr-ı çarh kapdı başumdaki külâhum
3. Ezkâr-ı kâkülüñdür efkâr-ı 'ânîzuñdur
Hengâme-i şebânum feryâd-ı şubhgâhum
4. Eflâkde melâ'ik heb güft ü gûya düşdi
Dikdi firâz-ı 'arşa dün gice tûğ-ı âhum
5. Olmadı müşkilüm hall makşûda irmedi el
Hâkâniyâ muhaşşal bilmem nedür günâhum *

* 1a 'adle / âha Ü, E, H / şâha A
2a dikdi / dedi R
4b Dikdi / Dikdüm R // firâz-ı / firâr-ı R
5a müşkilüm / müşkilüme Ü

406

R 73a, Ü 23a, A 40b, E 66a, H 19b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fä'ilâtün)

(fa'lün)

1. Āhımız kaşr-ı vişāline kemend eyleyelüm
Geliñüz himmeti bir pāre bülend eyleyelüm
2. Dil uzatmasun iñen cām-ı şarāb-ı nāba
Zāhid-i buşki üşüb pend ile bend eyleyelüm
3. Bize bu zūhd ziyān eyledi şimden soñra
Mey-i gül-fām içelüm def'-i gezend eyleyelüm
4. Virelüm bāda ğam-ı miñnet-i eyyāmı yine
Dil-i a'dāyı biraz zār u nijend eyleyelüm
5. Naqd-i 'aklı yolına şarf idelüm Hāķāniyā
Hāce-i 'aşkı yine fā'idemend eyleyelüm *

* 2a şarāb-ı / şarāba Ü
2b buşki / buşke R
3a zūhd / - Ü, E
4b zār u / - R

407

R 73a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Şebāngeh şavmı sāki cām-ı la'l-i yār ile bozdum
Binā-yı zūhdi şevk-i bāde-i gül-nār ile bozdum
2. Hayālî çıkmadı gönlümden ol mihrāb-ı ebrūnuñ
Namāzum gice fikr-i kâmet-i dil-dār ile bozdum
3. Ben ol bīmār-ı 'aşkam kim riya vü zūhd perhîzin
Tabībā cām-ı la'l-i sāki-i hammār ile bozdum
4. Perişān perçemin gördükçe 'aqlum tār-mār oldu
Şafā cem'iyyetin ben ol ser-i destār ile bozdum
5. Şu deflū āh u zār itdüm ser-i kūyinde Hākāni
Rakībūñ yār ile bāzārını āzār ile bozdum

408

R 73a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Tağıtdı 'aqlum ol kākül perîşân-hâl-i 'aşk oldum
Büküldi bâr-ı ğamdan kâmetüm meyyâl-i 'aşk oldum
2. Ham-ı çevgân-ı zülfüñ birle meydân-ı maḥabetde
Ser-i şad-çâki ğaltân eyleyüb pâ-mâl-i 'aşk oldum
3. Tehî kıldum göñül gencînesin mâl ıztırâbından
Muḥaşşal gitdi şimden soñra mâl-â-mâl-i 'aşk oldum
4. 'Alevler zâhir oldı âteşümde iki yanumda
Semender gibi gūyâ mürğ-i zerrîn-bâl-i 'aşk oldum
5. Der-i mey-hânede Hâķāni isti'dâd-ı himmetle
Koyub cemmâze-i zühdi yine ḥayâl-i 'aşk oldum

409

R 73a

Mef'ülü mefâ'llü mefâ'llü fe'ülün

1. Hurşid-i ruhuñ pertevdür neyyir-i a'zam
Kevşer gibi dil-teşne geçer la'lüñe zemzem
- 73b 2. 'Uşşâka cefâ eylemezdir idüñ amma
Hiç Ka'be-i küyüñde mücâvir yoğ a kıblem
3. Kurbânıñ olur çok göricek 'id-i vişâlüñ
El-hakk saña cân virmesün olsun mı yâ em
4. İhrâma şarılmış gibi bir sine-i sîme
Şarılmayan olmaz harem-i vuşlata mahrem
5. Hicrân çekerem hün ide lâyıķ görilür mi
Demler çeke Hâkâni benüm kan ola dîdem

410

R 73b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fä'ilâtün) (fa'lün)

1. Na're-i bülbüli yârûñ nağamâtı şanuram
 Güle bakdukça o bî-'ahd ü şebâtı şanuram
2. Gönce-i teri ne dem tâzece şeb-nem görsem
 Yârûñ ağzında olan habb-ı nebâtı şanuram
3. Baña şemşîr-i siyeh-pûşi çekildükçe hemân
 Zülümât içre akan âb-ı hayâtı şanuram
4. Her şabâ ile şalındukça çemenzârda serv
 O sehî-kadd nihâlûñ harekâtı şanuram
5. Şöyle müstağrak-ı 'aşkam dûn ü gün Hâkânî
 Sühan-ı vuşlatı hicrân kelimâtı şanuram

411

R 73b, Ü 23a, A 40b, E 66a, H 19b

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Mektüb imiş başumdaki cânândan ayrılam
Gül mevsiminde bir gül-i hândândan ayrılam
2. Pîrâhenümi kanlu yaşum lâle-gün idüb
Yüsuf gibi ikide bir ihvândan ayrılam
3. Geh kûy-i iftirâka düşüb ihtiyârsuz
Geh bi'z-zarûre şohbet-i yarândan ayrılam
4. 'Uşşâka dâyim işi güci iltifât iken
Bir luţfı çok mürüvveti çok hândan ayrılam
5. Faşl-ı bahârda ne demekdür ki cevri ile
Hâkânî ben 'Ömer gibi sultândan ayrılam *

* 1a Mektüb imiş / mektübmiş R, Ü, E, H
 2a Pîrâhenümi / pîrâhenini Ü, A, E, H
 3b bi'z-zarûre / bi'z-zarûri R, Ü, E, H
 4a dâyim işi güci / işi güci dâ'im Ü, E, H
 4b hândan / cândan A / hâne-dândan Ü

412

R 73b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Gül gibi bir nice gün hem-demümüz cām idelüm
 Nice bir fikr-i hayālât-ı ser-encām idelüm
2. İçelüm cāmı geçüb meşgaleden bir nice gün
 Mey-i gül-fām ile def'-i gam-ı eyyām idelüm
- 74a 3. Bāde nef'inde hadīşüñ getür ey pîr-i muğān
 Ehl-i takvāyı o fetvā ile ilzām idelüm
4. Dāne-i hāli ile nuql-i vişālin añub āh
 Halka-i bezmi yine mürğ-i dile dām idelüm
5. Bir iki cāh ile Hākāniyi itsün yine rām
 Sāki-i meclise bir kez daği ibrām idelüm *

* 2b ile / eyleye R (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.)

413

R 74a

Mefâ'ilûn mefâ'ilûn mefâ'ilûn mefâ'ilûn

1. Ciger an ile dolmuş iki g ld r d de-i p r-nem
Delinmiř s zen-i eřk mle bir ke -g rd r s nem
2. G z m yař  aar  hum du n  ara  k duca
apar  ylne-i ab'-ı řikest m şan bulutdan nem
3. Olal'dan z r u b z -yı maabbet birle pen- -pen
Meger 'ař  ola bu deyr-i sipende bu reh-i b -am
4. Olurdu leyle-i z lm t-ı amda rindler g m-r h
Bu şem'-i cem'-i bezm-i c m  s i yakmayaydı Cem
5. Fen  bezminde ben p r-i mu nuř imdi H k m 
Muařřal k firem t  haşre dek ta'ri  itmez hem

414

Harfû'n-Nûn

R 74a, Ü 24b, A 42b, E 68b, H 20b

Fâ'ilâtûn fâ'ilâtûn fâ'ilâtûn fâ'ilûn

1. La'l-i nâ-yâbuñ muşaffâ bâde-i engûrden
Gerden-i pâkûñ mücelâ şem'a-i kâfûrden
2. Çeşme-i mihrûñ fûrûğından ferâgât eyleyüb
Meh çerâğın yakar ol ruhsâre-i pûr-nûrden
3. Bezme geldüñ sâkiyâ dil-dâr gördük dün gice
Güiyâ berk urdı envâr-ı tecellî Tûrden
4. Muṭrib-i mey-hâne bir dil-keş ser-âgâz itdi kim
Gökde âheng itdi şandum hûriler mâhûrden
5. Serde sevdâ-yı gam-ı zûlfin görüb Hâķāniyâ
Başuma bir tâc giydüm şandılar semmûrden *

* 3a dün / bu Ü, A, E, H

3b urdı / itdi R

5a gam-ı / ser-i Ü, A, E, H // zûlfin / zûlfûñ E

415

R 74a

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Cânâ ger olsa sîne semen-bâf-ı yâsemen
Olmaz bunuñ ma'âli düten böyle ter-beden
2. Şubh-ı vişâlde senüñ ey âftâb-ı hüsñ
Pehlûñı kimse fark idemez âftâbdan
3. Câm-ı şafâ mı şâgar-ı kevşer mi bilmedük
Bi'l-lâh sâkiyâ nedür ol ğabğab ol zeķan
- 74b 4. Pehlûya gelse yâr tolar sîne nûr ile
Şıgmaz kucaga hâşılı ol serv-i sîmîn-ten
5. Kerrûbiyân-ı 'arş ile mahrem şanur beni
Yâr-i melek-ı şâşâlümü Hâķāni seyr iden

416

R 74b

Mef'ülü fâ'ilâtün mef'ülü fâ'ilâtün

1. Yârũñ dem-â-dem ey ney şehd-i lebin emersin
Sen Mısr-ı dilde şimdi gũyâ ki ney-şekersin
2. Pîr-i muğâna şordum tûl-i hayât-ı 'ömri
Didi ki mey görürseñ iki gözüm yaşarsın
3. Sâkı-i bezm-i 'aşkuñ bir cür'asın içerseñ
Kevn ü mekândan ol gün vahşet gelür geçersin
4. Râhib-i kemend-i zülfin fikr itme ol bütũñ kim
'Aklıñ ihâta itmez zünnârını şaşarsın
5. Gencîne-i maḥabbet Ḥâkânî feth olursa
Esrâr-ı 'aşk-ı yâri ḥayrân olur açarsın

417

R 74b

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Döndi sînem sūziş-i 'aşk ile âteşgâha dün
Âh te'sîr itmedi âh ol bût-i dil-hâha dün
2. Dûd-ı âhum âsmânîler giyürsün göklere
Sen siyeh-pûş ol Mesîhâ gibi Beytu'l-lâha dön
3. Çıkmağa dergâh-ı 'arş-âsâîa sultânüm sünûñ
Rindler şarıldılar târ-ı kemend-i âha dün
4. Âh kim tîr-i mañîbbet gibi te'sîr itmedi
Düşmen-i bed-hâha feryâdum bu gün ol şâha dün
5. Ruğların seyr itmege Hâkânî ol meh-pârenüñ
La'l-i manzar açdılar göklerde mihr ü mâha dün *

* 5b açdılar / açıldılar R (Vezin gereği tercih ettik.)

418

R 74b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Göklerde dilâ cirm-i meh-i 'îd-i hümâyün
Bir perr-i hümâdur ki vâkıf farkına gerdün
 2. Ol kaşlar ider şekl-i kalem kadd-i melâli
Ol gabgab ider kâmetini mâh-ı nevûñ nün
 3. Âfâkı esir itse n'ola fitne-i hâlûñ
Kimdür ki saña olmaya bu hâl ile meftün
 4. Dür itdi yine faşl-ı güli 'îde muķarin
Fer virdi çemen bezmine câm-ı mey-i gül-gün
- 75a 5. Sen sihre muķayyed misün efsânede yohsa
Hâķâni nedür gizleme şi'rûñde bu efsün *

* 1b vâkıf / vâkır R (Anlam gereği tercih ettik.)

419

R 75a, Ü 27a, A 45b, E 72a, H 22b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fa'lün)

1. Dâne-i hâline el şunmaz iken ehl-i çemen
Naql-i vaşl oldu bu gün bâğda hırmən hırmən
2. Meded ey şahne-i meclis beni tarh eyleme kim
Dayanub hâb ideyor düşmene ol gonce-dehen
3. Olamaz şahid-i gül yâr ile hem-reng göfûl
Kelle-püş olsa karanfûl aña destâr-ı semen
4. Hûblar hâb-ı 'ademden beni bîdâr ideyor
Çeşm-i nergis gibi cânâ dañi uyursın sen
5. Nice bir ter düşeyüm jale-şifat Hâkânî
Sîne-çâk itdi beni 'aşk ile bir ter-dâmen *

* 2b Dayanub / Tayanub Ü, A, E, H // ideyor / idiyor A
 4a 'ademden / gamuñdan Ü, A, E, H
 5a düşeyüm / düşesün Ü, A, E, H
 5b itdi / ide Ü, A, E, H

420

R 75a, Ü 24b, A 42b, E 69a, H 21a

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1. Dem-â-dem ağlasa cânâ bu dîde-i hûnîn
Sirişk-i âlüm ile nakş olur zemân u zemîn
2. Meger firâr ideyazdı felekde âhumdan
Sûkûnum işideli sâkinân-ı 'illiyyîn
3. Ne sihirdür ki beni şöhre-i cihân itdi
Felekde gün gibi ol meh-liķâ-i zöhre hanîn
4. Çıkardı nâlemi geh seb'a-i semâvâta
Geh itdi âhumı peyveste-i sipihr-i berîn
5. Ne ibn-i Meryeme tâbi' ne şer'-i pâke o yâr
Ne ola 'aceb o yârûñ 'ibâdet itdügi din
6. Zemâne âyînesi özge çehre gösterdi
Neler görür dañi ayâ bu çeşm-i muhtell-bîn
7. Muḥâl-i 'aql idi şöḥbet o sîm-sâ'idle
Müsâ'id olmasa Ḥâķāni sâ'id-i sîmîn *

* 1 / Ü, A, E, H nüshalarında 1. beytin mısraları yer değiştirmiş.
 1b zemân u / zemân-ı Ü, A // zemîn / rehîn R
 2a Meger / Melek Ü, A, E, H
 2b işideli / istediler R
 3 / - Ü, A, E, H
 4 / - Ü, A, E, H
 5 Ne ola / 'Aceb ne R // 'aceb o / yeñi o Ü, A, E, H
 6 / - R
 7 / - R

421

R 75a

Mef'ûlû mefâ'ilûn mef'ûlû mefâ'ilûn

1. Mir'ât-ı mücellâ-yı sultân-ı ezelsin sen
Hübân-ı cihân içre bî-mişl ü bedelsin sen
2. Âdem tûramaz görse ol kâmet-i mevzûnı
Mescûd-ı melek dirsem vaşfuñda maħalsin sen
3. Her gûşeden ol gözler bir hîleye kaçd eyler
Söz bunda ki ey dil-ber bir mekr ü hayelsin sen
4. Bu hûsn ü cemâl ile bu fazl u kemâl ile
Bî-mişl ü hitâb ile dünyâda meşelsin sen
5. Hâkânî-i nâ-şâdı 'âlemde uşandurduñ
'Âlemde velî şâhum bir dâne güzelsin sen

422

R 75b, Ü 24b, A 42b, E 68b, H 21a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Zevraklan la'l-i mey-i nâbiyle pür itsün
Söz cevher olur sâki kulağında dür itsün
2. Bezm ehline vâ'iz yine dahl itdi görürdi
Dün meykede açılmadı varsun şükr itsün
3. Şimden girü gül devri gelür şâh-ı bahâruñ
Üstâd-ı çemen sikkeyi nāmuna kazıtsun
4. Koçmak dileyen ol dūr-i yek-tâyı şâdef-veş
Cân riştesini baħr-i maħabbetde çürütsün
5. Vaşf it leb ü dendânını Hâkâni senüñ de
Sultân dehenüñ la'l ü cevâhirle pür itsün *

* 1b Söz / Ser Ü, A, E

2a yine dahl itdi / nice ur daħlı R

3b nāmuna / nāma A // kazıtsun / yürütsün R

4a dileyen / bileyen Ü / dinilen E // şâdef-veş / şâdef-vâr R

5a dendânını / dendâni R (Vezin tutmuyor.)

423

R 75b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Dil-dâdelerüñ hâli harâb oldu ne dîrsin
Üftâdelerüñ yiri tûrâb oldu ne dîrsin
2. Mâbeynimize 'âkıbet a'dâ girüb ey dil
Yâr ile aramız şeker-âb oldu ne dîrsin
3. 'İrfâna gamuñ hâşiyesin şerh ideyüm mi
Hicrûñle risâlem nice bâb oldu ne dîrsin
4. Meclis n'ola ger olsa tehî câm-ı şafâdan
Yâ sine kebâb-ı eşk-i şarâb oldu ne dîrsin
5. Dökmez diyü Hâkânî tecellîsine 'uşşâk
Ruhsâresine hattı hicâb oldu ne dîrsin

424

R 75b

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Cilā buldukça mir'at-ı habāb-ı bāde-i gül-gün
Görinür efser-i Efrāsiyāb evreng-i Efridün
2. Aña kan aqlaram kim yād-ı la'lüñ dem-be-dem sāki
İder peymāne gibi meclis-i şahbāda bağrum hūn
3. Bu mazmūn(ı) işitdüm muṭṭibe ta'lim idermiş Cem
Müdām it cām-ı mey Cemşid devrin döndürür gerdün
4. Taḳayyüd kimden olsun ḥāline faḫl ehlinüñ ey dil
Felek bezmi firār-ı ehl-i hevā gerdün ise bir dūn
5. O sāhir-pişenüñ fettānlığın şerḥ it ḡazel dirseñ
Bize Ḥāḳāniyā lâzum degil efsāne vü efsün *

* 3a mazmūn(ı) / mazmūn R (Vezin ve anlam geriği tercih ettik.)
4b / (Vezin hatası var.)

425

R 76a

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1. Çemende eyledi sāki o zülfi müşğ-âğın
Şabâyı micmere-gerdân neslmi ğâliye-çîn
2. Meger ki hâzin-i 'adn oldu pîr-i bâde-fürüş
Yanınca muğ-peçelerdür mişâl-i hûru'l-'în
3. İdince muṭribi âheng o bezm-i 'allnûñ
Semâ'a başladılar sâkinân-ı 'illiyyîn
4. Devâm-ı meyde ne dirseñ senûñleyem vâ'iz
Menâfi'-i mey-i nâbı yazar mı şer'-i mübîn
5. Görüldi câmda rûyi necât-ı hâtifden
Muķîm-i meykede ne didiler gözûñ aydın
6. Açıldı ṭâli'imûz keşf idince perde-i gül
'Uyûn-ı dîne cilâ virdi faşl-ı ferverdîn
7. Melek mülâzım-ı ğam-hânem oldu Hâķānî
Sitârem itdi o şâhib-kırânı baña ķarîn

426

R 76a, Ü 25a, A 43a, E 69a, H 21a

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1. Hemîşe ol yüzi gül şād u kām-ı 'ömr olsun
Cemâli gülşeni bağ-ı merâm-ı 'ömr olsun
2. Devâm-ı cām ile ihyâma bâ'îş oldı benüm
İlâhi pîr-i muğân müstedâm-ı 'ömr olsun
3. Şarâbı minnet ile 'ârif içmez ey sâkî
Gerekse bâde-i 'ayş-i müdâm-ı 'ömr olsun
4. Felekde Hızr-veş ey muṭrib-i Mesîh-enfâs
Yirüñ maḥall-i beḳâ vü maḳâm-ı 'ömr olsun
5. Kō naḥl-i kâmetüñ ögsün ögerse Hâḳânî
Ölince işi du'â-i devâm-ı 'ömr olsun *

* 1a yüzi / yüz R // şād u kām-ı / şād-ı kām-ı Ü, A, E, H
3a 'ârif içmez / 'âr içir R
5b işi / ceyş-i R

427

R 76a

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Zâl-i dehri zîr-dest itdühse Rüstern kendüsin
Mest-i cām-ı 'aşk iseñ cefâ bu kim Cem kendüsin
2. Pây-taht-ı telh-i zühdüh meclis-i telh eyleyüb
Bâde-nüş old(ur) ki İbrâhîm Edhem kendüsin
3. Ğarķa-i hûn eyledüh baği meger ey lâle sen
Dâğ-dâr-ı mâtem-i mâh-ı muħarrem kendüsin
4. Bâde-i ruhsârı la'l-efşân olub mebzûl ider
N'ola dirsem sâķi-i şahbâya Hâtem kendüsin
- 76b 5. Tıtdı nazmuñ reb'-i meskûnı daħi n'olsan gerek
Tut ki Hâķânî degil hâķân-ı a'zam kendüsin *

* 2b old(ur) / old R (Nüşada " r " harfi yazılmamış.)

428

R 76b, Ü 25a, A 43a, E 69a, H 21a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Yâkût-ı lebûñ dīde-i giryānumuñ olsun
Dür dişlerüñ eşk-i güher-efşānumuñ olsun
2. Efkār-ı haṭ u ḥāl-i siyehkāruñ efendi
Gencine-i künc-i dil-i vîrānumuñ olsun
3. Heb mâ-meleki yoluña şarf itme degil mi
Naḳd-i dil ü cān ise de sultānumuñ olsun
4. Tîr-i müjeñ ey kaşı yâ ikide birde
Peykânları çāk-i dil-i sūzānumuñ olsun
5. Naḳd-i dil ü dīdem kimüñ olsun didüm ol yār
Güldi didi ḥāl-i ruḥ-ı raḥşānumuñ olsun
6. Tîg-ı gam-ı 'aşkıyle beden pârelenince
Her pâresi cismüñ seg-i yārānumuñ olsun
7. O leblere el-kışsa bu gün her ne şanursam
Ḥāḳāni benüm dīnümüñ İmānumuñ olsun *

* 1a Yâkût-ı / Yâkûb-ı R

3 / - Ü, A, E, H

4 / - Ü, A, E, H

5b raḥşānumuñ / cānānumuñ Ü, A, E, H

6 pâresi / pâre-i Ü, A, E, H / cānānumuñ / yārānumuñ Ü, A, E, H

7a her / ben Ü, A, E, H

429

R 76b, Ü 25b, A 43b, E 70a, H 21b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fä'ilâtün)

(fa'lün)

1. Mecma'-ı her büt-i tâbende-cebîn oldı çemen
Hakk bu kim şekl-i şanem-hâne-Çin oldı çemen
2. Tâzelendi nem-i eşkümle gülistân-ı cihân
Yine nazm ehline bir tâze zemîn oldı çemen
3. Tağlar pârelenürdi ezel efgânum ile
Hele bir pâre enînümden emîn oldı çemen
4. Şöyle 'âlî görünür halka-i rindân ile kim
Dir gören çenber-i eflâke yakın oldı çemen
5. 'İşret-âbâd-ı felek tarh olıcak Hâkânî
Kaşr-ı 'ayş ü taraba şâh-nişîn oldı çemen *

* 2a cihân / zemân R

3b enînümden / enisümden R, Ü, E, H

5b Kaşr-ı / Fakr-ı Ü, E, H // taraba / tarab u Ü, E, H

R 76b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Bahâr eyyâmı gülşende akıtsun bâde seyl olsun
Bulansun hûn-ı eşküm gibi cûlar şekl-i Nîl olsun
2. Şûrâhî eylesün âvâzesin eflâke peyveste
Şadâ-yı şavt-ı kulculden cihân pür-kâl ü kîl olsun
3. Yine ehl-i riyânuñ bağı yâğın pâk eritsünler
Hilâl-i mâh-ı rûze şem'-i nev-rûza fitil olsun
- 77a 4. Gelüb deyr-i harâbâta şafâ kesb eylesün sâlik
Firûzân elde kandîl-i kadeh rûşen-delîl olsun
5. Meşâyih zıkr-i câmı şimdi heb bî-ihtiyâr eyler
Gerek câmı gerek tâ şeyh-i câm zinde-pîl olsun
6. Şafak tâb eyleyüb şeb-tâ-seher her gonce fânûsın
Miyân-ı ravzada hem-reng-i câm-ı selsebîl olsun
7. Açılson lâle-i dâğ-ı derûnum bād-ı âhumla
Nesim essûn çemenler bâğ-ı Rıdvâna 'adîl olsun
8. Reyâhînüñ döşensün kâse-i rengini gülşende
Bisât-ı gül 'adîl-i ni'met-i Halîl hûn olsun
9. Bahâr-ı vaşl ile gül gibi handân olmak isterseñ
İşüñ vakt-i hazân bülbül gibi şabr-ı cemîl olsun
10. İşitse rûh-ı kudsi sidreden bu şi'r-i cân-bağşum
Muqarrer dir idi Hâkâniyâ 'ömrüñ tavîl olsun

431

R 77a, Ü 25a, A 43a, E 69b, H 21b

Mef'ülü fa'ilâtü mefa'ilü fa'ilün

1. Bir gün kim itdi sînefi şad-päre dir misin
Bir kerre bâri neyler o bî-çäre dir misin
2. Yakındadur görünmedi gülzâr-ı kûyümün
Bir 'andalîbi var idi âväre dir misin
3. Ben haste-häle şefkat idüb ey tabîb-i cân
Raḥm itmedük şu 'âşık-ı bîmâra dir misin
4. Heb mâ-cerâ-yı eşkümi fâş itdün illere
Ey bâd şubḥ-dem göre dil-dâde dir misin
5. Hâkânî-i şikeste-dilün zahm-ı sînesin
Tig-ı gamuñdan oldı diyû yäre dir misin *

* 1a şad-päre / şad-päredür R (Vezin tutmuyor.)

2b 'andalîbi var / 'andalîb lebi Ü, H

3a haste-häle / haste-hâli Ü, A, E, H

4a mâcerâ-yı / icrâ-yı Ü // itdün illere / itdi 'âleme Ü, A, E, H

4b dil-dâde / dil-däre Ü, A, E, H

5a sînesin / sînesi Ü, A, E, H

432

R 77a, Ü 25b, A 44a, E 70a, H 21b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fā'ilâtün)

(fa'lün)

1. Olsun âteşkede-i 'aşkda rüsvâ-yı cihân
Bir kuluñ iki cihâna vîrân ey âfet-i cân
2. Dâne-i hâl-i ruhuñ seyr ideli şevkindan
Biñ belâ ile turur sinedeki mûrg-i revân
3. Hûblar mâyl-i dünyâ saña dünyâ mâ'il
Sen cefâ semtine nâzır saña 'âlem nigerân
4. Esb-i nâz ile didi cilve-i bâlâñı gören
Şâh-ı tûbâya 'urûc eyledi tāvûs-ı cinân
5. Saña Hâkânî fedâ oldu didüm nâz iderek
Didi biñ luţf ile ol gonce-dehen ölse hemân *

* 1a 'aşkda / 'aşk ile Ü, A, E, H
 1b kuluñ / kıylüñ Ü, A, E, H // vîrân / veren Ü, A, E, H
 2a şevkinde / şevkinden Ü, A, E, H
 2b mûrg-i / rûh-ı Ü, A, E, H
 4b 'urûc / burûc Ü

433

R 77b

Fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün

1. Takatüm olmuş idi ol ebrü benüm ey cebin
Çatmadın bu tak-ı jengân İrabbü'l-Âlemîn
2. Penbe-i dâğ-ı gamuñla güyiyâ ey lâle-ğad
Sine bir gülzârdur kim reh-güzân yâsemen
3. Ey Hutun âhûları gâfil şalınmañ ol gazâl
Halka halka kâkûl-i müşğînin itdi çin çin
4. Bey'at-ı sultân-ı 'aşka şâyed eylerdüm hilâf
Sevdüğüm olmasa hem-nâm-ı emîrû'l-mü'minîn
5. Kadd-i tûbâ tarzı evşâfın bülend it şöyle kim
Sidreden Hâkânî tahsîn eylesün rûhu'l-emîn *

* 3a şalınmañ / şalınmañ ki R (Vezin geriği " ki " yi yazmadık.)

434

R 77b, Ü 25b, A 44a, E 70b, H 21b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Aldum haber-i zemzem-i la'lini şabâdan
Cân çıkdı hicâz-ı ser-i küyinde şafâdan
2. Bulmaz hat-ı müşgini gibi Rûmda ragbet
Yüz nâfe-i âhû-yı Huten gelse Hıâdan
3. Hâk-i kademi ol şanemüñ kible-i dîndür
Her tîri nişân olsa n'ola kible-nümâdan
4. Sultânı olaldan haremeyn-i dil ü cânuñ
Kimdür aña meyl eylemeye şâh u gedâdan
5. Hâkâni-şifat perçemi şevkiyle o servüñ
Müstâgniyem 'âlemde bu gün tûğ u livâdan *

* 2b Yüz / Bu E
4b şâh u / şâh Ü
5b tûğ u / tûğ Ü, A, H

435

R 77b

Fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün

1. Bezm-i meyde katlin ey hünî şürâhî söylesün
Şoñra tıguñ bile sen halkı ne yüzden kesdügin
2. Hınçerüñde şimdi bir keskin Celâlî kondı kim
Kaş'-ı ümîd itdiler herkes hayatından bu gün
3. Hün-ı eşküme taşmasun mı tolmasun mı taş'-ı dil
Şarkar oldu ol nihâl-i tâze her
4. Lâle-i dâguñ dil-i Şirîni çün bezm itmedi
Var yûri ey kûh-ken her lahza taşlarla dögin
5. Ülfeti nîkî bu gün Hâkânî-i nâciz ile
Ol perî ey çarh-ı ser-keş iltifât itmezdi dün *

* 3b / (Mısraın sonunda boşluk var, vezin tutmuyor.)

436

R 77b

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Budur fermānı hükm-i bî-niyāzuñ devr-i aqdemden
Gülüñ heb şive vü nāz ola kân bülbülüñ şiven
- 78a 2. Kesilmez yan(lar)ından her biri ol tığ-ı ebrūnuñ
Reyāhıne 'aceb mi şabrı hançer itse her süsen
3. Maḥabbet nüktesin 'ālemde şāh-bāz-ı 'aşk añlar
Ne bilsün fenn-i 'aşkı küh-ken gibi esīr-i zen
4. Alur maḥşūr 'aqlın vā'izüñ meclisde el-hāşıl
Bu gün bu tebrenişle sāğar-ı şahbā-yı şūr-efgen
5. Bahār irdi yine Hākāniyā heb şermsār olduk
Çemende iltifāt-ı sākiyān-ı şüh u şenlikden *

* 2a yan(lar)ından / yanından R (Vezin gereği tercih ettik.)

437

R 78a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fa'ilâtün) (fa'lün)

1. Vaşf-ı ebrûñ ile pür-tâk-ı bülend eyvân-ı Çîn
 Yâd-ı gîsûñ ile şahrâlarda şayyâdân-ı Çîn
2. Na't-ı zülfüñle terennüm-sâz iken kaşuñ görüb
 Nağme-i âhirde âheng itidiler mürgân-ı Çîn
3. Çîn-i zülfüñ şöyle bî-tâb itdi kim debrenmezüz
 Mülk-i Rûmı gelse yağmâ eylese Türkân-ı Çîn
4. Ey kemân-ebrû şikest olmışdurur hâmem gibi
 Yazmadan şerh-i benânuñ kilik-i nakkâşân-ı Çîn
5. Mâlikü'l-mülk-i sühan Hâkâniyem kim nazmumuñ
 Cân virür bir nükte-i garrâsına hâkân-ı Çîn

438

R 78a

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Hâtuñ ğamiyle düşdi ayâğuñ tozına ten
Geldi zuhûra hâşılı başumda yâzılan
2. Yaz oldı diye tûti-i dil tırmıyor dañi
Arar nazîrin ol haţ-ı sebzûñ çemen çemen
3. Sünbüllerini reşk-i bihiştüñ şikest ider
İtdükce yâr ol kâkül-i müşğîni pür-şiken
4. Zeyn itdi sâki meclisi Rûmuñ şanemleri
'Aks oldı bezme pertev-i bût-hâne-i Hutten
5. Hâkâni bahş bunda ki dünyâyı virseler
Virmem fenâya dergeh-i pîr-i muğânı ben *

* 2a diye / dîde R (Anlam gereği tercih ettik.)

439

R 78a, Ü 26a, A 44a, E 70b, H 22a

Mef'ülü mefâ'llü mefâ'llü fe'ülün

1. Gîsû bu leţâfetde haţ u hâl bu yüzden
Dil böyle giriftâr-ı belâ-hâl bu yüzden
2. Şüret mi bulurdi şanemâ râhibi deyrûñ
Naqqâş-ı Ezel yazmasa eşkâli bu yüzden
- 78b 3. Bir meclise geldüñ ki senüñ devr-i ruĥuñda
Sâķileri kâtil meyi kattâl bu yüzden
4. Biñ kerre didüm yâri kenâr ise murâduñ
Baĥr-i ġama dil zevrakını şal bu yüzden
5. Hâķâni yüzüñ pîr-i muġânuñ işiginde
Hâk eyle ki ikbâl ider iclâl bu yüzden *

* 2a deyrûñ / dirseñ E
2b eşkâli / eşkâl R, A, E, H
5b ider / ide Ü, A, E, H

440

R 78b, Ü 26a, A 44b, E 71a, H 22a

Mef'ülü mefâ'llü mefâ'llü fe'ülün

1. Āvāreñ idüm 'ālemi 'aşk ārelemezden
Pür-yāreñ idüm gam yüregüm yārelemezden
2. Her pāremi bir gūşede arardı kilābuñ
Tīguñ dañi cānā cigerüm pārelemezden
3. Hūn olmış idi gerdiş-i ğaddār ile bağrum
Ol gözleri hūnī beni ğaddārelemezden
4. Sāki çekelüm zevrak-ı temklni qaraya
Cān şafhasın efkār-ı hañuñ kärelemezden
5. Hākāniye gül ara vefā ara cefā kıl
Mābeynümüzizi dest-i firāk āralemezden *

* 3a bağrum / göñlüm Ü, A, E,
4b efkār-ı hañuñ / evkār-ı ruñuñ Ü, A, E, H
5a vefā ara cefā / cefā ara vefā / R
5b firāk / kaza Ü, A, E, H

441

R 78b, Ü 26a, A 44b, E 71a, H 22a

Mef'ülü mefâ'llü mefâ'llü fe'ülün

1. Sür câm-ı şafânuñ mey-i âl ile şafâsın
Al plr-i muğânuñ şanemâ hayr du'âsın
2. Mey-hânelerüñ çeşme-i hayvânına baksa
Hızr olsa dahî añmaz idi âb-ı bekâsın
3. Başuñ mı yıkıldı senüñ künc-i harâbât
Ey dil reh-i 'aşk içre neden bl-ser ü pâsın
4. Cānum şıgamaz cismüme kanum dökeyor yâr
Sâkiye diñ ol sa'id-i sîmîni şıgasun
5. Hâķāni reh-i 'aşķa sülük eyleme zîrâ
Sen mu'tekif-i şavma'a-i zerķ ü riyâsın *

* 1a câm-ı şafânuñ / câm-ı şafâsın R
2a hayvânına / hayvânuma E / hayvâniye R
2b dahî / idi R
3a günc-i / kūy,i Ü, A, E, H
3b 'aşķ / zühd R
4b sîmîni / zîbayı Ü, A, E, H

442

R 78b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Dehānuñ gösterür bezm-i fenāda cāma Cem semtin
Lebūñ terğib ider 'āşıqlara mülk-i 'adem semtin
2. Elūñ debret çemende dest-i luṭfuñ cūr'a-rız olsun
Ferāmūş itme ihsān eyle gel sākī kerem semtin
3. Vefā resminde üstād idi evvelden belā-keşler
Güzeller daḫi tekmīl itmedin ḥūr u sitem semtin
- 79a 4. Şafā vū zevkī heb bī-hūdedür bu deyr-i dil-sūzuñ
Muḥaşşal rind olan dünyāya virmez derd ü ğam semtin
5. Bulur Ḥākāni her beytinde bu maẓmūnter ḥakkā
Begendüm vādi-i nazm içre Ḥassān-ı 'Acem semtin

443

R 79a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Dil-i bîmâra gamzeñ geçmedi nâvek-fikenlikden
Şaķınmazsun dirîğ yâ kaşını hâţır-şikenlikden
2. Hevâ-yı hâţţ-ı sünbül yârûñ açdı bağ-ı ruhsârûñ
Karanfüller nümâyân oldı gûyâ yâsemenlikden
3. Gel ey Yûsuf-likâ gam-hâneme gûrg-i ecel bir gün
Gelüb kurtarmadı dîrânumı Beytû'l-Hazenlikden
4. Gören çeşm-i kebûdum üzre hûn-ı eşk tuğyanın
Şanur kim bir bulanık cûybâr akar çemenlikden
5. Benüm Hâķāniyâ bu lezzet-i şi'r-i şeker-rîzûm
Uşandurđı (dilin) tûţilerin şîrin-sûhanlıķdan *

* Sb dilin /- R (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.)

444

R 79a, Ü 27b, A 46a, E 73a, H 23a

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Mir'ât-ı kalb-i yâre gamumdur keder viren
Âhümdur aña ben bilürem derd-i ser viren
2. Hâşiyetinden ehl-i fenâya o leblerüñ
Gayb-âgehân-ı mülk-i 'ademden haber viren
3. Berg-i bahârı nâle-i bülbül harâb ider
Bâga nesim-i şubh degildür zarar viren
4. Sâkı çemende kanı içüb kanın 'âşıkun
Câm-ı lebinden ehl-i dile bûseler viren
5. Hâkânî kebg-i maşşaduma irgürür beni
Şeh-bâz-ı evc-i himmetüme bâl ü per viren
6. Eşkümle rûy-i zerdüme rahm eylemez dirîg
Hübân-ı şehre gerçi yarar sîm ü zer viren *

* 1a gamumdur / gamdur A // keder / güher Ü, E
 1b bilürem / bilürin Ü, A, E, H
 2 / - Ü, A, E, H
 3b Bâga / Bâd-ı R
 4a / Sâkı çemende kanın içüb kanı 'âşıklarun Ü, A, E, H
 4b bûseler / bâdeler Ü, A, E, H
 5a irgürür / irgür Ü
 6 / - R

445

R 79a

Mef'ûlû mefâ'ilû mefâ'ilû fe'ûlûn

1. Hayfâ ki ğam-ı miḥnet-i eflâk ile bir gün
Bir gûşede yek-sân oluruz ḥâk ile bir gün
2. Nemnâk idiser dîdelerüm merkez-i ḥâki
Ten ḥâk olıser dîde-i nemnâk ile bir gün
3. Sâkî irişür fahr ile ser-sâkına 'arşuñ
Ġaltân olur ol ḥançer-i çâlâk ile bir gün
4. Derdüm bu ki kûyüñde sıfâl eylemeye devrân
Bu kâse-i dîdem tölıcak ḥâk ile bir gün
- 79b 5. Yıllar geçer ol mâh-ı dü-heft ile konuşmam
Görmem anı Ḥâkâni-i ğamnâk ile bir gün

446

R 79b

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Āteş bıraḳdı cāna lebūñ ey nigār-ı ÇİN
Odlara yaḳdı 'ālemi o la'l-i āteşİN
2. Gūlzāra gel o ḥüsrev-i şāhib-nigİNİ gör
Olmaḳ dilerseñ iki cihān içre kām-bİN
3. Erbāb-ı bezmi der-be-der eyledi rūzgār
Ger pīr-i meclis olmasa Cemşīde cāh-nİşİN
4. Ben bunca 'ömrdür ol perī-zādemi gözlerem
Zāhid 'aceb mi 'aynūme gelmese ḥūr-i 'İN
5. Kūyin cināne kendūyi Rıḳvāna virmezİN
Ḥāḳāni kıbledür baña ol mihr-i meh-cebİN

447

R 79b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Dün meş'al-i nev-rûzı görüb mâh ile pervîn
Hurşîd-i cihân-tâba didi gözlerüñ aydın
2. Dilden dem-i şubh ile keder gitse 'aceb mi
Firâş-ı nesîm itdi şafâ bezmini tezyîn
3. Gül micmerinüñ 'anber-i hâmin yakub âzer
Gisûlarını açdı aña sünbül-i mişkîn
4. Sultân-ı bahârüñ gül-i ruhsânını gördük
Hakkâ ki bakılmaz nedür ol tal'at-i rengîn
5. Âlûfte-i ruh âl-i gül-efşânına Hüsrev
Dil-dâde leb-i la'l-i şeker-bârına Şîrîn
6. Güyâ çemen etrâfına ol nâfe-i hâlüñ
Bir bir haberin qarşulayı çıkdı reyâhîn
7. Hâkânî götür nîl-ı girânı kucağunda
Ol tâze cevânuñ disün olmuş koca rengîn

448

R 79b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Bir muğ-peçe-i nükte-şinâsuñ kûliyam ben
Bir 'ârif-i bî-havf ü hirâsuñ kûliyam ben
2. Biñ cân ile erbâb-ı harâbâtuñ ezelden
Şeb-tâbe-seher tutduğı yâsuñ kûliyam ben
3. Küfrân-ı ni'am şanma beni pîr-i muğâna
Şûfî yine ol şûkr ü sipâsuñ kûliyam ben
- 80a 4. Ehl-i vera'uß tâc-ı kabâsına ser ey kim
Mey-hâneci kebed ü melâşuñ kûliyam ben
5. Tâs-ı felegüñ zehrini def' itdi çekince
Kāvūs ile Cem çekdügi kâsuñ kûliyam ben
6. Hâkâni-i nâçize kıyâs itme efendi
Bir qadr-şinâs a'lem-i nâsuñ kûliyam ben *

* 5a / (Vezin hatası var.)

449

R 80a

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Yine bir Yûsuf-ı Mısr-ı vefâya mâlik oldum ben
Vefâ semtinde bir kân-ı sühâya mâlik oldum ben
2. Cilâ virdi muşaffâ sînesi âyine-i câna
Muhaşşal vaşf olunmaz bir şafâya mâlik oldum ben
3. Bu gün nâmı gibi hulû-i hasen bir bî-bedel sevdüm
Anuñcün sâkiyâ hüsn-i edâya mâlik oldum ben
4. Ğubâr-ı maqdemîn şanduka-i dîdemde gördükçe
Şanur ol sîm simâ kimyâya mâlik oldum ben
5. Şabâ çeşm-i melekden reşk iderken gökde Hâkânî
Göñül naqdin virüb ol hâk-i pâya mâlik oldum ben

450

R 80a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fa'ilâtün) (fa'lün)

1. Āftāb-ı ruḥuñ ālūftesi eşrāfiyyūn
 Reviş-i kâmetüñ efgendesî meşâ'ıyyūn
2. Hikmet-i la'l-i revân-baḥşuñı 'İsâya senüñ
 Öldi gitdi daḥi şerḥ idemedi Eflâtūn
3. 'Aql-ı fa'al ider ef'al-i ḥamîdüñle sülûk
 Görilür bunca tekâlif-i umûr-ı gerdūn
4. Reşk ider dersin telâmîzüñ Aristo görse
 'İlmüñle zâhir iken mes'ele-i derd-i derūn
5. Devr elinde saña kan ağlar idüm göce-şifat
 İtmese dem-be-dem efkâr-ı lebüñ bağrumı ḥūn
6. Hall ü 'aḳd ol yed-i pākize nihâduñda iken
 'Ulemâya şu kadar eyledüñ izhâr-ı fūnūn
7. Meclis-i şer'de ḥaşâ ki benüm sultānum
 İde gam kaddümi çeng itmegi 'âdet-i kânūn
8. Kâmet-i nâzûkini vaşf iderek Ḥakānî
 Yine bir ḥûb gâzel didi ser-â-pâ mevzūn

451

R 80b

Mef'ülü fâ'ilatü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Gülzâr-ı hûsn içinde bu gün ey gazâl-i Çîn
Bir şâh-dâne miskdür ol hâl-i 'anberîn
2. Gûyâ hıram-ı 'ar'ar-ı bâlâñı yâd idüb
Gülşende servler şalınurlar hazîn hazîn
3. Cânâ nedür bu 'işve ki kûyuñ gubârını
Kuhl-i 'uyûn-ı cân ide cennetde hür-i 'în
4. Nâzûk nihâl-i bâğ-ı İrem zann ider gören
Reftâre gelse nâz ile ol (serv-i) nâzenîn
5. Nazmuñ işitse kâmeti vaşfında sidreden
Nâmûs-ı Ekber eyleye Hâkâni âferîn *

* 1a bu gün / bir gün R (Vezin gereği tercih ettik.)

4b / " ol " kelimesinden sonra iki hecelik bir eksiklik görüldüğünden " serv-i " ifadesini biz ekledik.)

45.

R 80b, Ü 25a, A 43b, E 69b, H 21b

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Yegdürür âheste âh itmek figân u zârdan
Ketmi evlâdur figân u nâlenüñ izhârdan
2. Câm-ı la'lüñle hırâmuñ şöyle hayret virdi kim
Mübtelâlar kaldılar güftârdan reftârdan
3. Muṭrib ol zûlf-i muṭarrâyı müselsel vaşf ider
Ehl-i derd aṅlar dem-i dil-sûzı mûsikârdan
4. Çarḫ nev-rûz-ı şabâda devr uşûlin bağladı
Bûlbûlân-ı bâğ şimdi ders okur edvârdan
5. Kâlbe ilkâ-yi melâ'ikdûr meger Hâkâniyâ
Çok makâmât aṅlanur bu nazm-ı gevher-bârdan *

* 1b Ketmi / Ketm Ü, A // nâlenüñ / nâleyi A
 2b güftârdan reftârdan / reftârdan güftardan Ü, A, E, H
 3a ider / iden Ü
 3b derd / dil A / derdi E // aṅlar dem-i dil-sûzı / aṅlaram dil-sûzı E
 4b ders / devr Ü, A, E, H
 5a melâ'ik / melâ'ik R // Hâkâniyâ / Hâkânî Ü

453

R 80b

Mef'ülü fa'ilâtü mefâ'ilü fa'ilün

1. Söylendi 'aşkum ehl-i sühandan ne gizleyin
Açıldı rāz o ğonce-dehenden ne gizleyin
2. Ben ser-güzeştüm işigine 'arz itmedin
Fāş oldu āh perde-şikenden ne gizleyin
3. Vākıf derūn-ı hālūme ħum-hāne ħalkı heb
Sāki-i şūh-ı sīm-zeķandan ne gizleyin
4. Gizlenmez ey perī elem-i 'aşkı 'āşıkūf
Esrār-ı 'aşk-ı yāri bilenden ne gizleyin
5. Hākāni deyr-i dildeki bī-dīn şanemlerüñ
İmāna kaçd ider birisinden ne gizleyin

154

R 80b, Ü 26a, A 44b, E 71b, H 22a

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Bezm ehli düşdi birbirine inqılâbdan
Bi'l-lâh sâkiyâ nedür ol gâbgab ol zekân
- 81a 2. Bezm-i şafâda lem'a-i câm-ı cemâlûñi
Mir'ât-ı feyz-i nûr-ı tecellâ şanur gören
3. Zeyn itdi hâller ruḡ-ı âlûñ taraf taraf
Toldurdi Rûmı râyiḡa-i nâfe-i Hutên
4. Devlet kenârdan dolaşurdi kadeḡ gibi
Tâ der-kenâr idince o serv-i revânı ben
5. Hâḡâni zûlf ü ḡamze vü la'idür ol mehûñ
Âşûb-ı Şâm u fitne-i Rûm âfet-i Yemen *

* 2b feyz-i nûr-ı tecellî / nûr idi tecellî E / nûr-ı tecellî Ü, A, H
3a hâller ruḡ-ı / hâreler gül-i Ü, E, H
4a dolaşurdi / tolaşurdi Ü, A, E, H

455

R 81a

Fā'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

1. Çokdan olmışdur hayālün münis-i ehl-i sūhan
Saña ey vahşi gazālüm kime derdüm aç diyen
2. Neyleyem tāvūs-ı kudsi sidre pervāz olduğın
Binseñ esb-i nāza āgāz eyleseñ cevläna sen
3. Şekl-i gird-āb oldı efkār-ı zenaḥdānuḥla bezm
Çekdiler zevrakların her sāḳi sāḡar-ı zekān
4. Ğamzeler tıḡın çeküb şimdi bu istiḡnā ile
'Āşıkuñ kılına kaşd eylerse cānān işte (ben)
5. 'Arz idüb Ḥākāni şî'rüm diyesüz dil-dāruma
'Āşıkuñdur neylesün ölsün mi sulṭānum seven *

* 4b ben / - R (Vezin, kafiye ve anlam gereği biz ekledik.)

456

R 81a

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Ferāmüş eylemez gurbetde bî-diller dil-ārāsın
Efendi kullar unutmak düşer mi hiç Mevlāsın
2. Nazîri 'âlem-i 'ulvîde yok ol kıdd-i bālānuñ
Bu gün ey âftāb-ı evc-i hüsni a'lādan a'lāsın
3. Melek mihrüñle meftûn oldu dirsem i'tikād it kim
Felek mişlûñ getürmez şimdi sen bir mäh-simāsın
4. Temāşā-yı cemālüñ kime sâķi baña gılmānuñ
Teferrücgāh-ı huld âfetdür ammā sen temāşāsın
5. Nişān-ı na'l-i esbi şanma Hākānî yed-i kudret
Çekibdür şāh-ı 'aşkuñ şafha-i sinemde tuğrāsın

457

R 81a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Gül müjdelerin virdi yine sünbül-i miskîn
Nergislerüñ ey bād-ı şabâ gözleri aydın
2. Heb pâyüñe yüz sürmege ruḥṣat gözedür
Pür-gevher olaldan şadef-i çeşm-i güher-çîn
- 81b 3. Gül devridür 'uṣṣâka vefâ günleri geldi
Bülbüllerüñüñ nâlesin it luṭf ile teskîn
4. Üftâdelerüñ gûş ide feryâdını şâyed
Ol Hüsrev (ü) Şîrîn benem ol şâh-ı Cem-âyîn
5. Sultân-ı Cihân Şâh Muhammed ki dem-â-dem
Cibrîl-i Emîn eyler aña sidre vü tahsîn
6. Âlüftesi âb-ı ruḥınuñ çeşme-i ḥurşid
Âşüftesi gisûlârinuñ 'ukde-i pervîn
7. Hâşâ ki senüñ sâye-i 'adlûñde felekden
Hâkâni-i nâ-şâd ola şimden girü gam-gîn *

* 4b Hüsrev (ü) / Hüsrev-i R (Anlam gereği tercih ettik.)

458

R 81b

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1. Numûne ol leb-i mül reng-i şâgar-ı Cemden
Nişâne ol dehen-i teng mühr-i Hâtemden
2. Diyar-ı Rûmda çok fitne şalınur göresün
O bâb-ı hulka deryâdur pür-hammdan
3. Benefşe zâr-ı gamuñ nev-şükûfe lâlesidür
Şu dâğlar ki zuhûr itdi çâk-i sinemden
4. Peyâmı eylese sâki ayâğa la'l nişâr
Pür olsa çeşm-i kadeh bâde-i dem-â-demden
5. Serîr-i nazmda Hâkâniyâ saña hakkâ
Tekaddüm eyleyemez kimse mâ-tekaddemden

459

R 81b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Sipeh-sâlâr-ı 'aşkuñ bende-i fermân-beriyem ben
Maḥabbet mülkinüñ sâhib-serir ü efseriyem ben
2. Sipiḥre ser-fürü itmez sūrūrında göñül zirâ
Ser-i kūyinde yârüñ bir gedâ-yı ser-seriyem ben
3. Müsellem bir kul oğlu bekler oldu şimdi dil şehrin
Kul olmam degme şehri dil-rübâyâ 'askeriyem ben
4. Lebi engüşteriyle cevher-i şemşîr-i ebrûsın
Göreliden ol meh-i ḥâtem-nigîne müşteriyem ben
5. Süḥan mülkine sultânum disem düşmez mi Ḥâkânî
Velî şâhuñ esiri evliyânüñ çâkeriyem ben

460

R 81b

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1. Nedür o la'l-i mey-āsā o ğonce-i rengin
Nedür o şüh tebeşşüm o ħande-i şirin
- 82a 2. Nedür o semt-i müsellem o tarz-ı ħāşş-ı selim
Nedür o vaz'-ı veķār u sekine vü temkîn
3. Nedür o gül gibi ruħlar o mül gibi lebler
Nedür o 'ıķd-i lāl ol külāle-i müşġin
4. Efendi yeter ecel yā kazā ħadeng midür
Nedür o çeşm-i Ĥudāyî o ğamze-i ħod-bîn
5. Cihānda ħayf aña kim mübtelā-yı 'aşķ olub
İraqdan eyleye Ĥākāni gibi āh u enin *

* 3a o / ol R (Vezin gereġi tercih ettik.)
3b o / ol R (Vezin gereġi tercih ettik.)

461

R 82a, Ü 26b, A 45a, E 71b, H 22b

Mef'ülü fâ'ilatü mefa'ilü fâ'ilün

1. Mürg-i revânı dâne-i hâlûñle eglerin
Dil tıflını nûvîd-i vişâlûñle eglerin
2. Pervâne gibi cân ise yanmağa cân atar
Ancak ben anı şem'-i cemâlûñle eglerin
3. Sâkı-i bezmi la'l-i lebûñsüz iki gözüm
Dâr-ı fenâda bâde-i âlûñle eglerin
4. Mu'tâd-ı kahr u lutf olan âvâre göñlümi
Gâhî celâl ü gâhî cemâlûñle eglerin
5. Hâkânî zecr ü hicr ile bi'l-lâh ben seni
Şimdi senüñ bu rûh-ı mağâlûñle eglerin *

* 2b ben / biz Ü
3a lebûñsüz / lebûñüz Ü, E
4b celâl / cemâl R // camâlûñle / celâlûñle R
5a zecr ü / zecr-i R

462

R 82a

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Nikābın şahid-i gül ref' idüb 'arz itdi dîdān
Sā'adet aña kim alır çemenzāra bu gün yān
2. Perişān kākül ol meclisde 'ālem mest-i 'aşk olsun
Yine başuña sāki ol siyeh ser-bendüñi şarın
3. Nevā-yi tûti-i bāga hıram-ı serv(e) bakmazlar
Görenler 'āşık-ı üftādelər güftār u reftārın
4. Nedendür ey büt-i 'İsī-dehen bilmem ne hikmetdür
Tabīb-i derd-i dil dirler saña ben böyle bīmārın
5. Bu sözler heb çerāğ-ı sürh-rūdandur yakar dili
Eger Hākāni-i zāruñ Hasān gūş itse eş'ārın *

* 3a serv(e) / serv R (Anlam gereği tercih ettik.)

463

R 82a

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Ol lebler ile sâkı-i 'İsâ şanur gören
Kâküllerini şekl-i çelipâ şanur gören
2. Bir gösteriş var âyİne-i 'ârızuñda kim
Mir'ât-ı mihri encümen-ârâ şanur gören
- 82b 3. Var ğabġabuñda kevkeb-i dűrrİ leťâfeti
Zűlf-i siyâhuñ 'ıkd-i Şüreyyâ şanur gören
4. Envâra ġarġ idince elűñ lem'a-i şarâb
Bi'l-lâh sâkıyâ yed-i beyzâ şanur gören
5. Vuşlat şebinde pertev-i cām-ı cemâlini
Hâķāni 'aks-i nűr-ı tecellâ şanur gören

464

R 82b

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'llü fâ'ilün

1. 'Aks oldı çarha şu'le-i mey bezm-i bâğdan
Râcîh görüñdi şem'-i kadeh şeb-çerâğdan
2. Gösterdi hakka cevher-i cām-ı felek fūrūğ
Genc-i murādı gūşe-i kūnc-i ferāğdan
3. Şahn-ı hayāta ta'ne iderken şūkūfezār
Gerdūn-ı dūna bakmayalum bâğ u rāğdan
4. Peymāne döñdi lāleye lākin cefā (de)gil
Cānā şafāya kalmadı yir dilde dāğdan
5. Hākāni geçdi mevsim-i gül çıkmadı henüz
Būy-ı bahār-ı vuşlatı yārūñ dimāğdan *

* 4a (de)gil / gil R (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.)

465

R 82b

Mef'ülü fâ'ilatü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Ağlatma düstüm beni düşmen şen olmasun
Luţf it ne deñlü zahmet ise senden olmasun
2. Şahn-ı çemende def' idegör âhum âteşin
Gülşen zemânenüñ gözine külhan olmasun
3. Zenden kalur mı râh-ı belâda refîk meded
Yoldaşı kimsenüñ güzelüm reh-zen olmasun
4. Câm-ı şafâyı bâde-i terden tehi komañ
Kandil-i tak-ı meykede bi-revgân olmasun
5. Bülbül gibi terâneñi dil-süz iden senüñ
Hâkâniyâ tek ol gül-i ter-dâmen olmasun

466

R 82b

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1. Sehergeh fülk-i sipihr-i berîn açub yelken
Ziyâ-yı mihr ile eṭrâf-ı çarḥa çekdi resen
 2. Livâ'-i lâle-i gül-gün-tırâzı açdı nesîn
Çözüldi şukḳa direfş-i benefş sünbûlden
 3. Firâz-ı 'arşa idüb tûğ-ı pûr-fürûğ-ı bahâr
Sipâh çekdi Minû-çihri nev-zuhûr-ı çemen
- 83a 4. Hadîş-i bûlbûl-i bâğuñ rivâyet-i Behrâm
Maḳâli kebg-i veğānuñ hikāye-i Behmen *

* Bu gazelin mahlas beyti yok.

467

R 83a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Pâ-mâl olub ol kâmet-i dil-cûya ne dîrsin
Ey dil düşeyüm mi o ser-i kûya ne dîrsin
2. Şûret bulımaz lem'a-i mâh olsa mukâbil
Ol rûh-ı muşavverdeki pehlûya ne dîrsin
3. Farzâ yed-i beyzâ tûtalum dest-i nigârı
Bi'l-lâh ya ol sâ'at-i bâzûya ne dîrsin
4. Şeb-bûlan şermendesidür bâğ-ı bihiştüñ
Ol sünbül-i Hindû gibi gîsûya ne dîrsin
5. Tuğyânını kanlu yaşumuñ dîde görüb yâr
Yâ-hû ser-i kûyumda akan cûya ne dîrsin
6. Hâkânî hat u hâline cādū didüñ ammâ
Farkındaki ol kâkül-i hoş-bûya ne dîrsin

468

R 83a

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Yok muşhaf-ı cemâlûñe teklîf-i zîb ü zeyn
Furkân-ı hüsne kanlu gözüñdür Celâleteyn
2. Yazmış gül-âb u müşg ile gûyâ ki perçemüñ
Ser-nûşha-i leţâfete bir turfa şekl-i 'ayn
3. Medyûnum oldı bûsede câm-ı şarâb ise
Sâki-i bezme lâzum olubdur edâ'-yı deyn
4. 'Âlem mezzemmet itse de irmek muhâldür
Âyînesine pîr-i muğānuñ gubâr-i şeyn
5. Nâmı Hasan bir âfetüñ âb-ı vişâline
Hâkâni teşne yüzine mânende Hüseyin

469

R 83a

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Mu'ciz-i la'lüñ Mesîh enfâsına nâz eylesün
Leblerüñ şimden girü da'vâ-yı i'câz eylesün
2. Derd ü gamdan fâriğuz devründe dâyim sâkiyâ
Hak seni hûbân-ı devrân içre mümtâz eylesün
3. Vâ'izüñ şimdi yüzün evkâr idübdür rûzgâr
Mu'trib-i mey-hâne her yüzden ser-âgâz eylesün
4. Çeşm-i ikbâlin açar erbâb-ı fazluñ faş-ı gül
Dide-i gerdün gerek biñ kerre âgâz eylesün
- 83b 5. Hâşılı az çok huzûr-ı kalb-i meksûr isteyen
Hâtırında 'arz-ı dünyâyı biraz az eylesün
6. Na'ller kessün kolumda gül gibi ol yâre diñ
'Andalib-âsâ yine âheng-i şeh-bâz eylesün
7. Nic'olur şayyâdlık seyr eyle sen Hâkâniyâ
Bir şehir şah-bâz-ı âhum 'arşa pervâz eylesün

470

R 83b

Fe'ilâtûn fe'ilâtûn fe'ilâtûn fe'ilûn
 (Fâ'ilâtûn) (fa'lûn)

1. Cûrm-i 'ișyânuma aǧmâz ile itmez nigerân
 Nûh-veş devlet ile çok yaşasun pîr-i muǧân
2. Nev-bahâr oldı yine rakşa girüb serv-i cinân
 Geldi(ler) her biri şahn-ı çemene dest-efşân
3. Lebin öpmek dilesem dil-beri mestâne görüb
 Şevkden âǧzuma geldi şanuram rûh-ı revân
4. Sâkiyâ bezm-i meyûñ halka-i gird-âbında
 Zevrak-ı câmı o ğabğabdur iden ser-girân
5. Minnet Allâha göñül virdügümüñ Hâkânî
 Nâmı dillerde ser-efrâz-ı cevânân-ı cihân *

* 2b Geldi(ler) / Geldi R (Vezin gereǧi tercih ettik.)

471

R 83b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Benüm ney gibi mâtem-hâneme nâlân olan gelsün
Maḥabbet odlanyla dem-be-dem sūzân olan gelsün
2. İçirsün âb-ı tîğinden zülâl-i vaşlı 'uşşâka
Dem-i fırsatda söyleñ neş'e-i hicrân olan gelsün
3. Ser-i kûyinden ayrılmazsun eñ şoñ ey göñül sen kal
Benümle râh-ı ğamda bî-ser ü sāmân olan gelsün
4. Lebûñden bahş olunsa bir gün ey Hızr-ı Mesîḥâ-dem
Görünsün cür'a-nüş-ı çeşme-i hayvân olan gelsün
5. Ğadeng-i ğamzesine cân virüb ol Türk-i bed-kışûñ
Yolında cân ile Hâķāniyâ kurbân olan gelsün

472

R 83b

Fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün

1. Benden el çek mübtelâ-yı âteş-i hicrân iken
Âteşüm tîz itme sâkî sine âteşdân iken
2. Gerden-i pâkûñden eylerdi şûrâhî kesb-i nûr
Bezm-i mey ol şem'a-i kâfûr ile rahşân iken
3. Sine mâl-â-mâl nakd-i 'aşk idi ol mahzeni
Şöyle vîrân itdiler gencîne-i 'irfân iken
- 84a 4. Yûsuf-ı Ken'ânı kûl itmez kapusunda bu gün
Bir kûl oğlına esîr oldu göñûl sultân iken
5. Meclisi Hâkâniyâ tar itmemişdi Cem daği
Cân u dil mestâne-i câm-ı leb-i cânân iken

473

R 84a, Ü 26b, A 45a, E 72a, H 22b

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1. Ayırdı çarh beni ol melek-hişâlünden
Ğazâl-i bî-bedelüm kaçdı ibtidâ elümden
2. Nesîm-i şubh ile bir doğruca haber gelmez
Riyâz-ı nâzda ol nâzenîn nihâlünden
3. Gözüme hâb gelüb gitmez oldı bir gice âh
Hadeng-i ğamzeñ eyâ kaşı yâ hayâlünden
4. Ğamuñ devâsını pîr-i muğâna şorsam eger
Teğâfûl eyleme gel dir şarâb-ı âlünden
5. Ğamuñdan öldi disünler nigâra Hâkânî
Sü'al iderse eger hâl-i pür-melâlünden *

* 1b ibtidâ elümden / ibtizâlünden R, A, E, H
 2a bir doğruca / de toğrı bir Ü, A, E, H
 2b nâzda / nâzdan Ü, E, H // nihâlünden / nihâlden Ü
 3a bir / her Ü, A, E, H
 4b âlünden / elemden Ü

474

R 84a

Mef'ülü mefâ'ilün mef'ülü mefâ'ilün

1. Bād-ı seher efgānum dil-dāre yetiſdürsün
Kān ağladuğum ğamdan hünkāre yetiſdürsün
2. Virsün dil-i mehcūra vaſlıyle beſāretler
Feth ü zafer iḥbārın ser-dāre yetiſdürsün
3. Āvāze-i feryādum sem'ine ilet yārūñ
Bī-çāresine gelsün bir çāre yetiſdürsün
4. Hicr odına yanub bī-ğark-ı 'arāk oldı mey
Bir peyk-i mübārek pey ol yāre yetiſdürsün
5. Ta'mirine sâ'î yok virāne-i ḳalbūñ āh
Ey bār-i Hudā luṭfuñ mi'māre yetiſdürsün
6. Mecnūn gibi lâ-ya'ḳıl vādillere düşdi dil
Leylāya giden maḥmil dīdāre yetiſdürsün
7. Beytū'l-Ḥazen-i ğamda Ya'ḳūb-ı giriftārın
Ol Yūsuf-ı gül-ruḥsār ğam-ḥāre yetiſdürsün
8. Ḳatl itmege 'uſſāḳı çek bāde-i berrāḳı
Keyfiyyetūñi sākı bir pāre yetiſdürsün
9. Ḥāḳāni dem-i ſubḥa yalvar yaḳar ibrām it
Varsun ḥaber-i mevtüm dil-dāre yetiſdürsün

475

R 84b

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Sâkiyâ meyl-i kenâr it bād-ı âhumdan şaķın
Nâle-i mazlûmı dîñler pâdişâhumdan şaķın
2. Üstüme geldükçe pâ-y-i nâzûkûñ incinmesün
Hâk-i kabrümde biten berg-i giyâhumdan şaķın
3. Bir gün âh itdümse kanum dökme şâh-ı tâzesün
Bî-günâhem Hâķ bilür bâri günâhumdan şaķın
4. Zâhidâ tağyîr-i hattın yañılış ihrâc eyleme
İntihâb-ı nûşha-yı bî-iştibâhumdan şaķın
5. Eylemez erbâb-ı istiğdâdı red Hâķânî
Gitme bâb-ı hüsrev-i 'âlem-penâhumdan şaķın

476

R 84b, Ü 27a, A 45b, E 72b, H 23a

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Leyli-i zülfini 'arz eylese cânâna şakın
Ben de Mecnûniyam anuñ dime dīvâne şakın
2. Rind iseñ kûy-ı muğānuñ güzer itdükce hemân
Sû'-i zann itmeyigör zümre-i mestâne şakın
3. Dir iseñ kim harem-i dilde Halil ide maķâm
Kible-i kalbi dilâ eyleme bût-hâne şakın
4. Beni söyletme ki bir gün çok iş eyler şanemâ
Pāye-i 'arşda bu nazm-ı garībâne şakın
5. Şarşar-ı āhuñı teskîn idegör Hākānī
Vire cāyiz ki fenâ şahñ-ı gülistâne şakın *

* 1a eylese / eyleme Ü, A, E, H
 2b Sû'-i Sû-yi R // itmeyigör / itmeyiñüz Ü, A, E, H // mestâne / rindâne Ü, A, E, H
 4a ki / - R // iş / işi Ü, E, H
 5a idegör / ideme Ü, A, E, H

477

R 84b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Cânâ hele bir tîguñı şal bağrumı yarsın
Bi'l-cümle derûnumda ne var şöñra dökersin
2. Tîrûñ dile göndermege meyl itmedüñ ammâ
Sen toğrusı ey kaşları yâ egri biçersin
3. La'lüñ göricek dîde-i giryânum olur hûn
İkide bir ol hasteyi kan ile boyarsın
4. Şem'-i dil-i sūzânı yakar âteş-i gayret
Sen gayr ile şahrâda içer dâğ yakarsın
5. Hâkâni yine nazm bisâtında döşendüñ
Ol nahl-i güli korkarın âl ile kocarsın

478

R 84b

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Sildiler mir'ât-ı kalbünden şafâ şüretlerin
Görmedük âh ol perî-rüyüñ vefâ şüretlerin
- 85a 2. Ğarķa-i deryâ-yı hicr oldukķa diller zevrakı
Yâdlardan gördük ekşer âşinâ şüretlerin
3. Hûblar bed-hû şanemler bir bölük nâ-kes-perest
Deyr-i hüsne yazdılar gûyâ cefâ-şüretlerin
4. Şiddet-i âhumla tûfân-ı sirişkünden yine
Bağladı nev-rûzda 'âlem-i şitâ şüretlerin
5. Rindler heb hırķa-i sâlûsde Hâķānî
Bezme gel seyr eyle gör zerķ u riyâ şüretlerin

R 85a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Hayâtum bârgâhın vaz' idelden Hâlık-ı bi-çûn
Dil-i pûr-hûnum oldı şâh-ı 'aşka hayme-i gül-gûn
2. Habâb-ı mey gibi bir âl ü nâzûk haymedür gûyâ
Hayâl-i sâki-i rengîn-edâya dîde-i pûr-hûn
3. Boyınca kana girmiş hayme-i sûrh içre görmişler
Yine halk ol meh-i hârgah-nişine mâ'il ü meftûn
4. Şakâyıkdan dem urdı hayme-i gül-rengi bûstânuñ
Bahâr itdi hazânı muqdim-i sultân-ı devr-efzûn
5. Yine Cem cām o kim bezm-i şafâ encâm-ı kudretde
Habâb-ı bâdedür Hâkâniyâ bu hayme-i gerdûn
6. Dem-â-dem hayme-i semâ şaklasun bād-ı muhâlifden
Cemâlüñ şem'ini dāmân-ı 'avn-i İzedüñ içün
7. Ser öperdük senüñ ber-pây ulu devlet kazâsında
Ser-efrâz olduğınca hayme-i çarh-ı zümür-rüd-gûn

480

R 85a, Ü 27b, A 46a, E 73b, H 23b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fa'lün)

1. Geçdük ey lebleri mül kâkül-i müşğînüñden
Ârzümüz aluruz büy-i 'arak-çînüñden
2. Bâri mektüb ile şerh eyle günâhum bileyüm
Baña sen söylemezsın bilürem kînüñden
3. Gönceler dehşet alur gül gibi gelseñ çemene
Yâsemenler utanur sine-i sîmînüñden
4. Dil-şikenlük bulunur tırra-i tarrâruñda
Bî-vefâluğ görünür gamze-i hod-bînüñden
5. Yâd-ı reftâruñ ile bağlasalar tırmazdı
Kim Müselmânlig umar ol büt-i bî-dînüñden
6. Yine Hâkâniyi düşdükçe 'itâbuñla gözet
Dibelük eyleme nev-mîd anı nefrînüñden *

* 1a müşğînüñden / pür-çînüñden Ü, A, E, H

2a eyle / ide A

2b söylemezsın / söylemezseñ Ü, A, E

3 / - Ü, A, E, H

5b / Serv-i âzâde sükün irmese temkînüñden Ü, A, E, H

6a Hâkâniyi / Hâkâni R, Ü

481

R 85b, Ü 27a, A 45b, E 72b, H 23a

Mef'ülü mefâ'ilü mefa'ilü fe'ülün

1. Gözüm yaşını gâh akıdur gâh silersin
Şakın şanemâ câme-i 'ömrüm lekellersin
2. Şemşîr-i müjeñ kanumuza girdügi yetmez
Karşumda dañi katlüme tîguñ da bilersin
3. Dervişleri yâd ile o lâ'l-i lebûñ ey çarñ
Hakkâk-şıfat sîne-i 'uşşâkı delersin
4. Biz menzil-i makşûdumuza yil gibi irdük
Sen şüfi dañi vâdi-i zühd içre yilersin
5. Hâķāni şafâ cevherine mâlik olursañ
Bu deyr-i ħarâbatı ser-â-pâ yeñilersin *

* 1b şanemâ / şanma Ü

4a Biz / Bu Ü, E, H // makşûdumuza / makşûda yine Ü, A, E, H

4b zühd / hicr Ü, A, E, H

5a olursañ / olursın Ü, A, E, H

482

R 85b

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Sînemde gizle tîrûñi gel kimse bilmesün
Gösterme ğayra tîğuñı nâmuñ çekilmesün
2. Gerd-i rehine el mi deger bâd-ı âhdan
Söyleñ nesîme yok yire kûyinde yilmesün
3. Ey ğonce nâz idüb beni söyletme vazgeç
Bâri çemende râz-ı derûnum açılmasun
4. Çûn kim sirişki mûcib-i meyl-i nigâr imiş
Mecnûnuñ 'aklı var ise ol yaşı silmesün
5. Hâkâni cân virür yoluña ölmege hemân
Luţf it efendi tîğuña kıyma gidilmesün

483

R 85b

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Gel ey cihânı gözlerüme târ idüb giden
Agyâra sırr-ı zülfini izhâr idüb giden
2. Kûy-i vefâya uğramadan gaflet eyleyüb
Bî-rahm u şefkat olduğın iş'âr idüb giden
3. Geldükçe haste cânuma düşünâm idüb gelür
Girdükçe zâr-ı gönlümü âzâd idüb giden
4. Kan tıldı sîne kandesin ey mübtelâların
Cevr oklariyle böyle zahım-dâr idüb giden
5. Efkâr-ı bend-i zülf ile Hâkânîyi bu gün
Târ-ı kemend-i hicre giriftâr idüb giden

484

R 85b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Nevâdan başla muṭrib mürde-dil 'uṣṣâka cân gelsün
Yeter inşâfdur şimden girû ol nev-cevân gelsün
- 86a 2. İçer dil-teşne âb-ı hançerüñden yâr geldükçe
Ko çeşm-i mestüñe sâkı şarâb-ı erguvân gelsün
3. Haṭuñ cân almağa bir gün gelür lâkin zemân ister
Senüñle söyleşem ey gonçe-i ter ol zemân gelsün
4. Benüm 'âlemde varum der-miyân olsun hemân ey dil
Kenâr-ı bezme tek bir dil-ber-i nâzûk-miyân gelsün
5. Melâḥat 'arşasında dilleşüb elleşmek isterseñ
Senüñ gibi cihânda yine bir fettân olan gelsün
6. Yañılma reh-nümâ-yı zûhd ile Hâkâniyâ katlin
Saña bir ḥâlet eyler reh-ber-i deyr-i muğân gelsün

485

R 86a, Ü 26b, A 45a, E 72a, H 22b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Yârüh elem-i 'aşkıñı ağıyâr ne bilsün
Gülşende hezârân söz olur hâr ne bilsün
2. Meclisde şafâdan dökilür zann ider eşküm
Kân ağladuğum sâkı-i hûn-hâr ne bilsün
3. Ey dil şeb-i hicrânda neler çekdüğün 'âşık
Bâlin-i ferâgatde yatan yâr ne bilsün
4. Mestâne bilür neş'e-i efsâne-i 'aşkı
Keyfiyyet-i câm-ı meyi hüşyâr ne bilsün
5. Hâkâni aña miñneti göstermesün Allâh
Bilmez dañi nev-restedür ol yâr ne bilsün *

* 4a neş'e-i / neşve-i Ü, A, E, H
5a göstermesün / bildürmesün Ü, A, E, H

486

R 86a, Ü 27a, A 46a, E 73a, H 23a

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Mecrûh kalbümüñ gezer olduñ nişânesin
Ey tîr-i dil-rübâ ko be-gâyet yabânesin
2. Bulmaz nişân-ı pây-ı següñ vâkt olur göñül
Bûlbûl cemende gâh unudur âşiyânesin
3. Virdi nuķûd-i 'âklunı Leylâ hevâsına
Mecnûn çıkardı cümleden ol ârifânesin
4. Hâķâni imdi Hâķķı severseñ o meh-veşüñ
Pervâne olmaduñ ruķı şem'ine yanasın
5. Âhû-yı şahn-ı cenneti mest eyler ol gâzâl
Gösterse hâli nâfesinüñ şâh-dânesin *

* 2a nişân-ı pây-ı següñ / nişânı pây senüñ R
4a imdi / idü Ü
4b Pervâne / Bir dâne Ü // ruķı / ruķ-ı R / daķı Ü
5 / - R

487

R 86a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Müzellef bir cevân meh-cebine mübtelâyem ben
Bükübdür kadüm ol haş-ı dü-tâ pîr-i dü-tâyem ben
2. Sipihre gâh olur kim ser-fürû itmek muḳarrerdür
Senüñ ednâ vü denî ḳullarunḳan bir gedâyem ben
- 86b 3. Vücûdum zerresin mihr-i maḥabbet ref' ider bir gün
Ser-i kūy-i felâket de egerçi ḥâk-i pâyem ben
4. Miyân-ı nâzûküñle şî'rüm olmışdur ḥayâl-âmîz
Fezâ-yı nazmda bir şâ'ir-i nâzûk-edâyem ben
5. Şadâ-yı kûs-i eş'arum irişdi Çine Ḥâḳânî
Şanur ehl-i Hutem kim şimdi faḡfûr-ı Hıḳâyem ben

488

R 86b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. 'Aşk-ı yâr ile vücûdum geleli ânemden
 Guşsa-i derd ü elem çıkmadı gam-ğānemden
2. Sihr olur zann ider eş'arımı efsûn gelür
 Alınur ol büt-i 'İsî-dehen efsānemden
3. Âşināñiuz olalı yanuma gelmez 'acabā
 Ne haber ey seg-i dil-ber dil-i bî-gānemden
4. Bād-ı āhumla gelür rāyiḡa-i derd ü belā
 Sākin-i künc-i melāl olalı vîrānemden
5. Cānı tahrîk ider âvārelige Hākānî
 Geleli tîr-i cefā cānib-i cānānemden

489

R 86b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Felek devr eyledükçe zât-ı pākūñ kām-rân olsun
Serirūñ pây-kāmı pūsegāh-ı hūsrevān olsun
2. Bisât itsün sipihri bārgāh-ı kadrūñe Bārī
Otāğ-ı kibriyāña çarḡ aṭlas sāyegān olsun
3. Nazargāh-ı Rasûlū'l-lāh olub zāt-ı hümāyūnuñ
Vücūduñ mazharū'-ṭ-ṭāk-ı ḥayy-i müste'ān olsun
4. Beni ta'yīnbān u ni'metūñ āsūde-hāl itdi
İlahī ḥān-ı luṭfuñ 'āleme rāhat-resān olsun
5. Kuluñ Ḥākāni-i āşūfte-hāle iltifāt it kim
Ġam-ı hicri unutsun devletūñde şādmān olsun

490
Harfû'l-Vāv

R 86b

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

1. Bir nev-nihāle mâyilem gûlzāra itmem ser-fürû
Seyl-âb-ı eşküm var iken enhāra itmem ser-fürû
2. Dil şöyle müstağnîdürür şugl-i 'amelden şimdi kim
Va'l-lāhî gâhî defter-i eş'āra itmem ser-fürû
- 87a 3. Evc-i ferāgatde benüm hurşîd irişmez pâyüme
Ser(ver)-i hayl-i milketem ser-dāra itmem ser-fürû
4. Sâkî şûrâhî-veş müdām ayāguñ öpmekdür ğaraz
Meclisde yoğsa bâde-i gül-nāra itmem ser-fürû
5. Gâhî şarâb-ı 'aşk ile Hâkânîyâ hum-hāneler
Ben pâdişāh-ı vakt olub hünkāra itmem ser-fürû *

* 3b Ser(ver) / ser R (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.)

491

R 87a, Ü 27b, A 46b, E 73b, H 23b

Mef'ülü fa'llâtü mefâ'llü fâ'ilün

1. İtdi şürâhî sāgar-ı şahbāya ser-fürü
Heb çār-sū-yı gülşeni tōldurdı güft ü gū
2. Şol hadde buldı revnākı meclisde muhtesib
Düşile bezme mey çeker oldı sebū sebū
3. Bādeyle itdi deyr-i melāmetde ğaşl-i pāk
Zāhid zavallı bakmaz iken çarha bī-vuzū'
4. Şıyt u şadā-yı gūlgūle-i būlbūl-i bahār
Etrāfına bilād-ı ğamuñ itdiler gūlū
5. Āyīne gibi geh baña ğāh saña yüz tatar
Hākāni kesdi 'ırkumı ol hançer-i dü-rū *

* 1b çār-sū-yı / çārşūya R // güft ü / güft R
 2a meclisde / meclisüñe Ü, E, H / müjeyle R
 3a Bādeyle / Yār ile Ü, A
 4b " gūlū " aslı, " gūlūvv " (Kafiye gereği tercih ettik.)
 5b 'ırkumı / 'ırkunı R

R 87a

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Kadem başduñsa rāh-ı 'aşka deyr-i dār bahşin қо
Fenā-fi'l-lāh-ı 'aşk ol sübhā vü zünnār bahşin қо
2. Me'al-i girye-i Monlā-yı Rûmı cüst ü cû eyle
Semā'-ı çeng-i nây u def'-i müsikâr bahşin қо
3. Ser-i küyinde cûy-ı eşküm añ ey hâzin-i cennet
Unut firdevsi ve " *min tahtihe'l-enhâr* " bahşin қо
4. Şafak-tâb itdi mülden sâki-i mey-hâne Cem câmın
Felekde meş'al-i hürşid-i âteş-bâr bahşin қо
5. Makâlât-ı bülendüm diñle eş'arumda Hâkânî
Baña tut gûş-ı hûşuñ nağme-i edvâr bahşin қо *

*3b / 98. sure, 8. ayetten bir bölüm.

5a eş'arumda / eş'arumdan R (Vezin gereği tercih ettik.)

493

R 87a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Ağla ey dîde-i ter kim dem-i mâtemdür bu
 Yâr-ı ter kimi dürüst olmaduğı demdür bu
2. Kerbelâ vaq'asınıñ vaqti muşlbet gûnidür
 Ehl-i Beytün cigerin pâreleyen gamdur bu
3. Eşkümün nehr-i Furâtı n'ola tuğyân itse
 Bû'l-âceb sâhili yok baħr-i mu'ażzamdur bu
- 87b 4. Cân gözüm yaşına ağlar cigerüm yaşına dil
 Ol eger hem-dem ise mûnis ü mahremdür bu
5. Vaşf-ı ihrâmı ko vâ'iz ħaram ezkânın unut
 Şehr-i zî'l-hicce degil mâh-ı muħarremdür bu
6. Hûsn-i Ya'kûb ile tâ kürbet-i Yûsûfdan işit
 'Âlem içre nice yüz biñ gama müdgamdur bu
7. Seherî meşhed-i pâkûñ getürüb ħâki bād
 Didi Ĥâķāni senün yâreñe merhemdür bu

494

R 87b

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Kādrimüz şah-bāzı pervāz eylesün şimden girũ
Çarḥ nāzūk bir sūheyl āz eylesün şimden girũ
2. Devr-i güldür yāvesin gūş eylemezler vā'izũñ
Muṭrib-i meclis ser-āğāz eylesün şimden girũ
3. Mu'ciz-i la'lũñle kesb itdük Mesīḥā şan'atin
Leblerũñ da'vā-yı i'cāz eylesün şimden girũ
4. Ol sehī-bālā bilür dil mürğünũñ çekdüklerin
Servi bülbul mahrem-i rāz eylesün şimden girũ
5. Tīg-ı aşkuñ ḥākden ref' eyleyüb Ḥākāniyi
Ehl-i derd içre ser-efrāz eylesün şimden girũ

495

R 87b

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1. Nedür o çeşm-i Moğol-çîn o gamze-i âhû
Nedür o nâfe-i sîmîn o sîne-i bî-mû
2. Nedür o cebhe-i zîbâ nedür o nâzûk ten
Nedür o şadr-ı muşaffâ o bî-bedel pehlû
3. Nedür o ğabğab o gerden o hâller o zekân
Nedür o lebler o ruğlar o kâkûl-i hoş-bû
4. Nedür o vaz'-ı levendâne tarz-ı Türkâne
Nedür o nâvek-i müjgân o hançer-i ebrû
5. Nedür o gül gül olub terleyen 'izâr-ı laţîf
Ki bilmeyen bilür âne bahâr-ı şeftâlû
6. Nedür o lû'lû'-i dendân o hâtem-i lâ'îlîn
Nedür o hokka-i gevher-i elfâz-ı dârû
7. Nedür o rûy-i celâl ile cilve vû reftâr
Nedür o kadd-i dil-ârâ o kâmet-i dil-cû
8. Nedür bu 'aşk ki Hâkâniyi harâb itdûñ
Be hey Hudâdan uşanmaz vefâsı yok bed-hû

496

R 88a

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Ebrûlar ol ruḥ-ı raḥşâna ser-fürü
Gisûlar eyler ol ḥaṭṭ-ı reyḥâna ser-fürü
2. Bükmez nihâl-i gül-bûni bûlbûl keş-â-keşi
Güller ider o ḡonce-i ḥandâne ser-fürü
3. Miḥrâb-ı ebruvânuña kerrûbiyân-ı 'arş
Eyler felekden ey bût-i kâşâne ser-fürü
4. Gird-âb gibi 'âlemi cezb itdi ol zeḡan
Ḥalk itdi heb o çâh-ı zenaḥdâna ser-fürü
5. Bir 'âşık-ı şikeste dilem mûrdan za'îf
İtmem belâ budur ki Süleymâna ser-fürü
6. Dükkân-ı dūna ḥâşılı baş egmezüz veli
Bir la'l-i nâb içün iderüz kâna ser-fürü
7. Ḥâḡâniyâ bu 'uzlet-i 'uzlet nedür ki ben
İtmem cihânda devlet-i ḥâḡâna ser-fürü

497

R 88a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Seni ol bâba lâıyık görmesün dil-ber du'âmuz bu
Raķıbâ şimdilik Hâkdan (bizüm de) müdde'âmuz bu
2. Belâ-keş 'âşıkuz yok bâkimüz ğam çekmekden lâkin
Geçer bâlâ-yı yâre mübtelâ düşmen belâmuz bu
3. Olur rindân-ı meclis bûy-i meydân râyihufı sâķı
Riyâl ehli me'âl-i hâlimüz tuymaz şafâmuz bu
4. Ğubâr-ı ķalbi bûy-i bâde birle def' (ü) ref' itsün
Bu ğün pîr-i muĝânuķı hâķ-i pâyinden ricâmuz bu
5. Ğazâlüm ķaşların ķın itdi Hâķânî sũ'âl itsek
Ğuten miskine beñzetdüm şaķın ancak ğaķâmuz bu *

* 1b (bizüm de) /- R (Vezin gereĝi tercih ettik.)
4a def' ü / def' R (Anlam gereĝi tercih ettik.)

498

R 88a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Mecnûnı çoğ o saçları Leylâya göñül ko
Benden saña bir pâk-naşihat delü uşlu
2. Tek zerre kadar dâmeni gerd olmasun âhum
Tek dur ser-i kûyinde anuñ itme tekâpû
3. Âh Allâh için didügi ol mest-gazâlûñ
Âhû gözinûñ tâb-ı humârı nice yâ hû
4. 'Aqlum gider açdukça perîler gibi zülfin
Dîvâne ider âdemi o silsile-i hû
5. Bağrum yarlıur sînemi Hâkânî ider kan
Rağşân olıcak çâk-i girîbândan o pehlû *

* 2b itme / itmez R (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.)

499

R 88b, Ü 28a, A 47a, E 74a, H 23b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Şeb-i miñnetde gelse dîde-i gam-dîdeme uyğu
Tulû' eyler cemâlûñ bedri ey mâh-ı hilâl-ebrû
2. İçerken câmı hışm-âlûd olub çîn itme ebrûñı
Zülâl-i hançerûñden vār ise çāreñ bir içim şu
3. Leţāfet bezmine boynuñ şürāhî 'anẓuñ sāgar
Melāhat bāgına hālûñ karanfûl kākûlûñ şeb-bû
4. Kıyāmetler kopar başına her serv-i hırāmānuñ
Hırām itdükçe yüz biñ nāz ile ol kâmet-i dil-cû
5. Belā semtine ben Hākāni-i ser-bāz ile gitdüm
Şafā şahnında kal yā hû seni ey gözleri āhû *

* 1a gam-dîdeme / gam-bînüme R
 1b tulû' / tulû R // cemâlûñ / hayâlûñ R
 2a câmı / câm-ı Ü, A, E
 3b şebbû / hoş-bû Ü, E, H
 5a / Belā semtinde ben Hākāniyā ser-bāz iken gitdüm Ü, A, E, H

500

R 88b, Ü 28a, A 46b, E 74a, H 23b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Yüzüñ nūr-ı tecellîdür senüñ ey gamzesi cādū
Cemāl-i Zü'l-Celāle mazhar olmuş ol iki ebrū
2. Gözüñ āhū-yı miskini ciger-hūn itdūgi yetmez
Belā bu nāfenüñ nāmın çeker ol hāl-i 'anber-bū
3. Ne şem'üñ şu'le-i cān-sûzıdur ol sîne bi'l-lāh
Nedür bir nūrdan deryā mıdur sultānum ol pehlū
4. Felek ferrāş iken el-haqq bisât-ı inbisātuñdan
Melâ'ik itseler gisûların lâıyık budur cārū
5. Vişâli günlerin gördük o māhuñ minnet Allāha
Şeb-i vuşlatda oldı yine ol beñler birer şeb-bū
6. Görünmez haqq budur kim şimdilik 'askerde Hâkânî
Şolâg Ahmed gibi bir gamzesi cādū kemân-ebrū *

* 1a nūr-ı / nūr R // tecellîdür / tecellâdur Ü, A, E, H // cādū / āhū R
 1b olmuş / itmiş R
 2a Gözüñ / Yüzüñ Ü, A, E, // miskini / müşgini Ü, A, E, H
 2b hāl-i 'anber-bū / 'anber-i hoş-bū Ü, A, E, H
 3b bir / bu Ü, A
 4a el-haqq / alçak Ü, A, H
 5 / - Ü, A, E, H
 6b bir gamzesi cādū / pūr-hāl-i pūr-şüh R

501
Harfû'l-Hâ'

R 88b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
(Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. İtse bälâña senüñ gülşen-i hüsn içre nigâh
Sidreden tâyir-i kudsî diye kim " tale beğâh "
2. Korkann bâğda sen cilveye âgâz idicek
Ravza-i huldi perâkende ider şarşar-ı âh
3. Hayl-i cüd ile kıtar birbirine 'uşşâkı
Ben de bilmem nedür ol hüsrev-i seyyâre sipâh
4. Devr ider küyüñi ey necm-i şeref leyl (ü) nehâr
Ayağun tozına yüz sürmek için mihr ile mäh
5. Çıkmasa nâle-i Hüseyne ne var Hâkânî
Gâh lutf eylese 'uşşâka cefâ eylese gâh *

* 5b lutf eylese / eylese lutf R (Vezin gereği yer değiştirdik.)

502

R 89a

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Meclis cemâl-i sâki-i 'ulvî-şifât ile
Firdevse döndi şa'şa'a-i nûr-ı zât ile
2. Âheng-i çâr-târ ile mey-hâneler bu gün
Heft-âsmâna ta'n ider şeş-cihât ile
3. Şahn-ı cemende tûti-i gûyende aytdılar
Şekker-lebâne şehr-i nebât-ı betât ile
4. Şâh-ı gül üzre gonce-i serin ider hayâl
Cânâ güzîn miyânuñ o zerrîn devât ile
5. Erbâb-ı hüsne lâzum ise katli 'âşikuñ
Lâ-büdd budur ki öldüreler iltifât ile
6. Hâkâni mürde-dilleri ihyâda bahş ider
Yârüñ zülâl-i lebleri âb-ı hayât ile

503

R 89a

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Eger dünyāda 'ömrüm geçse dirseñ istirāḥatde
Sözüm gūş eyle ey dil gūşe-gır ol gehi 'uzletde
2. Ḥalāş olmak dilerseñ keşret-i ḡamdan sebūkbār ol
Şitābān it semend-i himmeti meydān-ı vaḥdetde
3. Nihāl-i ḡadd-i dil-ber şāḥ-ı ṭūbā ile baḥş eyler
Ser-āmeddūr o serv-i sidre-ḡāmet istikāmetde
4. Cihānı rūşen itdi āftāb-ı āḥı 'uşşāḡuñ
Fūrūḡ-ı mihre bakmaz yār ise ḡāb-ı ferāḡatde
5. Bi-ḡamdi'l-lāḥ vūcūdum ḡāksār ammā ki Ḥāḡānī
Figānum zırve-i a'lāda āḡum evc-i rif'atde *

* 4b Fūrūḡ-ı / Fūrūḡı R (Anlam gereḡi tercih ettik.)

504

R 89a

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

1. Ağyâr ile bâzâr idüb üftâdeñi şatma
Şimden girü gel kışşa-i hicri çoğ uzatma
2. Mestâne perişân (idüb) o zülf-i dü-tâyı
İki gözüm eşrâfı birbirine katma
3. Yâr ile geçen demleri yâd eyleme sâķi
Ağlatma bizi meclisimüz kana boyatma
4. Bir gūşeye çek zevraķı cāmiyle cevānuñ
Her gördüğün ebrûsı güzel dil-bere çatma
5. Tîrûñ gibi luţf it ey kaşı kemānum
Hâķāni-i zârı ķati yabāne de atma *

* 2a (idüb) / - R (Vezin gereği tercih ettik.) // o / ol R (Vezin gereği tercih ettik.)
5a / (Vezin hatası var.)

505

R 89b

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Döndi hilâle sâğar-ı şahbâ geçen gice
'Aks oldu câma nûr-ı tecellâ geçen gice
2. Eflâke çıkdı nây u hevâsı güzellerüñ
Etrâf-ı bezmi kapladı havrâ geçen gice
3. Sâkî şarâb-ı nâz ile hod geçdi kendüden
'Uşşâkuñ oldu hâşılı dünyâ geçen gice
4. Reşk itüdi ehl-i şohbete hattâ şabâha dek
Evc-i felekde 'ıkd-i Şüreyyâ geçen gice
5. Şem'-i cemâl-i yâre de Hâkânî hakk bu kim
Meclisde oldu şa'sa'a-peydâ geçen gice

506

R 89b

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. İrdi feryād(ı) sipihrüñ bezm-i lu'bet-bâzına
Sûz-ı âhum Zührenüñ âteş bırağdı sâzına
2. Bî-tekellüf 'arşa âheng eyler açsa perr ü bâl
Âferînler şah-bâz-ı nâlemüñ pervâzına
3. Girye itsem şâd olur ol nev-nihâl-i serv-i nâz
Mâyil ancak cûybâr-ı eşkümüñ âvâzına
4. Benden ayırmadı evvel çeşm-i Tâtân eger
Âhı te'sîr itse çarhuñ Türk-i tîr-endâzına
5. Hâr-ı gam Hâkâniyâ hûn itdi bağrum neyleyem
Düşdi göñlüm bağ-ı hüsnüñ bir gül-i mümtâzına *

* 1a feryād(ı) / feryād R (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.)

507

R 89b, Ü 30a, A 49b, E 77b, H 25b

Fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün

1. Mâh 'âşık pertev-i mihr-i cemâl-i Ahmede
Mihr-i envâr mübtelâ nûr-ı hilâl-i Ahmede
2. Âftâb-âsâ mehâbetden bakılmaz kaç mîdur
Ol ham-ı ebrû ile rûy-i celâl-i Ahmede
3. Hüsni ahlâk-ı melâyik hak bu kim olmaz 'adîl
Zihn-i pâk ü tab'-ı derrâk u hışâl-i Ahmede
4. Yalınuz büsesi her bir celsede biñ cân deger
Hâşılı cânlar fedâ 'abd-i vişâl-i Ahmede
5. Sükker-i la'lindeki ol lezzet-i lüknet nedür
Kim zarûrî meyl ider tûti-makâl-i Ahmede
6. Kıymet-i la'lin ne bilsün müdde'i ol gül-ruhuñ
Müstehak olmaz erâzil hubb-ı âl-i Ahmede
7. Ol ruh-ı pür-tâb ile hakkâ bu gün Hâkâniyâ
Şems pür-hâl olsa beñzerdi cemâl-i Ahmede *

* 1b nûr-ı / mâh-ı R

2a / Ol ham-ebrû ile hakkâ bakılmaz kaç mîdur Ü, A, E, H

2b / Âftâb-âsâ bugün rûy-i celâl-i Ahmede Ü, A, E, H

3 / - Ü, A, E, H // her / her bir R (Vezin gereği tercih ettik.)

4 / - Ü, A, E, H

5a Sükker-i / Şekker-i R

5b ider / nûr-ı R

508

R 90a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

1. İltifâtuñ dükeli 'âleme yeksân eyle
Sâkiyâ mey gibi dükeli sâhil-i ihsân eyle
2. Başla güftâra hayât âbın akıtsun dehenüñ
Yine ol lebleri gel çeşm-i hayvân eyle
3. Târ-mâr eyleyeyin 'aql ile dîni dir iseñ
Ey perî kâkûlûñi aç da perîşân eyle
4. Lâle-veş dâğ-ı gam-ı 'aşk ile açılma şakın
Sineñi mahzen-i gencine-i 'irfân eyle
5. Hârdan bûlbûl-i dil kurtulamaz Hâķāñi
Gül gibi isterseñ çâķ-i gırlbân eyle

509

R 90a, Ü 28b, A 47b, E 75a, H 24a

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. 'İd oldı men'-i sāgar-ı şahbānuñ aşlı ne
Ey çarh-ı bî-vefâ yine ferdānuñ aşlı ne
2. Cām-ı Cemūñ ta'allül idüb kimse arasın
Sākī hadīş-i Hüsrev ü Dārānuñ aşlı ne
3. Şāb-ı dirāht-ı zühdümüzüñ aşlā ferāğati yok
Künc-i riyāda bir kun takvānuñ aşlı ne
4. İkbāl-i bahtı olmaz 'āşikuñ halel-pezîr
İhmāl-i 'acz-i gerdiş-i devrānuñ aşlı ne
5. Hākāni sen hod olmuş idüñ cümleden berî
Mestāne şimdi dil-ber-i peydānuñ aşlı ne *

* 2a Cemūñ / gamuñ Ü, A, E, H
 2b Hüsrev ü / Hüsrev-i R, Ü, E, H
 3a Şāb-ı / Sākī Ü, A, E, H // aşlā ferāğati yok / aşlı faşlı yok Ü, A, E, H
 4a olmaz 'āşikuñ / 'āşikuñ olmaz Ü, A, E, H
 4b 'acz-i / 'aczi R (Anlam gereği tercih ettik.)

510

R 90a

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1. Mey pür-kedü ferāğda pîr-i muğân ise
Mestâne hâb-ı nâz ider ol nev-cevân ise
2. Şahñ-ı bahârı yâr ile seyr itmedüm dirîğ
Eyyâm-ı hüzn gibi ğam geldi hazân ise
3. Oldı mekîn kulle-i kühsâr-ı 'izz ü nâz
Ol şah-bâz-ı evc-i sa'âdet mekân ise
4. Her perde-i muhâlif ider arganûn-ı devr
Nâ -sâz elinde cām-ı mey erguvân ise
5. Yañlışdur o mehûñ haber-i haţtı dir iken
Geldi zuhûra fitne-i âhîr-zemân ise
6. Hâkânî yâr-ı ğarımı ayırdı rûzgâr
Gird-âba düşdi fülk-i dil nâ-tuvân ise *

* 5b fitne-i âhîr-zemân / âhîr-zemân fitnesi R (Vezin ve kafiye gereği tercih ettik.)

511

R 90b, Ü 28a, A 47a, E 74b, H 24a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fä'ilâtün)

(fa'lün)

1. Dil-i pür-tâbumuz ol kâkül-i ham-der-hamda
Dide-i tårumuz el-hakk o siyeh perçemde
2. Ham-ı ebrûlarıñı aç ki hümâ-yı âhumuz
Sâhâ-i 'arşa kanâd bûke varur bir demde
3. Muṭribâ zemzeme-i nağme tûvânunla senûñ
Yine 'aşk âteşi peydâ oluyor sinemde
4. Getür âyine-i câmı yine Cemşide biraz
'Âlem itmek nice olur gösterelüm 'âlemde
5. Hâşılı cânımı kurbân iderem Hâkânî
Türk-i bed-kîşümü terk eylemezem ölsem de *

* 1b tårumuz / tâbumuz Ü, A, E, H

2a Ham-ı / Gam-ı Ü, A, E, H

2b / Yine 'aşk âteşi peydâ oluyor sinemde Ü, A, E, H

3a zemzeme-i nağme-i tûvânunla / nağme-i idrâk-nevâzuñla Ü, A, E, H

3b / Sâhâ-i 'arşa kanâd bükse vara bir demde Ü, A, E, H

4b gösterelüm 'âmde/ göstere 'âlemlere R

5 / Hârdan bûlbûl-i dil kurtulamaz Hâkânî

Gül gibi ister iseñ çâk-i girban eyle R

512

R 90b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fä'ilâtün) (fa'lün)

1. Tır-i âhumla güler kıddümi yâ itdükçe
 Açılır ol nergis-i ter kesb-i hevâ itdükçe
2. Hizmet-i lâzımmuzdur ayağın pûs itmek
 Sâkiyâ sen bizi pâ-mâl-i cefâ itdükçe
3. Dehşet-i 'aşkıdan ağlar melek iñler melekût
 Muṭrib-i meykede âheng-i nevâ itdükçe
4. 'Acabâ pir-i muğân bir gün ölür mi şanemâ
 Seni yâd itdükçe meclisde du'â itdükçe
5. Cür'alar gibi gözümde dökülür hün-ı ciger
 Yâd-ı la'lüñle senüñ meyl-i şafâ itdükçe
6. 'Ömrümüñ hâşlı lutf it olvüz Hâkânî
 Elyegil aña vefâ 'ömri vefâ itdükçe

513

R 90b

Mef'ülü fa'ilatü mefa'ilü fa'ilün

1. Dil ıfıflı düşdi fikr-i bihâr-ı vişâlûñe
Hâtır çekildi gitdi diyâr-ı vişâlûñe
2. Halk intizâr çekmede şâm-ı gurbetde heb
Ey âftâb-ı şun' vişâl-i nehâruña
3. Gökde atardı kendü(ni) mäh-ı münîr eger
Hem-râh olaydı meş'ale-dâr-ı vişâlûñe
4. Oldum hâzân-ı hüzn ile el virse rûzgâr
İrsem efendi faşl-ı bahâr-ı vişâlûñe
5. Hâkânî yâd iderdi (senûñ) cām-ı la'lüñi
Mestâne düşse yine humâr-ı vişâlûñe *

* 2b / Vezin hatası var.

3a kendü(ni) / kendü R (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.)

5a senûñ / - R (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.)

514

R 91a

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

1. Cām içdügümi sâķi sâġar-ı zekānumla
Mey-hānede tahkik ideyorlar sūhanumla
2. Bir naḥl-i bedī'u'l-ḥarekāt itdi ġamuñ gice
Şalınmadı bālāña nihāl-i bedenümle
3. Dil cevherini neyle dilerseñ didüm o yār
Güldi didi kim ġamze-i nāvek gelenümle
4. Bir dem nic'olurdı mürdeler iḥyāyı görürdi
Baḥş itse Mesih ol büt-i 'İsī-dehenümle
5. Ḥāķāni velī-'ahdi benem vāli-i 'aşķuñ
Zirā ki dürüst itdi velī 'ahdi benümle *

* 4a / (Vezin hatası var.)

515

R 91a

Mef'ülü fa'ilâtü mefâ'ilü fa'ilün

1. Sâkî ğaraž fütâdelere iltifât ise
Minnetle şunma bâde-i âb-ı hayât ise
2. Tıtduk terennümât ile nuţkın şanemlerin
Mât oldu mu'ciz-i nağamâtuñla Lât ise
3. Maţrûğdur yoluñda eyâ tıfl-ı dil-firîb
Mağdûr çâr 'unşur u çâr ümmehât ise
4. Nâr-ı ğamuñla bût gibi 'üryan olub gezer
Ser pâ bürehne Berhemen ü sũ'-Menât ise
5. Derd-i derûna mümkin idi çâre neyleyem
Hâkâni mübtelâlandur mümkinât ise

516

R 91a

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Ruḥuñ zîr-i niḳâb ammâ ḥaṭuñ müşgîn-meşâm elde
Ne ğam yirsin göñül 'âlemde Rûm olmazsa Şâm elde
2. Muḳavves kaşlaruñ vaşfın yazub diḳḳatler itdükçe
Şehâ ney gibi ditrer hâme-i 'anber hitâm elde
3. Yanub yakılmadan ḥâlî degül dâğ-ı derûn-ı dil
Müdâm olmazsa el-hâşıl şarâb-ı lâle kân elde
4. Şikâr âsân olur kebg-i şafâ-yı zevk eyyâmı
Hemân olsun tek ol şâh-bâz-ı evc-i ihtîşâm elde
5. Göñül âyinesi şınmaz (mı) Hâḳânî müdâm olsa
Şafâ-yı bâde-i şâf-ı muşaffâ dilde câm elde *

* 5a şınmaz (mı) / şınmaz R (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.)

517

R 91b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fä'ilâtün) (fa'lün)

1. Muṭrib-i meclis Mesîhâ gibi her bir mürde
İtdi enfâs-ı ḥayât-efzâ ile iḥyâ yine
2. Güller evrâkında kîlk-i şun' ile üstâdlar
Nâmına şâh-ı bahâruñ çekdiler tuğrâ yine
3. Mülk-i 'âlemden tırâş itdi gubân rûzgâr
Sâde-rû maḥbûba döndi pîrden dünyâ yine
4. Vây eger erbâb-ı 'aşkuñ diñlemezse nâlesin
Ḥazret-i bâb-ı ağâ-yı sidre-i a'lâ yine
5. Bâd-ı âhumdan şafâlar kesb idüb Ḥâkâniyâ
Bir şalınmağdur gider ol serv-i kadd-bâlâ yine *

* 1a / (Matla' beytinde kafiye hatası var.)

R 91b

Mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün

1. Dānā odur ki defter ü dīvānı bilmeye
Sultān-ı vakt olursa da nādānı bilmeye
2. 'Allāme-i cihān aña dirler ki haşr(e) dek
Mest-i mey-i elest ola devrānı bilmeye
3. Fenn-i cefāda mähir olan şūhı neyleyem
Cānān odur ki cev-r-i firāvānı bilmeye
4. Bahtumdan irdi baña bu devlet-i giryebār
Hāşā ki resm-i şefkat u ihsānı bilmeye
5. Lāyık mıdur ki el çeke fażl ehli yāddan
Esrār-ı 'ilm ü hikmet-i esrār(ı) bilmeye
6. Zāhid zavallı 'aşk(ı) ne bilsün 'ale'l-huşuş
Farq-ı mesā'il itmeye furkân(ı) bilmeye
7. Hākāni-i şikesteye bir cām içire felek
Tā haşr olunca miñnet-i hicrānı bilmeye *

* 2a haşr(e) / haşr R (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.)
5b esrār(ı) / esrār R (Yine de kafiye hatası var.)
6a 'aşk(ı) / 'aşk R (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.)
6b furkân(ı) / furkân R (Vezin, anlam ve kafiye gereği tercih ettik.)
7a / (Vezin hatası var.)

519

R 91b

Mef'ülü fa'ilâtü mefa'ilü fa'ilün

1. Būy-i ziyād o ğāliye-i mūşg-bārda
Kıyāmet kopmadı nāfe-i Çine kenārda
2. Bāğı mu'aţţar eyledi diñdükçe rüzgār
Bilmem ne var o kākül-i 'anber-nişārda
3. Hāmır-ı bihişti kevşere akmış şanur gören
'Aks-i leb-i nigār mı mey-i hoş-güvārda
4. Hāb aldı ehl-meclis(i) yummaz gözin cenāb
Kılmış meger ki hayme-i İsfendiyārda
5. Āh-ı sehergehüm benüm ol hatt-ı ser için
Güyā nesim-i şubhda evvel-bahārda
- 92a 6. Hākāni levh-i sīneye her kaşı yāyı çek
Gufrān maķarrüñ kalem-i Kirdgārda *

* 4a ehl-i meclis(i) / ehl-i meclis R (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.)

520

R 92a

Fe'ilâtûn fe'ilâtûn fe'ilâtûn fe'ilûn
 (Fâ'ilâtûn) (fa'lûn)

1. Gün yüzüñ gel görelüm 'İd-i mükerremcesine
 Câm-ı la'lüñle şafâlar sürelüm Cemcesine
2. Sâkiyâ sāğan bezm ehline zemzemle de şun
 Zemzem ile içelüm bâde-i zemzemcesine
3. Leb-i cân-bahş-ı bedî'uñdaki i'câz nedür
 Nedür ol hüsn-edâ 'İsî-i Meryemcesine
4. Bir Süleymân-ı eķâlim-i himemsin ki senüñ
 Yâraşur bezl-i kerem destine Hâtemcesine
5. İrdi âvâzum nazm-ı felekde Hâķāñi
 'Alem-i devlet-i hâķāñ-ı mu'azzamcasına

521

R 92a

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Zeyn oldı heb serây-ı zemîn sūr-ı bâğ ile
Çıkdı 'arūs-ı 'arşa-i gül âl tuvâğ ile
2. Faşl-ı rebî'i karşılayub bâd şubh-dem
Şaçdı yolına berg-i bahârı kucâğ ile
3. Cünd ü sipâhı mülk-i çemenden göçürdiler
Düşdi öñine şâ'ika yâln yarâğ ile
4. Takındı şâh-ı gül yine zerrîn otâğasın
Kondı bahâr şahına gül-reng otâğ ile
5. El-kışsa her tarafda dürer her gülüñde şevk
Her kişi 'ayş ü nûşını emn ü ferâğ ile
6. Lâyık midur ki bu demde 'uşşâk-ı kûyüññüñ
Enhâr gibi geçer 'ömürî ağlamâğ ile
7. Hâkâniyi karîn ide nâdâna rûzgâr
Tûti-cells ola bâğ zâğ u kelâğ ile

522

R 92a, Ü 28b, A 47b, E 75a, H 24a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Dün gamzesi okların atarken şola şağa
Mestâne uruldum dil ü cân ile Şolağa
2. Hiç şaydına bir çäre yok ol t̄âyir-i kudsüñ
Şıgmaya gibi sidre-i bālāsı kucağa
3. Dil aynasına teşne geçer hançer-i mirrîh
Meh karşı tutar sînesin açub o bıçağa
- 92b 4. Pür-dâğ dili küh-kenüñ bende-i Mecnûn
'Aşk ehli düşerler kimi dâğa kimi bâğa
5. Hâkânî ölümlüñdür aña kıyma dimişler
Bir tâze cevân söylemiş ol pîr alacağa *

* 1a gamzesi okların / nâvek-i müjgân R
2a t̄âyir-i / t̄â'ir-i Ü, A, E, H
4b dâğa kimi bâğa / bâğa kimi dâğa Ü, A, E, H

523

R 92b

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Hevesüm güldür yine yaşum gerekdür nây ile
Âh kim 'ömr-i 'azîzüm geçdi vâveylâ ile
2. Kühsârî gulguleyle tutdı mürğ-i bahâr
Cûylar şalındılar şahrâlara gavgâ ile
3. Baḡş-i i'câz eylese ḡakkâ ki sâhirler
Başa çıkmaz Sâmirî ol zûlf-i ejderhâ ile
4. Zâhirâ gamzeñ vefâ 'arz eyler ammâ hafıyyen
Leblerüñ benden ḡaḡikat ummada İmâ ile
5. Az keş-â-keş miydi vâdîlerde Kaysuñ çekdügi
Kayd-ı efkâr-ı zimâm-ı nâfe-i Leylâ ile
6. Nev-bahâr oldı yine âvâzlarla kâyinât
'Aşḡ olubdur her biri bir na't-ı rûḡ-efzâ ile
7. Şavt-ı âhum şöyle kim düşdi semâvât içre
Ta'n ider Ḥâḡâni şıyt-ı şeh-ber-i Cibrîl ile *

* 4b ummada / ummadur R (Anlam gereği tercih ettik.)
7b / (Kafiye hatası var.)

524

R 92b

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Tîg-i cefâyı vaz' ideli mû-miyânına
Şabr-ı sükûnuñ irdi bıçâğ üstühânına
2. Ta'ân idüb bahârda aķar şû gibi mey
Çok rahne virdi guşsa vü gam hânümânına
3. Deyr-i muğânda şimdi muğannî terennümi
Mürgân-ı 'adn âteş urur âşiyânına
4. Ruhsâresiyle kaddine itmezse ser-fürû
Yok bâğ-ı 'âlemüñ güline erguvânına
5. Hâķâni şimdi devr-i gül irdi ğaraz bu kim
Peymâne döndi bâğ-ı bihişt armağânına

525

R 92b

Mef'ülü fa'ilatü mēfā'ilü fa'ilün

1. Kapımayuz bahārda meyden ferāğuña
Bi'l-lāh sākiyā düşerüz heb ayāğuña
- 93a 2. Destāruñ içre kâş dağıtsañ o kākûli
Tār-ı cefā-yı cevruñ ile şaracağuña
3. Nüş eyledükçe bâde-i Çîn oldı kaşlaruñ
Bilmem ne didi zülfüñ egildi kulağuña
4. Hergiz sen oñma hâşılı ey pîr-i mey-fürüş
Alduñ şürâhî gibi cevâne kucağuña
5. Hâkâni gibi 'âşık-ı dil-süz olur mı kim
Cân riştesin fitîl ide meclisde dāğuña

526

R 93a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Var aklıñı şüfl mey-i gül-nâra bağışla
Peşmîne-i sâlûsı çıkar hâra bağışla
2. Vakf eyle getür pîr-i harabâta 'aşâñı
Seccâdeñ ilet hâne-i hammâra bağışla
3. Yağmalamadın varuñı berķ-i felek âhîr
Naķd-i dili bir gamze-i Tâtâra bağışla
4. Sâķl kerem it bâğda cûrm-i şu'arâyı
Câm-ı lebûñe söyleyen eş'âra bağışla
5. Ya'nî ne kadar zahmet ise geç güneñümden
Hâķâniye gel kanımı bîmâra bağışla *

* 2a harabâta / harabâtı R (Anlam gereğı tercih ettti.)
 3a berķ / berg R (Anlam gereğı böyle yazdık.)
 5b Hâķâniye gel / Gel Hâķâniye R (Vezin gereğı kelimelerin yerini değıştirdik.)

527

R 93a

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Oldukça 'aks-i 'ârızuñda mazhar-ı âyine
Mir'ât-ı câmı pür-keder eyler her âyine
2. Beñzer husûfı sâ'atidür hûsn ayınuñ
Jengâr-ı hañt-ı yâr iledür muğber âyine
3. Âyine-i ruñuñ vâ r iken bunda evvelâ
Neylerdi vaz' idüb İskender âyine
4. Halk aña mihr ü mäh kırânın kıyâs ider
Ele ala o yir yir sîmîn-ber âyine
5. Hâkânî şöyle terdür o ruñlar ki bir nefes
Vâreste-i hicâbda gine terler âyine *

* 3b / (Vezin hatası var.).

528

R 93a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Dağıldı ğam o kâkûl-i pür-târı görince
Şalındı elüm ğayra o reftârı görince
2. Feryâd u figânın göresüz mûrg-i revânuñ
Yanında o gül-berg-i terûñ hârı görince
- 93b 3. Cânum lebûñ efkârı ile hâk bula sâķi
Cânum çıkayazdı mey-i gül-nârı görince
4. Senden nice şekvâ ide añmaz mısun 'uşşâķ
Ölüb dirilüb her biri dîdârı görince
5. Ğayret yüregüm pâreledi râh-ı vefâda
Hâķâni bu gün yâr ile ağyârı görince *

* 3b / "mey-i" ifadesinin yazılışı çok açık deĝil, biraz zorlama ile böyle okundu.

529

R 93b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Yine 'İd oldu göge çıkdı şalâ-yı bâde
 Câm-ı bâde meh-i nev gelür mübârek bâde
2. Ruḥşat oldu yine mey-ḥâneye şû oldu temâm
 N'ola 'İd itse melâyik mele'-i a'lâda
3. Ḥüsnüñ ârâladı ḥübân-ı cihânı 'acabâ
 Sâķi bilsem ne var ol ḥüsn-i cihân-ârâda
4. Hedemin bâde bâ'İd oldu Ḥudâdan dir iseñ
 Nedür ol zâhid-i fâsid sebeb-i istib'âda
5. Nazm-ı dil-süzümü taḳsım idelüm Ḥâķânî
 Muṭrib-i meclis ile başlayalum feryâda

530

R 93b, Ü 29b, A 48b, E 76b, H 25a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
(Fä'ilâtün) (fa'lün)

1. Geldi kıanzil gice şemşir-i cefâ düşünde
Şarığuñ nâz ile bir yanı benâgüşinde
2. Mecma'-ı bezm-i sürüş oldu yine meclisimüz
Kimsenüñ kalmadı tākāt dil-i bî-hüşında
3. Neyleyem cām-ı hāzān-dīde-i hicrānı ki ben
Tāze cān buldum anuñ cām-ı lebi güşinde
4. Dağı idüb zāhid hāli kati çok söylemesün
Hāl vār bütkenenüñ rāhib-i hāmüşında
5. Yine gün toğdı bu gün başına Hākān'ınüñ
Gördüm ol şems ü kamer-ṭal'atı āgüşında *

* 1b nâz ile bir yanı / bir yanı nâz ile Ü, A, E, H

2 / - Ü, A, E, H

3a Neyleyem / Neyleyin Ü, A, H // cām-ı / cān R, E

3b güşinde / nüşinde Ü, A, E, H

4a kati / dağı Ü, A, E, H

5a toğdı / doğdı R // bu gün / -R

5b şems ü / şem'-i Ü, E, H / şüh-i A // āgüşında / āgüşından R (Kafiye uymaz.)

531

R 93b

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Zaḥm-ı tîrinden cüdâ çeşm-i ḥadeng-endâz ile
Yareler cân-ı dil-i 'uşşâkı o şeh nâz ile
2. Mürğ-i kudsî per döker bād açsa kebg-i zülf-i yâr
Hem-cenâh olmaz o şeh-bâz-ı hümâ o pervâz ile
3. Kıl kadar vaşf itmeye yârûñ ḥaṭ-ı mû-şikâf
Şafḥa-i 'âlemde ḥakkâ nice defter-bâz ile
- 94a 4. Ra'd-ı bârân añlamañ âhuma âhum gûş idüb
Ḥâlûme ağlar benüm çarḥ-ı felek âvâz ile
5. 'Âşıkuñ nâzından ölsün mi didüm dil-dâruma
Didi Ḥâkânî ne zaḥmet didi yüz biñ nâz ile *

* 5b Didi / Didüm R (Vezin gereği tercih ettik.)

532

R 94a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Ol gonce-femi açsa n'ola seyr-i şükûfe
Mekşûfdurur nükte-i gayb ehl-i vuķûfa
2. Haţtuñ görüb ay ile günüñ nuţkı tuduldi
Oldur sebep ey meh bu husûf ile kûsûfa
3. Keşf olmaz idi mes'ele-i müşkili 'aşkuñ
Güftârda gelse yine 'allâmede kûfa
4. Der-bend-i cefâ hâr-ı gam-ı 'aşk ile pürdür
Gel ey yüzi gül uğrama ol âh ile maķûfa
5. Hâķâni şafâ mümkün imiş şabr ile âhir
Söz rûy-i tevekkülde imiş Rabb-i Ra'ûfa

533

R 94a, Ü 29b, a 49a, E 77a, H 25a

Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

(Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Rind iseñi sāki-i muvâfık ile
Düş harâbata yıkıla yıkıla
2. Ol büt-i deyre secde kılmazsın
Bâri düşdükçe bir bahâne kıla
3. Beni Mecnûna nisbet itme şakın
Bir olur mesti şanma ayık ile
4. Gice mestâne pâyine düşdüm
Ol şanem didi nâz ile yıkıla
5. Devlet ol vakt olur ki Hâkânî
Sîneñe hançerin havâle kıla *

* 2a kılmazsun / kılmaz iseñ Ü, A, E, H
 3a şakın / göñül R
 3b mesti şanma / şanma meni R
 4b / Didi nâz ile ol şanma yıkıla Ü, A, E, H
 5a vakt / gün Ü, A, E, H // ki / - Ü

534

R 94a

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Āhuma neydi kılıçlaşmak gam-ı ağıyar ile
Haqlaşılmaz neyleyem tığ-ı cefâ-yı yâr ile
2. Tâb-ı hüsnüñ pertev-i nûr-ı tecellî şandılar
Dün zuhûr itdükde sen mestâne ol yâr ile
3. Gird-i pehlûlar degil mi didigüñ tâ şubha dek
Gülşen-i 'âlemde ey dil bir güli bî-hâr ile
4. 'Aşk meydânında başın bî-ğaraž terk itmedüñ
Yoksa terkimek mi var ol Türk-i hançer-dâr ile
- 94b 5. Mümkün oldu gül-bün-i ahd-i evvel Hâkâniyâ
Şâhsâr-ı zühdi şardum târ-ı istiğfâr ile

535

R 94b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fä'ilâtün) (fa'lün)

1. Telhdür meclisimüz gelmedi cânân bu gice
 'Aqlımız aldı yine bâde-i hicrân bu gice
2. Yâd-ı zülfiyle görüb çekdügimi şâmîler
 Eylesün şubha degin nâle vü efgân bu gice
3. İdiser dâğ-ı dili lâle-i nu'mâna 'adîl
 Dem-i eşk ile yine dîde-i giryân bu gice
4. Yakdı pervâne-şifat 'âşık-ı cân-sûzların
 Tâ sehergâh dek ol şem'-i şebistân bu gice
5. Hañçerin yine dirîğ itdi ten-i zârumdan
 Yine olmadı benüm derdüme dermân bu gice
6. N'ola gam-hânemizi Külbe-i Ahzân itseñ
 Yûsuf-ı bahtımız olmadı nümâyân bu gice
7. Hâşılı 'âlem-i vuşlatda iken Hâķāni
 Merhabâlar didi dest-i gam-ı hicrân bu gice

536

R 94b, Ü 29b, A 49a, E 76b, H 25a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fä'ilâtün)

(fa'lün)

1. Kâmetüñ naḥl-i gül-i sāye-fiken renginde
Kākülüñ berg-i reyāḥlın-i çemen renginde
2. Gözlerüñ Türk-i Moğol-çin-i Ḥıṭā vaşında
Beñlerüñ nāfe-i āhū-yi Ḥuten renginde
3. Dem-be-dem kanum ile meclisi rengin ister
Hele ol gonce-dehen ehl-i sūḥan renginde
4. Ḥayliden lü'lü-i dendānı ḥayāli o lebün
Şadef-i dilde yatur dürr-i 'Aden renginde
5. Ḥüsrevā 'arız-ı gül-günına Ḥākāni-şifat
Bir gâzel tarḥ ideyüm ben de Ḥasen renginde *

* 1b çemen / Ḥuten R

3a meclisi / meclis-i R

3b Hele / Āh E, H / - Ü, A

4a Ḥayliden / Ḥalliden R // ḥayāli / ḥayāl Ü

5 / Naẓm-ı dil-sūzuñı taḥsīm ideli Ḥākānī

Muṭrib-i meclis ile dürr-i Yemen renginde Ü, A, E, H

537

R 94b, Ü 29b, A 48a, E 75b, H 24b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fa'lün)

1. Bâde taklîd idicek la'l-i leb-i dil-dâra
Reşkden oldı 'arâk câmda âteş-pâre
2. Eşk-i pür-şûrûma bir mertebe ğadr eyle kim
Ġarķ oldum acıdı yandı mey-i gül-nâra
3. Küfr-i zülfüñ dil ü dîn mîlketine akın şalıcak
Yolına meş'ale tutdı ol iki ruhsâre
- 95a 4. Ġançer-i ğamzesi şemşîr-i kazâ ile şerîk
Tîĝ-ı ebrûsı muharriķ fûlk-i ğaddâre
5. Kışver-i Rûmı o ħûnî alıyor Ġâķânî
Kimse 'arz eyleyemez neyleyelüm ħûnkâra *

* 1a taklîd / ta'îlî R

1b câmda / câmdan Ü, A, E, H

2a Eşk-i / Reşk Ü, E // pür-şûrûma / pür-şûruña R

2b Ġarķ oldum acıdı / 'Arâk ol gün için R // mey-i gül-nâra / külġân-ı nâra R

3a dil ü dîn / dil viren Ü // akın / - R

4a kazâ / kabâ R

5a o ħûnî / bir âfet Ü, A, E, H

5b neyleyelüm / neyleyeyin Ü, A, H / neyleyeyüm E

538

R 95a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Meh cülûs itdi bu evreng-i zümürrüd-fâma
 Mürde-i maḥmil-i şubḥ irdi sevâd-ı şâma
2. Şayḥalar kıldı seḥergâhı görüb kebg-i deri
 Şöyle kim zemzeme-baḥş oldı dil-i nâ-kâma
3. Ğâlibâ hey'ât-ı 'ayş ü tarab 'âlem-i gayb
 Mün'akis oldı bu gün 'âyine-i eyyâma
4. Hâşılı nâle-i şeb-küleḥ-i Mecnûn ideyor
 Beni her kâm-ı seḥergehde olan hengâme
5. Bey'at itdüm yine bir tâze şehin-şâh ile kim
 Küfr-i zülfiyle yeter milket-i İslâma
6. Fenn-i 'aşkı dükeli 'âleme ta'lîm eyler
 N'ola Ḥākāni-i şeydâya disem 'allâme

539

R 95a, Ü 29a, A 48a, e 76a, H 24b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fä'ilâtün)

(fa'lün)

1. Der-i mey-hâneye vardum gice hâb-âlûde
Çehre-i tã'atüm evkâr-ı şarâb-âlûde
2. Giryeden dîde-i cãm ile bîdâr oldu sâkî
Bâde-i nâbı görüb şanma habâb-âlûde
3. Bir nefes şâkî ol ey sâkî 'îsî-dîdâr
Beni öldürdi ol güftâr-ı 'itâb-âlûde
4. Hâtem-i Hızr şanur âb-ı bekâ içre gören
Câma 'aks olsa o la'l-i mey-i nâb-âlûde
5. Añların hûn-ı sirişkümle bu yanmış cigeri
Olsa meclisde şarâb ile kebâb-âlûde
6. Rûzgânın beni hâk itdügine ağlamazam
Korkum oldur ki ola deyr harâb-âlûde
7. Mey-fürüşüñ gel ayağı tozına Hâkânî
Düşüb it bu ten-i bî-tâbı türâb-âlûde
8. Lâyık-ı rahmet ide feyz-i ezelden umarın
Seni eñ şoñ bu hatâyâ-yı sevâb-âlûde *

* 2a cãm / cân Ü, A, E, H // bîdâr oldu / peydâ eyler R

2b nâbı / pâkî R

3 / - Ü, A, E, H

5b / Bâde beçminde kebâb olsa şarâb-âlûde Ü, A, E, H

6 / -Ü, A, E, H

7a Mey-fürüşüñ / " R " nüshasında okunaksız bir kelime var.

8 / - Ü, A, E, H

540

R 95b

Mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Dördürdi şun'-ı zülfini 'ahd-i şikestine
Taḥsîn o kâtibüñ hele fihrist-i bestine
2. Rıtl-ı girân ile bizi ağırlasun diyû
Düşüb sebû-keşüñ yine pâyine destine
3. Şandum ki derd-i çeşm ile hûn'ın olur kemer
Gelmiş şarâb-ı nâz o gülüñ çeşm-i mestine
4. 'İsî gelürse göstereyin gayra meyli ben
Der-i muğānuñ ol büt-i nâkes-perestine
5. Hâķāni hār-ı zārımı Hâķ cānum almasun
'Arz itmeyince sâķi-i bezm-i elestine

541

R 95b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fa'ilâtün) (fa'lün)

1. Bağ-ı cennetde sü'âl eyleseler vildâne
 Böyle bulunmaya bir mi'ât bî-kaydâne
2. Nâfe-i hüsni ezel dâneler iken bed-şun'
 Düşdi gūyâ ruḥ-ı pūr-hâline birkaç dâne
3. Ol yaluñ yüzlünüñ alınca ocaḳdan ḥaberin
 Dutdı tâb-ı ḡam ile sînemi âteşdâne
4. Şöyle ḡam başdı dil ü cânı ki ta'rîf idemem
 Diseler cân-ı belâ-keş ne dil-i şeydâ ne
5. Sâḳin-i meykede-i vahdet iken Ḥâḳânî
 Ol ḳul oḡlını sevüb çıḳdı meydâne *

* 5b / (Vezin hatası var.)

542

R 95b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fä'ilâtün)

(fa'lün)

1. Ba'zı nâ-sâza uyub ehl-i dile nâz itme
Muṭribâ hem-demüñi ḥaşılı nâ-sâz itme
2. Sen sen ol tiğ-ı ser-endâzına tenhâ düşegör
Reh-i 'aşk içre şakın kimseye enbâz itme
3. Sükne-i cāmi'de sükût eyleme vâ'iz
Tek hemân bezme gelüb yâveye âğâz itme
4. Katle kâsdı gider ḥastelerüñ pendin işit
İtme nev-restesün ey gonce-i ṭannâz itme
5. Nazar it ḥâline Ḥākāni-i zāruñ ammâ
Şoñra rüsvâ-yı cihân eyleyüb aḡmâz itme *

* 3a / Veznin soununda hece eksikliği var, beytin baş kısımları da yanlış okunmuş olabilir, çünkü yazılış hataları var.

543

R 95b

Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
 (Fa'ilâtün) (fa'lün)

1. Yâr kim sîne-i figâra gele
 Befîzer ol şâha kim şikâra gele
- 96a 2. Mürğ-i 'aqlı şikâra ya'nî kim
 Gizlû gelmezse âşikâre gele
3. Hîrmen-i 'aql u dîn olur ber-bâd
 Bâde şol dem ki çeşm-i yâre gele
4. Çıkıldar ehl-i meclis ayakdan
 Sâkiyâ hâk-i pâye vara gele
5. Yâr odur serv gibi Hâkânî
 Şalını şalını mekkâre gele

R 96a

Mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1. Hayfâ murâd 'âlem-i kevn-i fesâdda
Hîrmen-i mûhre i'tibârda gevher kesâdda
2. Peygüle-i helâkde habs oldı cân u dil
Yâr-ı perî-veşûm gibi ol dîv-zâdda
3. Dîdâr-ı Hakkı 'aşk eri görmez kıyâş ider
Vâ'iz-i fakîr ise dahî i'tikâdda
4. Tâc-ı ser ile hâk-i harîm-i vefâyı gel
Mestûr idi bu nûkte külâh-ı kabâdda
5. Seyr eyleñ istikâmetin ol serv-kâmetüñ
Hakkâ nazîri var mı tarîk-ı sedâdda
6. Bûy-i bihişte beñzer o zülfüñ şemâmesi
Mümkin degil bu râyiha misk-i zübbâdde
7. Hakkâni Hakkdan isteyelüm kimedür ümîd
Erbâb-ı 'aşka feth ola bâb-ı mezâdda *

* 5a istikâmetin / sitikâmetüñ R (Anlam gereği tecih ettik.)

545

R 96a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Ser-i kūyinde yârūñ āhum olsa çarha peyveste
Hicāb ide diye huddām āheste āheste
2. Bahār irdi yine 'uṣṣāka āheng itdi bûlbûller
Çogaldı ey ṭabīb-i cān kara gūniñde dil-ḥaste
3. Niḳām alsa bula rez duḥteri ruḥsār-ı pākinden
Didi dil-ber hezār rāḥat ola üstād-ı ter-deste
4. Delüb elmās-ı müjgānumla der-i eşki 'arz itdüm
Ne mümkindür ki gül faşlinda humlar kala bî-reste
5. Bu küstāḥāne vaz'umdan perîşān olmasun sāḳi
Ki biz Ḥāḳāni mestüz bî-edeblik şartdur meste *

* 1b / (Vezin hatası var.)

546

R 96b

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Bir nihāl-i nāznākin peyker aldum yanuma
Yine mümtāz-ı 'ālem dil-ber aldum yanuma
2. Serv-i sīmīn dūr-kemerlerle hıramān eyledüm
Güyyā pūr-tīg (ü) pūr-sīm ü zer aldum yanuma
3. Sāmīrī cānlar virürdi görse sihr-i gamzesin
Şimdi ben bir sâhir-i efsünlar aldum yanuma
4. Mû-miyânından ben bu âlāyuñ yirinde görmedüm
Gerçi çok serv-i sehî-kâmetler aldum yanuma
5. Yalıñuz hem-nām-ı Şiddik olduğu dünyā değer
Yâr-i Ğār idinmege bir ser-ver aldum yanuma
6. Bûy-i hulkinden meşâmm-ı mu'atţardur cān u dil
Hârsuz bir deste gül-berg(-i ter) aldum yanuma
7. Pertev-i cām-ı cemālin gördiler Hākāniyā
Şandılar âyine-i İskender aldum yanuma *

* 2b pūr-tīg u / pūr-tīg R (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.)

5b server / serv-i server R (Vezin gereği tercih ettik.)

6a / (Vezin hatası var.)

6b gül-berg(-i ter) / gül-berg R (Vezin gereği tercih ettik.)

547

R 96b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fä'ilâtün) (fa'lün)

1. Dâğa yir qalmadı qavlümde ser-â-pâ bu gice
 Qavle gelmez mi ki ol şem'-i şeb-ârâ bu gice
2. Şeb-i târ içre göñül hem-ser-i Mecnûn olunur
 Gâliba açdı ser-i zülfini Leylâ bu gice
3. Yirde vü gökde qanâdıl ile seyyâre degil
 Yağdı ol lâle-ruhuñ dâğını dünyâ bu gice
4. Toğa şâyed seherî mihr-i şafâ-bağş-ı murâd
 Şundılar destime bir câm-ı muşaffâ bu gice
5. Nâzil olmazdı melek meclise Hâkânî eger
 O perî-zâdı bulub itmese peydâ bu gice

548

R 96b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Nev-nihâlüm n'ola meyl itse vefâ cānibine
 Sâlik olmadı daği cevr ü cefâ cānibine
2. Huten âhûların efkâr olub ol çeşm-i gazâl
 Çîn-i ebrû ile bakdukça cefâ cānibine
3. Gördi cām-ı leb-i cān-baḥşuñı sükkân-ı felek
 Çekdiler cism-i Mesihâya semâ cānibine
4. Şubḥ-dem eyle kadüm rence eyâ bād-ı nesim
 Hâḳ-i pâyüni getür ehl-i fenâ cānibine
5. Hâḳka minnetüñe şitâb itmededür Hâḳānî
 Sâḳi-i meclisimüz bezm-i şafâ cānibine

549

R 97a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Bu nazm-i pâki ta'ayyüb eylemeñ dirsem ter işide
Başumdan gitdi 'aqlum geldi ol şûhuñ tirâşi de
2. Kitâb-ı hüsne fihrist oldı dirler ittifâk heb
Görenler vaşf-ı yâri haţţ-ı etrâf-ı havâşide
3. Hilâl ebrûlariyle şekl-i kullâb mahebbetdür
Dehânı hâtemi üstündeki ol iki kâşi de
4. Dirîğ ol gonce-i ter hançer-i haţţuñla dünyâdan
Gidersem pür-hâr-ı ter böyle hâten-i hırâşide
5. Harâmî gözleri vaşfında ol haţţ-ı siyehkârûñ
Yeñi düzdide-i nazm gibi Hâkânî şer işide

550

R 97a

Fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fâ'ilün

1. Aqđı cüy-i hâtırüm şahñ-ı cemenden cânibe
Bâde-i gül-rengden vech-i hasenden cânibe
2. Cânına minnetler eyledi Mesîhâ hizmetin
Da'vet olsa büt-i 'İsî-dehenden cânibe
3. Seyr idelden bâğda pehlû-yı sîmînüñ senüñ
Bâğbân-ı 'ömr neden bakmaz yâsemenden cânibe
4. Gözlerüm çevgân ile meydâne olsa gûy
Gitmez illâ ol şeh-i sîmîn zekânden cânibe
5. Durmasun Hâķāniyâ yānumda yāri seyr iden
İltifāt itmez geçer zîra ki benden cânibe *

* 3b / (Vezin hatası var.)

551

R 97a

Mef'ülü mefâ'îlû mefâ'îlû fe'ülün

1. Cân böyle belâ-keş dil-i vîrâne bu gûne
Mihmân bu keş-â-keşde vü kâşâne bu gûne
2. Bezm ehline çok reng ey sâki gül-ruh
Devr eylerse bir daği peymâne bu gûne
3. 'Arz eyleseler yâre nûrlardı hasedin
Ol la'l-i şafâ-bağş Bedağşane bu gûne
4. El-kışsa yûzi bende gözi gayrıda yârûñ
'İrfâna bu şûretde vü nâ-dâne bu gûne
5. Hâkânî garâbet bu ki olmaz mütenebbih
Biñ kere disek nazm-ı garîbâne bu gûne

552

R 97a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Bir kurağ Rûm ili kim bir kıllı yok pehlûda
 Çatdı dil zevrakına hâşılı yelken şûda
- 97b 2. Bâde keşf itmese sünbül nice iletsün o kill
 Haber-i zülf-i siyâhı var imiş şeb-bûda
3. Bûy-i hayr aňlayayum ben bu riyâ vaz'ında
 Eylesem bâri libâsum mey-i nâb-âlûde
4. Kuvvet-i câzibesi mihr tutuşdurdı 'aceb
 Nûsha-i hüsn-i leţâfeti var ol meh-rûda
5. Kimi cām ile muqayyed kimi şemşire esir
 Çeşm-i Hâkânî-i şeydâ o kemân-ebrûda

553

R 97b

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Olal'dan zaḥm-ı şemşirüñle ser pergāle pergāle
Dem-ā-dem kan döker bu çeşm-i ter pergāle pergāle
2. Cüdā olmaz kapuñdan pärelense yārelenmiş ten
Güzeller itse hançerlerle ger pergāle pergāle
3. Senüñ pergār-ı ebrüñ ile cānā tığ-ı ğamzeñden
Çekerler päre päre sīneler pergāle pergāle
4. Çemenler eşk-i gül-gūnumla şekl-i lālezār oldı
Düşelden cā-be-cā hūn-ı ciger pergāle pergāle
5. Dirġā hırka-i zūhdüñ girībāniyle dānānuñ
Seg-i kūy-ı ħarābāt itdiler pergāle pergāle
6. Sifāl-āsā şikest olmuş ser-i Ḥāḳāni-i şeydā
Yatur kūy-ı vefāda yād-ı ser pergāle pergāle

554

R 97b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Haberler viridi zülfünden nesim âheste âheste
'Aceb mi olsa bağ-ı şemim âheste âheste
2. Harâm eyler harim-i huldi tûbâya ta'aşşubdan
Hırâm itdükçe âh ol serv-i sehîm âheste âheste
3. Sülûk itdi cefâya bî-vefâlar ey göñül bâb bâb
Yıkıldı hâne-i 'ahd-i kadîm âheste âheste
4. Riyâ semtine 'azm itmezse âhuñ mey-fürûş ey dil
Bulursın bir tarîk-ı müştakîm âheste âheste
5. Ser-i kûyinde yârûñ şol kadar âh eyledüm dün kim
Didi Hâkâniyâ ehl-i na'im âheste âheste *

* 1a zülfünden nesim / nesim zülfünden R (Kafiye gereği değiştirdik.)

555

R 97b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Cāmi'de temām eyledi beni cām-ı şebāne
İnkār ideyazdum gice āhını muğāna
- 98a 2. Geçmişdi serîrinde göñül meclis-i 'aşkuñ
Sāki dañi Cem geçmedin evreng-i keyāne
3. Dāmānına ger pîr-i muğānuñ elüm irse
Girmezdi bu kısm pençe-i şavm-ı ramažāne
4. İzhār idelüm zıkr-i hākkı sırnını ya'nî
Zāhid berü gel başlayalum şurb-i nihāna
5. Efsūnladılar sāgar-ı tezvîr ile hākkı
Heb şimdi hadîş-i mey-i cām oldu fesāne
6. Döndürdi yine rûze bu gün şām-ı şıyāmı
Kandîl-i ruñuñ şa'sa'a-bahş oldu cihāne
7. Dikkatle nazar kıl kemer-i cevır ü cefādan
Zünnār-ı vefā dik düşer ol mûy-miyāne
8. Maşşūd ayağuñ toprağına pîr-i muğānuñ
İzhāra hūlūş eylemedür gayra bahāne
9. Varsun yine Hākkāni riyaaya mûte'allık
Nazm ehline bir tuhfe ğazel bî-edibāne

556

R 98a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Ezelden şihhatin derd olubdur derdüm üstinde
Serüm bâr-ı belâdur cism-i zâr u zerdüm üstine
2. Götürdüm yâri âhumla şubhî serkeşlenüb yâ Rab
Nedür bu ejdehâ ol genç bād urdum üstinde
3. Hārāb-ābād-ı 'ālem kaldı eşk-i germüm altında
Kābāb-ı çarḥ lerzān oldu āh-ı serdüm üstinde
4. Hayālūñ şāh-bāziyle günām itmiş durur gūyā
Turur ğam-ı nihāl-i cān ğam-perverdüm üstine
5. Cihāna gūşe-i çeşmiyle bakmazdı Hākāniyā
Hicāb-ı ğaflet olmasa muhaşşal merdüm üstine *

* 3b / (Vezin hatası var .)

R 98b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Ruḥuñ ta'rîf olur meclisde her cem'iyyet oldukça
Dehânuñ söylenür şahbâ-yı terle şohbet oldukça
2. Revân-ı ser-bülend-i kadrüñe efkâr irişmez kim
Senüñ tâk-ı celâlüñ vaşfın itdüm tâkat oldukça
3. Leţâfet gülşeninde gonceler ḥandân olur gûyâ
Seherden sâkı-i pür-ḥal için bir ḥâlet oldukça
4. Cefâsın çekmege çeşmümde kuvvet kalmadı çarḥuñ
Senüñ amma çeker bâr-ı cefâñı kudret oldukça
5. Ğubâr-ı gayrı silmek hizmetüñden neydi sultânum
Baña bir gûşe-i çeşm ile baksañ hizmet oldukça
6. Okunsun nağmelerle ḥüsrevâ bu nazm-ı Ḥâkânî
Ḥuzûruñda güzeller cem' olub cem'iyyet oldukça
7. Sîpihre zîb ü fer virsün firâr-ı na'l-i şerîküñ
Bu ne bârî vü heft-eyvân encüm-i zînet oldukça

560

R 98b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Cānum çıkayazdı gice kūyüñde ƙalınca
Hakdan şanemā 'avn irişür er buñalınca
- 99a 2. Ağlatma beni iki gözüm 'âşık-ı zârı
Zirâ yoluñ alur gözi yaşı çoğalınca
3. Derd-i gam-ı hicrân ile ol hançer-i nîrân
Naqd-i dil-i pür-hûnumı ƙan itdi çalınca
4. 'Âşıqların öldürsene ol yâr-i cefākâruñ
Tîğ-ı sitemüñ gerden-i ağıyâra şalınca
5. Hâkâni-şifat yakasını çâk ideyazdı
Dâmânuñı dil dest-i erâzilden alınca

561

R 99a, Ü 31a, A 50b, E 78b, H 26a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. 'Anber saçuñ ey hâce-i hüsñ ellere şatma
Ben kıymetin a'lâ bilürin sen çok uzatma
2. Meclisde kaşuñ tığların çekme olub mest
Hübân-ı cihânı yine birbirine katma
3. Vaşf itme baña ikide bir hatı-ı siyâhuñ
Naqqâş-ı gamı şafha-i nesim karalatma
4. Dil fülkini çek lenger-i şabr ile karaya
Bahr-i sitemüñ her ham-ı ebrûsına çatma
5. Câyiz ki çıka bād-ı emel sâhile ey dil
Hâkâni-şıfat kulzüm-i endişeye batma *

* 1a saçuñ / saçın R
 1b a'lâ bilürin / bilürem a'lâ R
 2b cihânı / cihân R
 4a karaya / hevâdan R
 5a Câyiz / Cä'iz Ü, A, E, H // bād-ı emel / yâr ehl-i R
 5b Hâkâni-şıfat / Hâkâni şakın Ü, A, E, H // batma / yatma R

562

R 99a

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1. Güzeller itmediler iltifāt āhımuza
Şikāyet itmeyelüm mi ya pādişāhımuza
2. Firāgımızla biz ol tāc-dār-ı 'aşkuz kim
Hilāl iki bükülür gūşe-i helākimüze
3. Livā'-i kâdrimüz el-kışşa 'arşa naşb itdük
Hudā virürse felekde zafer sipāhımuza
4. Bu şāh-rāh-ı belā miḥnet iktizā eyler
Anuñçün uğrayamaz degme şāh-rāhımuza
5. Ne yüz karasıdur el-ḥakk eger ki Hākānî
Çekilemez ise kalem nāme-i siyāhımuza

563

R 99a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Şeb-i firqatde çeşm-i baht-ı pür-hâbum uyanınca
Tutuşdum şubh-dek nâr-ı gamuñla şem' yanınca
2. Göñül şad-pâre tığ-ı iştîyâk ile ırâklardan
Dirîğ ol serv-kaddûñ şalınur şemşîr yanınca
- 99b 3. Yoluñda teşneler cân ile serden geçdi bakmazsın
Zülâl-i hançer-i hûn-rîzûñ ey gonce kanınca
4. Sifâl olsun kilâb-ı kûyine ol Tûrk-i bed-mestûñ
Fenâ sengiyle âhîr sâgâr-ı dîdem ufanınca
5. Ne gâdr eyler dem-i vuşlatda Hâķāni 'aceb bilsem
Yed-i beyzâsı yârûñ eşk-i elemden boyanınca

564

R 99b, Ü 30a, A 49b, E 78a, H 25b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fä'ilâtün)

(fa'lün)

1. Görmez oldum gözümüñ nûrı seni hâbumda
Ğuşşadan fer qalmanı dıde-i hûn-âbumda
2. Çäre yok bir dem râhate ne kedüretdür bu
Âteş ü bādum ile hâkim ile âbumda
3. Sûz-ı 'aşkuñla senüñ yanmağa ben cân virürem
Dâğa yir yok dime cânâ ten-i bî-tâbumda
4. Nakd-i şabr idi metâ'um o da târâc oldu
Ya'ni yağmalayacak buldı gam esbâbumda
5. Hâşılı böyle leked-küb-ı 'adû qalmaz idüm
Olsa Hâkâni hakikat eger aḥbâbumda *

* 1a oldum / oldu Ü, A, E

1b fer qalmanı / qalmanı fer Ü, A, E, H

2a bir dem râhate / râhate bir dem Ü, A, E, H

2b Âteş ü / Âteş-i R // bādum / bārum Ü, A, E, H // âbumda / tâbumda R

3a Sûz-ı / Sûr-ı R

5a qalmaz idüm / qalmazdum R

565

R 99b

Fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün

1. Kaşr-ı hulde beñzemez 'işret-serây-ı meykede
Ârzü-yı 'adni mahv ider fezâ-yı meykede
2. Şâm-ı gamda pertev-i cām-ı mey-i rahşân ile
Kâyinât-ı tâbnâk itdi ziyâ-ı meykede
3. Feth ider müşkillerin ehl-i kulübüñ hak bu kim
Rûh-perverdûr hevâ-yı dil-güşâ-yı meykede
4. Pâdişâh-ı vaktsün ey rind-i 'aşk olduñsa ger
Hâk-i pây-i sâki-i şâhib-edâ-yı meykede
5. Gördüm olmaz kâr-ı dil hâşıl belâ'-i zühdin
Ben de biñ cân ile oldum mübtelâ-yı meykede
6. Eyledüm Hâkâniyâ pirâhen-i sâlûsı
Bâdbân-ı fülk-i bahr-i ber-şafâ-yı meykede

566

R 99b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fä'ilâtün) (fa'lün)

1. Baḡ o reftâr-ı Hudâ-dâda ḡod ârâlanma
 Şalınub bâḡda ey serv semen-sâlanma
2. Mürde-i la'l-i revâ-baḡşuñı ihyâ demidür
 Ey şanem saña dimezler ki Mesihâlanma
- 100a 3. Rûz (u) şeb dönmededür çarḡ ise pergâr-şifat
 Ğurre-veş evc-i felekde ḡati ḡırrâlanma
4. Bezm-i ḡurbetde şafâ cānuma kılet çeker
 Bâri ey bâde-i ḡam sen gele şahbâlanma
5. Zûlm ü 'adûvân ile Hâḡâni ḡür eylersün
 İmdi ey ḡar u ḡasen ellere Dârâlanma *

* 3a Rûz (u) / Rûz-ı R (Anlam gereḡi tercih ettik.)

567

R 100a, Ü 30b, A 50a, E 78b, H 26a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fa'ilâtün)

(fa'lün)

1. Ser-güzeştüm izi tozına iletmez kimse
Seg-i küyine ölürsem haber itmez kimse
2. Hûblar rāh-ı melâhatde şitâbân ammâ
Benüm ol dil-ber-i çalâkime yitmez kimse
3. Kendü bi-kesligüme gâyet ile memnûnem
Kâtilûmden hele kanum taleb itmez kimse
4. Kâyinât ol şanemûñ va'l-lâhi ben bi-dil ü zâr
Nice yıl derd ile âh itsem işitmez kimse
5. İmdi va'l-lâhi senûñ gibi bu gün Hâkâni
Yârın ağyârın koyub gurbete gitmez kimse *

* 3b kanum / diyet E
4a Kâyinât / Kâ'inât Ü, A, E, H
5a va'l-lâhi / va'l-lâh Ü, E, H

568

R 100a, Ü 30a, A 49b, E 77b, H 25b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Ey la'l-i lebûñ mazhar-ı elţâf-ı hafıyye
Nâzûk bedenüñ menba'-ı ahlâk-ı seniyye
2. Meclisde 'arañnâķuñ olıcak bâde-i terden
Bir ğonce-i sır-âba döner ol 'arakiyye
3. Ğançer kemerüñden çekilür tiĝ belüñden
'Âşıklara yüz gösterür envâ'-ı beliyye
4. Heb baña içür kâse-i zehr-i ğamuñ ey yâr
Câyiz ki kıla düşmen-i bed-ĥâhına bakıyye
5. Ğâķâni 'aceb neyler idi zümre-i 'uşşâķ
Olmasa cefâ mücib-i iĥsân u 'atıyye *

* 2a terden / terde R
 2b döner / dutar R
 3a kemerüñden / kemerinden Ü, A, E, H // belüñden / belinden Ü, A, E, H
 3b 'Âşıklara / Her dem dile Ü, A, E, H
 4b bed-ĥâhına / bed-ĥâha Ü, A, E, H
 5a zümre-i 'uşşâķ / dünyede 'âşık Ü, A, E, H
 5b Olmasa / Almasa R

569

R 100a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. İnşâfdur ey kaşları yâ ta'n ile her gâh
Tîrûñ nice bir ayda geçüb câna cigergâh
2. Hicrân gicesi zülfüñ 'arağ-çînüñe düşer
Birbirine ko(r) anı şakın âh-ı sehergâh
3. Reftâra kaçan gele kim o Türk-i kabâ-püş
Dâmânın öper zaḥmet olur diyû güzergâh
- 100b 4. Biñ yıl raşad itseñ de yine bî-ruḥ vefâdur
Ol necm-i hüdâdur saña ey dîde nazargâh
5. Hâkâni anuñ şadrını gözler eşk ile
Va'l-lâh anuñ aynına gelmez der ü dergâh *

* 2b ko(r) / ko R (Anlam gereği tercih ettik.)

570

R 100b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fa'lün)

1. Gözi üstinde kaşuñ var dimez idi saña mäh
Ey kamer-ruñ nedür elinde o ser-bend-i sipäh
2. Çeşm-i nergis gibi göz dikmiş idi hastelerüñ
Göz mi degdi 'aceb ol gamze-i hurrem-keşe âh
3. Kalb-i tâtârimızıñ göz yumar uğrar güzelüm
Güşe-i çeşmiyle itmez mi ki 'uşşâka nigâh
4. Gamze irişdi el altında ider kanı diyû
İtdi mestâne maħabbet der-i hammârı penâh
5. Biz de ol 'ârızanuñ def'i içün Hâkâni
Rûz u şeb vird-i du'âdan çekelüm şaff-ı sipäh *

* 1a kaşuñ / kaşuk R (Anlam gereği tercih ettik.)

571

R 100b

Mef'ûlû mefâ'ilû mefâ'ilû fe'ûlûn

1. Güllerle çemen beñzedi mey-hâne içine
Pür-nağş-ı nigâr oldı yine şafha-i sîne
2. Güller açılır şanma ki çeşm meclis iderken
Düşmüş kadehûñ 'aksi zemân ile zemîne
3. Ben tâ'ib iken tâli'i gör faşl-ı gül irdi
Bilmem ne cevâb ideyüm ol mâh-cebîne
4. Hizmetde kuşûrumla kabûl eyledi sâkı
Söz pîr-i meyûñ kaldı kemâl-i keremine
5. Hâkânî kilâbuñla kapuñ hizmetin ister
Dergâh-ı felek-kadre budur 'arz-ı kemîne

572

R 100b

Fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilūn

1. Pîr-i bezmüñ âferîn enfâs-ı rûh-efzâsına
Sa'y ider hûkkâm-ı 'İsânuñ müdâm eczâsına
2. Reşk ider hîn-i tekellüm 'arş-ı kürrevî ile
Nefha-i rûhu'l-âkudûsden dâm olur enfâsına
3. Gûyiyâ virmiş ezel sultân-ı hayy-ı lem-yezel
Mürdeler ihyâsını nuṭṭ-ı Meslîh-âsâsına
4. Kaşduñ istignâ ise maṭbû'imuzdur sâkiyâ
Ehl-i nâzuñ mâ'ilîyüz bi't-ṭab' istignâsına
- 101a 5. Yâr gîsûsın çelîpâ-şekl idüb Hâkânî dün
Ser-fürû itdi dir iken her şanem sîmâsına

573

R 101a, Ü 28b, A 47b, E 75a, H 24b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Gül hayli gelüb kondı yenâbî'-i rebî'a
Bûlbûl yeñiden başladı gül-bāng-ı bedî'a
2. Cāsūs-ı nesīm itmedi tā şubḥ-dek ārām
Şeb-rev olalı cins-i riyāhına ṭalî'a
3. İcrā idiyor ḥükmini mey pîr-i muğānuñ
Baş egmemek olur mı o tevklî'-i refî'a
4. Gül gibi gelüñ nûş idelüm bâde-i nâbı
Meydān virelüm cām içerek ṭab'-ı serî'a
5. Ḥākāni seni ḥarābāta iletmez takvā
Rez-duḥteri yanuñca meger ola şefî'a *

* 1b bedî'a / rebî'a Ü

2a itmedi tā / eylemedi Ü, A, E, H

2b / Şebbūy olıcaḥ cünd-i riyāsına ṭalî'a R

3a idiyor / ideyor Ü, A, E, H // ḥükümüni / ḥikmeti Ü

3b egmemek / egmek Ü

5a seni ḥarābāta iletmez / ḥarābāta iletmez seni Ü, A, E, H

574

R 101a, Ü 30a, A 49a, E 77a, H 25a
Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Al oldı gözlerüñle güzeller alayına
Mâh eyledi muķâbele ruhsâruñ ayına
2. Tıguñ bilendi hançerüñ itdükde kaçd-ı cân
Zinhâr uymasun ol iki yüzlü hâyına
3. Tütî-i tab'um ayna gibi pür-şafâ görüb
Her gün nebât-ı la'lüñ ile şarkar her âyine
4. Müjgânuñ okları teni şöyle deldi kim
Zih-gır iderse yaraşur ol kaşı yâyına
5. Hâķāni sâlik-i ğama fermān olundı kim
El-haķķ bu yolda hūn-ı dil-i mübtelā yine *

* 1b eyledi / itdi Ü / itmedi R, A, H // muķâbele / muķâbil R
3a ayna gibi pür / itdügi dem bir Ü, A, E, H // görüb / gören R
3b la'lüñ ile şarkar / la'lüñe şar ko Ü, A, E
4a Müjgânuñ / Her kân R
4b Zih-gır / Reh-gır R
5b El-haķķ / Ancak R // hūn-ı / bah-ı Ü, A, E, H

575

R 101a, Ü 29a, A 48b, E 76a, H 24b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Temâşâ itmeyenler Kerbelâyı rûz-ı mâtemde
Furât-ı eşkûmûñ tuğyânını görsün muharremde
2. Zuhûn vaktidür ol vak'a-i pûr-sûz-ı cân-sûzuñ
'Aceb mi hûn-ı eşkûm telh olursa cân-ı dîdemde
3. Firâkuñ âb-ı âteş-bârına dil-teşneler kanmaz
Meger kan yuğalar ehl-i muşibet vâdi-i ğamda
4. Melek zûlf-i perîşân ü felek çâk-i girîbânda
Dañi ol demde işlâh idemezler 'Arş-ı A'zamda
5. 'Ademden 'âlem-i ervâha başmazdı kadem âdem
Bu 'udvân-ı mezâlim fehîm olunsa nesl-i Âdemde
- 101b 6. Kazâ-yı Kûfeyi ervâh-ı qudsî dūd-ı âhumla
Siyâh itdüğü demdür mâtem-i âl-i mûkerremde
7. Muhaşşal cân virürdüm rûzgâr el virse Hâkânî
Hemân ölsem şafâdan Meşhedi bir dañi görsem de *

* 2b cân-ı dîdemde / hûn-ı mâtemde Ü, A, E, H
 3b yuğalar ehl-i / yudalar âl-i Ü, A, E, H
 4a / Meger zûlf-i perîşânın gülûñ çâk-i girîbânın R
 4b demde / demden R
 5b 'udvân-ı / 'adüvvân-ı R
 6a ervâh-ı / ervâha Ü, A, E, H
 6b mâtem-i / hâtem-i Ü, E, H
 7a el virse / olursa R

576

R 101b

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

1. Ecrām-ı çarhuñ kurdılar bezm-i şebistânın yine
Cemşîd-i 'abd aldı ele cām-ı zer-efşânın yine
2. Şâhib-kırân-ı şubh-dem başdı semāvâta yine
Degdi şeh-nümâ der-i 'alem-i tûğ-ı dirahşâna yine
3. Dâğ urdı bâğa lâleler eflâke çıkdı nâleler
Câyiz ki halkuñ alalar naqd-i dil ü cânın yine
4. İtsün nigârum meyl hele dīvâne naqş olsun göñül
Pehlûsın idersin o gül açsun girîbânın yine
5. Ey müdde'ası cümleñüñ çokdan ölümlüñdür senüñ
Hâkânî-i dil-bastenüñ sil çeşm-i giryânın yine *

* 2b / (Vezin hatası var.)

577

R 101b, Ü 30b, A 50a, E 78a, H 25b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fä'ilâtün)

(fa'lün)

1. Dehenûñ luṭfî dinilmez dil-i ğam-mu'tâde
İltifât-ı ser-i ğisûñ ise fevka'l-'âde
2. Yâ kaşuñ fikri ile yâd-ı lebûñden ğayrı
Yâ benüm nem var efendi bu fenâ dünyâda
3. Baḡdum âyîne-i ruḡsâr-ı ḡaṭ-âverdûñe dün
Yine var gösteriş ol 'ânz-ı meh-sîmâya
4. Nâmı var meş'aleler birle bulunmaz arasañ
Bes çerâġ oldu bu ġün cevher-i câm-ı bâde
5. İtdi mey-ḡâneleri seyl-i havâdiş ġark-âb
Sâķi-i bezm daḡi 'âlem-i istignâda
6. Acıruz bâde-i telḡuñ çekilüb gitdûġini
Kâşki gelmemiş olsak bu ḡarâb-âbâda
7. Sâḡil-i vuşlata dil yaklaşamaz Ḥâķâni
Zevrak-ı dîde-i ter kâla gibi deryâda *

* 4 / - Ü, A, E, H

6b olsak bu ḡarâb-âbâda / ol 'ânz-ı meh-sîmâda Ü, A, E, // olsak / olsa H

7a vuşlata dil / dil vuşlata R // yaklaşamaz / yaklaşı mı Ü, A, E, H

7b kâla / kâl R

578

R 101b

Fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilūn

1. Ğam beni öldürdi ğam-hārumdan ayrıldum yine
Dil giriftār oldu dil-dārumdan ayrıldum yine
2. Görmez oldu dūd-ı āhumdan o servi gözlerüm
Göz göre yār-ı hevā-dārumdan ayrıldum yine
- 102a 3. Bir 'adālet menba'ı luṭf u 'ināyet ma'deni
Bir mūrūvvet kânı ḥünkārumdan ayrıldum yine
4. Kābil-i şayd olmadum yalvārı gördüm 'ākıbet
Baḥt-ı nā-hem-vār-ı gūr-yārumdan ayrıldum yine
5. Geçdi 'ömrüm bulmadum Ḥākāniyā dil-hāhumı
Ḥah-nā-ḥāh ol sitemkārumdan ayrıldum yine *

* 1a / "öldürdi"den sonra "yine" yazılmıştı; vezin ve anlamı bozduğu için çıkardık.

579

R 102a

Mef'ülü mefâ'ilün mef'ülü mefâ'ilün

1. 'İd oldı şalâ eyleñ 'uşşâk-ı dil-figâra
Kurbân olacak demdür tîğ-ı ğam-ı dil-dâra
2. Ol kâküle bağlanmak bir kayd-ı 'azîm ancak
Mürg-i dil-i zâr el-hakk oldı güneş-âvâre
3. Mihribân ol ebrûdur mescidüm o ğlsûdur
Ka'bem ol ser-i kûdur kıblem o ruhsâre
4. Ğam çokdan aradurdi her pâremi bir yirde
Ârâm-ı dil ü cânım râm olmasun bir pâre
5. Yârüñ yûzi kıblemdür Hakkâni hatâ itmem
Dirsem Hacerü'l-Esved ol hâl-i siyehkâre
6. Şahbâ-yı dem-i şohbet bî-teşne vü bî-hâlet
Mey-hânede yok tâkat reftâre vü güftâre
7. Efkâruñ ider zâyil olsa ne kadar müşkil
'Arz eyleyelüm ey dil gel Hazret-i Serdâre
8. Ya'nî cefâ-yı zâde ol kim dem-i tîğından
Âteş saçılır her dem ejder gibi küffâre

580

R 102a

Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Şu'le-i sūz-ı âhı seyr eyle
 Berķ-i tīg-ı ilāhı seyr eyle
 2. Halka halka o fark-ı serde düten
 Dūd-ı âh-ı siyâhı seyr eyle
 3. Ol kaşı yānuñ alnı ayına bak
 Kavs-ı burcında mâhı seyr eyle
 4. Nice pâ-mâl ider sipâh-ı gama
 Bir alây bî-günâhı seyr eyle
 5. Şan'at bād-ı 'aşkı bilmekdür
 Gâhi bu kârgâhı seyr eyle
 6. İmdi eñ şoñ bu deyri Hâķāni
 'Āşıķuñ neyler âhı seyr eyle
- 102b 7. İtsün iline key şafâ-pertev
 Tal'at-ı pâdişâhı seyr eyle
8. Sāye-i sidre'i gözetmegi ķo
 Çetr-i zıll-ı ilāhı seyr eyle
 9. Ya'ni Hān Aħmedüñ 'adālet ile
 Kırduğı bārgâhı seyr eyle

581

R 102b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Ruḥuñ zîr-i niḳâb ammâ o zûlf-i müşg-fâm elde
Ne ğam yirsün göñül 'âlemde Rûm olmasa Şâm elde
2. Kaşuñ vaşfin yazub diḳḳatler itdükçe hicâb(ından)
Şehâ ney gibi dîtrer hâme-i 'anber-ḥitâm elde
3. Yanub yakılmadan ḥâlî degil dâğ-ı durûn-ı dil
Müddâm olmazsa el-hâşıl şarâb-ı lâle-fâm elde
4. Semend-i nâz ile meydân-ı hûsne çıksañ olmaz mı
Bi-ḥamdi'l-lâh 'inân-ı esb-i baḥt-ı tîr-i kâm elde
5. Göñül âyinesi şınmaz mı Ḥâḳâni müddâm olsa
Şafâ-yı bâde-i muşaffâ-vaşşâf dilde câm elde
6. Şikâr-âsâñ olur kebg-i şafâ-yı zevk-i enâmı
Hemân olsun tek ol şeh-bâz-ı evc-i ihtirâm elde
7. Ebu'l-feth-i zafer pâşâ-yı Âfridûn-güher ol kim
Tutar tîğ-ı celâlin çarḥ-ı Mirriḥ-intikâm elde *

* 2a hicâb(ından) / hicâb R (Vezin ve anlam gereği tercih ettik.)

582

Ü 28a, A 47a, E 74b, H24a

Mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Lâyık mıdur ki cām içile bezm-i 'îd ola
Dāmân-ı dūst dest-i recâdan ba'îd ola
2. La'l-i lebûñle şem'-i ruḥuñ pür-ziyâ iken
Meclisde cām-ı cevher-i dil nâ-bedîd ola
3. Neyler gubâr-ı tefriķa bir bûstânda kim
Cûyî nebîz ü sâye-i eşcârı bîd ola
4. Tâ kim şafâ-yı 'îd ile rindân bâde-nûş
Pîr-i muḡâna meykedelerde mürîd ola
5. Câme-i celâli ḥüsn-i cemâli güzellerüñ
Ḥâķāni Ḥaķdan iste kim ber-mezîd ola *

* 1a Lâyık / Lâ'îk E
5a ḥüsn-i / ḥüsn ü Ü, A, E, H (Anlam gereği tercih ettik.)

583

Ü 29a, A 48a, E 75b, H 24b

Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
(Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Çok cefâlar yetişdi cânımuza
Çok şikest irdi hânümânımuza
2. Bağlayaldan hayât mahmilini
Sûdumuz degmedi ziyânımuza
3. Hele cellâd-ı çarh-ı merdüm-keş
Günde biñ kerre girdi kânımuza
4. Âr ider düstlar belâ bu kim
Gelmez ol serv-i nâz yânımuza
5. Bil ki Hâkâniyâ tabîb-i ezel
Raḥm ide cism-i nâ-tûvânımuza

584

Ü 30b, A 50a, E 78b, H 26a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Harîm-i 'aşka gir kûy-i harâbatı makâm eyle
Otur mey-hâne kurbinde yirüñ Beytû'l-Harâm eyle
2. Şafâ-yı kalbi humlar gibi tehlîl itmek isterseñ
Derûnuñ toptolu şâfi şarâb-ı erguvân eyle
3. Göñül mürgine hâlûñ göster aç zülf-i girih-girüñ
Birini dâne el-hâşıl birin bir dâne dâm eyle
4. Yine meclis boyansun gül gibi kân ile Hâkânî
Çemende iki çeşm-i hûn-feşânuñ iki kân eyle *

*1 / Gazelde kafiye hatası var.

3b dâne dâm / dâne-dân A / dâma dâm E

4b kân / dem Ü / dâm H

585

Ü 31a, A 50b, E 79a, H 26a

Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

(Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Her ne cevır itse ol büt-i dil-*hâh*
Söylemeñ " *beynihi ve beyna'l-lâh* "
2. Haññ u *hâli* karardı yâr dañi
Dûd-ı âhumdan eylemez ikrâh
3. Hañ budur kim kulüb-ı a'dâya
Çok cigergâhdur bu hañçer-i âh
4. Sen reh-i cevre sâlik olmaz iseñ
İmdi bi'l-lâh bundan ey yüzi mäh
5. Leyle-i zülfüne olur meftûn
Nice Hâkânî gibi hâne-siyâh

586
Ḥarfü'l-Yā'

R 102b

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
(Fä'ilātün) (fa'lün)

1. Kākülüñ gibi yeter hâtır-perîşân it beni
'İd şubhı geldi şimdi şöñra kırbân it beni
2. Dest-i pāküñ cūr'a-rîz olsun vücûdum hâkine
Sâkiyâ şâyeste-i in'âm u ihsân it beni
3. Tâb-ı ruhsâruñ 'alevlendirdi âhum âteşin
Bezmüñe şimden şöñra şem'-i şebistân it beni
4. Yâ ilâhî mecma'-ı maşşerde 'âlem mest iken
Yine ol hâl-i ruḥ-ı raşşâna hayrân it beni
5. Mest-i medhûş-ı şarâb-nüşânlardan eyleme
Cūr'a-nüş-ı sâgâr-ı şahbâ-fürüşân it beni
6. Semt-i dârü'l-mülk-i 'aşka sâlik ol Ḥâkânî
Dâ'imâ ol rāh-ı bî-pâyân-ı püyân it beni

587

R 103a

Fe'ilâtûn fe'ilâtûn fe'ilâtûn fe'ilûn
 (Fâ'ilâtûn) (fa'lûn)

1. Kevşeri kendüye akıtdı leb-i mey-günü
 Selsebîl olmuş müselsel-i şaçuñ meftûnı
2. Sidreye gâlib idi kâmet-i Yûsuf dir imiş
 Gâlibâ görmedi Cibrîl o kad-i mevzûnı
3. Çarh kanı dökıyor şefkati kim dün ammâ
 Ol cefakâr ise bir hiddeti gâlib-i hûnı
4. Vâ'izüñ şehri bu gün yârın ider hûn-ı zellî
 Mey-fürûşın göresüz devlet-i rûz-efrûzı
5. Gösterür 'ârife Hâkânî habâb-ı mey-i nâb
 Çetr-i Cemşîdi serâ-perde-i Ferîdûnı

588

R 103a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Seherden gûş cāna nağme-i sâz u sürûş oldu
Beşâretlerine faşl-ı şafâ-yı 'ayş (ü) nûş oldu
2. Şular çağlar bulutlar yir yir ağlar taşlar iñler
Bahâr eyyâmı geldi mevsim-i cûş (u) hurûş oldu
3. Cihânı şol kadar lâ-ya'kıl itdüñ kim bu gün sâķi
Der-i hammâra kim irdiyse heb bî-'aķl (ü) hûş oldu
4. Elüm tutmazdı za'f-ı tâli'ümden cām-ı gül-günü
Şeker kim dest-gîr oldu du'â-yi mey-fürûş oldu
5. Bu gün Hâķâni bî-teklîf içer şahbâyı zîrâ kim
Yine bir pâdişâh-ı cürm-baķş u 'ayb-pûş oldu *

* 1b 'ayş (u) / 'ayş-ı R (Anlam gereķi tercih ettik.)
 2b cûş (u) / cûş-ı R (Anlam gereķi tercih ettik.)
 3b bî-'aķl (u) / bî-'aķl-ı R (Anlam gereķi tercih ettik.)

589

R 103a

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Nesl-i berî gibi yine kul oğlunuñ biri
Meydân-ı 'aşka şaldı beni zâr u ser-serî
2. Vahşî gazâl-i hüsn idi hâkka perî-mişâl
Gayb oldu gitdi anuñ içün gözden ol perî
3. Leşker de gitdi ol bût-i leşker-şiken de âh
'Älemde sevmesün kişi mañbûb-ı leşkeri
4. Ähumla eşküm aradılar yirde gökde hiç
Görmüş yok âh neyleyem ol mäh-peykeri
5. Hâkâni 'aql (u) dñnûmi zülfî şikest idüb
Añdırdı eski derdüm o kâfir Yefîçeri *

* 5a 'aql (u) / 'aql-ı R (Anlam gereği tercih ettik.)

590

R 103a

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1. İhâta itdi qadeh devr-i bezmi hâle gibi
Hırâma başladı meh-pâreler piyâle gibi
- 103b 2. Açıldı sāgar-ı gül-gün çemende lâle-mişâl
Şaçıldı cür'a-i mey gülsitâna jâle gibi
3. Çatıldı yine dirîğâ o tîğ-ı ebrûlar
Şalındı üstüme ğaddârlar havâle gibi
4. O serv-i sidre-hırâmuñ 'aceb mi tab'-ı bülend
Çıkarsa göklere evşâfın âh-ı nâle gibi
5. Ol ala gözlinüñ alı çoğaldı Hâķāni
Göñül vilâyetin âhir elüñden ala gibi

591

R 103b

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Yine hengām-ı seyr-i şohbet-i cām u sebū geldi
Yine bağuñ gül-i ruhsāresine reng (ü bū) geldi
2. Şafalandı mey-i şafâyla bî-diller çemenlerde
Dem-i şeyf irdi her bir cūybār-ı huşke şū geldi
3. Bahār eyyāmıdur cām-ı lebûñ nüş itmek ister dil
Yine kalb-i muhāl endişeme bir ārzū geldi
4. Sürāhî gerden-i sîmîne baş egmez idi sâķi
Ayağına şarābuñ āķir indi serv-(cū) geldi
5. Mey-i nâb ile ğasl itmezden evvel gelmedi sâķi
Harîm-i hâne-i hammāra zāhid bî-vuzū geldi
6. Yine gül mevsimi irdi bihişt oldı çemen bûlbûl
Fezā-yı bağ u rāģı eyledi bir güft ü gū geldi
7. Kûlî kurbān ider Hākāni nev-haţlar müzellefler
Bu gün gûlzār-ı hûsne bir cevān-ı sâde-rū geldi *

* 1b (ü bū) / - R (Vezin, anlam ve kafiye gereği tercih ettik.)
4b serv-(cū) / serv R (Vezin anlam ve kafiye gereği tercih ettik.)

592

R 103b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Eflâke çıkar yine deyr-i muğānuñ cāvı
Âh itmese ol muğ-beçe âheng-i rehāvī
2. Âfât-ı semāvī görünür gökde Mesîhe
Bâri büt-i 'İsî-dehenüm gitmese hāvı
3. Gül bezmine bir mertebe reng oldu ki dinmez
Ol gonce-i ra'nâ giyeli âl duḥāvı
4. Hüsrevlik odur maḥzenüñe gelse nişâr it
Ger tevsen-i gerdün ile gencine-i gāvı
5. Hâkâniyi cevruñ ide ḥâke berâber
Yanında anuñ luṭf ile kahr oldu müsâvī

593

R 104a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Gelüb deyr-i muğânı kıldı bir ebr-i zulmânı
Mehâbetden yitürdük cevher-i câm-ı dirahşânı
2. Yıkıldı sır-i şahbâ birle deyri pîr-i muğânufî
Harâbât içre gûyâ zâhir oldı Nüh Tûfânı
3. Dil-i meksûr-ı 'âşık gibi şındı câm u peymâne
Felek mikrâş ile kat' itdi târ-ı 'ahd-i peymânı
4. Duğân-ı âh içinden çeşme-i şahbâya görsünler
Cihânda görmeyenler zulmet içre âb-ı hayvânı
5. Güherler saçdı Hâkânî firâk-ı câm ile dîdem
Gehî yâkût-ı rümmânî gehî la'l-i Bedahşânı

594

R 104a, Ü 32b, A 52b, E 81b, H 27b
 Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Der-i mey-hâneyi sedd eyledi İskender-i Şânî
 Akıtdı bahr-i 'ummâna şarâb-ı âteş-efşânı
2. Terâzû ile reftâr eyler oldu şâhid-i şahbâ
 Meh-i nev gibi sâgar menzil itdi burc-ı mîzânı
3. Mey-i gül-reng akar yir yir ciger-hûniyle âgaşte
 Hurûş-ı bâde pür-cûş eyledi emvâc-ı 'ummânı
4. Şanasın cûz'-i Bağdâd oldu bârûsı Sitanbulın
 Bu gün şatı-ı şarâbuñ burclarından esdi tuğyânı
5. Gözin pîr-i muğânuñ açub yumunca gark-ı hûn itdi
 Fenâ bezmin harâbât ehlinüñ eşk-i firâvânı
6. Girih-bend-i gam eyyâmıydı peyvend-i câm ammâ
 O bendi kesdi atdı pâdişahuñ tîg-ı nîrânı
7. Ebu'l-feth u gazâ Sultân Muhammed Hân-ı Gâzî kim
 Zemân-ı 'adli âbâd eylemişdi mülk-i 'Oşmânı
8. Sen ol şîr-i dilîr Kahramân-ı dilsün ki ditrerdi
 Gireydi nice ki bir gün Nerîmânuñ girîbânı
9. Şikest oldu dil-i 'âşık gibi her gûşede humlar
 Nitekim bezm-i meyde hâtîr-ı meksûr-Hâkânî *

* 1a mey-hâneyi / mey-hâne R

2a eyler / - R

3a gül-reng / hûnün Ü, A, E, H

3b emvâc-ı / deryâ-yı R

4 / - Ü, A, E, H

5b / Nitekim bezm-i gamda hâtîr-meksûr Hâkânî R

6 / - Ü, A, E, H

7 / - Ü, A, E, H

8 / - Ü, A, E, H

9 / - R

595

R 104a, Ü 32a, A 52a, E 81a, H 27b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fa'ilâtün)

(fa'lün)

1. Leyle-i 'İdi meger itmek için nūrānī
Yakdılar 'arşda kandīl-i meh-i rahşānī
2. Eyledi çarḥ-ı kebūdı yine gömgök 'āşık
Meh-i nev başına bir bōrk giyüb Şīrvānī
3. Düşmez İslāmuña şahbāyı ilüb çekme iñen
Ni'met-i kūy-i muğānuñ biter ol küfrānī
- 104b 4. Tūṭiyi zāğ şanur ekşerimüz neyleyelüm
Çeşm-i eyyām ise teşhīs idemez 'irfānī
5. Ya'ni zāl-i felek iz'ān-ı makādir itmez
Pīr-i mey-hāne gibi yek-dil olub Hākānī
6. Elümden yine bir pāre od oldı meh-i nev
Göricek gurre-i ebrū-yi Muhammed Hānī
7. Kışver-i āhenūñ emānı ten-i dehrūñ cānı
Kāfdan Kāfa cihān milketinūñ sultānı *

* 1b 'arşda / 'arşa R // rahşānı / tābānı Ü, A, E, H

2a gömgök / güm güm R

2b bir / -R // Şīrvānī / nurānī R

4a Tūṭiyi / Tūṭi'i R // ekşerimüz neyleyelüm / neyleyelüm her demde Ü, A, E, H

5a makādir itmez / me'ārif Ü, A, E " Ü " nüshasında, misrâin sonunda " hāşılı " kelimesi var.

6 / - Ü, A, E, H

7 / - Ü, A, E, H

596

R 104b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Döşerdi felek şofra-i şavm-ı ramazânı
Gencîne-i 'id eyledi dîvân-ı hûbânı
2. Ebr-i kef-i dest ile bu gün sâķi-i meclis
Şahñ-ı çemenüñ oldu yine cür'a-feşânı
3. Bûlbüllerin ol pîr olası diñlemez ammâ
Gül faşlı gibi tîz geçer eyyâm-ı cevânı
4. Ben derd-i durûnum kime şerh eyliyeyüm kim
Maşşûşdur ol leblere elţâf-ı nihânı
5. Gördi görelî hâķķ bu ki Hâķāñi-i şeydâ
Bir tâze cevân gibi sever pîr-i muğāñı

597

R 104b

Mefâ'ilûn mefâ'ilûn mefâ'ilûn mefâ'ilûn

1. Ser-i kûyine varduñ ey şabâ dil-dârı gördüñ mi
Kimûñle şalınur ol serv-i hoş-reftârı gördüñ mi
2. Bulub âyîne-i yâra rû-be-rû dîdâr bir gün
Tecellî nûrına mir'ât olan ruhsârı gördüñ mi
3. Dañi çok müşğininüñ bahtın siyâh eyler
Efendüm sen o haţ-ı hâl-i 'anber-bârı gördüñ mi
4. Tefâvût var mı sâki câm-ı la'lûñle çemenlerde
Mey-i gül-nâr ile şahbâ-yı âteş-bârı gördüñ mi
5. Yakût-ı tâb-ı ruhiyle âftâb didi Hâkânî
Felekde nice nûrmış 'âşık-ı dîdârı gördüñ mi *

* 3a / (Vezin hatası var.)

598

R 104b

Fä'ilâtün fä'ilâtün fä'ilâtün fä'ilün

1. İtdi gün günden ruhuñ älüfte-i sāgar beni
Bāde-i ter gibi sāki aldı ol lebler beni
2. Şöyle meşgülem senüñ mir'ât-ı ruhsāruñla kim
Fāriğ itmez pertev-i āylne-i hāver beni
- 105a 3. Reşk iderdi hālūme kerrūbiyān-ı 'arş eger
İtse sulţānum felek kapuñda bir çāker beni
4. Dem-be-dem nālden mey-i nişāndan hāli degil
Muṭrib-i mey-hāne bilmem iñledüb neyler beni
5. Her kaçan Hākāniyā bād ile olsam ser-girān
.....itdüm şanur gerdün-ı dūn-perver beni *

*

3b kapuñda / kapında R (Anlam gereği tercih ettik.)
5b / (Baş tarafında eksik hece var.)

599

R 105a

Mef'ûlû mefâ'ilûn mef'ûlû mefâ'ilûn

1. Ey hizmet-i ma'hlûka şarf eyleyen efkân
Ser-kâr-ı hor nakde gör ecr-i şumârı
2. Meyl eylemedi 'arîf âlâişine dehrûñ
Bu deyr-i harâbâtuñ ma'mûr oldu mi'mârı
3. Dürr-i şâdef-i 'aşkı deryâ-yı mahabbetde
Gavvâs olub almakdur arayıcı âşârı
4. Meclis kadeh-i mülden bir nakş-ı nigâr oldu
Gül yazdı gülistâna bir levha-i halkârı
5. Cevâb ile kevşerden virdi baña istiğnâ
Yârûñ ruh-ı gül-günü reng-i mey-i gül-nârı
6. O çâh-ı zekân el-hakk gird-âbda bir zevrak
'Aşk itmede müstağrak fûlk-i dil-i efkârı
7. Eţvâr ki inmişdür reftâruña dinmişdür
Üslûb-ı cihân-giri âyin-i cihân-dârı
8. Fazluñ çemen içre çâder saçuñı olamaz
Eyvân-ı zebercedde bu târem-i jengârı
9. Hâkânî dūr-i nazm-ı muğ-peçe gûş itsün
Heb böyle disün şâ'ir şimden girû eş'ân *

* 2b / (Vezin hatası var.)

600

R 105a

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Gedālar cür'a-i la'lüñden olsun behre-der sāķi
Dil-i üftādeye düşdükçe gāhī kıl nazar sāķi
2. Şubühī cām-ı vuşlat haste-dil 'uşşāķa şun luţf it
Yeter çekdük humār-ı hasretüñle derd-i ser sāķi
3. Tecelliyāt-ı şun'-ı Kibriyā 'irfāna keşf olmaz
Ruĥuñ mir'āt-ı meyde olmayınca cilveler sāķi
4. Sen ol şeh-bāz-ı ferruĥ-bāl mürġ-i sidre-perversün
Ki şeyf-i şeh-berüñ tāvüs-ı 'arş-ı aşfā ider sāķi
5. Bu gün Hāķāni ben bir āfet-i devrān kulam kim
Esīridür eger meclis eger şahbā eger sāķi

601

R 105b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Felek evreng-i kadrüm zann iderken evc-i hurşîdi
Mekânum eyledi peygüle-i gam genc-i nevmîdi
2. Şürâhî devr elinden bunca demdür câme kan ağlar
Dögünmezler dahî şûr-ı firâk-ı bezm-i Cemşîdi
3. Ğubâr hatı degil mir'âtına virmez keder yârûñ
İhâta idemez evhâm şerûñ envâr-ı tevhlîdi
4. Şeb-i hicrânda rüsvâlıklarum 'ayb itme sultânum
Mahall-i iştiyâkıyla zemân-ı iftirâk idi
5. Şakın Hâkânî yârûñ fülful-i hâl-i ruhın aña
Rakîb-i rû-siyâh olursa da kâfûr ohşadı

R 105b

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fa'ilün

1. Destine lâleler yine cām aldı Cem gibi
Güller takındı hançerini Güstehem gibi
2. Āvāze-i terāneme āgāz idüb nesīm
Bülbül nevāya başladı ehl-i nağam gibi
3. Def'-i ħumār-ı bāde-i ğam mümkün olmadı
Cām-ı şarāb-ı 'aşkı ölince çekem gibi
4. Erbāb-ı fazluñ ey kaşı yā tır-i cevri ile
Elbetde bağı çāk olağandır kalem gibi
5. Ekşer diyārimuzda hünerver delil olur
Yokdur bu yirde kāmile rağbet 'Acem gibi
6. Ārāmgāh-ı kūy-i fenāda ğaraz bu kim
Bir gūşe bulmadum geleli künc-i ğam gibi
7. Bezm-i cihānda tül-i ħayātuñ şebātı yok
Yād-ı la'lüñle cām-ı şafādan geçem gibi
8. Hākāni ser-ķalemde ol ebrūlara bu gün
Bir nazm bağladum yine tā Muhteşem gibi

603

R 105b, Ü 32a, A 51b, E 80b, H 27a

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Kudret kalemin halk idicek Hazret-i Bârî
Nakş itdi göñül levhine ebrû-yı nigârî
2. Bir mest-i müdâmem ki gözüm yaşı yeñilmez
Gördüm görelî bâde-i la'l-i leb-i yârî
3. Mengüş idinüñ halka-i câmî dîdi Cemşîd
Güş eylemeyen gaflet ider pend-i kibârî
4. Girmesün ne gam güşine âvâze-i âhum
Her güşede biñ var o gülüñ bülbül-i zârî
- 106a 5. Deryâ-yı maħabbetde göñül 'ömri geçirdüñ
Def' idemedüñ gitdi gam-ı bûs-ı kenân
6. Sağında bulur devleti şolında cihânî
Hâkânî Şolâğ ile iden geşt ü güzârî *

* 1a Kalemin / Kalemüñ R, Ü, E
 2a Bir / Ben E // gözüm yaşı yeñilmez / göñül aynlamaz hiç Ü, A, E, H
 2b la'l-i leb-i / leb-i lâ'-i R
 3a idinüñ / idenüñ R
 3b pend-i / yine R
 4 / - Ü, A, E, H
 5a / geçirdüñ / geçürdi Ü, A, E, H
 5b idemedüñ / idemedi A, E, H / ide mi Ü // bûs-ı / bûsı vü Ü, A, E, H
 6a / Sağında bulunur devlet ikbâli şolında R

604

R 106a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fä'ilâtün) (fa'lün)

1. Sâkiyâ reng-i şafağdan ruhuñ âl olsa dañi
 Câm elinde nice gün şekl-i hilâl olsa dañi
2. Çalğanub yatsa yine çemende deñiz gibi şarâb
 Dîfmese zemzeme-i bañr-mişâl olsa dañi
3. Şulh-ı erbâb-ı riyâdan yeg idi meykedenüñ
 İşler idi işini ceng ü cidâl olsa dañi
4. Şeb-i 'id olmayıcak hâşılı mecz oldu ħarâm
 Sûzı mey-ĥânecinüñ sihr-i ħelâl olsa dañi
5. Leyle-i rûzda yâ gırıra-i şavmuñda göñül
 Meh-i şevvâl gibi seyri muħal olsa dañi
6. Fenn-i 'aşk içre maħâretdür iden bendeñi ħâr
 'Âşıkuñ tãli'i yok ehl-i kemâl olsa dañi
7. Dökilürdi yine va'l-lâh cihân-ı ehl ger
 Bâğ-ı ĥüsne bir iki böyle nihâl olsa dañi
8. Şuvvemi Ĥâķāni cevāmi'de tezkirden ise
 Kâş dil gūşe-i mey-ĥânede lâl olsa dañi

605

R 106a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Dem-â-dem bâdeyi ğarķ eyledükçe cām-ı berrākı
Gözüm yaşıyle rûy-ı zerdümi añlamasun sâķi
2. Hilâl ebrû şanemleri ider deyr-i muġân el-ħaķ
Ne üstâd ola kim bende ide bu tåg-ı felek-tâķı
3. Göñül nâķdini bir şarrâc şâķirdi aldı nitekim
İder cân cevheri dükkânı içre seng semen-fâmı
4. 'Aceb yâr eylemez mi tal'ati eşrâfuñ ol mâhuñ
Riyâ küncinde vâ'iz kılduġınca bâri irşadı
5. Ne deñlü şarf iderse yâr Hâķâniye cevrenden
Cefâsinuñ yine bir pâresi lâ-büdd kalur bâķi

606

Ü 31a, A 51a, E 79a, H 26b

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 (Fâ'ilâtün) (fa'lün)

1. Cû gibi başlasa reftâra kad-i dil-cûsı
Şanurdum ki cevelân itdi İrem tāvûsı
2. Hañçer-i ğamzelerin şaqlar o şâh-ı hüsnuñ
İki mümtâz kılıç kuncıdur ebrûsı
3. Şâfi sürh ile kadeh toluları döndi yine
Yürüdi meykedede sikke-i Keykāvusı
4. Çehre-i tâ'at ü takvâya niķâb eyliyelüm
Ķati rez-duĶterinüñ bürķâ'-i nev-nâmûsı
5. Kimse sâķinüñ ayâĶın çekemez Ħâķânî
Vây eger başuñâ düşdiyse eger pâ-bûsı *

* 1b Şanurdum / Şanuram A, H / Şaniyor E

607

Ü 31a, A 51a, E 79b, H 26b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

1. Dün muṭrib-i mey-hâne göñül naḳdini aldı
Sâkî işim Allâha şimdi saña kaldı
2. Câm-ı meye dem-sâz olub âl itdi güzeller
Şeş-hâne-i 'âlemde göñül altıyı aldı
3. Dil dil-bere mektûb ile gönderdi raḳîbi
İtdüklerine kalmadı Mevlâsına kaldı
4. Bir gevher-i şeh-vâr idi 'aşḳ anı bulınca
Ġavvâş-ı maḥabbet nice deryâlara daldı
5. Hâḳâni o gül-ruḥ nice nâz eylesün kim
Her gûşede bûlbûl gibi 'uṣṣâḳ çoḡaldı

608

Ü 31b, A 51a, E 79b, H 26b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Sipihrüñ eşk-i hûn-âbum gibi yaşı dükenmez mi
Benüm tuğyân-ı deryâ-yı sirişkünden üşenmez mi
2. Ne bî-pervâ turur mürğ-i revânum gülşen-i tende
O şûhuñ pençe-i şah-baz-ı 'aşkından çekinmez mi
3. Ruğında ol gazâlûñ nâfe-i hâlin görüb yer yer
Alınmaz mı karanfüller aña güller döşenmez mi
4. Göñülde nice pür-deyn-i gamuñ bî-çâre 'âşıklar
Belâ-yı 'aşka cân nakdin virür dañi ödenmez
5. Kıyâmet kopdı yirde ol boyı serv olıcağ zâhir
'Aceb Hâķāniyâ gökden Mesîhâ dañi inmez mi *

* 2b çekinmez / gücenmez Ü, E, H
5a olıcağ / olmadı E / olalı H / o Ü

609

Ü 31b, a 51b, E 80a, H 26b

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Cefâ semtiyle dil-ber mâ'il-i âzâr olub gitdi
O lebler milket-i İmâna âteş-bâr olub gitdi
2. Gözümden reşk idüb şakınuğum serv-i bîrâmânım
Raķib-i zâğ-simâ ile hem-reftâr olub gitdi
3. Belâ vâdîlerinde yalıñuz Mecnûn gibi kaldım
Benüm vahşî gazâlüm mûnis-i âgyâr olub gitdi
4. Dil-i bî-çâremi ser-geşte gördüm baħr-i fırkatde
Kenârımdan neşât ü 'âfiyet nâ-çâr olub gitdi
5. Hayâl-i câm-ı la'l-i yâr ile gitdükçe Hâķânî
Melâlınden esîr-i bâde-i gül-nâr olub gitdi *

* 1a gitdi / itdi Ü
2a bîrâmânım / bîrâmânıñ E
4b neşât ü âfiyet / neşâta vü âķibet Ü

610

Ü 31b, A 51b, E 80a, h 27a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Dil-i mecrûhuma âh ol hadeng-i gamzeler degdi
Yıkıldı meclisünde kalb-i maḥzûnum nazar degdi
2. Hazer kıl tokınursun çarḥuma bir gün sen ey gerdün
Yeter yıkdı dil-i vîrânumı cevruñ zarar degdi
3. Hilâl ile degil kıavs-ı kuzâh seyr itdüğüñ gökde
Dilâ mir'ât-ı Cemdür çarḥa ḥançer bir kemer degdi
4. Başıñ kat' itdiler amma ser-i kūyinde cānānuñ
Ne gam yirsün saña Ḥākāniyâ bir kıṭ'a yer degdi *

* 2a tokınursun / tokınursañ A, E
2b zarar / per Ü / tır H
3b ḥançer / bir ḥançer Ü, H (Bu durumda vezin hatalı oluyor.)

611

Ü 32a, A 52a, E 80b, H 27a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(Fä'ilâtün)

(fa'lün)

1. Yine rez-duhterinüñ devlet-i mäder-zâdı
Oldı ihyâsına âyîn-i Mesîhânuñ bâdı
2. Vâdi'-i kûy-i harâbâta sülûk eyle göñül
Bilmiş ol girmez ele böyle münâsib vâdı
3. Ğam zafer bulmaz aña meykede ıtlâk olunur
Ki bu bir kal'a binâ eyledi Cem Şeddâdı
4. Mey-i telh ile dile itmedüñ ilkâ-yı nâ-şâda
Sâkiyâ açmaduñ gitdi dil-i nâ-şâdı
5. N'ola âhum şanemâ kûyüñi lerzân itse
Ditredür 'arşı sitem-dîdelerüñ feryâdı
6. Hutten âhûsı ise tutmaz efâzil maqbûl
Bir ğazâlûñ ki erâzilden ola şayyâdı
7. Hicre mu'tâd ola Hâkâni hiç inşâf mîdur
Devlet-i vuşlatuña var iken isti'dâdı

612

Ü 32a, A 52a, E 81a, H 27a

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Yed-i luṭfuñla sāḳi şunduḡuñ cām-ı yek-merdi
Belâ küncinde dünyâ kaç bucaḡdur baña gösterdi
2. Seni eñ şoñ eger ey serv-i ser-keş i'tikād ile
Bir ehl-i derd-i 'aşḡuñ nāle-i merdüm mi serdi
3. Şabā ger 'azm iderseñ gülşen-i kūyine dil-dāruñ
Kerem kıl ḡaste-diller bülbul-āsā oldu muṣṭar di
4. Leb-i 'aşık gibi şolmuş gül-i ter ḡonce-i bâḡuñ
Teb-i ḡamdan meger la'-i leb-i mey-günü tebserdi
5. Benüm bu ṭumṭuraḡ-ı ṭarz-ı elfāz ile Ḥākānī
Feridü'd-dehr olan Firdevsi nazmum görse ditrerdi *

* 2a eñ / öñ Ü, A
3a ger / gel Ü, E, H

KAYNAKÇA VE KISALTMALAR

- İlk Hilye : ABDULKADİROĞLU, Abdulkerim ; " İlk Hilye Hattatı Ahmed Karahisarî mi ", Millî Kültür, Mart 1991, S. 82.
- Ser-güzeşt : _____ ; " Ser-güzeşt-nâme-i Fakir be Azîmet-i Tokat ", Türk Kültürü Araştırmaları, Ank., 1985.
- Şehrengiz : _____ ; " Şehrengizler Üzerine Düşünceler ve Belîğ'in Bursa Şehrengizi ", Türk Kültürü Araştırmaları, Ank., 1988.
- Beliğ : _____ ; Bursalı İsmail Belîğ, G.Ü.Y., Ank., 1985.
- T.Ata. : ACAROĞLU, Türker ; Türk Atasözleri, İst., 1993.
- A.D. : AKSOY, Ömer Asım ; Atasözleri ve Deyimler, TDKY, Ank., 1965.
- Rüstem : ALTUNDAĞ, Ş., Ş. TURAN ; " Rüstem Paşa ", İ.A., c. 9, İst., 1969.
- Hilye : ARAS, Veli ; " Hilye ve Hilyeler " Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Dergâh Yay., c. IV, İst., 1981.
- Burhan : ASIM AHMET ; Terceme-i Burhan-ı Kâtı, Kahire, 1251.
- Hassan : ATEŞ, Ahmed ; " Hassan b. Sâbit ", İ.A., c. 5/1, İst., 1950.
- Şirvanî : _____ ; " Hakânî, Hakânî Afâzal al-Dîn İbrâhim Badîl b. Ali Şirvânî ", İ.A., c. 5, İst., 1950.
- Metin : _____ : " Metin Tenkidi Hakkında " TM, c. 7-8, 1942, s. 256-267.
- Aruz : AYMUTLU, Ahmed ; Arûz Türk Şiirinde Kullanılan Arûz Vezinleri ve Örnekleri, İst., 1962.
- Resimli : BANARLI, Nihat Sami ; Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, M.E.Bs., c. I, İst., 1971.
- Sönmez : BAYRAM, Sönmez ; Hakanî Mehmed Bey Divanı, DTCF (Yayımlanmamış bitirme tezi), Edb. 580, yıl 1977.
- Ayas : BAYSUN, M. Cavid ; " Ayas Paşa " İ.A., c. 2, İst., 1961.
- Sultan : _____ ; " Mihr-ü-Mah Sultan ", İ.A., c. 8, İst., 1960.
- Ahenk : BELVİRANLI, Ali Kemâl ; Aruz ve Ahenk, İst., 1965.
- Tezkire : BEYANÎ ; Tezkire-i Şuara, İst. Üniv.Ktp., Ty. nr. 2568.
- Kur'ân : ÇANTAY, Hasan Basri ; Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm, c. 1-3, İst., 1972-1973.
- Atasözü : ÇOTUKSÖKEN, Yusuf ; Atasözlerimiz, İst., 1988.

- Deyim : _____ ; Deyimlerimiz, İst., 1988.
- Lugat : DEVELLIOĞLU, Ferit ; Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat, Ank., 1970.
- Şiir Bil. : DİLÇİN, Cem ; Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, TDKY, Ank., 1983.
- Tarama : _____ ; (Düz.) Yeni Tarama Sözlüğü, TDKY, Ank., 1983.
- Eslaf : FAİK REŞAD ; Eslaf (Haz. Şemseddin Kutlu), İst., 1975.
- Gibb : GIBB, E. J. W ; A History of Ottoman Poetry, c. III , London, 1965.
- Divan : HAKANİ MEHMED BEY ; Divan, Ali Emiri, (Millet Ktp.) nr. 127.
- Hilye ns. : _____ : Divan, Ali Emiri, (Millet Ktp.) nr. 128, " Hilye " bölümü. vr. 82b-122a.
- H. E. : _____ : Hadis-i Erba'in, İst. Üniv. Ktp., Ty., nr. 69.
- Tire ns. : _____ : Hadis-i Erba'in, Tire Necib Paşa Ktp., nr. 137.
- Hadika : HÜSEYİN AYVANSARAYİ ; Hadikatü'l-Cevami, Ali Emiri (Millet Ktp.), T. 925.
- Celâli : İLGÜNER, Mücteba ; " Celâli İsyanları ", TDV/İ.A., c. 7, İst., 1993.
- Kılavuz : İmlâ Kılavuzu , TDKY, Ank., 1993.
- İsim. Söz. : İPEKTEN, H. , M. İSEN, R. TOPARLI, vd. ; Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü, Kültür ve Turizm Bak. Yay., Ank., 1988.
- Nazım Ş. : İPEKTEN, Haluk ; Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz, Dergâh Yay., İst., 1994.
- Katalog : İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu, M.E.Bs., " Hakaani Mehmed " c. 2, İst., 1947.
- Tasavvuf : İZ, Mahir ; Tasavvuf, Rahle Yay., İst., 1969.
- İzbudak : İZBUDAK, Velet ; Atalar Sözü, TDKY, İst., 1936.
- BTL : KADRİ, Hüseyin Kâzım ; Türk Lügatı- Türk Dillerinin İstikakı ve Edebî Lügatları , 1-4 c. , İst., 1928-1943.
- Zübde : KAF-ZADE FAİZİ ; Zübdetü'l-Esar, İst. Üniv. Ktp., Ty. nr. 1646.
- Kırk H. : KARAHAN, Abdülkadir ; Türk-İslâm Edebiyatında Kırk Hadis, Diyanet İşleri Bşk., Yay., Ank., 1961.
- Türkçe Yaz. : KARATAY, Fehmi Edhem ; Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu, 2 c. İst., 1961.

- Keşf : KATİB ÇELEBİ ; Keşfü'z-Zünun (An-Esâmiyi'l-Kütübi ve'l-Fünûn).
Maarif Mat., Yaltkaya Tabı, c. 1-2, 1941-1943.
- Usul : KAVAKÇI, Yusuf Ziya; İslâm Araştırmalarında Usul, Ank., 1976.
- Erbain : KILIÇ, Müzahir; Hakani Mehmed Bey HADİS-İ ERBAİN (İnceleme,
Tenkidli Metin) 1993, Erz. (Yayınlanmamış yüksek
lisans tezi.)
- Türk Ed. : KUTLU, Şemseddin ; Türk Edebiyatında Hilyeler, Türkiyat Ens. T.
125.
- Külekçi : KÜLEKÇİ, Numan ; Hilye, Erz., 1988.
- Ayas P. : KÜTÜKOĞLU, Bekir ; " Ayas Paşa " TDV.İ.A., c. 4, İst., 1991.
- Divan Ed. : LEVEND, Ağâh Sırrı ; Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler
Mazmunlar ve Mefhumlar, 3. Baskı, İst., 1980.
- Ed. Trh. : _____ ; TÜRK Edebiyatı Tarihi, TTKY, c. I, 2. Baskı,
Ank., 1984.
- S.O. : MEHMED SÜREYYA ; Sicill-i Osmânî (Tezkire-i Mesâhir-i
Osmâniye) , Matbaa-i Âmire, c. 1-2, 1306-1311.
- O.M. : MEHMED TAHİR ; Osmanlı Müellifleri, c. 1, Matbaa-i Âmire,
1233.
- M.L./2 : Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi, " Cigala-zade
Sinan Paşa ", c. 2, İst., 1969.
- M.L./9 : _____, " Ömer Paşa Kara ", c. 9, İst., 1972.
- M.L./9a : _____, " Ömer Şehzade ", c. 9, İst., 1972.
- M.L./11 : _____, " Solak ", c. 11, İst., 1973.
- Esâmi : MUALLİM NACİ ; Esâmi, Mahmud Bey Mat., 1308.
- Lugat N. : _____ ; Lugat-ı Naci, İst., ?
- Mecmua : _____ ; Mecmua-i Muallim, S. 45, İst., 1307.
- O.Ş. : _____ ; Osmanlı Şairleri, (Haz. Cemâl Kurnaz), Ank.,
1986.
- Ahterî : MUSTAFA B. ŞEMSEDDİN ; Ahterî-i Kebir, Matbaa-i Ahmed
Kâmil, 1324.
- Mecelle : MÜSTAKİM-ZADE SÜLEYMAN SADEDDİN ; Mecelletü'n-Nisâb fi'n-
Nisebi ve'l-Künâ ve'l-Elkâb, Süleymaniye Ktp., Hâlet
Ef., nr. 628. Üniv.
- H. Envâr : NAHİFİ ; Hilyetü'l-Envâr, İst. Ktp., nr. 2622.

- Mazmun : ONAY, Ahmet Talât ; Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar, Türkiye Diyanet Vakfı Yay. (Haz. Celâl Kurnaz) Ank., 1992.
- Büyük Os. : ÖZÖN, Mustafa Nihat ; Büyük Osmanlıca Türkçe Sözlük, İst., 1959.
- Tenkid : _____ ; Edebiyat ve Tenkid Sözlüğü, İst., 1954.
- Türk A. : _____ ; Türk Atasözleri, İst., 1952.
- Tarih Dey. : PAKALIN, M. Zeki ; Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, M.E.Bs., c. 1, İst., 1983.
- Ans. : PALA, İskender : Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü, Akçağ Yay., Ank., 1990, c. I-II.
- H. Saadet : _____ ; Hilye-i Saadet, Diyanet Vakfı Yay., Ank., 1991.
- İslâmî : PEKOLCAY, Neclâ ; İslâmî Türk Edebiyatı, 1-2 c., İst., 1967-1968.
- Lexicon : REDHOUSE, S. James W ; Turkish and English Lexicon, Çağrı Yay., İst., 1992.
- T. Rıza : RIZA ; Tezkiretü's-Suara, Süleymaniye Ktp., Âşir Ef., nr. 243.
- Riyaz : RİYAZİ ; Riyazü's-Suara, İst. Üni. Ktp., Ty. nr. 4098.
- Nev'î : SEFERCİOĞLU, Mustafa Nejat ; Nev'î Divânı'nın Tahlili, Kültür Bak. Yay., Ank., 1990.
- K. Âlâm : ŞEMSEDDİN SAMİ ; Kâmûsu'l-Âlâm, Mihran Mat., İst., 1308.
- K. Türkî : _____ ; Kâmûs-ı Türkî, Çağrı Yay., İst., 1978.
- Ferheng : ŞÜKÜN, Ziya ; Farsça Türkçe Lügat Gencinei Güftar Ferhengi, Ziya, M.E.Bs., 3 c. İst., 1984.
- Ed. L. : TAHİRÜ'L- MEVLEVİ , Edebiyat Lügatı, (Haz. Kemâl Edib Kürkcüoğlu), İst., 1973.
- Tiryaki : TİRYAKİ, Sadık ; Hakani'nin Kırk Hadisi, (Yayımlanmamış mezuniyet tezi) Türkiyat Ens., T. 1916.
- Ahmed P. : TOLASA, Harun ; Ahmet Paşa'nın Şiir Dünyası, Ata.Ü.Y, Ank., 1973.
- T.A.D. : TÜLBENTÇİ, Feridun Fazıl ; Türk Atasözleri ve Deyimleri, İst., 1963.
- T.A. : Türk Ansiklopedisi, M.E.Bs., c. 19, Ank., 1871.
- Sözlük : Türkçe Sözlük, TDKY, c. 1-2, Ank., 1988.
- Çeviriyazı : ÜNVER, İsmail ; " Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler ", Türkoloji Dergisi, c. XI, S. 1, Ank., 1993.
- Yahya : YAHYA BEY ; Divan (Haz. Mehmed Çavuşoğlu), İst., 1977.

Hakanî : YÖNTEM, Ali Canip ; " Hakanî " İA., c. 5/1, İst. 1950
Dergi : _____ ; " Hakanî Mehmed Bey " Edb. Fak. Türk Dili
ve Edb. Drg., c. II, 1947

ÖZEL İSİMLER DİZİNİ

A

Abdulkerim Abdulkadiroğlu 14
 Abdullah b. İsmail 63
 Abdullah b. Mehmed 63
 Abdullah b. Mübarek 60
 Abdurrahman Hibri 63
 Abdülaziz Ahmed 63
 Abdülcelil 5, 5, 80
 Abdülgaffar Kınmı 63
 Abdülkadir Karahan 14, 59, 59, 60, 60,
 60, 61, 61, 61, 64, 64, 67
 Abdülkerim Cevleti 63
 Abdülmecid b. Nasuh 62
 Abdülvahab Dursun 52
 Abdî 71
 Âb-ı Amûd 42, 43, 232
 Acem 66, 358, 491, 698
 Âdem 45, 482, 517, 671
 Âdemlik 173
 Aden 285, 428, 632
 Ahmed (Hz. Peyg.) 151, 603, 603,
 603, 603, 603, 603, 603,
 Ahmed (I) 8, 8, 9, 9
 Ahmed Akkırmanî 51
 Ahmed b. İbrahim Ereğli 51
 Ahmed b. Receb-i İstanbulî 51
 Ahmed Hamdi Akseki 64
 Ahmed İshak Hocası 51
 Ahmed Nâim 63
 Ahmed Şemsi-i Halvetî 52
 Ahmedî 71
 Ahmed-i Muhtar 9, 247
 Âlemcan Barûdî 63
 Alevî 46, 46, 262, 262, 266
 Ali (Hz.) 44, 44, 44, 46, 49, 49, 49,
 50, 53, 53, 54, 55, 56, 61, 61,
 62, 67, 103, 103, 193, 340, 386,
 Ali b. Mustafa 62
 Ali Canip Yöntem 1, 3, 5, 14, 20, 21,
 26, 26, 58,
 Ali Emirî Ef. Ktp. 53, 72, 72, 72, 73,
 73
 Ali Emirî Efendi 3, 3, 6, 7, 20, 71, 72,
 72, 72, 72
 Ali Şah (Hz.) 45, 386
 Ali Şîr Nevaî 62
 Allah 1, 3, 13, 13, 29, 29, 30, 33,
 44, 50, 58, 65, 66, 81, 124, 164,
 281, 361, 386, 436, 489, 566,
 581, 594, 596, 703
 Allahu ekber 226, 654
 Altıparmak Mehmed Efendi 51

Âl-i Abâ 68, 262
 Âl-i Ahmed 603
 Âl-i Ali 67
 Âl-i Osmân 95
 Âl-i Resûl 67
 Anadolu 64
 Ankara 57, 69
 Ankara Millî Ktp 71, 72, 73, 73
 Ankaralı İsmail Rûsuhi 62
 Arabistan 493
 Arabî 66
 Arab-zade 124
 Arap 19, 50, 51, 54, 60, 60, 60, 60,
 61, 80, 82, 196
 Arapça 7, 55, 61, 66, 76, 76, 77, 77,
 78, 80
 Arif Süleyman Bey 51
 Aristo 546
 Arnavut 4, 4, 4, 5, 5, 80
 Arş-ı A'zam 45, 93, 415, 671
 Arş-ı Belkıs 219
 Âsaf 93, 219, 338
 Asdâf 91
 Âşık Çelebi 62
 Âşık Mehmed Hafız-ı Rûmî 51
 Âşûb-ı Şâm 550
 Atatürk Üniv. 68
 Attar 16
 Avlonya 4
 Ayas Paşa 2, 2, 2, 2, 2, 3, 3, 3, 3, 3,
 3, 3, 3, 4, 4, 5, 15, 80, 80
 Ayas Paşa-zade 2, 2, 5
 Âzer 216, 230
 Azerbaycânî 197
 Azize-i Mısır 174

B

Bâb-ı Âlî 6, 8, 8
 Bağdâd 690
 Bağdatlı Ruhî 23, 80
 Bahâ Bey 73
 Bakî 23, 80, 160
 Bakî Divanı 69
 Balkan 5, 80, 80
 Bârî 9, 223, 490, 585
 Bâr-ı Ta'âlâ 125
 Bedahşân 161, 440, 647, 689
 Bedahşânî 240
 Behmen 89, 562
 Behrâm 562
 Bekir Kütükoğlu 4
 Beni-İsrâ'il 433

Berhemen 611
 Beyanî 3, 4, 7, 20, 80
 Beyanî Tezkiresi 3, 7, 20
 Beytül-lâh 513
 Beytül-Haram 13, 171, 400, 485, 680,
 Beytül-Hazen 454, 539, 570
 Beytül-Ma'mûr 204
 Bilâl-i Habeşî 179
 Boşnak 4, 4, 5, 5, 80
 Bursa 69
 Bursalı İsmail Hakkı 63
 Bîjen 88

C

Câbir 55
 Câlînûs 308
 Câmâsb 120
 Can Ahmed 163
 Cebbar-zade Mehmed Arif 63
 Cebrâ'il 9, 247, 374, 265, 433,
 Celal Bey 73
 Celâl (Allah) 106, 214
 Celâleteyn 217, 564
 Celâlî 48, 48, 531
 Celîl (Allah) 87, 214
 Cem 39, 119, 122, 138, 151, 157,
 167, 179, 220, 223, 249, 250,
 258, 275, 287, 333, 339, 340,
 249, 250, 258, 350, 358, 393,
 421, 438, 454, 465, 474, 476,
 491, 493, 494, 497, 509, 520,
 523, 538, 544, 553, 568, 575,
 588, 605, 616, 651, 698, 706,
 707
 Cemâl 193, 376, 440
 Cemaleddin Hafız Abdurrahman 51
 Cemil 433
 Cemşîd 27, 27, 91, 115, 120, 156,
 216, 249, 269, 314, 350, 458,
 464, 520, 542, 607, 672, 683,
 697, 699
 Cenâb-ı Hazret-i Sultân-ı arş 87
 Cenâb-ı Hakk 307, 350
 Cenâb-ı Kibriyâ 222
 Cennât-ı Naîm 415
 Cennetü'l-Me'vâ 98
 Cevrî 57
 Cevrî İbrahim 51
 Ceyhûn 42, 232, 314, 484
 Cibrîl 9, 152, 373, 423, 553, 619,
 683,

Ç

Çigala-zade Sinan Paşa 4, 4, 4, 4, 11,
 52, 65, 67, 68, 82, 83
 Çigil 43, 390,
 Çin 10, 34, 42, 43, 90, 92, 127, 142,
 143, 155, 160, 174, 188, 202,
 229, 233, 234, 358, 390, 396,
 420, 427, 473, 525, 533, 533,
 533, 533, 533, 533, 542, 547,
 576, 583, 615, 621, 665,

D

Dahhâk 250, 393
 Dârâ 27, 91, 115, 179, 257, 270,
 287, 416, 605, 662
 Davudî 303, 403
 Delâ'ilü'n-Nübüvve 51
 Derviş Muhammed 70, 70
 Derviş 317
 Devlet-i Nüşinrevân 104
 Divan 4, 7, 13, 23, 28, 29, 44, 49,
 67, 79, 81, 82, 83, 257, 270, 287
 Divan-ı Hümâyûn 6, 7, 7, 8, 80
 Diyar-ı Rûm 554
 Düldül 44, 431

E

E's-Şemâ'ilü'n-Nebeviyye ve'l-Hasâ'ilü
 Mustafaviyye 51
 Ebû Hâle 55
 Ebû Huceyf 55
 Ebû Hureyre 55
 Ebû Tufely 55
 Ebubekir 46
 Edimekapı 4, 6, 15, 15
 Edimekapısı (Mihrûmah) Camii 2, 4, 6,
 8, 15, 15, 15, 15, 18, 80
 Eflâtun 33, 456, 546
 Efrâsiyâb 104, 120, 257, 270, 520,
 Eğri 11, 12, 64
 Eğri Kalesi 4, 11, 68
 Ehl-i Beyt 43, 43, 44, 45, 67, 67, 81,
 82, 589
 Ehrimen 267, 460
 Ekûm-ı Vesâ'il fi't-Tercemeti's-Şemâ'il
 51
 Emir Mukaddes 62
 Enbiyâ'-i İzâm 485
 Enderûn 4
 Enes 55
 Ercâsb 120

Erzurum 57
 Erzurumî Mehmed Hanefî Efendi 52
 Esami 57
 Esedu'l-Hâh 45, 386
 Eslâf 359
 Eyûb Sabri Paşa 51
 Eyyûb 166

F

Fahrû'l-Enâm 13, 485
 Faizî 5, 15
 Fars 61
 Farsça 7, 16, 55, 61, 66, 73, 76, 80
 Fâtîma 49
 Ferhâd 399
 Feridûn (Efridûn) 220, 314, 364, 456,
 458, 520, 677, 683
 Ferzend-i Ebî Tâlib 114
 Fethi Karamanî 63
 Feyyâz 191, 270, 289, 370
 Feyzî-i Kefevî 62
 Firdevsî 708
 Furât 45, 589, 671
 Furkân 614
 Fuzulî 23, 47, 62, 80
 Fûtûhât 127

G

Gafûr 289
 Gâlib 71
 Gavyânî 197
 Gibb 3
 Gülistân 127, 170
 Gülistân-ı Şemâ'il 52
 Güstehem 698
 Güştâsb 91, 120
 Güzelce Rûstem Paşa 2, 2, 2, 2, 3, 3,
 3, 3, 4, 4, 4, 4, 4, 5, 15, 80

H

Habeşi 176
 Habîb 23
 Hacerû'l-Esved 12, 675
 Hâce-i Ahrâr 77, 208
 Hacı-zade 10, 11, 462
 Hadîs-i Erbaîn (Hakani) 4, 7, 11, 12,
 28, 49, 58, 60, 66, 67, 68, 68, 81,
 82, 82
 Hadikatü'l-Cevamî 2, 3, 15, 15, 72
 Hadis-i Kudsi 421
 Hafiz Isfahanî 51
 Hakani (Mehmed Bey) (Metin
 bölümündekiler alınmadı.) 1, 1, 1, 2,

2, 2, 2, 2, 2, 3, 3, 3, 3, 3, 3, 4,
 4, 4, 4, 4, 5, 5, 5, 5, 5, 5, 5, 5,
 6, 6, 6, 6, 6, 6, 6, 7, 7, 7, 8, 8,
 8, 8, 8, 8, 9, 9, 9, 10, 10, 10, 11,
 11, 11, 12, 13, 13, 13, 14, 14,
 14, 14, 15, 15, 15, 15, 15, 16,
 16, 17, 17, 17, 17, 17, 18, 18,
 18, 18, 18, 19, 19, 19, 19, 20,
 20, 20, 20, 21, 21, 21, 21, 22,
 23, 23, 23, 23, 23, 24, 26, 26,
 26, 26, 26, 27, 27, 28, 28, 29,
 31, 31, 31, 32, 32, 32, 33, 33,
 34, 34, 35, 35, 36, 36, 36, 37,
 37, 39, 40, 40, 41, 41, 42, 42,
 42, 43, 43, 44, 44, 46, 46, 46,
 47, 48, 51, 52, 52, 52, 53, 53,
 54, 54, 55, 57, 58, 60, 64, 64,
 64, 64, 64, 65, 65, 66, 67, 68,
 69, 70, 71, 71, 72, 72, 73, 73,
 74, 75, 77, 78, 78, 78, 79, 80,
 80, 80, 80, 80, 80, 81, 81, 81,
 81, 81, 82, 82, 82, 82, 82, 82,
 82, 83

Hakani b. Abdülcelil 5, 5
 Hakani Divanı 3, 4, 5, 5, 6, 6, 7, 13,
 20, 20, 21, 23, 23, 26, 26, 26,
 26, 26, 29, 32, 42, 47, 48, 49,
 53, 67, 69, 69, 69, 69, 70, 70,
 71, 72, 72, 73, 74, 81, 81, 82,
 83, 83
 Hakani-i Rûm 7, 20, 19
 Hakani-i Şirvanî 19, 20, 80
 Hakk 50, 88, 92, 92, 100, 116, 155,
 183, 183, 191, 206, 230, 259,
 271, 316, 407, 435, 565, 571,
 582, 593, 636, 640, 640, 644,
 656, 678

Hâlık 348, 575
 Hâlis 71
 Hâlis Efendi 71
 Hâlis Efendi Ktp. 71
 Haîl 526, 572
 Hamel burcı 93
 Han Ahmed (Padişah) 316, 676
 Han Ahmed 9, 9
 Harputlu Kemâleddin 64
 Hârun Reşid 56
 Hasan (Hz .) 564
 Hasan (şair) 19, 44, 137, 558, 632
 Hasan b. Ali 63
 Hasan Basri Çantay 64
 Hassan b. Sabit 19, 80
 Hassân 20
 Hassân-ı Acem 19, 19, 20, 23, 80,
 343, 538
 Hassân-ı Arap 19, 80
 Hassân-ı Rûm (Hakani) 19, 20, 80
 Haşmet 287
 Hâtem 413, 523, 554, 616,

Hayâli Bey, 23, 80
 Haydar-ı Kerrâr 44, 431
 Hayrî Efendi 73
 Hazine 73, 74, 83
 Hazret-i Bârî 699
 Hazret-i Marûf 208
 Hazret-i Serdâr 675
 Hazret-i Sultan-ı enbiyâ (Peyg.) 97
 Hazîni 62
 Hırvat 4, 5, 5, 80
 Hitâ 34, 42, 42, 143, 160, 188, 202,
 222, 229, 328, 434, 435, 530,
 583, 632
 Hitâ-Çîn 276
 Hızr 133, 199, 287, 443, 522, 537,
 567, 635,
 Hibrî Ali 62
 Hicaz 14, 124, 485
 Hikmet 63
 Hilye (Hilye-i Hakanî) 1, 2, 4, 5, 5, 5,
 6, 6, 7, 8, 14, 16, 16, 16, 17, 17,
 17, 18, 18, 20, 21, 21, 21, 22,
 22, 23, 26, 28, 28, 43, 49, 51,
 52, 52, 53, 53, 54, 55, 56, 56,
 57, 57, 57, 58, 58, 64, 65, 73,
 80, 80, 81, 81, 82, 82, 83
 Hilyetü'l-Envâr 51, 57
 Hilyetü'l-Evliyâ ve Ravzatü'l-Asfiyâ 51
 Hilye-i Çâr-yâr-ı Güzîn 51, 73
 Hilye-i Eimme-i Erba'a 51
 Hilye-i Enbiyâ 51, 52
 Hilye-i Nebeviyye 52
 Hilye-i Nebeviyye ve Hulefâ-i Erba'a 51
 Hilye-i Nebî 52
 Hilye-i Saadet 52
 Hilye-i Şerif 52
 Hilye-i Şerife 52
 Himera 4
 Hind 137
 Hindû 431, 563
 Hoca Hüsameddin 52
 Hoca Raif Efendi 52
 Hudâ 28, 41, 30, 30, 53, 67, 71, 73,
 74, 92, 95, 97, 116, 123, 145,
 177, 248, 304, 319, 377, 441,
 463, 556, 570, 591, 625, 658,
 662,
 Hudâvend (Vezir), 93
 Hudâvend 22, 292
 Hudâvend-i Müste'ân (S. Muhammed)90
 Hûşenk 89, 285,362
 Hutun 34, 42, 42, 120, 174, 328,
 349, 427, 435, 497, 529, 530,
 534, 550, 583, 593, 595, 632,
 644, 707
 Hüseyin (Hz.) 564, 597
 Hüseyin Vaiz Kaşifi 61
 Hüsrev 137, 491, 605, 632,

Hüsrev ü Şirin 150, 179, 180, 331,
 341, 378, 473, 543, 553

i

İbn Abbas 55
 İbn Ebi Hâle 55
 İbn Hâlid 55
 İbn Haram 55
 İbn Meryem 516
 İbn Muaykab 55
 İbrahim Edhem 40, 40, 523
 İbrahim Er-Rahmî 73, 73
 İbrahim Hanif 63
 İbrahim Vahdi Efendi 51
 İhlas 74
 İhyâu Ulûmi'd-Dîn 55
 İlah 33, 67, 98, 107, 213, 304, 522,
 585, 676, 676, 682,
 İlahiyye 183
 İmam Ali 61, 61
 İmam Beyhaki 51
 İmam Gazalî 55
 İncil 152
 İrabbü'l-Âlemin 529
 İran 19, 51, 61, 61, 61, 82
 İranlı 19, 80
 İrem 358, 465, 491, 547, 702
 İsâ 101, 114, 125, 133, 230, 245,
 303, 305, 466, 546, 559, 668
 İsfahan 131, 499
 İsfahânî 197
 İsfendiyâr 316, 615
 İshak Hocası Ahmed 63
 İskender 89, 99, 231, 275, 311, 319,
 415, 623, 642
 İskender Pala 57
 İskender-i Şanî 690
 İskender-i Rûm 337
 İslâm 59, 59, 61, 634, 691
 İslâm-ı Müslimîn 92
 İsmail Belîğ 14
 İsmail Müfid 63
 İstanbul 5, 5, 5, 11, 15, 52, 64, 65,
 69, 80, 82, 83, 690
 İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma
 Divanlar Kataloğu 21
 İstanbul Üniv Ktp 70, 71, 71
 İsî 97, 113, 136, 151, 166, 242,
 267, 305, 306, 362, 403, 558,
 584, 610, 616, 635, 636, 646,
 688
 İzzet Molla 74

K

Ka'be 11, 12, 112, 115, 253, 302, 341, 415, 450, 462, 470, 483, 499, 505, 654, 675
 Kadı İyaz 51
 Kaf 691, 691
 Kahraman 222, 690
 Kaniye 11
 Kanunî 4, 4, 4, 8
 Kapudan Paşa 10, 11, 382
 Kara Ömer Paşa 11
 Karaçelebizade Abdülaziz Efendi 51
 Kârûn 314, 399, 456,
 Katip Çelebi 5, 5, 64, 80
 Kavs-ı Rüstem 222
 Kâvûs 179, 544
 Kaygusuz 71
 Kays 180, 193, 196, 240, 259, 266, 305, 354, 379, 379, 379, 379, 379, 394, 422, 619
 Kemal Ümmî 62
 Kemaleddin Mehmed 62
 Kemalpaşazade 71
 Kerbela 44, 589, 671
 Kerîm 415
 Kerîmü's-Şân 344
 Keşân 131
 Keşânî 197
 Keşfü'z-Zünun 5, 11, 15, 64, 72
 Keyanî 197
 Keyhüsrev 182
 Keykâvus 220, 303, 702
 Keykubâd 90, 156, 270
 Kırk Hadis 14, 14, 17, 58, 58, 59, 64
 Kissa-i Yûsuf 184
 Kıtîr 221
 Kibriyâ 86, 188, 585, 696
 Kirdgâr 202, 327, 615
 Kişver-i Rûm 263, 633
 Köstendilli Şeyhî 63
 Kuds 257, 462, 618
 Kudsî 285
 Kûfe 46, 671
 Kur'ân 60, 211
 Kureşî 179
 Kutb 410
 Kutb-ı zaman 90
 Külbe-i Ahzân 280, 462, 631,
 Kürsî 86, 93, 97
 Kütüb-i Sitte 54

L

Lafza-i Celâl 77
 Lat 611

Latîfî 62
 Levh-ı Mahfûz 167, 466
 Leylâ 180, 193, 196, 198, 212, 220, 227, 240, 294, 300, 305, 321, 344, 354, 375, 379, 379, 379, 394, 399, 452, 453, 458, 473, 484, 570, 572, 582, 594, 619, 643,
 Leylâ vü Mecnûn 473
 Lokman 71, 77, 136, 308, 356, 368
 Luhrâsb 91, 120

M

Ma'rûf 208
 Maçın 42, 43, 90, 234, 390, 427
 Mahmud (I) 70
 Mahmud 3, 4, 5, 80
 Mahmud b. Ali 61, 62
 Mahmud Bey Matbaası 57, 57
 Mahmûd (Peyg.) 97
 Mahzenü'l-Esrâr 247
 Makâlât 588
 Mâlike'l-Memâlik 416
 Mâlikü'l-Mülk 365, 533
 Mansûr 237
 Mânî 27, 92, 94, 264, 396
 Mat 611
 Matba'a-i Âmire 57
 Matlaü'l-Envâr 247
 Maverâü'n-Nehr 42, 43, 232
 Mazlûmî 52
 Mecdî 62
 Mecelletü'n-Nisâb 3
 Mecmua-i Muallim 1, 8
 Mecnûn 198, 212, 220, 227, 294, 300, 321, 375, 399, 439, 452, 453, 458, 473, 484, 570, 572, 578, 582, 594, 618, 629, 634, 643, 705,
 Mehmed (Hz.Peyg.) 77
 Mehmed (Hakanî) 1, 2, 3, 80
 Mehmed (II) 8,
 Mehmed (III) 8, 8, 27, 27, 27, 27, 67
 Mehmed Ağa (Hakanî) 1
 Mehmed Beg (Hakanî) 1, 2
 Mehmed Emin Bey Matba'ası 57
 Mehmed Tahir 20, 21, 58
 Mehmet Çavuşoğlu 26
 Mehter-zade 10, 11, 238, 249
 Melail-i Nübüvve fi-ş Şemâ'il-i Fütüvvet-i Ahmedî 51
 Melamî Dede 62
 Melekü'l-Mevt 373, 374
 Melikü'l-Arş 37, 106

Menat 611
 Mennân-ı Mûcib 22
 Meryem 616
 Meryemî 357
 Mescid-i Aksâ 115, 257
 Mesîh 98, 417, 468, 522, 565, 610, 668
 Mesîhâ 106, 108, 136, 150, 171, 214, 245, 245, 255, 287, 412, 413, 422, 474, 513, 567, 590, 613, 644, 646, 662, 704, 707
 Meş'arû'l-Haram 470
 Meşhed 46, 671
 Mevlâ 22, 41, 203, 255, 265, 304, 389, 552, 703
 Mevlânâ 40
 Mevlîd 57, 8257, 58,
 Mevlîd-i Nebî 21, 58
 Mevlîd-i Şerîf 53, 58
 Mısır 5, 152, 273, 305, 396, 490, 512, 545
 Mısır Millî Ktp. Türkçe Yazmalar Kataloğu 69, 83
 Mî'râc 86
 Miftâh-ı Fütûhât 11, 11, 14, 49, 58, 64, 64, 65, 77, 80, 82, 82, 83
 Mihrûmah Camii 4, 15, 15, 18,
 Mihrûmah Sultan 4, 4, 4, 4,
 Milket-i Osmân 9, 184, 490, 499,
 Milket-i Rûm 267
 Millet Ktp. (Ank.) 72, 72, 73
 Minû-çîhr 88, 562
 Mirrîh 677
 Moğol-çîn 42, 591, 632
 Molla Cami 61, 61, 66, 67, 82, 83
 Monlâ-yı Rûm 40, 40, 588
 Mu'în 92, 361
 Muallim Naci 1, 2, 2, 3, 3, 6, 6, 8, 15, 15, 16, 16, 16, 17, 17, 17, 17, 17, 17, 18, 18, 18, 20, 21, 21, 21, 21, 26, 26, 53, 57, 57, 72, 72,
 Muhammed (Hz.) 8, 77, 97, 466
 Muhammed Han (Padişah) 88, 90, 691,
 Muhammed Seyyid ibn Seyyid 74
 Muhtasar Şemâ'il-i Şerîf 52
 Muhteşem 465, 698
 Muhyiddin-i Arabî 40, 40, 276
 Murad (II) 9
 Murad (III) 8, 8, 9, 11
 Murtazavî 46, 262
 Mûsâ 77, 97, 114, 129, 203
 Mustafa Bosnavî 52
 Mustafa Cem'i 63
 Mustafâ (Hz. Pey.) 97
 Mustafavî 46, 262
 Müfti Abdulgafur Efendi 52
 Mülk-i Osmân 8, 690

Mülk-i Rûm 43, 533
 Müselmân 92, 245, 268, 576
 Müstakimzade Süleyman Sadeddin 51, 63
 Müşg-yû 464
 Müşir-i Efhâm 93
 Müzahir Kılıç 68, 68
 Mîrâc 86

N

Nabî 16, 17, 63, 71, 73
 Nahçîr 288
 Nahîfî 50, 57, 57
 Nahîfî Divanı 73
 Nakkâş-ı Ezel 535
 Namûs-ı Ekber 547
 Navâvî 60, 60, 61
 Nazîre-i Hakanî 51, 57
 Nebevî 46, 262
 Nebî (Hz. Pey.) 179
 Nedîm 71
 Nehcû'l-Ferâdîs 61
 Nerîmân 690
 Nesimî 71
 Nesimî Mehmed Efendi 52, 57
 Nesimî-zade 375
 Nev'î 62
 Nevres 73
 Nigâr-hâne 127
 Nigâr-ı Çîn 92
 Nihal Eldem 57
 Nil 152, 273, 305, 526,
 Nizâmî 249
 Nûh 98, 146, 439, 566
 Nûh Tûfânı 457, 689
 Numan Külekçi 57
 Nûşînevân 156, 159, 223, 225,
 Nûzhetü'l-Ahyâr fi-Şerh-i Hilyeti'l-Muhtâr 51

O

Okçu-zade 62
 Orta Asya 61
 Osmanlı 5, 18, 20, 66
 Osmanlı Müellifleri 15, 20, 58
 Osmanlı Şairleri 1, 8, 72
 Osmanlıların Hassanı 20, 23
 Osmanî 10, 240
 Osman-zade Ta'ib 63

Ö

Ömer 10, 11, 207, 444, 507, 507
 Ömer Şah 10, 240
 Ömer Ziya'eddin 63

P

Paşa Kapısı 6
 Pend-i Attar 16
 Peygamber (Hz.) 7, 9, 12, 14, 19, 19,
 22, 22, 23, 27, 27, 43, 49, 49,
 49, 50, 50, 50, 50, 52, 53,
 54, 55, 56, 58, 59, 59, 59, 60,
 64, 65, 80, 80, 82, 82, 82, 82

R

Rabb 93, 155, 365, 443, 494, 652
 Rabb-i Ra'ûf 628
 Rahmî 73
 Rasûl 67, 86, 87
 Rasûl-ü'l-lah 585
 Ravza-i Pak 12, 13
 Refref 155
 Revan 26, 69, 655
 Rıdvân 93, 177, 185, 191, 201, 275,
 297, 310, 352, 356, 374, 366,
 433, 462, 526, 542,
 Rihletî 62
 Rıza 3, 5, 7, 8, 15, 20
 Riyazî 5, 7, 15
 Ruh-ü'l-Kuds 132, 215, 315, 376, 396,
 526, 668,
 Ruh-ü'l-lah 411, 474
 Ruh-ü'l- Emîn 86, 529
 Ruhî 71
 Ruh-ı Sanî 101, 372
 Rûm 14, 47, 47, 66, 263, 403, 485,
 491, 493, 530, 534, 544, 550,
 550, 612, 648, 677,
 Rumî 176, 241
 Rusûl 88
 Rüstern 222, 416, 523
 Rüstern-i Zal 434

S

Sadık Pravari 63
 Sadık Tiryaki 17, 68
 Sadrüddin Konevi' 55

Sahafiyye-i Osmaniye Matbaası 57, 57
 Sahî 51
 Sâmîrî 314, 412, 619, 642
 Sâmî 314
 Sehî Mehmed 62
 Selamî Mustafa 62
 Selim (II) 8
 Selimî Dede 52
 Sencer 319
 Seyyid b. Seyyid 74
 Seyyid Hâfız Şîrâzî 71, 71, 71, 72, 72,
 72
 Seyyid Kadîrî 62
 Seyyid Muhammed Paşa 4, 4
 Sıddîk 46, 642
 Sicill-i Osmanî 2, 2, 3, 7
 Siyâmek 89
 Siyâvuş 269
 Solak Ahmed 9, 10, 10, 10, 143, 163,
 172, 174, 194, 325, 334, 384,
 401, 425, 459, 467, 497, 596,
 618, 699
 Sultan Abdülmecid 57
 Sultan Ahmed 9, 247
 Sultan Cem 247
 Sultan Muhammed (Padişah) 8, 9, 9, 88,
 90, 182, 490, 553, 690, 691
 Sultan Murad 9, 243
 Sultan Selim Han 4
 Sultan-ı Enbiyâ 70, 72, 73, 74, 97
 Sübhân 22
 Süleyman (I)
 Süleyman Arif Bey 57
 Süleyman Çelebi 18, 21, 53, 57, 58,
 58, 82
 Süleyman Fazıl 63
 Süleyman İzmirî 63
 Süleyman Nahîfî 51
 Süleyman (Hz.) 28, 87, 93, 211, 338,
 352, 368, 460, 493, 592, 616
 Süleymanî 240
 Süreyyâ 114, 147, 203, 559, 601

Ş

Şâh-ı Necef 340
 Şakâyık 575
 Şâm 14, 47, 47, 227, 235, 263, 285,
 336, 388, 465, 477, 485, 491,
 612, 677
 Şâsb 120
 Şeddâd 707
 Şehnâme 27
 Şehrî Divanı 69, 70
 Şehzade Ömer 11
 Şemâ'il Tercümesi 52
 Şemâ'il-i Şerîf Tercümesi 51

Şemail-i Şerif 51, 52
 Şerh-i Şemâ'il-i Tirmizî 51
 Şerh-i Şemail-i Şerif 51
 Şerife 3, 3, 4, 5, 80
 Şeyhi-i Sivasî 51
 Şifa-yı Şerif 51
 Şirvânî 691
 Şîrîn 150, 179, 180, 182, 324, 378,
 399, 531, 543

T

Tabhâne-i Âmire 57
 Tâcik 42, 43, 232
 Tahmâsb 120
 Takyanûs 303
 Tarîh-i İsfahân 51
 Taşlıcalı Yahya 23, 26, 26, 26, 70, 80
 Tâtâr 42, 42, 224, 247, 283, 401,
 483, 602, 622
 Tehmeten 88
 Tercüme-i Şemâ'il-i Şerif 51
 Tevşihü't-Takvim fi-Şerh-i Hilve-i
 Rasûli'l-Kerim 51
 Tezkire-i Kaf-zade 72
 Tezkire-i Rıza 72
 Tezkire-i Riyazî 72
 Tirmizî 50
 Topkapı Sarayı Müzesi Ktp 26, 69, 73,
 74, 83
 Tûfân 417
 Tuhfetü'l-İrakeyn 19
 Tûr 132, 204, 215, 510
 Turhal Şeyhi Mustafa 63
 Türk 19, 42, 42, 42, 42, 42, 43, 43,
 43, 50, 50, 51, 53, 54, 57, 61,
 61, 61, 80, 81, 82, 82, 83, 120,
 124, 232, 397, 483, 567, 602,
 607, 630, 632, 659, 665
 Türkân 43, 189,
 Türkâne 43, 591
 Türkân-ı Çîn 43, 533
 Türkçe 56, 64, 68, 78
 Türkiyat Enstitüsü 17, 57, 68
 Türk-i Çigil 43, 436

U

Urfalı Nüzhet Ömer 63
 Usûlî 62

Ü

Ümmü Ma'bed 55

V

Vahdetî Osman 63
 Vecdî Ahmed Efendi 51
 Vefa fi'l-Fezâ'ilî Mustafa 51
 Vehhâb-ı Alîm 22
 Vesîletü'n-Necât 57, 82
 Vezîr-i Ekrem 28, 93, 93

Y

Yahya Divanı 26, 26, 26, 26
 Yâkûb 45, 166, 570, 589
 Yâr-i Gâr 642
 Yemen 47, 550
 Yeniçeri 685
 Yesrib 124
 Yûsuf 45, 174, 240, 568, 280, 389,
 407, 433, 490, 507, 539, 545,
 568, 570, 589, 631, 683
 Yûsuf-ı Sâni 396

Z

Zâl 416, 523
 Zâtu'l-lâh 226
 Zatî 23, 80
 Zü'l-Celâl 92, 596
 Zü'l-fekâr 44, 114, 248, 340
 Zühre 602